

CRINII ȚARINII

2

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
JUSTINIAN CHIRA, arhiepiscop
Trăiți frumos și-n bucurie / Arhiepiscop Justinian Chira.
– Putna : Editura Nicodim Caligraful, 2014
ISBN 978-606-93481-1-6
821.135.1-97
23

Crinii țarinii

~ 2 ~

Arhiepiscop Justinian Chira

Trăiți frumos și-n bucurie

Editura Nicodim Caligraful
Sfânta Mănăstire Putna
2014

„Trăiți frumos și-n bucurie” reprezintă al doilea volum din colecția „Crinii țarinii”. Colecția cuprinde cuvinte ale unor părinți contemporani și nu numai, iar rostul ei este să ofere hrană duhovnicească sufletelor care s-au dăruit lui Dumnezeu în chipul smerit al călugăriei. Sădite în țarina inimilor întraripate de dumnezeiescul dor, harul Duhului Sfânt va face ca ele să rodească crinii bineîmpodobiți ai virtuților și curăția minții – darul unic al slujirii monahale, cu rugăciunile și darul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria, maica monahilor.

Iisuse prealine, bucuria călugărilor!

Colecția CRINII ȚARINII
apare cu binecuvântarea
IPS PIMEN,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

Înaltpreasfințitul Justinian Chira, Arhiepiscopul Maramureșului și Sătmarului, bucură de decenii întregi văzduhul Ortodoxiei cu limpezimea și tăria chipului său de Părinte.

Născut în anul 1921, Înaltpreasfințitul Justinian a devenit monah la Mănăstirea Rohia în anul 1942, mănăstire al cărei stareț a fost între 1944 și 1973. Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului în perioada 1973-1990, în 1990 a fost ales Episcop al Maramureșului, iar în 2009 i-a fost acordat titlul de Arhiepiscop onorific.

Unele dintre cuvintele însuflețite de Duhul Sfânt cu care Înaltpreasfinția Sa a mângâiat și a vindecat inimile atâtor oameni au văzut lumina tiparului în cărți precum: „Viața Maicii Domnului", „Darurile Bisericii", „Apel la conștiință", „Drepturile copilului", „Harul și Adevărul", „Gând și suflet românesc".

Iubind omul, pentru demnitatea și frumusețea date de chipul lui Dumnezeu în el, Înaltpreasfințitul Justinian iubește monahismul într-un chip deosebit. Cuvintele pe care le adresează monahilor cântă frumusețea și demnitatea vieții la care sunt chemați și reprezintă o laudă către Preasfânta Treime.

Părinții Mănăstirii Putna s-au bucurat în multe rânduri să audă aceste cuvinte, fie atunci când Înaltpreasfinția Sa a venit la mormântul sfântului Ștefan cel Mare, pe care îl iubește și îl prețuiește în mod pilduitor, fie când, însetați de cuvânt viu, ei au mers în Maramureșul cu al cărui destin duhovnicesc Vlădica Justinian s-a identificat în ultimele decenii. Am considerat că este datoria noastră să nu lăsăm îngropat talantul cugetării însuflețitoare a Înaltpreasfințitului Justinian, ci să îl oferim tuturor celor dornici să trăiască viața monahală după adevărata ei fire, în graiul specific vetrei din care își au obârșia primii voievozi ai Moldovei.

Acest volum vede lumina tiparului odată cu împlinirea de către Înaltpreasfințitul Justinian, la 28 mai 2014, a 93 de ani, și ca mulțumire smerită din partea celor care am fost iubiți și învățați să trăim frumos și în bucurie de cel care trăiește cu conștiința că este fiu al Tatălui, în lumina învierii lui Hristos și întru bucuria Preasfântului și de viață făcătorului Duh.

Să facem lucrurile lui Dumnezeu cu multă atenție![1]

Cu ajutorul lui Dumnezeu, iată, în curând va începe Sfântul Post al Învierii și asta este foarte important pentru noi. Pentru mine întotdeauna postul a fost un moment de bucurie. Nu mi s-a părut niciodată că postul este o corvoadă sau un canon. Slavă Domnului că vine postul! E tare frumos!

Părerea mea este că sfințiile voastre sunteți mai trezvitori, fiindcă sunteți de la picioarele lui Ștefan cel Mare. Să știți că din mormintele sfinților noștri răsare lumină!

De la mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, ori că sunteți, ori că nu sunteți conștienți, izvorăște un har special. La un moment dat, unii au pus problema dacă este sau nu este vrednic să fie sfânt. Eu vă spun: este sfânt cu adevărat! Câte biserici a construit, câte lupte a dus împotriva păgânilor!

Care a fost momentul cel mai greu pentru noi, cei care am luat hotărârea să plecăm la mănăstire? Atunci

[1] Mănăstirea Rohia, 17 februarie 2007.

când ne-am despărțit de tată și de mamă, de frate și de soră. Așa este? În momentul în care te-ai decis, o vezi pe mama că rămâne plângând, iar tata se ascunde ca să nu-l vezi cum e cu inima zdrobită și cum spune cu durere: *Mi se duce copilul, pleacă la mănăstire*! E momentul poate cel mai greu pentru tânărul care s-a decis să devină călugăr.

Care crezi frăția ta că-i momentul cel mai greu din existența Fiului lui Dumnezeu? Ce-ți închipui? Cel mai greu moment nu a fost atunci când S-a zămislit din trupul Fecioarei El, care era Făcătorul cerului și al pământului, deși acesta a fost un pogorământ teribil, o smerenie grozavă. Nu a fost nici că a trăit în foamete și în greutăți 33 de ani, nici că a fost vândut și răstignit. Cel mai greu moment a fost acela când Fiul a trebuit să Se rupă, să Se despartă de slava Preasfintei Treimi, pentru a coborî în lumea materială, ca să devină Dumnezeu-Om. Acesta a fost momentul cel mai greu. A fost sacrificiul cel mai mare pe care Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul, întru Duhul Sfânt, L-au făcut pentru umanitate. Cum este și cuvântul din Sfânta Evanghelie: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16).

Vine postul și ni se oferă ocazia să facem și noi un mic sacrificiu pentru Dumnezeu. Atunci când ai un bun prieten și acesta își dorește ceva, tu îi faci un cadou și, oricât te-ar costa cadoul, nu ți se pare greu. Pentru că-l dai cu toată dragostea. Așa și postul, sau privegherea, sau altele, când le oferim în dar lui Hristos, nu ni se mai par grele.

E frumoasă viața noastră creștinească. Și este

frumoasă tocmai prin încercările și prin jertfele pe care le suportă, în mod special. De ce credeți voi că se întâmplă ca Biserica Ortodoxă să fie cea mai ponegrită și în zilele noastre, tot așa cum s-a întâmplat și în urmă cu 50 de ani? Tocmai acesta este semnul prin care se arată că Biserica noastră este cu adevărat Biserica cea Una, a lui Hristos.

Ce frumoasă ofrandă adusă lui Dumnezeu este obștea unei mănăstiri! Mă gândesc întotdeauna cu multă dragoste și cu mare bucurie la obștea de la Putna. Nu știu de ce, dar nu simt dorul să merg la voi, acolo. Eu simt că este bine să stau acasă, să-mi fac datoria. După cum știu, aveți și ispite și nemulțumiri. Așa se întâmplă în călugărie. Ba că nu s-o uitat starețul frumos la tine, ba că o fost pâinea prea albă, altădată prea neagră.

Mare rol are monahismul, fraților! Nu vă puteți închipui ce rol important are monahismul și în viața psihologică, și în general. Eu văd aici. Avem o mănăstire, lângă Scărișoara, la câțiva kilometri de granița cu Ungaria. În preajma ei, sate ungurești și sate românești, care habar nu aveau de călugări. Este acolo și o localitate formată din moți, care a fost colonizată cu oameni din Munții Apuseni. Preoții din zonă, când s-a înființat mănăstirea, erau ostili călugărilor. Dar știți cum s-a atașat acum toată preoțimea de mănăstire!? Toți, cu protopopul în frunte, sunt încântați și dau mare importanță mănăstirii. Și români, și maghiari vin la mănăstire cu drag. S-a schimbat atmosfera în toate satele dimprejur.

Eu, de multe ori, îi consider pe cei mai micuți frați că sunt ca niște învățători ai mei. De la ei putem învăța destule.

Am aici pe fratele Ovidiu; el e foarte micuț, dar are 24 de ani și a făcut și armata. E ca un prunc. I-am spus odată: „Măi Ovidiu, tu știi un lucru? O mănăstire, Dumnezeu o ocrotește pentru rugăciunile voastre, ale celor mici. Că voi nu sunteți mândri. Noi, cei mari, suntem orgolioși, mândri, ambițioși. Și nu ne prea iubește Dumnezeu. Dar pe voi, cei micuți și modești, vă iubește foarte tare. De dragul vostru Dumnezeu apără mănăstirea".

Așa se întâmplă și la Putna. Un prăpădit de frățior care-i acolo, pe care nu dă nimeni nimic, e atât de evlavios și atât de conștiincios, de nu vă puteți închipui.

Mare este mila lui Dumnezeu într-o mănăstire. Eu îmi amintesc că în timpul regimului comunist, când oamenii nu aveau ce mânca – se dădea numai un sfert de kilogram de ulei la fiecare om –, totuși mănăstirea noastră se descurca. Pentru că oamenii, din puținul lor, dădeau în dar pentru mănăstire. Fiecare aducea ceva pentru altarul lui Dumnezeu. Credincioșii noștri sunt foarte atașați de mănăstiri. Dacă nu ai bani, adu un pumn de făină! Și dintr-un pumn de făină, cu alt pumn de făină, se umple hambarul. Adu într-o pungă niște cartofi, adu un pic de fasole; asta a intrat în obiceiul creștinilor noștri și fiecare, când merge la mănăstire, ia ceva și aduce pentru Tatăl ceresc. Acesta este un lucru foarte plăcut lui Dumnezeu.

Timpul cel mai frumos pentru a intra în mănăstire este între 16 și 20 de ani. Cam acesta-i timpul în care simte omul o chemare mai puternică spre viața monahală. Am vrut și eu să intru la 16 ani, nu am putut atunci, însă gândul mi-a rămas la mănăstire.

Nu am avut niciodată regretul că am venit la mănăstire. Nu e meritul meu, nu consider că este un merit personal. Este harul lui Dumnezeu.

Să nu regretați niciodată că v-ați făcut călugări. Veți vedea când o să ajungeți la 86 de ani – cât are acum Episcopul Justinian – și o să vă uitați în jur și veți zice: „Măi, dar minunat cu mintea am fost atunci când m-am făcut călugăr!”

Când mă uit la multă lume cât îi de chinuită, cât îi de nemulțumită, ba de soție, ba de soț, ba de copii, ba de serviciu și de tot felul de alte probleme, mă gândesc: „Măi, ce am avut? Ce-mi trebuie mie? Nu am niciun motiv ca să fiu nemulțumit!” Și, deodată, mă liniștesc. Imediat mă liniștesc.

Noi am avut, părinților, o sinaxă, adică un sobor, la Râmeț. Mitropolitul Bartolomeu, Părintele Rafail Noica, Maica Stareță de la Râmeț au vorbit la modul general. Vorbirea era la un nivel prea înalt, trecea oarecum peste părinții și maicile de acolo. Ori eu, care am fost în această modestă și săracă mănăstire 29 de ani, în vremuri crâncene, știu care sunt greutățile vieții monahale din țara noastră. E foarte ușor să vorbești despre monahism, dar, uneori, realitatea este cu totul alta. Mă uitam la toți părinții de acolo, la fiecare în parte și mă gândeam: „Săracul părintele!” El se gândea la necazurile de la mănăstirea lui, la problemele lui.

Am spus mai multe lucruri, printre care și chestiunea aceasta cu duhovnicii. Se insista prea mult că nu mai sunt duhovnici. Eu am o opinie: nu sunt așa de mulți creștini

buni ca să merite duhovnici buni. Totuși, nu ducem lipsă de duhovnici. Sigur că și dintre duhovnici sunt cu puteri mai mari, duhovnicește vorbind, sau cu puteri mai mici. Dar sunt duhovnici, au puterea de a lega și de a dezlega păcatele.

Trebuie să facem tot ce-i posibil ca omul să se mărturisească sincer. Că aceasta aduce mântuirea. Creștinul trebuie să fie conștient, când se duce să se spovedească, că se mărturisește lui Dumnezeu, Care este Atotștiutor și, ori spui, ori nu spui tot, Dumnezeu le cunoaște pe toate. Dar, dacă ai rezerve în a te mărturisi complet, în cazul acesta este foarte grav. Înseamnă că Îl minți pe Dumnezeu. Nu te duce, atunci. Nu te mai duce! Caută-ți un duhovnic căruia să-i poți spune toate păcatele.

Mai este încă ceva. Nici prea ușor să-ți pui sufletul în palmă la oricine. Asta înseamnă lipsă de înțelepciune. Te mărturisești cu ușurință la oricine și îl smintești, poate, și-i dai ocazia de a te judeca. Știu unele cazuri din acestea, de preoți care mi-au fost duhovnici, iar apoi au ajuns să le spună la oameni tot felul de aiureli. Unul dintre aceștia spunea: „Eee, știu eu cine-i, că doar l-am spovedit, eu i-am fost duhovnic”. Iată ce se poate întâmpla dacă-ți alegi cu ușurință duhovnicul. Trebuie să fii atent la cine te mărturisești.

Ține de statura lui duhovnicească. Dacă nu este întărit duhovnicește, fără să vrea îi apar tot felul de gânduri.

Așa este. Noi avem foarte multe gânduri, fără să vrem. E foarte greu. E lupta cu gândurile. Aici este problema: nu te gândi la cele ce ți s-au spus la spovedanie, nu te delecta premeditat cu așa ceva. Desigur, când creștinul vine a doua oară, tu trebuie să știi ce ți-a spus înainte. Să vezi: a progresat, a regresat. Dar nu trebuie să-ți faci un scop din a te gândi la cele auzite la mărturisire, acesta nu este deloc un semn bun. E grea și foarte sfântă această lucrare a Tainei Mărturisirii.

Părinților! E tare frumoasă țara noastră! Eu sunt încântat, foarte încântat, atunci când îmi văd țara. Pe timpul ocupației, pe timpul regimului comunist, nu mă bucuram de țară. România mi se părea o țară străină. Dumneavoastră sunteți mai tineri și poate nu înțelegeți – din '40 până-n '44 a fost ocupația ungurească, deci țara mi se părea un spațiu străin. Din '44 a venit regimul comunist, până în 1989. Țara mi se părea tot un spațiu străin. În ziua de Anul Nou din 1990 am fost chemat la o ședință a Sfântului Sinod. Când am ieșit pe poarta Episcopiei am avut deodată sentimentul că sunt în țara mea, după atâția ani de zile. Și am privit-o… Eram fericit, parcă aveam sentimentul că am în față chipul mamei mele. Am avut sentimentul că am în față țara mea, orașul meu. Și de atunci până acum așa simt.

Cu mai mult drag mă uit eu la un călugăr, decât se uită o mamă la propriul ei copil. Un monah este ceva nemaipomenit. Să nu vă închipuiți că-s naiv și că nu știu că și monahii, ca oricare dintre oameni, au neputințele și căderile lor. Toate acestea însă nu valorează nici cât o

ceapă degerată în fața lui Dumnezeu. Părintele nostru ceresc prețuiește extraordinar de mult faptul că ți-ai dăruit viața ta lui Dumnezeu. Singur, doar tu, ai împlinit cuvântul Evangheliei: „Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie!" (Marc. 8, 34).

Nu înseamnă că ne mândrim cu asta. Fii sigur că, pentru a simți frumusețea vieții călugărești, este nevoie de lucrarea harului. Când ești tu în chiliuța ta, când intri în chilia ta, ea este de fapt un crâmpei din Paradis. La Cluj, la București, am avut mereu aceeași cameră de când am fost ales episcop. Stau în aceeași cameră în Palatul Patriarhal. Nu mă fâțâi de colo-colo ca să-mi aleg o cameră. Aia mi s-a dat: o cameră care nu era locuită de mulți ani, pentru că-i chiar pe colțul palatului. Se aude din cameră toată gălăgia, se aud mașinile de la intersecție. Acolo stau și mă simt foarte bine.

Era într-o noapte, în timpul Sinodului, și a venit un episcop la mine. Am încins o discuție de pe la ora 7 și s-a prelungit până la ora 2 după miezul nopții. Îi spuneam: „Ascultă, ascultă zgomotul orașului. Zgomotul orașului pe mine nu mă deranjează, nu mă enervează. E ca o simfonie. Pentru că sunt niște oameni la volan, niște tineri, niște suflete, niște gânduri. Cum să mă enerveze?!" Camera n-a fost folosită de mult. A fost camera Episcopului Nicolae Popovici, care a fost suspendat în anii '50, a fost dat afară de la Oradea. Apoi a stat mai mult timp nelocuită și pe urmă a fost locuită de un Episcop-vicar de la Iași pe care

îl chema Irineu[2], un înger.

Să-ți iubești chilia-i mare lucru. Să te identifici cu chilia ta, e mare lucru[3]. Adică și obiectele au rolul lor.

Îmi amintesc că am primit în 1970 și ceva o delegație de japonezi în care era unul mare, care a pornit un nou curent în budism, un curent mai apropiat de creștinism. Avea patru milioane de adepți în Japonia. Și i-am condus – eram Episcop-vicar –, am luat masa de prânz cu ei. Apoi am plecat să vedem Maramureșul. Am mers numai într-un sat vecin de aici, la o biserică veche de lemn. Am vrut să vadă o construcție veche, că biserica este din 1569. Au fost foarte încântați de ce le-am arătat. Erau îndrăgostiți de biserică.

Când am ieșit afară, pipăiau cu palmele zidurile vechi, pereții de lemn și erau așa de încântați! Scoteau niște sunete guturale, de satisfacție, pipăind pereții, și-mi ziceau: „Voi nu sunteți conștienți ce înseamnă o astfel de clădire!" Deci, în această clădire, pereții de lemn sunt imprimați cu toate rugăciunile care s-au făcut de când s-a zidit biserica până acum, cu toată bucuria, toată tristețea și durerea celor care s-au rugat aici. Noi nu credem în reîncarnare, în metempsihoză și așa mai departe, dar au și obiectele limbajul lor, care-i excepțional. Trebuie să te

---

[2] Preasfințitul Irineu Crăciunaș a fost Episcop-vicar al Mitropoliei Iașiului între anii 1969-1973.

[3] „Un frate a venit la Schit la avva Moise, cerând de la dânsul cuvânt. Și i-a zis lui bătrânul: du-te, șezi în chilia ta și chilia te va învăța pe tine toate", *Patericul*, Pentru Avva Moise, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române Alba Iulia, Alba Iulia, 2003, p. 151.

poți înțelege câteodată și cu pereții, dar nu cu voce tare, că va crede lumea că ai înnebunit.

Cum vedeți Înaltpreasfinția Voastră rugăciunile care se fac în comun cu eterodocșii? Cei care se roagă împreună cu ei nu ar trebui să facă pocăință?

Sunt nevoit să-ți răspund nu cum ar trebui. Dacă eu ți-oi răspunde deschis, aș putea fi învinuit că m-am făcut judecătorul cuiva. Or, eu nu vreau să mă fac judecătorul nimănui. Dar ce gândești dumneata, e drept.

Nu pot să-ți spun frăției tale, eu, în calitate de arhiereu, că Biserica Ortodoxă nu ar trebui să se amestece deloc cu eterodocșii, cu cei ce sunt străini de Ortodoxie. Așa ar trebui, probabil, să-ți răspund frăției tale. Nu îți răspund, pentru că, în această problemă, sunt implicați mai mulți dintre reprezentanții Bisericii Ortodoxe. Nu înseamnă că prin asta ei au trecut de partea dracului și a ereticului. Eu aș zice să ne rugăm pentru pacea între creștini; asta ar fi o rugăciune curată: pentru pacea între creștini. Dar nu pentru unirea bisericilor, fiindcă asta înseamnă că, pe undeva, trebuie să se cedeze. Nu pot două săbii să stea în aceeași teacă. Ori trebuie să cedezi ceva de la tine, ca ortodox, ori trebuie să cedeze ceva de la el cel din afara Ortodoxiei și atunci se poate face unirea. Dar dacă trebuie să renunți la ceva din învățătura ortodoxă? În niciun caz.

În realitate, se întâmplă ce se întâmplă: ne rugăm, ne pupăm, luăm cafeluțe în speranța unirii bisericilor. Și pe urmă, când ne despărțim, în loc să mergem pe același drum, unul o ia la stânga și altul la dreapta. Ce fel de

treabă-i asta? Are rost să ne mai întâlnim numai așa, ca să avem iluzia că am rezolvat ceva? N-am rezolvat nimic. Pentru că romano-catolicul ține la învățătura catolică, protestantul ține la învățătura lui, ortodoxul nici nu mai vorbim. Și atunci zicem și noi precum poetul George Coșbuc: „Nu cerceta aceste legi, / Că ești nebun de le-nțelegi!" (*Moartea lui Fulger*).

Este bine să ne lăsăm în grija lui Dumnezeu și să păstrăm nealterată sfânta și dumnezeiasca învățătură ortodoxă.

Mântuitorul spune în Evanghelie: „Rugați-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sâmbăta" (Mat. 24, 20). Sfinții Părinți, prin „sâmbătă" înțeleg erezia[4]; un argument în plus că a zăbovi în rugăciune împreună cu ereticii nu poate fi ceva plăcut lui Dumnezeu.

A cădea în erezie este poate cel mai grav păcat. Pe avva Agathon au vrut să-l încerce unii creștini și l-au întrebat:

– Ești curvar și mândru?

– Da, sunt.

– Ești clevetitor și înșelător?

– Da, sunt.

– Ești eretic?

– Nu! Nu sunt eretic!

Și atunci l-au întrebat: „Cum adică, ai acceptat toate păcatele urâte și ai zis că le ai, deși nu le ai, iar când ți-a

---

[4] Sfântul Efrem Sirul, după arhimandrit Ilie Cleopa, *Călăuză în Credința Ortodoxă*, Ed. Episcopiei Romanului, Roman, 2000, p. 338.

spus că ești un eretic nu ai fost de acord?" De ce? Deoarece căderea în erezie este mai mare decât toate păcatele, este despărțirea de Dumnezeu[5]. Dacă noi schimbăm doar un fir de păr din învățătura lui Hristos, asta înseamnă că ne-am lepădat de Hristos, de chipul adevărat al lui Hristos. Aici este puterea noastră, a ortodocșilor: noi nu am schimbat nimic din învățătura Domnului nostru Iisus Hristos.

Sunt și unii ortodocși care spun că nu contează ce credință ai, că doar este un singur Dumnezeu.

Ei, nu merge așa. Dacă în Biserică s-ar fi acceptat greșelile, interpretările lui Nestorie, ale lui Arie, ar fi dispărut creștinismul. Și cu o singură silabă, cu o singură literă se poate schimba sensul unei învățături de credință. Dacă accepți erezia, asta înseamnă pustiirea Împărăției lui Dumnezeu, moartea creștinismului. Anul trecut s-a făcut mare tapaj în legătură cu ecumenismul. Frăția ta poate nu știi. Eu am dat atunci un răspuns la Radioul Național pentru problema aceasta a ecumenismului…

Într-un articol se vorbea despre politețea în așteptarea iubirii. Nu se poate asta! Ursul nu poate să stea la aceeași iesle cu mielul.

Nu se poate! Știți de ce? Pentru că ursul se gândește tot timpul cum să-i pună gheara în gât la miel.

---

[5] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Agathon, p. 25.

N-o să fie el politicos.

E politicos până la momentul potrivit.

Ș-apoi își schimbă numai părul, dar năravul, ba.

Le-am spus celor de la Radioul Național să nu mă întrebe pe mine despre ecumenism. Să-i întrebe pe părinții de la mănăstirile din Moldova ce părere au în problema asta a rugăciunilor în comun. Să-i întrebe pe preoții care sunt în drum spre bisericile lor ce părere au. Să o întrebe pe creștina din Moldova dacă e de acord cu acestea; pe mine să nu mă întrebe. Și ce părere au aceștia, aceeași părere o am și eu. Pentru că Dumnezeu apără credința prin popor. Poporul evlavios nu a acceptat și nu acceptă niciodată compromisul în materie de credință. Asta am spus la radio, părinte. Nu se poate focul cu apa să stea în același loc. Nu se poate.

Eu mă stăpânesc să nu spun mai multe, pentru că dumneata, în mod firesc, îi spui la colegul dumitale și apoi se interpretează: „Uite ce-o spus Episcopul Justinian!" Și așa, trecând din gură-n gură, iese foarte modificat față de ceea ce am vrut să spun. Asta ar însemna că fac și eu o breșă în Biserica noastră. E permisă treaba aceasta? Noi nu avem voie să ne exprimăm cu multă ușurință despre orice problemă și să facem dizidențe.

Ce am de spus, eu am spus întotdeauna în Sfântul Sinod, de 33 de ani, chiar și pe timpul regimului comunist. Când a venit odată președintele Departamentului Cultelor, a început cu o serie întreagă de învinuiri, între altele că preoții își cumpără mașini și exploatează poporul.

Am luat atunci atitudine, eram împotriva curentului: „Învinuiți preoții că exploatează poporul? Veniți și vedeți, eu sunt acolo, între credincioși; preoții sunt foarte săraci, domnule președinte, foarte săraci. Dacă te duci în casa lui are un covor de iută și o mobilă de bucătărie, asta-i toată averea de popă ortodox – așa era atunci. Învinuiți lumea că trece la sectari pentru că preoții nu-și fac datoria! Nu, domnule! Vinovați sunteți voi, pentru că n-ați permis să se facă o catehizare în Biserică. Și atunci oamenii nu cunosc învățătura ortodoxă și iată că atâția trec la pocăiți. Dar vinovați voi sunteți, iar dacă un preot o îndrăznit ca să facă puțină catehizare, îl băgați la pușcărie".

Este foarte important să păstrăm unitatea în duh în Biserică. Nu să ne credem mai deștepți și să facem breșe în interiorul Bisericii. Să nu facem dezbinare sub nicio formă. Dacă nu ești lămurit cu o problemă, întreabă. Întreabă și pe a doua, și pe a treia persoană, întreabă mai multe persoane. Întrebarea nu are greșeală. Asta am auzit-o de la mama mea. Întreabă, documentează-te, așa cum ai făcut și frăția ta.

Cu toate puterile noastre să iubim dreapta credință, căci, iubind dreapta credință, iubim Adevărul, Îl iubim pe Hristos. Biserica aceasta, care astăzi se numește Biserica Ortodoxă, este Biserica autentică, Biserica cea una, sfântă, sobornicească și apostolică. Are toată învățătura clară și limpede, fără niciun fel de erezie, fără niciun fel de greșeală, fără niciun fel de pată sau zbârcitură, cum spune Scriptura (Ef. 5, 27). Asta-i frumusețea! Cultul nostru este atât de frumos! Fiecare cântare exprimă o învățătură

de credință profundă. Nu-i nimic la întâmplare. Am avut șansa extraordinară ca să se stabilească toate în acest spațiu din Orient, unde au trăit atâția Sfinți Părinți. Aici îl avem pe Sfântul Ioan Gură de Aur, cu *Omilii la Matei*. E ceva nemaipomenit! Îl avem pe Sfântul Chiril al Alexandriei, cu acel *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan* și mulți alții. E atât de frumos, atât de minunat. Să fim fericiți, de mii de ori fericiți că suntem dreptcredincioși. Biserica Ortodoxă nu e în pericol. Doamne păzește! Suntem în pericol noi, căci noi suntem păcătoși. Dar instituția divino-umană care este Biserica nu este în pericol, fiindcă ea este condusă de Însuși Domnul Iisus Hristos.

Discutam cu cineva pe drum că ne avem foarte greu cu catolicii aici, în Maramureș. Sunt în stare să mintă și să facă toate ticăloșiile ca să-și realizeze interesele lor. Și îi spuneam: „Du-te, intră într-o biserică ortodoxă și intră într-un locaș catolic. Când intri la catolici simți că lipsește harul Sfântului Duh. E o clădire frumoasă, dar… rece; e, așa, ca un cavou de lux”. Duceți-vă și vedeți și în Moldova, că aveți și acolo catolici. O să vedeți multă dulcegărie, mult pietism, multă frumusețe rece, multă zorzonerie.

Intri într-o biserică ortodoxă și, când ai intrat, simți o atmosferă de har, ceva, o încărcătură, simți puterea lui Dumnezeu acolo. Așa este și monahismul nostru, care arată ca un copac din codru. Nu-i nimic parfumat, prefăcut, falsificat.

Ce ne zice nouă porunca Bisericii: să nu citești cărți eretice! Și-mi spunea un cleric: „Am început și eu să-l

citesc pe Cioran și aproape am înnebunit când am văzut ce scrie”. I-am zis părintelui: „Ce ți-o trebuit? În loc să citești o carte serioasă, sau să te culci, să dormi un somn bun ca să ai mintea limpede la rugăciune, tu îl citești pe unul care vorbește prostii?” Se ia el de gât cu Sfântul Apostol Pavel! Cine ești tu ca să faci asta? Un nimic! Asta ești tu! Cultura fără o credință vie te poate arunca în prăpastie. Te crezi cineva fiindcă scrii frumos, în culorile cele mai elegante…

Un prieten, foarte cunoscut, de la Baia Mare mă întreba mirat: „De ce mereu amintiți de veșnicie, de eternitate?” Pentru că eu, de demult, de când am început să am un orizont mai larg, privesc întotdeauna lucrurile în lumina eternității. Totdeauna în lumina eternității. Este adevărat că, pentru a putea face acest lucru, trebuie să ai, totuși, un anumit orizont. În *Psaltire* se spune foarte frumos: „O mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut și ca straja nopții” (Ps. 89, 4). Nu zice ca ziua de azi. Înțelegi? Noi suntem într-un cadru atât de strâmt, comparându-ne cu eternitatea și cu infinitul. Sunt cele două mari realități ale existenței care cutremură pe toată lumea.

Când eram copil eram preocupat de aceste două mari realități: timpul și veșnicia, spus mai popular. Și discutam cu alți copii cu care păzeam vitele împreună; ei rămâneau cu gura căscată, se uitau la mine și ziceau: „Măi, ce prostii vorbește ăsta!” Vorbeam despre timp și eternitate.

Privite din această perspectivă, lucrurile apar cu totul altfel. Globul pământesc, privit la scara infinitului, nu

are nici măcar dimensiunile unui bob de nisip. Și nouă ni se pare atât de important! Dumnezeu ne-a creat și pe noi, și pământul, și cerul, și toate. Dar ne-a asigurat eternitatea, suntem stăpânii veșniciei, suntem domnii infinitului. Nu există, în toată zidirea, o creatură mai iubită de Dumnezeu decât omul. Fiindcă omul nu se limitează numai la dimensiunile lui fizice. Omul are și dimensiuni spirituale – sufletul nemuritor, prin care domină și infinitul, și timpul, și spațiul.

„Ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?” (Marc. 8, 37). Iată ce importanță teribilă acordă Domnul Iisus Hristos sufletului! Iată cât de mărunte apar ispitele noastre! Și, totuși, le dăm atâta importanță.

Simplitatea are o frumusețe, are o noblețe a ei și aș vrea și eu să o simt, dar nu reușesc. Cum se poate dobândi această simplitate?

Cunoscând dimensiunile. Dumnezeu este la scara eternității, la scara infinitului. Ce ești tu, în fond, sau ce sunt eu? Dacă pământul nu-i mare nici cât un atom, la scara eternității, atunci cum să nu înveți simplitatea? Asta nu înseamnă să te desconsideri, să te disprețuiești! Căci am spus: prin suflet, despre care nu știm mare lucru, noi suntem stăpânii infinitului.

Ucenicul înaintea duhovnicului este omul care vine să-și spună păcatele, să se curețe, dar, uneori, ucenicul se poate anula ca personalitate. Adică devine de o supunere care îl depersonalizează și el nu mai are inițiative nici

când este firesc să aibă, de exemplu când trebuie să mărturisească credința.

Bine spus! Noi ne putem depersonaliza. Nu-i tot una umilința cu smerenia. Umilindu-te pe tine și structurile tale interioare, ce disprețuiești? Lucrarea lui Dumnezeu. E una să te smerești și altceva să te umilești, în sensul să te disprețuiești. Dacă te mărturisești și-ți recunoști greșelile, asta înseamnă că ești un viteaz, ai tăria de a privi problemele în față. Modelul vameșului e pentru noi de mare actualitate: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!” (Luc. 18, 13). Starea lăuntrică a vameșului a fost mai de preț decât rugăciunea fariseului, care era reală; tot ceea ce spunea fariseul era real. Numai că această rugăciune pornea din mândrie. Fariseul aproape că se auto-diviniza, credea că are dreptul să-i țină un fel de lecții moralizatore lui Dumnezeu: „Dumnezeule, postesc și nu-s nici ca acesta...” Omul care-i mândru e mai drac decât dracul. În Taina Spovedaniei cu nimic nu-ți micșorezi personalitatea; dimpotrivă, te împlinești. Că te-ai luptat cu cel mai mare adversar: duhul de a te umfla în pene, la dimensiuni nepermise.

Ce ne puteți spune despre problema sinuciderii?

Unul din două lucruri trebuie să se întâmple: unu – trebuie să fi pătruns în acel individ satana, sau doi – omul acela a înnebunit. Nu poate fi normală o persoană ca aceasta. Gestul lui arată că el nu crede că viața continuă și după moartea trupului.

Aici, în sat, era un copilaș, un tânăr ciobănaș.

A venit aici la noi, ne-a adus lapte, brânză, iar peste vară s-a sinucis. Mereu, mereu, se arăta în vis la propria lui mamă și nu putea să-i spună altceva decât: „Îmi pare rău, maică, de ce am făcut, îmi pare rău!" Îți dai seama ce se întâmplă cu sufletul acestuia? Trebuie să fii conștient că prin sinucidere nu ai rezolvat deloc problema, ci existența ta continuă. Dar continuă într-o stare... Să te pună cineva pe foc 100 de ani, nu e suferința nici pe departe atât de grea ca suferința celui care s-a sinucis. Nici nu se concepe ca un om normal să se gândească la așa ceva. Mă rog, mai este și ignoranța, mai e și necredința din prostie. Este un moment de triumf al răului. L-a biruit pe om, pe bietul om. Vezi, de aceea Biserica Ortodoxă a oprit să se pomenească în Biserică sinucigașii.

Îmi amintesc de un lucru pe care l-am regretat toată viața: eram stareț aici și-a venit o bătrână, de undeva de pe satele acestea către Năsăud; înaltă, slabă, ca o stafie. Și m-a rugat ca să-l pomenesc la rugăciuni pe feciorul ei care s-a sinucis. A insistat femeia; eu eram tânăr atunci, fără prea multă experiență și n-am acceptat. Biata femeie a plecat. Și a venit a doua sau a treia oară și a insistat și a început femeia să-mi spună: „Am lână – auzi! – am lână și ți-oi aduce lână ca să-ți plătesc". Biata femeie, cât era ea de modestă și de sărăcuță! N-avea altă bogăție decât că avea și ea niște lânuță de pe o oiță, două. „Am lână și ți-oi aduce, ca să te răsplătesc, pentru feciorul meu, te rog". Și n-am acceptat. Am făcut bine? Nu! Eu trebuia să-i dau speranță la sufletul acelei femei. Să-i spun: „Ce morți ai? Petru, Ion, Grigore..." Și-i pomeneam cu tot neamul și

printre aceștia era și sufletul sinucigașului. Trebuia să-i spun: „Măicuță! Du-te liniștită, te-o ajuta Dumnezeu". Și era mult. Îi dădeam o speranță, ea mergea liniștită. N-am făcut-o! Nu mi-a fost milă de sufletul acelei mame. Trebuie să facem lucrurile lui Dumnezeu cu multă atenție!

Odată, urcam într-un sat și vine un creștin și-mi povestește: „Am avut o fată ce s-o sinucis. Și preotul de aici nu i-o făcut înmormântare și v-aș ruga să faceți rugăciuni pentru ea". Și bărbatul – un părinte, așa, către 50 de ani – oricât a insistat, nu m-o lămurit. Îmi spunea: „Doar zice că să ne rugăm pentru cei păcătoși!" „Da, adevărat. Dar uite ce spune Sfântul Evanghelist Ioan în Epistola lui: pentru cei care sunt în păcat de moarte, să nu ne rugăm (*cf.* 1 Ioan 5, 16). Iată, deci, că există și restricții", îl lămuream eu pe om.

Am făcut a doua gafă și a doua prostie, pentru că trebuia să-i zic simplu: „Uncheșule, lasă, vom face ceva, va fi bine". Și omul mergea împăcat, iar Dumnezeu nu avea decât să aleagă, să decidă. Nu trebuie să fim absurzi.

La Baia Mare, la Arhivele Statului, au fost de serviciu într-o noapte patru soldați, plus comandantul lor. Pe la miezul nopții, unul dintre ei s-a sculat, a luat armamentul și i-a împușcat pe ceilalți patru care dormeau; pe toți i-a împușcat. Pe urmă s-a împușcat și el. Asta a fost în seara de Înălțarea Sfintei Cruci, în urmă cu 2 sau 3 ani. Eu am slujit la Înălțarea Sfintei Cruci aici, la Rohia. Și m-am dus la Baia Mare după-masă și m-am culcat. Eu mă culc mai târziu, dar atunci, ca niciodată, m-am culcat devreme. Și am adormit. M-am trezit peste noapte într-o rafală de

armă, am auzit o rafală de armă. Și, după aceasta, am auzit o singură împușcătură. M-am trezit, dar nu m-am uitat la ceas, n-am deschis ochii. M-am gândit: „Cred că-i pe la ora 10 și pe undeva fac ceva nuntă, de au făcut aceste împușcături". Apoi am adormit la loc.

Zilele următoare am aflat ce s-a întâmplat. A venit colonelul, comandantul unității, ca să-mi ceară un sfat. Toate cele cinci sicrie fuseseră așezate în capela de lângă catedrală. Familia ucigașului pretindea și insista ca și sicriul lui să fie pus cu celelalte sicrie la înmormântare. Dar colonelul zicea: „Ăsta cred că ar fi un afront extraordinar, să-l pui pe ucigaș lângă victimele lui". I-am spus: „Nu se poate! Din două motive. Primul motiv este că un sinucigaș nu poate fi înmormântat în rând cu credincioșii. Al doilea motiv este că ar fi, într-adevăr, un afront". Colonelul s-a bucurat și a spus la familie că episcopul nu dă voie și lumea s-a liniștit. După aceasta am făcut prohod. Pe unul dintre ei l-au dus părinții acasă, în sat. Era singurul copil la părinți. Au rămas trei sicrie, și le-au scos la prohod în fața catedralei cu armată, cu mulțime multă. Dar sicriul ucigașului nu l-au scos, că așa a fost dispoziția.

După ce am slujit la prohod, după ce le-am vorbit credincioșilor, așa cum m-o luminat Dumnezeu, m-am retras în catedrală. Am ieșit mai târziu și am văzut în dreapta și în stânga catedralei mulțime mare de popor. Erau toți adunați în fața capelei, unde era sicriul ucigașului. Stăteau toți acolo și era și familia ucigașului. Stătea lumea îngrămădită, unul peste altul. Eu, în loc să merg mai departe liniștit, am făcut la stânga ca să

intru acolo. Secretarul a tras de mine: „Nu vă duceți acolo, Preasfințite, nu vă duceți acolo”. Eu nu am ținut cont de ce spune secretarul, am mers, lumea mi-a făcut loc, am intrat în capelă și din mulțime a venit către mine o femeie care avea fața neagră. Nici acum nu știu: avea un voal pe față sau era neagră din cauza supărării? Era mama ucigașului. A venit spre mine și a început să strige: „Nu copilul meu o pușcat, nu copilul meu! Nu e el vinovat!” În multe cazuri, oricât îi de greșit un om, el nu recunoaște.

Eu m-am dus, am pus căpșorul femeii pe piept și i-am spus: „Ascultă, măicuță! Dumitale, de acum înainte, toată viața să te rogi cu toată puterea și cu toată insistența la Maica Domnului pentru copilul dumitale și Maica Domnului va găsi și pentru el, undeva, o ușă deschisă. Ai auzit?!” Femeia deodată s-o înseninat, s-o liniștit. I-am dat o speranță. M-am întors imediat către sicriu. Sicriul mi s-a părut foarte mic; era abandonat acolo, lângă un perete. Lângă el erau vreo 2-3 bărbați, rudenii probabil, familia lui – băiatul era din Baia Mare. M-am dus pur și simplu în fața sicriului și am zis: „Fraților, ia să ne rugăm lui Dumnezeu pentru sufletul ăsta”. Toată lumea s-a descoperit, am spus un *Tatăl nostru*, iar pe urmă am zis: „Dumnezeu să te ierte, copile! Dumnezeu să-ți odihnească sufletul, copile!” A fost atât de mare mângâiere pentru toată lumea. Dacă eu nu mergeam, era durere peste durere.

Înmormântarea a fost joi, dar eu miercuri noaptea am visat că eram în fața bisericii, înconjurat de foarte multă lume. După aceasta m-am deplasat încolo, către poartă, am trecut dincolo de poartă, între poartă și cimitir, cu

fața către răsărit. Toată această lume s-a deplasat cu mine și acolo era și mai multă lume în jurul meu. Eu stăteam cu fața către răsărit și în spate era Baia Mare, în partea cealaltă. Deodată am auzit – în vis e vorba, asta în noaptea dinainte de slujba înmormântării – în spatele meu un cântec extraordinar de frumos. Se auzea de undeva de sus, din cer. Un cântec extraordinar de frumos, al unor tineri – se cunoștea vocea lor, voce de tineri – și se simțea din cântare cum vibrau, adică dansau, jucau. Și era cântecul acela atât de frumos! Am auzit multă muzică, dar aici era cu totul altceva. Am început atunci să caut un aparat ca să înregistrez cântecul. Și am rămas foarte supărat că nu am găsit niciun aparat care să înregistreze. Cântecul s-a terminat și, deodată, o voce mi-a spus: „E noaptea de Paști acum!" Ce ziceți? N-a fost o viziune? Ce credeți? „E noaptea de Paști!" și noi eram în septembrie… Eu cred că erau sufletele celor patru tineri, care trăiau în fericire.

Monahismul are o importanță covârșitoare[6]

Este foarte important, fraților, să ne dăm seama că în Scriptură găsim răspuns la orice întrebare. Eu, când am o problemă, de orice natură, și nu știu ce atitudine să iau, întotdeauna caut răspuns în Sfânta Evanghelie, în cuvintele Mântuitorului. Cum vede Hristos, cum ar rezolva El problema aceasta? În Sfânta Scriptură sunt multe lucruri delicate, depinde cum le interpretezi. Aici sunt foarte necesare scrierile Sfinților Părinți, pentru a ne ajuta să înțelegem Scriptura.

Pentru Biserică, monahismul este de o importanță covârșitoare. Eu și în Sfântul Sinod spun lucrurile acestea.

Monahul este acela care stă la mijloc între lumină și întuneric, între Dumnezeu și satana. Monahul este la mijloc între cele două lumi, iar îngerii se luptă și se roagă mereu în fața lui Dumnezeu pentru îngerii de pe pământ, pentru monahi. Îngerul nu-I cere lui Dumnezeu ca să ne sporească binefacerile sau virtuțile. Virtuțile

---

[6] Mănăstirea Rohia, 20 februarie 2009.

trebuie să le cucerești tu, nu le cere îngerul. El se roagă lui Dumnezeu permanent: „Iartă-i pe ei, Doamne, că nu știu ce fac!” Asta zice de fiecare dată când noi greșim câte ceva. Îngerul nu ne condamnă ci, ca Hristos pe Cruce, se roagă în fața Tatălui ceresc pentru noi (*cf.* Luc. 23, 34). Într-adevăr, de multe ori păcatul este un act inconștient. Este o rană, e o cădere.

Dar, țineți minte, părinților: nici îngerii satanei nu dorm. Ei sunt foarte harnici. Au o fierărie acolo, imensă, și-i o zarvă, zarva iadului. Diavolii trudesc teribil și pregătesc tot felul de scule și de unelte cu care să lupte, în primul rând, împotriva armatei de elită a împărăției lui Dumnezeu: monahismul. Călugărul este în linia întâi de pe front. Și satana îi pregătește tot felul de jucării, cunoașteți din *Viețile Sfinților*; se uită la fiecare monah ce i se potrivește, ce fel de săgeată să-i trimită.

Din secol în secol, din mileniu în mileniu, satana și-a perfecționat, și-a înmulțit armele împotriva creației lui Dumnezeu, împotriva omului. Acum el este foarte ocupat cu tot felul de unelte pe care le aruncă pe piață. Și le cunoaștem. Ispitele și toate încercările sunt aceste arme invizibile, ca niște săgeți finuțe, pe care diavolii le înfig în creier, ca prin gânduri să greșească creștinul; sau în ochi – ca să greșească cu privirea, sau în auz – ca să greșească cu auzul, sau în inimă – ca să greșească cu sentimentele, sau în brațe și în putere – ca să greșească cu trupul. Și, ceea ce-i mai periculos acum, sunt aceste arme foarte subtile ale lui Lucifer, adică: îndoiala și necredința în Lumină, în Dumnezeu, în viața cea veșnică.

Îmi aduc aminte că eram la Cluj într-o dimineață. Și atunci, ca și acum, aveam întotdeauna lângă mine un prieten: cartea duhovnicească. E întotdeauna prietenul meu cel mai bun. Dacă nu pot adormi, citesc; nu sistematic, citesc pe prima pagină unde am deschis, prima frază sau prima propoziție.

Pun cartea înapoi la loc și apoi continui de la mine, reflectând la ce am citit, până când adorm. De multe ori, când mă frământă ceva, deschid cartea la întâmplare și primesc răspuns exact la problema mea. Și-mi zic: „Uite, domnule, nici la comandă nu se întâmpla așa!" Aceasta este o metodă, să ai întotdeauna lângă tine cartea duhovnicească și să te sprijine în viață.

Eram, așadar, la Cluj, Episcop-vicar, și dimineața am deschis o carte și am citit câteva pagini cu ispitele pe care le aveau monahii în urmă cu 1 600 de ani, mai ales ispitele trupești. Se frământau și erau foarte chinuiți de ispitele acestea. Și am închis cartea, fraților, și am început să râd cu hohote; eram singur în dormitor. Și am zis: „Ce copii sunteți! Ce naivi sunteți!" Dacă ei ar trăi acum, să privească după 1 600 de ani, ar zice: „Măi, ce naivi am fost! Ce flecuștețe de ispite erau!" Aceste săgeți ale satanei sunt așa de neînsemnate, privite în dimensiunea veșniciei. Și Pământul, privit din spațiu, de pe Lună, îl văd ca pe o minge de fotbal mai mare, iar de pe Soare, ca pe un fir de praf. Apare câte o ispită care nouă ni se pare așa de grozavă și așa de teribilă, dar, privită de la distanță, e inexistentă. Aveam atunci un dialog interior cu acei cuvioși și le spuneam: „Măi fraților, dacă aș putea să vă

pun acum aici, lângă mine, să ne uităm la ispitele voastre, ați râde în hohote, ați zice: *Măi, dar cât am fost de proști! Ne-am lăsat tulburați, ne-am tulburat viața pentru niște nimicuri care au dispărut*". Dați-vă seama, părinților, după 1 600 de ani nici cenușa ta nu se mai găsește. Și atunci, privite lucrurile în felul acesta, în timp și spațiu, ispitele își pierd din amploare. Îți dai seama cât sunt de mărunte, cât sunt de neînsemnate în comparație cu ceea ce ne oferă nouă Cuvântul lui Dumnezeu.

Să ne gândim numai la acest fapt: de ce ne-am făcut călugări? Ne-am făcut monahi fiindcă am avut un anumit dor. Ne-a fost dor, dar nu am știut prea bine de ce anume ne-a fost dor. Și mie îmi era dor; eram copil pe hotarul satului și mă lovea câteodată un dor așa, de mi se usca inima… Dar nu știam de ce anume îmi era dor – după o anumită lume, după o anumită țară? Nostalgia după ceva inefabil, ceva greu de prins într-o definiție. În realitate îmi era dor de Dumnezeu, îmi era dor de Hristos, îmi era dor de viața veșnică! Asta ne-a adus pe noi la mănăstire. N-am venit niciunul la mănăstire din interese, fiindcă fiecare dintre noi putea să își creeze o situație în lume.

Vreau să vă pun o întrebare: care virtute vi se pare că este cea mai de preț? Se spune că cea mai mare virtute este smerenia, apoi este iubirea. Frățiile voastre ce spuneți? Cum vi se pare? Eu consider că virtutea cea mai deosebită, cea mai mare și mai prețioasă este răbdarea. Deși s-ar părea că-i greu de crezut. Dar, fără răbdare nu ajungi nici să iubești, fără răbdare nu ajungi nici să faci ascultare și nici credința, nici smerenia și nici toate celelalte virtuți

nu le dobândești; la toate ajungi numai prin răbdare. Răbdarea este, consider eu, rădăcina tuturor virtuților. Prin răbdare câștigi și dragostea, dumnezeiasca dragoste, de Dumnezeu și de creatura lui Dumnezeu. Prin răbdare câștigi întotdeauna și ascultarea, ascultarea care ți se pare de multe ori foarte amară și foarte grea. Dar, dacă ai răbdare… Prin răbdare cucerești apoi și umilința și smerenia. Răbdarea este absolut necesară pentru noi. Prin aceasta, toate ți se luminează. Dacă n-aș fi avut, fraților, răbdare…

De când am intrat în mănăstire – iată, sunt acum 67 de ani – nu am cunoscut altă mireasă, decât una singură: mănăstirea sfântă de la Rohia. Nu am fugit ca bărzăunii dintr-o floare într-alta, dintr-o buruiană în altă buruiană. Am rămas fidel primei mele iubiri, care a fost Mănăstirea Rohia. Nu iubești niciuna dacă începi să te muți dintr-o mănăstire în alta, dacă n-ai răbdare și te muți dintr-o parte în alta. Dacă ți se dă ascultare și ești trimis, asta-i altceva. De exemplu: ești trimis pentru altă ascultare la o altă mănăstire, la alt schit, la Centrul Eparhial. N-o faci atunci din voia proprie, faci ascultare și-i sfântă.

Îmi place foarte mult avva Dorotei. În *Povestire pe scurt despre fericitul Dositei* se vorbește despre acest Dositei care era militar, pe lângă un mare demnitar, în timpul Imperiului Bizantin. Și era foarte agreat și foarte simpatizat la casa demnitarului. Dositei a tot auzit el de niște soldați care voiau să plece la Locurile Sfinte și a cerut voie ca să-l lase și pe el să plece. Mai-marele casei l-a dat pe mâna unui comandant, căruia i-a zis: „Îl iei

cu tine la Locurile Sfinte și ai grijă de el". L-a luat pe băiat îmbrăcat militar și apoi au umblat prin Țara Sfântă. Ajungând la Ghetsimani, a văzut într-o pictură teribilă, pe un perete întreg, cum erau reprezentate muncile iadului. Și el se tot uita, dar nu pricepea nimic, pentru că era crescut între militari care nu prea știu multă teologie. Și se întreba: „Ce-o fi aici?" Lângă el a apărut atunci o femeie cuviincioasă care a început să-i explice pictura aceea. Tânărul, înfiorat, i-a spus: „Dar ce trebuie să fac pentru a scăpa de iad?" Ea i-a răspuns: „Să te rogi mereu, să postești și să nu mănânci carne". Și imediat Doamna a dispărut. Era chiar Maica Domnului. El a început să împlinească aceste sfaturi, iar tovarășii lui i-au spus în cele din urmă:

– Lasă-ne în pace, că noi suntem militari, cu apucăturile noastre. Vezi-ți de treabă și du-te la mănăstire.

– Dar ce-i aia mănăstire?

Și așa a ajuns Dositei la mănăstire, ucenic al avvei Dorotei. Pentru Dositei ascultarea era legea supremă. I-a dat cineva un cuțitaș foarte frumos și era încântat tânărul, mai ales că avea ascultarea de infirmier. S-a dus la avva și i-a zis:

– Uitați ce am primit! E foarte bun pentru operații.

Avva Dorotei i-a răspuns:

– Nu ți-e rușine? Cum adică? Ți-ai făcut un dumnezeu dintr-un cuțitaș. Ia să nu mai pui niciodată mâna pe el.

Și Dositei a făcut ascultare de părintele său. Toți care lucrau la bolnița mănăstirii puteau să folosească cuțitașul, numai Dositei nu avea voie și nu se tulbura de acest lucru.

Altădată, când se mai enerva pe bolnavi, zicea: „L-am supărat pe Hristos”. Se ducea la chilie și începea să plângă. Ceilalți părinți îl anunțau pe avva Dorotei, care se ducea imediat și-l vedea pe ucenicul său cum plângea. Atunci îi spunea: „Ce-ai făcut, păcătosule? Iar L-ai supărat pe Hristos? Ți-am spus că dacă-l superi pe un om, pe Hristos Îl superi. Ei, acum gata, gata, du-te la ascultare, te-a iertat Hristos, fiindcă te-am iertat eu. Du-te, gata!” Iar Dositei se ridica ușurat și mergea la ascultare. La un moment dat ucenicul s-a îmbolnăvit grav și a murit.

După un timp oarecare, a venit la mănăstire unul dintre marii Bătrâni, dintre Sfinții Părinți. Acesta s-a rugat ca să-i vadă pe sfinții care au viețuit mai înainte în acea mănăstire. Atunci era mai ușor de a face legătura cu lumea duhovnicească, acum nu mai avem puterea să vedem lucrurile mai presus de fire. Suntem mai bădărani, mai reci, mai aproape de pământ. Deci s-a rugat Bătrânul și a văzut ceata sfinților, iar între ei a văzut pe unul mai tânăr. Și a întrebat Părintele: „Cine este acel tânăr pe care l-am văzut între Sfinții Părinți?” După ce l-a descris pe tânăr, ceilalți frați și-au dat seama că era vorba de Dositei. Atunci cu toții au dat slavă lui Dumnezeu! Iată cum, prin ascultare, tăierea voii și răbdare, chiar într-un timp scurt, a ajuns alături de marii nevoitori[7].

Totdeauna am zâmbit. Când erau mai crâncene momentele, atunci zâmbeam. Așa, ca un noruleț,

---

[7] *Povestire pe scurt despre Fericitul Dositei, primul ucenic al fericitului Părinte Dorotei*, în Avva Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Ed. Bunavestire, Bacău, f.a., p. 12-22.

toate trec. Și mereu te bucuri când ai o ispită și ai biruit-o. Ai poftă să mănânci o bucățică de pâine seara și totuși renunți la ea; te simți apoi ca un erou pentru că ai avut puterea să te stăpânești. Sau l-ai răbdat pe fratele care te-o supărat – o nouă biruință. Fiecare pas este o ocazie de a deveni tot mai desăvârșiți, tot mai aproape de Tatăl ceresc, este o ocazie de a ne împlini sufletește în sensul pentru care am fost creați. Am fost creați pentru împărăția lui Dumnezeu.

E foarte interesantă o întâmplare care poate n-ar fi cazul să v-o spun aici, dar totuși o spun, așa, ca model. La Roma am văzut Columna lui Traian, care are la bază o încăpere uriașă. Acolo este mormântul lui Traian. În secolul trecut s-au făcut renovări la Columnă și unul dintre tehnicienii care lucrau la renovarea de la temelie a găsit sarcofagul unde era trupul lui Traian. Și l-a întrebat cineva pe muncitorul acela: „Și ce ai găsit din această mare glorie a Romei?" Și a început să râdă muncitorul: „Ce să găsesc? Un pumn de cenușă, atât. Un pumn de cenușă foarte fină". „Și ce ai făcut cu ea?" „Ce să fac? Am dat-o la nevastă; așa de bine se spală hainele cu cenușa aia!"

Fii atent ce înseamnă trupușorul acesta, și carnea, și osul. Nu ne vine a crede. Așa-i, fraților, că nu ne vine a crede? Și totuși, asta este realitatea. De aceea râdeam de nevoitorii de acum 1 600 de ani, care se dădeau de ceasul morții că au ispite; dar, după atâția ani, toate ispitele apar ca niște umbre. Nu înseamnă prin aceasta că ispitele nu sunt foarte dure. După neputința noastră sunt așa. Dar nu trebuie să ne impresioneze, să le dăm importanță.

Frica este un mare păcat. Dacă te lași stăpânit de frică, înseamnă că este slabă credința și te încrezi mai mult în satana, că numai asta te face să-ți fie frică. Ne spun unii Sfinți Părinți că satana nu are putere mai mare decât a unui țânțar. Puterea pe care o are, noi i-o dăm. El nu te poate forța să faci păcate. El numai te trage pe sfoară. Te păcălește cu minciuna. Cum îl numește Hristos? „Tatăl minciunii" (Ioan 8, 44), ăsta este diavolul. Numai cu viclenia reușește să câștige.

Noi, la Rohia, am avut această regulă, înainte de Decretul 410 din 1959: dimineața sau la prânz nu ne puteam întotdeauna aduna, decât în sărbători, dar întotdeauna era lege ca la cină să fim cu toții. La cină ne întâlneam întreaga obște. Și atunci discutam ce am făcut: cel de la carieră câtă piatră a scos, cel care era la transport ce a făcut, cel care era la coasă ce-a făcut, ce necazuri sau bucurii am avut… Apoi discutam ce avem de făcut pe a doua zi. Între toți, la bucătărie era un frate – fratele Augustin; era foarte micuț încât trebuia să se suie pe un scaun ca să ajungă să amestece în cratița cu rântaș, altfel nu ajungea. Pe el nu-l poftea nimeni să stea cu noi, cu părinții. La un moment dat, când noi vorbeam foarte aprins despre problemele mănăstirii, el apare în ușă și ne ascultă. Apoi vine și-mi spune: „Și eu sunt bărbat!" Am început să râdem cu toții. Era cât un dop. Nu am uitat niciodată întâmplarea asta. Ce vreau să vă spun însă? Pe acest bărbat de-o șchioapă îl ascultam de multe ori. Și făceam cum zicea el, dar fără ca să știe el, pentru că avea un cuvânt foarte sănătos.

De aceea, trebuie să fim atenți la tot ce vedem, la tot ce auzim, la tot ce gândim; să ne autoverificăm în permanență. E foarte important să te autoverifici și să nu aștepți totul de la duhovnic. Și eu mă mărturisesc la părinții de aici, dar nu mă aștept acum ca să-mi spună ei totul. Dar mă mărturisesc fără niciun fel de rezervă, mă umilesc și primesc un dar foarte scump, deosebit de scump, darul pe care Hristos l-a lăsat slujitorilor Altarului: al iertării și al dezlegării. După spovedanie totdeauna sunt cel mai fericit om. Mă simt din nou prunc.

Am încredere în Tainele Bisericii, în harul lui Dumnezeu; duhovnicul mă ascultă atent, îmi dă dezlegare și iertare, nu de la el, ci de la Dumnezeu și atunci sunt foarte mulțumit și împăcat. Cum este o vorbă: „Dumnezeu toate cu rânduială le-a făcut" (*cf.* Ps. 103, 25). Nu ne-o făcut două guri. Că, după cum am fi dorit noi, de multe ori am vrea să avem două guri. Când ești lacom de mâncare sau de băuturi ai vrea să ai două guri. Când e vorba de pălăvrăgit, la unii nu le-ar ajunge nici zece guri. Ne-a făcut doar cu un singur organ al vorbirii, dar ne-a pus două urechi, ca să ascultăm mai mult decât să vorbim. Ne-a dat doi ochi, ca să privim, să admirăm toate minunățiile câte le-o făcut Părintele ceresc. Dumnezeu le-o făcut pe toate cu foarte mare măsură.

Eu din tinerețe m-am axat pe două cuvinte din Scriptură. Nu m-am trudit să stau ani de zile în bancă la nu știu care facultate, dar am găsit mai mult decât dacă aș fi stat în fața unui profesor. Mi-am ales aceste două cuvinte. Primul, de la Matei. Foarte frumos!

Zice Mântuitorul: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre" (Mat. 11, 29). Fiul lui Dumnezeu ne dă soluția, fiți atenți! Aceasta a fost învățătura după care m-am condus toată viața. N-am ajuns-o nici acum; nu-s blând, nu-s nici smerit, dar lupt și doresc, însetez să împlinesc cuvântul acesta al lui Hristos.

Iar de la Luca am reținut încă un cuvânt, tot foarte frumos, atunci când spune Mântuitorul: „Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (Luc. 17, 10). Poate atunci cineva să se mândrească, să îl cucerească duhul mândriei? Nu facem altceva decât ceea ce suntem datori să facem, nu facem nimic în plus. Dimpotrivă, de multe ori nu facem cât am fi datori să facem. Eu m-am condus după aceste două cuvinte. Când eram ca voi, mai tânăr, aveam scris pe pereții chiliei: „Învățați-vă la Mine, că sunt blând și smerit cu inima…" Nici acum, la 88 de ani, nu mă pot lăuda că împlinesc în totalitate această poruncă. Dar mă străduiesc.

Am citit nopțile trecute un cuvânt, o întâlnire a lui Hristos cu iudeii. O luptă extraordinară. Ei Îl luau la rost și Îl întrebau drept cine se crede. Domnul Hristos le răspunde: „Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat" (Ioan 8, 56). Ei îi spun atunci furioși: „Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam?" (Ioan 8, 57). Iar Mântuitorul le răspunde din nou foarte frumos și Își declară calitatea Sa eternă de Dumnezeu: „Adevărat, adevărat zic vouă:

Eu sunt mai înainte de a fi fost Avraam" (Ioan 8, 58). Ei tot n-au priceput nimic. Mântuitorul, atunci când vorbește de Patimi, amintește totdeauna și de Înviere. Cei de lângă El nu înțelegeau nimic. Credeau că va pătimi, dar nu înțelegeau Învierea. Li se părea, așa, ca o metaforă, ca o poveste de-a lui Hristos. Îi depășea această lucrare extraordinară de înviere a trupurilor. Și la mironosițe le zice: „Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea" (Mat. 28, 10). Vedeți, după Înviere îi numește pe ucenicii Săi „frații Mei"! Deci, nouă, tuturor celor care Îl urmăm, ne-a acordat Hristos această extraordinară cinste, ca să ne considere frații Lui. Auzi! Și prietenii Lui. În a patra Evanghelie, Domnul Hristos spune: „Voi sunteți prietenii Mei" (Ioan 15, 14). Auziți ce ne oferă nouă Fiul lui Dumnezeu! Extraordinar!

M-a întrebat un reporter: „Ce-i iubirea?" I-am răspuns: „Mi-ai pus o întrebare dificilă. Iubirea nu se poate defini atât de ușor. Iubirea este un sentiment care se trăiește, în primul rând".

Și atunci să mergem la Scriptură. Ce spune Evanghelistul Ioan? „Dumnezeu este iubire" (1 Ioan 4, 8). Așadar, iubirea este esența existenței.

Dar iubirea în înțelesul acesta e duhovnicească, dumnezeiască, ea îți dă putere să trăiești. Eu îi iubesc pe toți și mă declar cu recunoștință față de toți oamenii fiindcă mă acceptă să fac parte dintre ei! Pentru mine e un mare favor și o mare onoare că oamenii mă primesc să fiu și eu om între ei. Și aceasta îmi dă un sentiment de mare bucurie, un sentiment de mare dragoste, un sentiment de

profundă milă. La mine niciodată nu începe iubirea decât de la milă. Dacă îmi este milă de un om, îmi devine și foarte drag. Și, har Domnului, de fiecare om mi-e milă. Că fiecare om e un chinuit, are crucea lui. Și din această milă vine respectul, dragostea.

Iubirea este darul cel mai mare; din dragoste Dumnezeu a creat cerul și pământul. Cum mai este numit Dumnezeu în cărțile noastre de cult? Vă aduceți aminte? „Iubitorule de oameni" – auzi cum Îl declarăm noi și cum Îl considerăm noi pe Hristos, pe Dumnezeu.

Toți am zis cuvintele acestea de mii de ori, fără să le aprofundăm sensul adevărat, fără să ne dăm seama ce cuvinte extraordinare sunt. Asta-i calitatea lui Dumnezeu, că este iubitor de oameni. Pe măsură ce îmbătrânesc, pe măsură ce mă apropii de capătul drumului, tot mai mult pătrund aceste cuvinte. Și m-am gândit: „Dar cuvintele acestea le-am zis de atâtea ori; cum de nu le-am înțeles, iar acum le înțeleg?" Acesta este un dar de la Dumnezeu. Că alții, pe măsură ce îmbătrânesc, se prostesc! Asta-i nenorocirea cea mare! În loc să devină mai deștepți, mai înțelepți, să se îmbunătățească – că ăsta-i scopul și asta-i chemarea – devin tot mai răi și mai limitați. Un bătrân rău este cel mai urât lucru. Închipuiți-vă! Un bătrân mincinos, un bătrân desfrânat. Ce poate fi mai oribil decât așa ceva? Iată de ce Hristos a spus cuvântul acesta extraordinar: „Adevărat grăiesc vouă: Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un prunc, nu va intra în ea" (Luc. 18, 17).

În ultimul timp mă gândesc foarte mult că părinții nu știu să-și prețuiască la justa lor valoare copiii. Nu

știu să se bucure de darul lui Dumnezeu – căci un copil este darul lui Dumnezeu. Anul trecut am vorbit într-o broșurică despre ce înseamnă a fi părinte, despre valoarea pe care o au părinții. Anul acesta am vrut să vorbesc despre mamă și copil și am pus pe copertă o iconiță cu Maica Domnului cum ține Pruncul în brațe. Așa suntem noi toți. Ne ține Dumnezeu în brațe, cu toată dragostea Lui.

Vă mulțumesc din toată inima pentru frumoasele daruri pe care mi le-ați adus. Dar din dar, se face rai. Aș vrea să vă dau pentru bibliotecă lucrarea părintelui Macarie, care și-a luat acum, în toamnă, doctoratul. El a vrut să-și facă doctoratul în istorie, cu o lucrare foarte importantă: *Monahismul ortodox din Maramureș și Transilvania septentrională, până la începutul secolului al XIX-lea*. O lucrare absolut inedită. Nu s-a făcut nicio lucrare despre monahismul din Transilvania sau din Maramureș. O lucrare foarte serioasă. Conducătorul științific a fost profesorul universitar doctor Nicolae Edroiu, de la Institutul de Istorie „Gheorghe Barițiu", din Cluj-Napoca.

Vă dau la fiecare câte o iconiță, să o aveți când vă va fi dor de Maica Domnului. Să ajungă la toți, să aveți o amintire, cu *Maica Domnului cu pruncul*, de la Rohia. Nu-i declarată făcătoare de minuni, dar orice icoană este făcătoare de minuni. Orice icoană la care te uiți te mângâie și te întărește. Luați-le pe toate, ca să le dați și la alții; să vadă și ei cum au fost când erau mici și erau ținuți în brațe de mama. Tot așa îi ocrotește Maica Domnului pe toți cei care îi cer ajutorul cu râvnă și pocăință.

Cineva l-a întrebat pe un copil, toamna trecută: „De ce cad frunzele?" Ce crezi că o răspuns copilul? „Pentru că le-o venit vremea". Și nouă ne-o venit vremea, ne-am maturizat. Ne-o venit vremea să devenim maturi, ne-o venit vremea ca să devenim bătrâni. Eu nu mă mir că-s de 88 de ani. E foarte normal: ne-o venit vremea. La mulți bătrâni le este frică de moarte.

Părinților, citesc mai ales literatură duhovnicească nouă și îi foarte frumos. Totdeauna am respins gândul că-s bolnav și e greu. Foarte bine că-s bolnav! Aș vrea să fiu și mai bolnav! Înțelegi? Mulți bătrâni se zbat ca în gura șarpelui atunci când dau de boală. Adică nu-s pregătiți, n-au minte în primul rând. La bătrânețe este firesc să ai un calm și o bucurie, dacă-L cauți cu adevărat pe Hristos. Mi-o plăcut calmul Arhiepiscopului Bartolomeu, care a trecut pe lângă ceasul morții; dacă nu venea doctorița în 10 minute, era mort. Și a dat Dumnezeu că a fost maica în apropiere și a dat imediat telefon, pe la patru dimineața. Discutam ieri la masă și doctorița m-a întrebat:

– Nu vă este frică de moarte?

– Cum să-mi fie frică de moarte?

Moartea trece pe lângă fiecare. Nu ne dăm seama de câte ori trece moartea pe lângă noi; de câte ori ne păzește, ne apără Dumnezeu viața. Trece moartea, îngerul morții trece cu sabia pe lângă noi, dar nu are încă poruncă să ne cheme, să ne termine viața pământească. Dar ea trece mereu pe lângă noi. Și atunci? Nu dincolo sunt toți cei ce s-au născut? Atunci cum să te miri de ceea ce-i foarte firesc? Câte miliarde de oameni n-au trecut dincolo, de la

crearea lumii până acum? *Unde sunt cei ce nu mai sunt?* este un vers celebru al lui Nichifor Crainic. Frumos cuvânt și frumoasă poezie! El se gândea îndeosebi la prietenii lui de generație, la cei care muriseră prin închisorile comuniste. Dar eu folosesc acest cuvânt și la predică și întreb: „Dar unde sunt cei ce nu sunt la biserică? Unde sunt? Sunt bolnavi? Sau sunt la crâșmă? Unde sunt cei ce nu mai sunt aici, unde-i datoria și întărirea lor?" Așa că noi trebuie să fim totdeauna într-o stare de trezvie. Spunea Înaltul Bartolomeu: „Cum adică, frică de moarte? Asta înseamnă sau ignoranță, sau necredință". Un om credincios, un om înțelept nu se teme de moarte, de un lucru inevitabil. El se pregătește pentru moarte.

Ați spus că monahul a plecat la mănăstire dintr-un dor de Dumnezeu. Tot așa, și noi am venit la Rohia din dor.

Vă mulțumesc! Eu vă dau sfaturi pe care, uneori, s-ar putea să nu le aflați în altă parte. Când ești mâhnit, când ești necăjit, când ai ispite, nu te tulbura. Du-te la fratele tău și intră în vorbă cu el: „Ce faci frate?" Fără să-i spui că ai venit fiindcă ești tare neliniștit. Discută banalități. Tristețea se poate risipi și primești putere din puterea lui.

Când am fost ales episcop, în cuvântarea mea în fața Sfântului Sinod am spus: „Vă rog pe Sfințiile Voastre, membri ai Sfântului Sinod, să-mi dați putere din puterea voastră!" Fiecare avem un dar și o putere. Dacă le împărtășim cu ceilalți, creștem și-n sufletul nostru, dar îl ajutăm și pe aproapele nostru. Nu trebuie neapărat să

mergi tot timpul la stareț, ca să-l faci să încărunțească. Nu! Dar la duhovnic este bine să te duci ca să-i spui toate păcatele, să i le pui în poală. Încolo, el are grijă. Nu mai trebuie tu să-ți porți de grijă. Eu, după ce mă spovedesc, sunt împăcat. Acum duhovnicul nu are decât să se roage pentru mine, că de aceea este duhovnic, nu? Că ăsta-i darul de la Dumnezeu. Hristos a spus clar: „Cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute" (Ioan 20, 23). Asta nu e glumă!

Vă spuneam că Mântuitorul le-a spus așa de frumos femeilor mironosițe: „Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea și acolo Mă vor vedea" (Mat. 28, 10). Apostolii, după Înviere, mergând acolo unde li s-a poruncit, în munții Galileii, s-au întâlnit cu Hristos. Spune Evanghelistul Matei, foarte frumos, că I s-au închinat Lui cu toții. Deja se risipise îndoiala din inima apostolilor. L-au văzut viu, L-au văzut că este Dumnezeu, au văzut că tot ce a spus s-a realizat și s-au închinat Lui. Hristos, atunci, ce a zis? Cine ar putea să-mi spună?

Să vă spun un lucru! Fiecare să citiți cât mai mult, ca să-L cunoașteți pe Domnul Iisus Hristos. Dar nu putem memora tot, nu încape tot. Însă putem memora câte un cuvințel. Să ai, să zicem, câte patru cuvințele din fiecare Evanghelie la care să reflectezi.

Deci, ce a spus Mântuitorul când s-a întâlnit cu apostolii? „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ" (Mat. 28, 18). Acum, după Înviere, înainte de Înălțare, S-a declarat Domn al cerului și al pământului. A declarat numai în fața apostolilor. Iar noi, cei care slujim la Altar în

Biserica Ortodoxă, suntem urmașii de drept ai apostolilor și, de fapt, suntem ucenicii lui Hristos. Suntem slugile cărora li s-a dat toată puterea, prin succesiunea apostolică.

Credința în Acesta este viața noastră. Credința aduce iubire. A-L iubi pe Hristos este cea mai mare mângâiere. Credința, iubirea și ascultarea de Hristos, de cuvântul lui Hristos, toate acestea ne aduc nouă fericirea. Și aceasta o realizăm citind Evanghelia permanent. Zice Hristos: „Datu-Mi-S-a toată puterea, în cer și pe pământ". Cum spune în continuare? „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile" (Mat. 28, 19). Sarcină precisă! Program precis! Ne-a scos din sfera strâmtă a iudaismului și ne-a trimis către toate neamurile, din toate timpurile și din toate locurile. Apoi continuă: „Botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh" (Mat. 28, 19). Adică, după ce i-ați catehizat și v-ați făcut datoria învățându-i cuvântul lui Dumnezeu, trebuie să-i aduceți în Biserică prin Taina Botezului. Și cu ce încheie Mântuitorul? „Și, iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului" (Mat. 28, 20).

Iată ce ne asigură! Iată că nu suntem singuri, fraților! În Pastorala mea de Crăciun am vorbit despre singurătate. Mulți se simt singuri, suferă de singurătate, de spaima singurătății. Caută să fugă de ea și nu-i poate vindeca nimeni și nimic – nici prietenii, nici familia. Se află în familie, dar se simt singuri. Poate că sfințiile voastre n-ați avut o astfel de ispită. Eu am gustat din acest pahar, e o ispită foarte vicleană. Se poate ajunge chiar până la sinucidere. Dar noi nu suntem singuri. Hristos e totdeauna prezent lângă noi.

Știți că, în Tradiția Bisericii, este o întâmplare cu un credincios care avea ispite mari și, atunci când era gata să aibă o cădere gravă, a simțit cum îl sprijină puterea lui Hristos. Și a întrebat:

– Doamne, dar unde ai fost până acum, de m-ai lăsat în ghearele satanei, de m-o chinuit atâta?

– Aici am fost, lângă tine[8].

Cu alte cuvinte: „Te-am lăsat să dovedești că ești ostaș, că ești un luptător. Că nu primești gratuit fericirea veșnică". Nu ți se pune cununa doar din dar. Că atunci, fericirea nu-i fericire, dacă ți se dă gratuit. Numai când ai câștigat-o cu lupta, cu jertfa ta, atunci te simți împlinit și ai o pace lăuntrică.

Eu, aici, mă simt ca în cea mai serioasă, cea mai selectă societate. Pentru că am absolută convingere că-i plin de îngeri în jurul nostru, dar și de demoni… Ce înseamnă *văzduh*? Văd duhuri! Văz-duh. Adică, privind în jur, văd o lume de duhuri. Ne înconjoară miliarde de puteri îngerești; sunt și celelalte duhuri, rele, care și ele umblă cu niște fuste strâmbe ca să te păcălească, să râdă pe urmă de tine. „Te-am câștigat, călugăre! Te poți tu ruga oricât, că Dumnezeu oricum nu te mai iubește. Și nici nu vei reuși să te mântuiești", spune satana. Iar călugărul îmbunătățit zice: „Nu-i nimic! Și dac-oi ajunge-n iad, eu tot în Dumnezeu voi crede și mă voi închina Lui, și-L voi iubi, iar tu tot diavol vei rămâne, tot

[8] *Viața Sfântului Antonie cel Mare*, în *Viețile Sfinților pe luna ianuarie*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, Roman, 1993, p. 281.

nefericit vei fi. Eu, dacă Îl am pe Dumnezeu, și-n iad tot fericit mă voi simți, necuratule". Când un om are un pic de înțelepciune, de bărbăție, nu se simte singur; suntem însoțiți de atâtea chipuri sfinte.

Există o poezie care este legată de Rohia; un poet – un preot care acum e mort – evocă o scenă de la o slujbă de priveghere. Măi fraților, dac-ați ști voi cât de iubită este de Dumnezeu viața noastră, cât de mult îi plac lui Dumnezeu rugăciunile noastre, cât de plăcute îi sunt lui Dumnezeu privegherile de la miezul nopții! Vă rog, rețineți și reflectați, astea nu sunt basme. Se spune în această poezie că, în timp ce era slujba privegherii, vine și Dumnezeu în curtea schitului; iar poetul descrie acest moment și zice:

„Vede-atâtea chipuri sfinte
Și de dragul lor suspină,
Două lacrimi de Părinte
Cad în barba de lumină".

În barba lui Dumnezeu cad două lacrimi de bucurie când îi vede pe ucenici, pe acești viețuitori, lăudându-L pe El, în timp ce o lume întreagă-L hulește, și-L batjocorește, și-L insultă. Noi suntem aceia care ținem echilibrul. Și acest echilibru îl țin și pruncuții; ei duc tot un fel de viață călugărească. Adică este prezentă puritatea, care-i cel mai sfânt dar și pentru noi. Într-o altă poezie, tot despre Rohia, se spune:

„Mănăstirea albă din Rohia,
Cine-a fost odată ca și mine
Să-ți guste-n tihnă armonia

Acela ştie mult şi bine
Că-n viaţa ta fără prihană
Nu poţi trăi să nu te fure
Cântăreţii de la strană
Şi concertul din pădure".

În timp ce noi cântăm la strană, afară cântă şi vântul, cântă şi pasărea, cântă şi copacii, cântă şi florile. În tot Universul este o armonie, o simfonie perfectă. Toate stelele cântă şi toată creatura cântă. Cântările sunt imperceptibile pentru urechea noastră, care e rudimentară; timpanul nostru e aşa de rudimentar! Sunt atâtea sunete pe care nu le auzim. Ca şi culorile, numai o gamă de culori le percepem cu ochii. Dar sunt infinite nuanţe de culori.

Fraţilor, de aceea eu admir extrem de mult creaţia lui Dumnezeu. Toată! „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria" (Ps. 18, 1), zice Scriptura. În jurul nostru este o lume întreagă care slujeşte planurilor lui Dumnezeu, care a apărut, care va dispărea, căreia îi vine sfârşitul, care se va transfigura. Să admirăm toată creaţia; totul e atât de perfect făcut, până la ultimul foton.

Şi pustnicii care au stat în pustie erau fericiţi, nu se simţeau singuri. În piatră, acolo, în mijlocul stâncilor, s-au simţit înconjuraţi de creaţia lui Dumnezeu. Bulgărul de pământ, firul de iarbă, păsările, toate sunt mâna lui Dumnezeu. Noi suntem nişte miracole care suntem înfrăţiţi cu toată creaţia. Dacă Soarele sau Luna s-ar abate foarte puţin de la traiectoria lor, s-ar întâmpla o catastrofă cosmică. Numai noi ne abatem de la traiectoria pe care

ne-a planificat-o Dumnezeu: de la nimic la totul. Noi suntem luptători, adică luptăm între aceste două forțe: între bine și rău, între lumină și întuneric, între viață și moarte. Și trupul nostru, la Înviere, se va transfigura. Atunci va fi un trup nou, un cer nou, un pământ nou (*cf.* Apoc. 21, 1; 2 Petr. 3, 13; Is. 65, 17).

Vă mulțumesc că ați venit! Știu de ce ați venit! Ați dorit să schimbați puțin atmosfera. Eu doresc ca să nu fie drumul zadarnic; m-am gândit cu multă emoție la frățiile voastre, pentru că am mare răspundere. Așa după cum avem răspundere să le oferim la părinții mănăstirii hrană duhovnicească și să le oferim un pat cât de cât acceptabil, o bucățică de pâine, apoi tot așa musafirului sau vizitatorului trebuie să-i oferi ceva și de natură spirituală. Că dacă-i oferi numai patul și numai mâncarea, n-ai făcut nimic. Omul are nevoie de ceva mult mai mult: de cuvântul lui Dumnezeu.

Ați spus că monahul este dar al lui Dumnezeu. Prin tot ceea ce face, călugărul se aseamănă lui Hristos. Puteți să dezvoltați un pic acest cuvânt?

De ce S-a întrupat Hristos? Ca jertfă pentru iertarea păcatelor, așa este? Deci, S-a făcut dar lui Dumnezeu Tatăl. Și noi, monahii, suntem aceia care am făcut din viața noastră un dar pentru Dumnezeu.

Am plecat din dor și ne-am făcut dar.

Suntem darul lui Dumnezeu și dar pentru Dumnezeu. Călugărul este un cadou pe care neamul

lui Adam îl aduce lui Dumnezeu. Ucenicii, după ce au primit slujirea de apostoli, au devenit călugări. Un ucenic îl roagă pe Hristos: „Doamne, dă-mi voie întâi să mă duc și să-l îngrop pe tatăl meu” (Mat. 8, 21). Ce zice Domnul Hristos? „Vino după Mine și lasă morții să-și îngroape morții lor” (Mat. 8, 22). Chiar așa de dur și de nemilostiv să fie Mântuitorul? În altă parte spune: „Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine” (Mat. 10, 37). Hristos ne vrea să fim total ai Lui și să ne rupem de duhul lumesc pentru a dobândi dragostea adevărată față de Tatăl ceresc și față de semeni.

Întreba un învățător de lege ce trebuie să facă pentru a moșteni viața de veci. Iar Mântuitorul i-a răspuns: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți” (Luc. 10, 27). Vedeți cât de mult se insistă pentru iubirea de Dumnezeu?

Nu este, deci, suficient să spun că Îl iubesc pe Dumnezeu, dar nu-l suport pe aproapele, căci zice Sfântul Ioan Evanghelistul: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este!” (1 Ioan 4, 20). Dacă nu-l rabzi pe fratele tău care te încurcă în toată ziua, te încurcă și te deranjează în fiecare dimineață, dacă îți pierzi dragostea și respectul față de el, atunci te poți mântui? Nu te poți mântui.

Așadar, călugărul este darul făcut lui Dumnezeu. Noi facem un cadou: sufletul și trupul i le dăruim lui Dumnezeu pentru a dobândi iubirea curată, adică viața cea veșnică. Toți profeții au făcut la fel.

Ce ar trebui să păzească monahii într-o mănăstire pentru ca lucrurile să meargă bine, din punct de vedere duhovnicesc ?

Să fie smeriți și să facă ascultare. Ca să fie o desăvârșită armonie, cel mic trebuie să asculte de cel mare, dar și cel mare trebuie să-l asculte pe cel mic.

Iată că revin de unde am plecat: răbdarea. Când eram stareț aici, la Rohia, veneau mulți călugări cu diferite probleme: ba că egumenul este prea bun, altul că egumenul e prea rău, altul că fratele lui l-o supărat. Concluzia mea este: nu poți să fii ascultător, dacă nu ai răbdare! Să ai răbdare este foarte simplu. Acesta este elementul cel mai important dintr-o viață de mănăstire: să aibă răbdare frate cu frate, părinte cu părinte, între noi să avem răbdare! De ce? Pentru că noi toți avem slăbiciuni. Toți colaboratorii pe care-i am, dacă nu ar avea răbdare față de mine, ar însemna să se pustiască Episcopia. Că sunt de multe ori așa de rău!

Am ajuns odată la o stare de disperare. Aveam 24 de ani, eram tânăr, nu prea mai erau călugări și m-au pus stareț. Și a venit Episcopul și l-a întâmpinat un grup de călugări care îmi erau potrivnici: „Ce… copilul ăsta? O să venim să ocupăm stăreția". Eu așteptam să capăt de la vlădică un cuvânt de încurajare. Episcopul însă, influențat, m-o mustrat: „De ce aia și nu aia?" Adică n-a văzut – deși făcusem și lucruri bune – decât păianjenul din colțul ușii. Că peste noapte, când este secetă, apar păianjeni. Și le-am pregătit masa la toți, 60 de persoane, pe timp de război, iar eu am venit la chilia mea extrem

de supărat și de mâhnit. Și m-am pus pe pat și plângeam acolo ca un copil. Duhovnicul meu a observat totul – era și el la masă. A coborât de acolo, s-a așezat lângă mine, m-a luat de după cap și mi-a zis: „Părinte Stareț, nu fi supărat, toate trec...” A fost pentru mine medicamentul care mi-a adus cea mai mare bucurie. M-a învățat să le rabd pe toate, să fiu cu răbdare.

Este foarte important să avem răbdare! „Prin răbdarea voastră, veți dobândi sufletele voastre” (Luc. 21, 19), așa ne învață Scriptura. Sigur că nu e tot timpul plăcut. Dar este o soluție prin care ajungi apoi să te biruiești pe tine și să biruiești toate greutățile vieții.

Ați vorbit de răbdare și de smerenie.

Smerenia vine când e omul răbdător. Dragostea vine când e omul răbdător. Răbdarea este sursa care-ți dă putere ca să îl iubești pe dușmanul tău, așa cum ne îndeamnă Mântuitorul: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc” (Mat. 5, 44).

Poate să existe răbdare fără dragoste, fără iubirea față de aproapele?

La iubire ajungi prin răbdare. Prin răbdare ajungi să-l iubești pe fratele tău, să-l ierți pe fratele tău, să-l respecți pe fratele tău, să vezi că-i mai bun decât tine, să vezi că-i mai frumos decât tine, să vezi că-i mai harnic decât tine. Prin răbdare le vezi pe toate acestea. Abia atunci te ridici. Este bine să faci efortul acesta al răbdării. Nu poți ajunge

din vale în deal decât dacă pășești pas cu pas; cu răbdare se urcă dealul.

Nu se poate vorbi de dragoste fără de răbdare și fără de smerenie.

Acestea le cucerește un viețuitor de mănăstire, dacă are răbdare. Dacă n-are răbdare, rămâne totdeauna nemulțumit, mâhnit, supărat. Că nu putem fi perfecți. Nici episcopul, nici starețul, nici fratele nu sunt desăvârșiți. Și atunci avem absolută nevoie de acest dar miraculos – să ne răbdăm, să fim cu răbdare. Răbdarea te face în același timp să fii cu respect față de ceilalți. Este un mijloc de îmbunătățire. Vezi că și planta trebuie să aibă răbdare să crească; dintr-o bobiță crește un spic. Răbdarea este de mare importanță nu numai în mănăstire, ci și, în general, în toată societatea.

Mă uit la părinții de aici. Dacă n-ar fi avut răbdare, n-ar fi putut face nimic. Aici n-avem pământ frumos, ca la Putna, ci uite, niște coaste… toate sunt agățate de dealurile acestea. Cum zicea mama unui părinte, Ilarion, care-i mort acum: „Dragul mamei, cum poți tu trăi aici? Că aici, când ieși din casă, sau urci, sau cobori”. Aici locul te pune la încercare, te pune să ai răbdare.

Înaltpreasfinția Voastră, credeți că monahismul ortodox de astăzi, cel românesc, merge pe calea cea bună?

Întrebarea-i foarte bună și foarte justă. Eu cred că monahismul, instituția monahală este pe calea cea mai bună, pe calea care i-a fost stabilită de Dumnezeu. S-au

abătut cu ceva monahismul sau mănăstirile de la scopul lor? Nu! Monahismul e pe calea lui. Mergem forțat. Că oricare s-ar fi putut însura, oricare s-ar fi putut întoarce în lume… Un frate spunea: „Eu nu mai pot sta, plec!" Și atunci i-am răspuns: „Foarte bine că pleci! Plec și eu. Încuiem ușa bisericii și aruncăm cheia, mergem împreună". „Apăi – zice – nu, stai, că nu-i chiar așa!" „Păi, vezi?"

Ce ai venit să cauți la mănăstire? Raiul pe pământ? Dacă ai să pleci de aici, în altă parte vei avea și mai mult de suferit. Nu aceasta este soluția. Stăpânește-ți firea, că atunci câștigi totul.

Noi avem de făcut canonul de metanii pentru că am moștenit această rânduială de la Sfinții Părinți. Numai că-i o mică deosebire. Înainte, un pustnic care stătea într-o peșteră făcea sute de metanii. El le făcea, că, de multe ori, nu avea atâtea ascultări, cum se întâmplă astăzi în marile mănăstiri. Înnebunea dacă nu făcea multe metanii în fiecare dimineață sau seară. Acuma faci metanii, dar ai și ascultări și sarcini mult mai epuizante decât dacă ai face 100 de metanii. Sigur că metaniile nu le poți nega, nu le poți desființa. Dar nevoințele și ascultările de astăzi reprezintă o cruce tot așa de grea ca și cele mai sfinte metanii.

Să nu uităm de prezența lui Hristos în mijlocul nostru. La Cincizecime, la Pogorârea Sfântului Duh, Dumnezeu a întemeiat în chip văzut Biserica. Iar în Biserica cea Una și Sfântă este prezent Hristos. E prezența Lui în Taina Sfintei Euharistii. El e prezent la fiecare Sfântă Liturghie, aici, cu noi. Asta-i credința, asta este ceea ce ne-a asigurat Hristos: „Acesta este Trupul Meu" (Mat. 26, 26) și „Acesta

este Sângele Meu" (Mat. 26, 28). Ne spun Sfinții Părinți că fiecare Liturghie înseamnă o jertfă permanentă a lui Hristos, o umilință. Sigur că S-a umilit Hristos foarte mult când a acceptat zămislirea în trupul unei femei. A fost un act de umilire, când Tatăl I-a cerut aceasta. El a venit ca să ne mântuiască, ca să Se jertfească... De ce să Se jertfească? Nu s-au adus jertfe până atunci? S-au adus în toată lumea păgână. Se aduceau mii de jertfe de animale și de păsări pentru a împăca puterile divine. Chiar și jertfe omenești. Toate acestea nu aveau puterea ca să câștige iertarea și împăcarea deplină cu Dumnezeu. A trebuit să vină jertfa supremă: Fiul lui Dumnezeu! Când a strigat Hristos pe Cruce: „Eli, Eli, lama sabahtani" (Mat. 27, 46), ar fi trebuit, după mentalitatea noastră, ca Dumnezeu să facă un miracol, așa cum s-a întâmplat cu fiul lui Avraam, atunci când tatăl său a vrut să-l aducă jertfă (*cf.* Fac. 22, 10-13). Toată lumea ar fi trebuit să cadă la pământ, iar Dumnezeu-Tatăl să-L ia pe Iisus și... să-L facă scăpat. A făcut aceasta pentru Hristos? Nu, fiindcă a mers jertfa până la capăt. S-a consumat total pentru mântuirea noastră, a tuturor. Jertfă și umilință! Domnul Hristos a acceptat atâtea umilințe: a acceptat judecata, a acceptat umilința din partea lui Iuda, a acceptat umilința din partea celui mai apropiat ucenic, a lui Petru. Când a ajuns Petru în fața unei servitoare s-a lepădat și a spus: „Nu cunosc pe omul acesta" (Mat. 26, 72) – ce poate fi mai dureros?

Iată prin câte faze a trecut Domnul Iisus Hristos ca să ajungă jertfa Lui să merite împăcarea omenirii cu

Dumnezeu și iertarea lui Adam, a neamului lui Adam. Nu s-a oprit aici, fraților! Ce gest de umilință mai profundă este decât jertfa de pe Sfântul Altar? Când într-un bob de pâine, un bob de grâu, este întreg El, Hristos. Într-un strop de sânge din Sfântul Potir este sângele Lui adevărat. Iată supremul act de umilință și de zdrobire din partea lui Dumnezeu, permanent, până la sfârșit. Iată de ce Sfântul Ioan Gură de Aur sau Sfântul Simeon Noul Teolog insistă foarte mult ca să ne pregătim cu toată atenția și cu toată râvna atunci când vrem să slujim la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. Cum spune și Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Corinteni: „Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit" (1 Cor. 11, 28-30).

Sfinții țin foarte mult la pregătirea pentru împărtășire. Arhiepiscopul Teofil [Herineanu – n.n.], fie iertat, dacă avea o Liturghie de făcut și nu se simțea chiar bine cu sufletul, îl chema duminică dimineața pe duhovnic la el și se spovedea și apoi liturghisea. Chiar îmi spunea aseară părintele vicar Iustin de la Cluj: „Cât era Înaltpreasfințitul Teofil de meticulos față de Sfintele Taine!" Era extraordinar de atent față de Sfintele Taine! Și când punea cineva mâna peste părticica din Sfântul Trup – mulți o acopereau cu mâna –, Înaltul Teofil sărea și țipa la preotul care era neglijent: „Nu acoperi pe Hristos, nu-L acoperi pe Hristos!"

Iată, cu câtă atenție trebuie noi să săvârșim Sfânta Liturghie! Să-i facem mai conștienți pe credincioși de importanța Sfintei Liturghii! Nu toți creștinii cunosc însemnătatea teologică a acesteia, dar ei intuiesc, simt măreția Liturghiei și a Jertfei. Poți să faci toate Miezonopticile sau alte slujbe, dar nu au pentru un credincios același efect ca o Sfântă Liturghie.

De multe ori ne mustră conștiința pentru că n-am fost prezenți la biserică și pentru că nu ne-am făcut canonul și pravila de rugăciune din cauza voinței noastre slabe.

Ce-i de făcut atunci cu cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tes. 5, 17)? Ce-i de făcut? Pentru că noi, călugării, și credincioșii, și toată lumea, ne zbatem în ceasul morții. Cum să împlinim lucrarea rugăciunii neîncetate într-o astfel de societate, când noi suntem așa de ocupați? Suntem la volan, suntem în fabrică, suntem la plug, suntem la oi, suntem la ascultări… Cum le împăcăm? Așa se pune problema. Și oamenii nu pot răspunde.

E foarte simplu de împăcat! Noi, tot ce facem, să facem cu sfințenie. Pentru noi orice ascultare este rugăciune; și dacă dai mâncare la vacile mănăstirii. Este rugăciune orice faptă a ta. E rugăciune și când dormi, e rugăciune și când călătorești, e rugăciune tot ce muncești. Toate ascultările sunt spre slava lui Dumnezeu. Asta nu te absolvă însă de datoria de a face după carte. Dar nu se poate, cum am spus, cu toate mătăniile. Sfinții Părinți au stabilit această rânduială, acest canon de împlinit, pentru

că ei nu aveau de arat și de cosit și de ținut o mănăstire. Nu stăteau fără o ascultare, tot timpul erau cu metaniile și cu rugăciunea. Nu erau niciodată inactivi. Dar toate ascultările noastre sunt rugăciune bine primită înaintea lui Dumnezeu. Dacă, din motive binecuvântate, nu poți fi la biserică, să nu uiți că tot ce faci este slujbă și rugăciune adusă lui Dumnezeu. Sigur că și eu, și oricare, ne mustrăm: „Uite, domnule, nu am putut să-mi citesc canonul după Liturghie, că am avut treabă până seara…" Mă duc seara la chilie și încep nu știu care treabă și mă pomenesc că-i ora 5 dimineața. Deci, tot ce facem cu inimă curată, cu gândul cinstit, cu dragoste, orice ascultare este o sfântă rugăciune, este o sfântă jertfă. De multe ori – și n-aș vrea să fie interpretat greșit – ai o sarcină de făcut și nu mai poți citi la Psaltire. Atunci alegi între două. Cred că-i mai plăcut lui Dumnezeu să-ți faci datoriile pe care le ai de făcut: datoria ta de monah, datoria ta de creștin, datoria ta de femeie, datoria ta de bărbat, datoria ta de tânăr. Când își face fiecare datoria, asta înseamnă că și-a făcut pravila, dacă face din credință și dragoste.

De aceea, spuneam că stau întotdeauna cu prietenii lângă pat, lângă mine. Pentru că eu la toate aceste întrebări caut răspuns din ce zic Sfinții Părinți. Și găsesc: „Dacă nu poți, din lipsă de timp, nu din nepăsare sau din lenevire, și ai zis un *Tatăl nostru* ți-ai făcut pravila". Aceasta dacă în restul timpului ai făcut niște lucruri absolut utile, absolut necesare pentru Biserică. Așa văd eu, într-un anume fel, rezolvată problema lui „Rugați-vă neîncetat". Repet încă o dată: atunci când este justificată absolut această absență

a ta de la pravila călugărească, atunci ceea ce poți face este bine primit și foarte iubit de Dumnezeu.

Fiecare frățior trebuie să-și facă trebușoara lui. Că un călugăr nu lucrează ca să-și facă lui avere, ci lucrează pentru nevoile mănăstirii, ca să poată sta biserica deschisă. Câte lucruri sunt necesare într-o mănăstire! Eu stau aici și mă uit la părinții de la noi și mă cutremur când văd cât de greu se descurcă pentru cele necesare; că au 40 de muncitori, plus părinții din mănăstire și dacă te gândești că sunt trei mese zilnic…

Știu că uneori se pune problema că se dă prea mare importanță muncilor. Nu-i adevărat! Munca este un dar, pentru că noi puteam să optăm să mergem la oi, sau să mergem în mină sau să mergem și să ne facem profesori, nu? Dar, în lume asta nu lucram pentru Dumnezeu, ci era pentru interesele omenești. Ori noi, tot ce facem – mă uit la părinți, și aici, și-n toată lumea – le facem ca pentru Dumnezeu. Desigur, asta nu înseamnă că mă culc liniștit și îmi zic: „Apăi, eu a trebuit să stau de vorbă cu oamenii, la audiențe și de aceea mi-o rămas pravila, nu mi-am făcut-o după carte". Să nu-ți închipui că eu zic înaintea lui Dumnezeu: „A, bravo ție!" pentru că am avut audiențe, pentru că am avut nu știu câte, fiindcă în fiecare zi avem program încărcat. Nu! Ci dimpotrivă, mă mustru și îmi dau cu pumnii în cap: „Iar, ticălosule, cauți să-L păcălești pe Dumnezeu, justificându-ți nepăsarea?"

Să nu-ți rămână nefăcute canonul sau pravila din lenevie. Dacă ai fost în ascultare, mulțumește Domnului!

Sigur! Asta-i clar! Lasă că, de obicei, noi știm în realitate cum să împăcăm rugăciunea cu munca, dar nu vrem să facem ce este plăcut lui Dumnezeu. De exemplu, începe slujba și-s doi-trei inși în biserică, ceilalți se plimbă prin curte, sau se fac că mătură, că până atunci n-au avut timp să măture. Sau plimbă un lemn de colo-colo.

Mă duc de multe ori la slujbe, în sate, și văd pe câte unul, duminica dimineața, la lucru, cu căruța cu cai. Am fost într-un sat, aici, la Lăpuș, într-o parohie, și m-am întâlnit pe drum cu unul cu căruța cu cai; niște hârciogi de cai și carul de fân. Și le-am spus la oameni: „Ăla-i om?" Eu știam că este pocăit și că nu respectă ce spune Biserica. „Ăla-i om? Fură și dreptul lui Dumnezeu". O venit pocăitul și și-o cerut iertare: „Ați avut dreptate!" „Dar sunt șase zile, nu-ți este de-ajuns? Ți-o lăsat Dumnezeu șase zile; nu una, nu două, nu trei, nu patru, șase ți-o lăsat să te dai cu capul de toți pereții. Tocmai duminica nu te duci la biserică? Du-te, laudă-L pe Dumnezeu și mulțumește-I lui Dumnezeu". Duminica ne rugăm mai mult, facem o milostenie, poți să citești o sfântă carte, câte lucruri bune…

Răutatea s-a înmulțit în lume: mizeria morală, pornografia, homosexualitatea. Credeți că toate acestea sunt semne ale apropierii sfârșitului lumii?

Eu ți-aș pune întrebarea: Crezi dumneata că lumea este pregătită pentru sfârșitul lumii?

Nu este pregătită.

Nu mă gândesc doar la lumea creștină! La modul general,

e pregătită? Sigur că nu e pregătită. Domnul Hristos ne-a vorbit limpede despre semnele sfârșitului lumii.

Întâi, Evanghelia trebuie să ajungă să fie cunoscută la toată lumea. E cunoscută Evanghelia de toată lumea? Neamurile, popoarele necreștine o cunosc? E mai mare numărul necreștinilor decât al celor care cred în Hristos. Și atunci cum poate să vină Mântuitorul ca să-i judece pe oameni? Cei nebotezați I-ar putea spune Dreptului Judecător: „Dar cine ești Tu? Nu ești stăpânul meu".

În al doilea rând, nu trebuie să ne preocupe sfârșitul lumii, ci sfârșitul vieții noastre. Adică eu stau aici și mă pot duce la cameră, iar peste două ceasuri să mă găsiți bun de pus în mormânt. La asta trebuie să cuget. Gândește-te nu la moarte, ci la judecata care urmează după moartea ta! La această judecată trebuie să medităm, nu la sfârșitul lumii. Gândește-te la sfârșitul tău!

Cum se poate caracteriza astăzi viața de pe glob? Este începutul sfârșitului, asta este acum! E o atmosferă apocaliptică. Ce părere aveți? Spuneți-mi! Dacă acest început va dura două mii de ani sau va dura un an, asta nu ne-a asigurat, nu ne-a lămurit Dumnezeu. Ce le spune Mântuitorul ucenicilor? „Nu este al vostru a ști anii sau vremile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa" (Fapt. 1, 7). Sfârșitul va veni atunci când va decide Dumnezeu. Amintiți-vă că Dumnezeu a decis prăpădul Ninivei, dar, fiindcă poporul s-a pocăit, a fost salvată cetatea (*cf.* Iona 3).

Același lucru se întâmplă în permanență. Gândiți-vă și la cartea *Ieșirea*. Atunci când Moise a stat în Sinai 40 de

zile și 40 de nopți, era îmbrăcat în nor tot vârful muntelui, erau fulgere și trăsnete. Poporul, care era foarte răzvrătit, stătea mai jos și a început să cârtească și să strige: „Unde-o fi plecat Moise? Ne-o scos din țara Egiptului, ne-o dus în pustie ca să murim de sete aici, să râdă egiptenii de noi, să spună că ne-o scos din Egipt ca să ne aducă să ne omoare cu foamea și cu setea în pustie!" Atunci apare Moise furios și distruge vițelul de aur pe care și-l făcuse poporul și la care se închinau evreii, pe când omul lui Dumnezeu era pe muntele Sinai.

Moise l-a mustrat pe Aaron, pe fratele său: „Ce ți-a făcut poporul acesta, de l-ai vârât într-un păcat așa de mare?" (Ieș. 32, 21). Citiți Scriptura, că este extraordinar! Fiți atenți cum se justifică Aaron: „Ei mi-au zis: Fă-ne dumnezei care să meargă înaintea noastră, căci cu omul acesta, cu Moise, care ne-a scos din țara Egiptului, nu știm ce s-a întâmplat. Atunci eu le-am zis: Cine are aur să-l scoată. Și ei l-au scos și mi l-au dat mie și eu l-am aruncat în foc și a ieșit acest vițel" (Ieș. 32, 23-24). Deci, spune textul clar: *eu le-am aruncat în foc*, dar nu cu intenția ca să iasă un vițel. Bijuteriile erau idolul în care credea întreg poporul. Acum îi tot așa, este? Și astăzi dumnezeul unora este aurul și argintul. Nu-i făcut un vițel de aur, dar e mai rău, mai periculos decât vițelul de aur. Vedeți? Aaron le-a răpit bijuteriile, bogățiile, la care țineau mai mult decât la Dumnezeu, le-a aruncat în foc, dar satana a avut grijă ca să iasă un vițel la care poporul a început să se închine, fără ca să fie Aaron de acord. A vrut Dumnezeu să piardă acest popor îndărătnic. Atunci, Moise a salvat poporul,

mijlocind în fața lui Dumnezeu: „O, Doamne, poporul acesta a săvârșit păcat mare, făcându-și dumnezeu de aur. Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris" (Ieș. 32, 31-32).

Auzi: *Iartă-i, Doamne!* Iată ce putere are pocăința și rugăciunea dreptului! Iată cum se poate amâna sfârșitul! Apoi, s-a urcat din nou Moise pe muntele Sinai și a stat patruzeci de zile și patruzeci de nopți, fără să mănânce și fără să bea nimic. În aceste zile Moise a stat de vorbă cu Dumnezeu și a primit cele 10 porunci. Dar eu zic că a mai primit o mare descoperire, o revelație. Atunci i-a descoperit Dumnezeu lui Moise cum a creat cerul și pământul. Această descoperire a primit-o Moise direct din gura lui Dumnezeu.

L-ați avut colaborator și viețuitor în Mănăstirea Rohia pe părintele Nicolae Steinhardt. Spuneți-ne câteva cuvinte despre el.

Nicolae Steinhardt? Nu e nimic neobișnuit. El a făcut ceea ce ar trebui să facă toți evreii. Încreștinarea lui Steinhardt seamănă într-un fel cu cea a Apostolului neamurilor.

Gândiți-vă ce îi spune Domnul Hristos lui Saul: „Greu îți este să izbești cu piciorul în țepușă" (Fapt. 9, 5). Ce vrea să zică cu aceasta? Saul era foarte puternic ancorat în legea lui Moise și nu reușea ca să se rupă de mozaism. Vedea el, auzea el că Hristos este Cel care îndeplinește toate condițiile prezise de prooroci, își dădea seama că Hristos

poate fi chiar Mesia. Dar îi era foarte greu să se rupă de mentalitatea educației pe care o primise, îi era greu să accepte că mozaismul a fost doar o etapă până la Noul Legământ, îi era greu ca să dea cu piciorul în țepușă. A fost învăluit de o lumină cerească și a auzit un glas spunându-i: „Saule, Saule, de ce Mă prigonești?" (Fapt. 9, 4). Iar el a întrebat: „Cine ești, Doamne? Și Domnul a zis: Eu sunt Iisus pe Care tu Îl prigonești" (Fapt. 9, 5). Și a rămas Saul fără vedere și L-a întrebat pe Dumnezeu ce să facă. Apoi a fost vindecat de Anania și a devenit apostolul Pavel, un luptător foarte mare pentru dreapta credință.

Pe Steinhardt l-a luminat Dumnezeu, a avut și el un drum al Damascului și s-a botezat. A făcut ceea ce ar trebui să facă toți evreii. După 2 000 de ani ei tot nu s-au dumirit că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, că este Mesia pentru care a fost pregătit poporul ales în perioada Vechiului Testament. Mulți dintre evreii din vremea Mântuitorului au vrut un Mesia al lor, personal. Un Mesia care să-i așeze pe ei să conducă întreaga lumea. Ceea ce voiau era însă total împotriva planului lui Dumnezeu. „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta" (Ioan 18, 36), spunea Domnul Hristos cu mare claritate.

Azi-noapte citeam câte ceva despre convertirile evreilor din America. Unii dintre ei, pe furiș, se încreștinează. O familie de evrei se tot rugau la un preot de-al nostru ca să vie la ei de Paști. Iar preotul nostru zicea: „Măi, cum să mă duc la evrei?" Până la urmă s-o dus. Când s-a așezat la masă, a luat preotul oul și-a zis: „Hristos a înviat!" „Adevărat a înviat!", a răspuns evreul. Până la

urmă i-au cerut preotului ca să îi cunune. „Dacă nu ești creștin, nu se poate”. „Îs creștin – zice –, m-am botezat pe ascuns”.

Steinhardt nu îndrăznea să se apropie de mine. Era foarte omenos, foarte cu evlavie față de mine, dar așa, parcă eram de foc. Venea, îmi săruta mâna și fugea. Eu nu am alergat după el. Era o ținută foarte interesantă; important este că L-a găsit pe Hristos. Nu a jucat teatru. A fost cu adevărat legat de Hristos, așa cum a fost și Sfântul Apostol Pavel.

Știți că Steinhardt a refuzat să fie martor mincinos în procesul cu grupul lui Noica. El nu și-a permis treaba asta. Și atunci, fiindcă nu a acceptat propunerea de colaborare din partea Securității, i-au dat și lui 12 ani de pușcărie. Ce grup era? Nu era nimic subversiv. Se întâlneau cum ne întâlnim noi acum și vorbeau despre filozofie și literatură. Dar securiștii și acoliții lor erau, cei mai mulți, niște dobitoci, niște ignoranți, niște monștri.

Mi-aduc aminte de o întâmplare de la Pitești, când a venit în vizită unul de la Comitetul Central. Era de față și nenorocitul de Țurcanu. De pe toți deținuții curgeau cârpele și erau murdari de sânge. Am văzut și eu astfel de oameni când m-au dus la Securitate la Dej: i-au scos în fața mea ca să mă intimideze. Și le-a spus șeful de la Comitetul Central: „Vedeți, socialismul vă pune la punct!” Iar un băiat de vreo 19 ani, care fusese adus de curând în celulă, s-a ridicat și a zis: „Tovarășe, dar uitați-vă la noi în ce hal suntem!” Au plecat oficialitățile, ca luate de vânt, iar Țurcanu – omul Securității – l-a prins pe copil, l-a legat de

mâini la spate, pe sub mâini i-a băgat o pârghie și alți doi l-au ridicat pe un scripete atârnat de tavan; apoi Țurcanu a început să-l bată cu bâta pe săracul copil, până l-a omorât.

Steinhardt n-a acceptat ca să fie slugă, să fie martor mincinos și a făcut mai mulți ani de pușcărie. După ce-a ieșit, s-a dus la Noica, la Păltiniș, și i-a spus: „Vreau să mă duc să mă fac monah într-o mănăstire. Am vizitat mai multe mănăstiri, dar nu am fost mulțumit. Ce sfat îmi dai?" Și Noica, care mă cunoscuse, l-a întrebat:

– Dar la Rohia ai fost?

– N-am fost.

– Du-te și la Rohia. Du-te la Episcopul Justinian de la Cluj și spune-i că vrei să vezi Rohia.

Apoi a venit la mine și mi-a spus:

– Vreau să văd și eu Rohia.

– Foarte bine! Du-te și-o vezi.

Vreo 2-3 ani a tot venit pe la Rohia. El spunea: „Am fost și la alte mănăstiri, dar nu m-am putut atașa". Nu s-a putut atașa, de ce? Pentru că la Putna, de exemplu, este viață organizată, călugării maturizați. El nu putea suporta o atmosferă din aceasta, severă. El voia ceva mai lejer, dar foarte frumos, așa cum este la Rohia. Și la voi, vedeți, să nu fiți prea îmbătrâniți! Până la urmă, s-a atașat de mănăstirea noastră. El mergea regulat în București, unde avea o locuință. Era prieten cu toți scriitorii, se ducea și se întâlneau. Poate că au fost și alte motive pentru care a ales Rohia. Nu îndrăzneau părinții stareți de la alte mănăstiri să-l primească, pentru că Securitatea nu le dădea voie. Eu însă l-am primit. Și l-am ținut sub mantie. Au venit

securiștii de la Cluj, de la București, de la Baia Mare, de la Lăpuș și îmi reproșau:

– Cum, pe jidanul ăsta?… Uite, că a făcut pușcărie.

– Și ce-i cu asta?

Știți că lui Steinhardt, după închisoare, i-au dat drumul în Occident. Dar s-o întors înapoi, după ce-a stat o lună de zile într-o mănăstire catolică. Și starețul de acolo i-o zis: „Uite, dă-ne declarație că rămâi la noi". Și Steinhardt a refuzat.

El avea rudenii la Paris; putea să rămână acolo. La Londra, tot așa. Nu s-a lăsat impresionat, a venit în țară. Și le spuneam la securiști: „Voi îi dați cu piciorul?" La securiștii de la Lăpuș le-am zis: „Lui Steinhardt îi port eu de grijă, nu voi! Vă rog să nu vă mai aud mârâind".

Cu Justinian știau că nu se glumește, că nu mă aveau la mână cu nimic. Dar eu îi aveam pe ei. Și atunci a rămas aici. „Măi oameni buni, le spuneam, dacă stă la Rohia și vreți să-l supravegheați, păi la Rohia îl puteți supraveghea mai ușor decât la București. La București sunt două milioane de oameni, face ce vrea. Poate a făcut tot felul de boroboațe împotriva voastră. Lăsați-l la Rohia, că aici și când răsuflă îl auziți de la Securitate, doar nu există o mulțime de oameni în care să se ascundă".

Steinhardt a avut o moarte absolut creștinească. Am mers de la Rohia la Baia Mare, unde avea niște cunoștințe, și i s-a făcut rău pe drum de mai multe ori; avea probleme cu inima, cu stomacul, cu plămânii, cu intestinele. I s-a făcut rău și atunci am mers la spital, în Baia Mare. După ce l-au internat, Steinhardt l-a rugat pe

prietenul care era cu el: „Te rog să-mi dai lumina – era în noptiera de la patul de spital – și să mi-o aprinzi!” I-o aprins lumânarea. „Dă-mi cartea de pe noptieră” – cartea de rugăciuni. „Citește-mi rugăciunile pentru sfârșitul vieții”. Era perfect lucid. Prietenul lui i-a citit rugăciunile. „Acum închide cartea și pune-o la loc!” Și a închis ochii Steinhardt și a murit. Acesta nu este un semn că a fost primit de Dumnezeu? El spunea: „Domnule, pentru mine, Dumnezeu, Iisus Hristos, este prezent aici, acum. Pentru mine, Hristos nu este o persoană istorică, Care a trăit acum 2000 de ani. Nu! Pentru mine Hristos este prezent, este actual!” Așa era el.

După ce a venit la Rohia și l-a călugărit părintele Serafim, Steinhardt m-a întrebat:

– Știți că eu sunt scriitor…

– Da, știu.

– Îmi dați voie să scriu în continuare?

El cunoștea regulile din monahismul apusean și de peste tot, era un om cult. Știa că-n unele ordine călugărești din Apus, un frate sau un călugăr nu are voie nici să se închine, nici să întoarcă ochii într-o parte sau în alta, fără binecuvântare. Niciun pas nu-l face greșit. Când face un pas în care nu-i binecuvântare, abatele observă și gata… ai zburat. Și atunci el, cunoscând aceste aspecte, m-a întrebat:

– Eu sunt scriitor; mai am voie să scriu?

– Nu! – și a înghețat bietul evreu. Nu! N-ai voie să scrii ca și până acum, voievodule. De acum să scrii de o mie de ori mai mult.

– Dar, bine, ce să scriu? Îmi trebuie aprobare?

– Nu. Scrie ce-ți trăsnește prin cap, numai scrie mult. Să nu fie împotriva lui Dumnezeu scrisul tău. Asta este singura condiție.

Și a scris *Jurnalul fericirii*. Acesta este Steinhardt. Un om care L-a găsit pe Dumnezeu, care își trăia sincer credința. V-am spus cum a fost moartea lui. De multe ori, un sfârșit creștinesc dă dovadă de viața creștinească pe care ai dus-o.

Ce puteți să ne spuneți legat de buletinele cu cip?

Problema buletinelor electronice îngrijorează pe multă lume. Pe mine niciodată nu m-au îngrijorat marile necazuri, nu m-am tulburat. Am zis: suntem în mâinile lui Dumnezeu. El ne poartă de grijă. În viața mea îndelungată, am văzut de multe ori prezența lui Dumnezeu și în situațiile care păreau fără ieșire. Nici nu-ți dai seama cum te ocrotește Dumnezeu! Să-I împlinim poruncile și Dumnezeu ne va apăra. Nu vă tulburați prea mult cu aceste cipuri. E lumea foarte agitată, foarte îngrijorată. Ne trebuie mai multă rugăciune, o rugăciune cu inimă înfrântă și smerită. Am 88 de ani de viață, nu e glumă, și am văzut întotdeauna că Pronia, Providența este prezentă. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu cum se numește? Providență! Am simțit de multe ori cum mâna lui Dumnezeu m-a purtat prin viață.

Vă doresc o viață lină și plină de bucurie și de liniște. Dumnezeu este cu noi! Dumnezeu nu ne părăsește! Îmi pare tare bine că ne-am întâlnit și ne-am revăzut. Și să dea

Dumnezeu să ne revedem și la ușa raiului. Eu cred că ne vom vedea și la poarta raiului. Sunt sigur de asta. E foarte milostiv Dumnezeu față de călugări. Vă binecuvântez! Toată vara să vă gândiți la Rohia. Toată vara… Știți de ce? Atunci veți avea parte de binecuvântarea Episcopului Justinian. Doamne ajută!

Încercări în timpul comunismului[9]

Pe timpul comuniștilor, într-o bună zi, mă pomenesc cu părintele stareț Iachint de la Putna. Și ne plimbam, când îmi spune deodată:

– Eu nu mai pot suporta să stau la Putna – îl necăjeau mult securiștii, erau multe greutăți... Nu mai pot să stau. Și am venit la dumneata, vreau să mă primești aici, la mănăstire, la Rohia.

– Bine, părinte Iachint! Hai să ne ducem să cinăm, că ești obosit.

Nu i-am dat un răspuns atunci. Ne-am plimbat, fără ca să-i dau niciun răspuns. Dar a insistat că nu mai poate la Putna, că vrea să vie la Rohia.

Și înainte de a pleca – era pe drum, prin pădure – i-am zis:

– Părinte Iachint, vreau să-ți spun o vorbă, de mă asculți.

– Vă ascult, cum să nu?

– Ei, uite ce vorbă vreau să-ți spun, părinte Iachint:

---

[9] Mănăstirea Rohia, 20 februarie 2009.

te duci la Putna și-ți duci mai departe ascultarea, ai grijă de stăreție. Ai auzit?

– Da, dar…

– Ai auzit? Să mori acolo, în pragul mănăstirii. Te întorci la mănăstire!

Omul a fost cam șocat, că l-am luat așa, aspru, și l-am respins. Gândiți-vă ce greșeală aș fi făcut dacă l-aș fi acceptat. Vă dați seama? Omul s-a dus înapoi și a ieșit un Iachint, un sfânt.

Dar vezi cât de atenți trebuie să fim; și nu-i unicul caz. De exemplu, când a fost cu Decretul din 1959. Au venit autoritățile ca să ne sperie, am fost dați afară, dar eu, totuși, am rămas. Am fost și eu pus pe listă în iunie, dar nu am plecat. La sfârșitul lui noiembrie au fost dați afară toți și am rămas doar eu, singur. A venit tovarășul secretar de la raion – era un miner, cam sifilitic – ca să mă convingă și pe mine să plec, să-mi fac cerere de plecare. Îmi făceau promisiuni: că îmi dau tot ce vreau, că mă ajută, numai atât – să fac cererea de plecare. Atunci i-am zis: „Nu fac cerere, eu nu plec!” Zice: „Să știi că noi putem întoarce foaia și avem și alte mijloace”. Atunci am zis:

– Tovarășe prim-secretar, dumneata ești membru de partid?

A sărit ca și cum l-aș fi pus pe foc:

– Cum îmi pui întrebarea asta mie, care sunt prim-secretarul raionului? Sigur că sunt!

– Și faci ce vrei tu?

– Nu! Fac ce poruncește Partidul.

– Atunci, dă-mi voie. Dacă Biserica îmi poruncește să

mă duc la gospodăria raionului îngrijitor la porci, asta fac. Așa că eu nu plec din mănăstire, nici la porunca ta, nici a nimănui. Așa cum mata asculți de Partid, așa și eu ascult de Dumnezeu și de conducătorii Bisericii.

A pus capul în pământ și s-a terminat discuția.

Altul venea de la București și, după ce a stat o noapte la noi, mi-a spus înainte să plece:

– Părinte Stareț, mai lasă, nu fi așa de evlavios. Mai du-te și dumneata primar, uite, îți dăm documente. O să te plimbi în toată lumea. Da' mai las-o cu rugăciunea, mai culcă-te, mai hodinește-te.

– Am înțeles, mulțumesc de sfat!

Astfel de sfaturi îmi dădeau comuniștii.

A venit odată unul cu o funcție mare. Și acum îl țin minte, era ca un diavol. A venit la Episcopie la Cluj și le-a spus celor de acolo: „Sunt trimis de la București ca să merg să-l decapitez pe starețul de la Rohia". Episcopul Teofil l-a trimis la vicar, la părintele Moraru, care era un om deosebit, un om minunat. Și el, și soția, fuseseră profesori. Părintele era în bune relații cu Partidul și ne spunea: „Eu fac asta ca să salvez și mănăstirea și pe voi, că sunteți tineri!" Câteodată, unii dintre episcopi și preoți, dacă nu-i obligau comuniștii să se lepede de credință, au făcut și ce li s-a cerut de către autorități. Altfel pățeam ca în Albania, rămâneam fără nicio biserică, sau ca-n Rusia, deveneam victime gratuite. Pentru că se îndârjiseră comuniștii.

A venit odată la mine poetul Ioan Alexandru și mi-o spus că era și el urmărit. Atunci i-am zis: „Ioane, pe

satana nu-l biruiești dintr-o dată, munții nu-i dărâmi dacă dai cu capul în ei. Nu. Trebuie răbdare. Muntele îl demolezi bucățică cu bucățică; noi treaba asta o facem. Demolăm regimul bucățică cu bucățică atunci când întărim credința în popor, când întărim dragostea de Biserică, când ne ostenim să fim modele de cinste și de cumințenie și altele”.

Acela, de la București, a mers la vicar și acesta l-a întrebat:

– Totuși, de ce trebuie să-l desființați pe părintele Justinian? Ce-o greșit? Spuneți-mi și mie.

– N-o greșit nimic, dar e prea mistic.

– A, da, am înțeles. Atunci trebuie să desființați toată Biserica Ortodoxă, pentru că starețul Justinian de la Rohia nu-i un mistic bolnăvicios, ieșit din cadrul rânduielii bisericești. Da, e mistic, dar e un mistic ortodox. E un mistic așa cum e toată Biserica Ortodoxă. Asta-i viața Bisericii Ortodoxe. Dacă spui că-i prea mistic, trebuie să ne spânzurați pe toți.

O venit până aici omul; era după-amiază. Eu eram cu părintele Micle, care e acum la Bistrița-Vâlcea, și cu un consilier, părintele Coman Simion de la Cluj. Și vine individul ăsta și se răstește la mine:

– Dumitale ești Starețul?

– Eu sunt.

Cum știți că îl batjocorești pe ultimul borfaș, așa m-a ocărât el. Coman și cu Miclea rămăseseră înghețați. A urlat la mine și m-a batjocorit ca pe ultima cârpă. Eu l-am ascultat tot timpul, nu am răspuns nimic, zâmbeam,

așa, cu un surâs de om tâmpit. După aceasta, am urcat împreună ca să-l duc la cameră, dar el a intrat în biroul meu. Și-n birou, toți pereții erau căptușiți de cărți. El s-a uitat peste tot și m-a întrebat:

– Dar astea ale cui sunt?

Eu, calm, i-am răspuns:

– Ale mele.

– Și le-ai citit?

– Eee, cum să le citesc? Îți trebuie vreo două vieți ca să le citești. Am mai frunzărit câte ceva.

Atunci a pus mâna și a scos o carte: *Întunecare*, de Cezar Petrescu – dar care era o reeditare, prelucrată de regim.

– Dar – mi-a zis – asta ai citit-o?

– Da, am citit-o.

– Și ce părere ai?

– E prelucrată…

Atunci s-a schimbat la față, a devenit foarte liniștit și, în momentul acela, mi-am dat seama că făcea pe tiranul, dar, în realitate, nici el nu era de acord cu regimul…

Eu vă doresc mult bine. Citeam acum la unul dintre părinții cuvioși mai noi, din Grecia, cum condamna foarte mult râsul. El spune că râsul nu-i compatibil cu viața unui călugăr. Și vine cu argumentul că pe Mântuitorul, niciodată, nimeni nu l-a văzut râzând. Asta-i, așa, mai mult o credință, fiindcă, în realitate, nimeni nu poate ști toate aspectele din viața Domnului nostru Iisus Hristos. Dar, adeseori, oamenii L-au văzut plângând. Și spune acest cuvios: „Uite, pentru un călugăr nu-i ceva potrivit ca

să glumească, să râdă mai ales". Eu, însă, vă spun fraților: în fiecare zi câte o porție de voie bună nu strică. Fuge dracul mult mai înspăimântat când te vede cu voie bună, decât atunci când te vede trist. Când ești trist și fără rost, îi faci o bucurie. Din tristețe intri în indispoziție și, așa, din rău în mai rău, până când îți pierzi firea. Satana fuge de omul care-i smerit și e cu voie bună. Așa, câte o porție de glumă, cu dreaptă socoteală. Să fie glumele bune, nu glume din acelea proaste. O glumă e bună atunci când nu-l rănești pe aproapele și nu-l îndepărtezi de Dumnezeu. Să vă ferească Dumnezeu de orice lucrare nefolositoare.

Duceți-vă, mergeți cu pace, cu încredere în Dumnezeu și cu dragoste de Dumnezeu; cu încredere mare în Bunul Dumnezeu și cu dragoste de Hristos, de Maica Domnului, de sfinți! Să aveți dragoste unul față de celălalt! Nu trăim de două ori o clipă. Fiecare clipă e unicat. Nu se mai repetă niciodată. Ai pierdut o clipă, ai pierdut o clipă din veșnicie. Dacă ai pierdut o zi, vei răspunde înaintea lui Dumnezeu ce ai făcut cu ziua pe care ai pierdut-o. Așa că, fiecare zi să nu fie o zi pierdută, ci să fie o zi închinată lui Dumnezeu.

Să ținem candela aprinsă![10]

Am avut sentimentul, când am stat la masă cu frățiile voastre, la Putna, cu întreaga obște, că mă găsesc pe timpul Sfinților Părinți. Figurile, chipurile, masa, toate erau ca pe timpurile Sfinților Părinți. Masa călugărilor este ca o nuntă. Într-adevăr, pentru noi, călugării, masa-i un fel de ritual, un fel de Liturghie, fiindcă e comuniune. Și când vă văd așa, îmi amintesc de-o poezie care-i scrisă-n legătură cu mănăstirea de aici. Poeziei îi zice *Priveghere*. Și începe cam așa:

„Vremuri grele, vremuri crunte,
Dar cu aprigă credință,
Dăltuit-au schit în munte,
Pustnicii au venit în codru,
Cuvioși ca-n vremuri bune,
Să sporească-n câte moduri
Creștineasca-nțelepciune.
S-au uscat ca niște lemne
Și de rugă, și de post,

[10] Mănăstirea Rohia, 19 martie 2009.

Hotărât-au ei, pesemne,
Ca să dea vieții rost".

Așa este începutul poeziei. Apoi este o strofă care îmi e foarte dragă, în care se spune că monahii stăteau la privegherea de la miezul nopții și se auzea toaca. Ați auzit și aici. Este atât de frumos când se bate toaca în jurul bisericii. Și noi am prins de la părinții de dinainte, de la părintele Gherontie, care a fost călugăr pe undeva pe la marile mănăstiri din Rusia. Toaca împrejur, la noi, se bate numai în Postul Mare. Are o mare însemnătate! În Postul Mare se schimbă acoperămintele din biserică, se schimbă slujbele, tipicul e foarte diferit. Totul e nou. Și când aud toaca, când vine Postul Mare și încep frații să toace în jurul bisericii, am un sentiment de mare bucurie: văd că este Postul Mare, ne pregătim pentru Înviere.

Ați auzit și clopotul și toaca de la miezul nopții. Este așa de importantă rugăciunea de la miezul nopții; atunci stau toți îngerii plecați cu urechea să-i audă pe îngerii de pe pământ, cum se roagă în miez de noapte. Sus, îngerii, neîncetat, Îl laudă și-L preamăresc pe Dumnezeu. În mănăstiri avem cele șapte laude și Dumnezeiasca Liturghie, în fiecare seară și dimineață. În cer, Liturghia îngerească nu încetează niciodată.

Vedeți voi, de multe ori nu suntem conștienți de importanța vieții noastre și a slujbei pe care I-o aducem lui Dumnezeu. Din afară, lumea este pătrunsă de slujbele noastre și de viața noastră mănăstirească. Dar noi, care suntem înlăuntrul vieții de mănăstire, nu suntem de multe ori conștienți de însemnătatea acestor slujiri călugărești.

De aceea, poate că cei mai buni călugări sunt tinerii care intră în mănăstire. Ei sunt mai buni decât noi, bătrânii. De ce? Pentru că, atunci când intri în mănăstire, toate le faci cu multă evlavie și seriozitate. Noi, cei care suntem bătrâni, le mai facem și din obișnuință. Sigur că sunt bine făcute, dar nu întotdeauna trăim, nu vibrăm ca și începătorul, ca tânărul. De aceea, să nu uităm ca în toată viața să ținem aprinsă râvna pentru cele dumnezeiești.

Văd aici mulți tineri. Multe din mănăstirile noastre sunt acum populate de tineret și acesta este un semn bun. Prin alte părți, de exemplu în Țara Sfântă, sunt mănăstiri celebre care nu mai au viețuitori decât câte un bătrân care păzește clădirile. Am spus la un simpozion că: „E foarte bine când într-o țară avem tineri maturizați – bătrâni cu ani puțini, dar cu mintea de oameni mari. Asta-i cea mai frumoasă podoabă pentru o țară, cea mai mare bogăție". Realizați frățiile voastre? În același timp, avem și bătrâni cu suflet neîmbătrânit, tot tineri, așadar. Dar avem și tineri cu ani puțini, dar care sunt îmbătrâniți. Adică îl vezi de 25-30 de ani, dar el e ca de 80 de ani, îmbătrânit din cauza păcatelor, din cauza relelor pe care le face, din cauza înstrăinării de Dumnezeu. Îmbătrânește omul înainte de vreme. Dar să fiți încredințați că sunt și mulți tineri maturizați, cu minte de oameni bătrâni. Când un tânăr intră într-o mănăstire, el dă dovadă de maturitate. A gândit foarte bine, înseamnă că a avut înțelepciune. A făcut acest pas și acest act de predare în slujba lui Dumnezeu. Este trist, foarte trist, să vezi un tânăr îmbătrânit și urâțit din cauza păcatelor.

O mănăstire are un rol deosebit de important. Ea îl poate trezi pe un tânăr la adevărata viață. Eu am venit la mănăstire în 1941, eram de 20 de ani, deci am trecut prin toate fazele vieții de mănăstire. Nimic nu-mi este străin din viața călugărilor. Pe toate le-am gustat, pe toate le-am pătimit și eu, bune și rele, ispite și virtuți mari. Frățiile voastră mă ascultați, dar s-ar putea să vă ispitească gândul: „Apoi, ce știe Înaltpreasfințitul de greutățile mele, de ispitele mele?” Le știu pe toate, fraților, le cunosc pe toate.

M-am bucurat când Părintele Stareț a venit luna trecută cu un grup de la Mănăstirea Putna. M-am bucurat foarte mult. M-am bucurat apoi când am vizitat Putna anul trecut. Aud și acum cât de frumos au cântat clopotele, atunci când am intrat pe poarta mănăstirii. Clopotele au un mare rol. Și toaca. Toaca este instrumentul din primele zile ale creștinismului, pentru că atunci nu existau clopote. Clopotele au apărut mai târziu în Răsărit, când dogele Veneției a donat împăratului de la Constantinopol câteva clopote. Și când le-a pus împăratul în turnuri și când a poruncit să fie trase, tot Constantinopolul, toți locuitorii capitalei, au căzut în genunchi. Li s-a părut că aud clopotele din cer. În Vechiul Testament, în loc de clopote se foloseau trâmbițele. Preoții ieșeau la slujbe cu trâmbițele și adunau poporul. Când era vorba de rugăciune, atunci trâmbițele sunau o anumită melodie. Când era vorba să se adune poporul pentru război, trâmbițele sunau altfel.

Vă spuneam cât de mult m-am înălțat sufletește când am intrat la Putna ultima dată, iar frățiile voastre

m-ați primit în dangăt de clopote. Atunci, în gândul meu și-n neputința mea, m-am rugat foarte fierbinte la Dumnezeu pentru călugării putneni. Am fost foarte plăcut impresionat de Liturghia care s-a făcut apoi la sfânta biserică, de rugăciunile care s-au spus.

Mă bucur în mod deosebit că m-am întâlnit cu voi acum. Bine ați venit! Să luăm putere unul de la altul. Totdeauna o astfel de întâlnire este binecuvântată.

Ne spun Sfinții Părinți că cea mai mare suferință în iad este aceea că sufletul nu poate comunica cu nimeni. Trăiește într-o singurătate înspăimântătoare. Nu vede pe nimeni și nu poate lua legătura cu nimeni. De aceea, întâlnirile duhovnicești sunt importante, ele sunt ca o Liturghie, fiindcă, prin aceste întâlniri, crește, cu ajutorul lui Dumnezeu, comuniunea dintre noi.

E așa de frumoasă viața monahală! De exemplu, țin minte când eram și eu frate și mergeam la coasă, și la fân, și la sapă. Așa mă simțeam de bine împreună cu ceilalți, era extraordinar! E adevărat că eu nu prea eram vesel, pentru că mi-a fost dragă cartea. Și mergeam la sapă, iar pe drumul către sapă mă mai uitam pe câte o carte. Un frate m-a pârât atunci la Stareț, i-a zis că: „Fratele Chira și când merge pe drum stă cu nasu-n carte. Nu se va alege nimica de el". Dar Părintele Stareț i-a răspuns: „Ăsta care merge pe drum cu nasu-n carte va face treabă bună".

Noi, călugării, trebuie să-i ajutăm pe cei din familiile noastre cu rugăciunea. Citeam în *Viețile Sfinților* o întâmplare. Un călugăr își ajuta fratele care era în lume. Și fratelui său îi mergeau toate mai prost, tot mai rău,

pentru că monahul dădea bani, ajutoare primite de mănăstire. Și, într-o noapte, îngerul Domnului s-a arătat și i-a spus: „Nu-i mai da bani și ajutoare fratelui tău. N-ai voie, pentru că îi dai fără binecuvântare. Lasă-l, el trebuie să dea la mănăstire”. Când o încetat să-l mai ajute, a început să-i meargă fratelui din ce în ce mai bine și apoi a început el să sprijine mănăstirea.

Noi, călugării, trebuie să avem o înstrăinare de mamă, de tată, de frate, de soră. Și noi avem aci frați și părinți care au fost căsătoriți. Am fost stareț 29 de ani, dar niciodată nu am dat din bunurile mănăstirii la rudenii, niciodată. E adevărat că s-ar fi simțit foarte prost dacă le dădeam ceva.

Am avut trei surori care au fost de mai multe ori la noi, la Rohia. Și, când ajungeau la mănăstire, aproape tot timpul erau încărcate cu alimente. Când se întorceau, le spuneau rohienii: „Vedem că vă duceți încărcate la Rohia, iar apoi vă întoarceți cu sacul gol!” Toți oamenii din jurul mănăstirilor sunt foarte atenți la ce se întâmplă-n mănăstire. Ei cunosc întâmplările din mănăstire. Cei care-s în jurul mănăstirilor pot fi cei mai buni prieteni, dar pot fi și cei mai mari dușmani ai călugărilor. Iar surorile mele răspundeau: „Noi nu venim să luăm de la mănăstire. La mănăstire se aduce, nu se ia.” De aceea, să fim atenți. Și chiar dacă, să zicem, ai pe cineva ca să-l ajuți, totul trebuie făcut cu blagoslovenie.

Foarte mare importanță se dă, fraților, la ascultare. În *Viețile Sfinților* se insistă foarte mult pe ascultare. Și ca model pentru ascultare Îl avem pe Însuși Hristos. El

s-a făcut ascultător până la moarte și încă moarte pe cruce (*cf.* Filip. 2, 8). Fiul lui Dumnezeu totdeauna a fost ascultător față de Dumnezeu-Tatăl. Vă aduceți aminte când a hrănit cu cinci pâini și cu doi pești cinci mii de bărbați, în afară de femei și de copii (*cf.* Mat. 14, 15-21)? Hristos a ridicat ochii la cer și, cu puterea Tatălui, a binecuvântat pâinișoarele și peștii, încât s-a putut hrăni acea mulțime de oameni. Toate momentele importante din viața Mântuitorului, El le făcea în ascultare față de Tatăl din ceruri. Fiul lui Dumnezeu era supus și ascultător. Vă aduceți aminte, pe Cruce, în momentele cele mai grele, Tatăl și-a întors fața de la Fiul. Atunci s-a simțit Hristos cel mai nefericit. Nu cuiele l-or durut așa de rău, nu rănile, nu răutățile oamenilor. L-o durut când o văzut că Tatăl L-o părăsit. Și-o strigat: *Eli, Eli, lama sabahtani?*, adică: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" (Mat. 27, 46).

L-a părăsit pentru că asupra lui Hristos erau atunci toate păcatele noastre: de la Adam până la sfârșitul lumii. A fost momentul cel mai greu în Patimile lui Hristos, atunci când S-a văzut părăsit, lăsat singur pe Cruce, de Tatăl din ceruri. În afară de acest moment, însă, absolut toate faptele pe care le-a făcut Hristos, El le-a făcut din ascultare față de Tatăl ceresc, cu binecuvântarea Tatălui, în comuniune cu Dumnezeu-Tatăl. De aceea, ne învață Sfinții Părinți că mândria și neascultarea sunt cauza tuturor păcatelor.

Care-i cel mai mare păcat pe care l-a făcut Adam? Neascultarea. I-a dat Dumnezeu o poruncă: „Din toți

pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit!" (Fac. 2, 16-17). N-avea voie să mănânce decât numai dacă ar fi primit binecuvântare de la Dumnezeu-Tatăl. Dar Adam l-a ascultat pe satana și a mâncat. Și a atras asupra lui și asupra tuturor urmașilor lui toate blestemele și toate suferințele sub rodul neascultării. Căci nu numai noi, călugării, trebuie să fim ascultători. Tot omul care-i pe pământ trebuie să asculte de Dumnezeu pentru a dobândi viața cea veșnică. Și în viața de toate zilele trebuie să ne deprindem să ascultăm.

Vă mărturisesc că am fost 29 de ani stareț aici, în această sfântă mănăstire, și, de multe ori, am ascultat eu de cei mici. De multe ori, ca stareț, n-am dormit nopți întregi, pentru că mă gândeam la soarta fiecăruia. Și atunci trebuia ca să mă fac rob eu; ca stareț, eram robul obștii, robul părinților. Că numai atunci îi poți ajuta. Nu se poate cu bastonul. Chiar dacă nouă, episcopilor, ne pune în mână bastonul, cu o formulă: „Păstrează-l, pe cei drepți mângâie-i, iar pe cei neascultători îndreaptă-i". Nu, nu așa se face. Nu aceasta este misiunea unui conducător. Misiunea este ca să se facă slugă tuturor – așa zice Scriptura: „Și care este mai mare între voi, să fie slujitorul vostru" (Mat. 23, 11). Și cea dintâi slugă într-o episcopie, știți cine-i? Nu portarul, nici secretarul. Episcopul este cea dintâi slugă, pentru toți. El trebuie să fie treaz, să fie atent la tot ce se întâmplă-n eparhie, să se gândească la fiecare preot de la marginea eparhiei, să se gândească la

soarta lui, la problemele lui, la greutățile lui, la patimile lui, la suferințele lui și, ca episcop, să facă tot ce poate ca să ușureze viața subalternilor lui.

Rolul important pe care-l are episcopul în viața eparhiei îl are și-n familie bărbatul, și-n mănăstire starețul, și toți ceilalți care au ascultări de conducere. Tu muncești, îți faci ascultarea. Când ai încheiat, te duci, te culci liniștit, te rogi liniștit, grija o lași în spatele starețului și a iconomului. Dar, dincolo de asta, grija o lași în seama lui Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu este Acela care, prin slugile Lui, conduce cerul și pământul.

Când am auzit că veniți la noi m-am gândit: „Cum i-aș putea eu ajuta, cum le-aș putea ușura greutatea părinților care vin la mine?" Și le-oi zice, aproape ca la Scriptură: „Argint și aur nu am" (Fapt. 3, 6), dar harul și binecuvântarea lui Dumnezeu le împărtășesc la cei care vin să mă întâlnească, să mă vadă. Mă rog lui Dumnezeu în fiecare noapte să-mi dea cuvânt și să pot răspunde celor care îmi cer sfatul și îndrumarea. Pentru că nu sunt numai problemele voastre. La noi, la Episcopie, ca și la mănăstire, după cum bine știți, zilnic vin mulți cu traista plină de probleme. Și vin și ți-o pun în față, o varsă în fața ta. Toate problemele, toate greutățile, toată mizeria. Așa facem și noi la spovedanie. Ne ducem la duhovnic, toate ale noastre le punem în fața lui, le punem în brațe la el. Fii liniștit, că el va răspunde de acum încolo de toate. De toate păcatele. Și el are datoria ca să se roage foarte insistent la Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre.

Chiar ieri făceam niște notițe – am niște caiete

unde-mi fac diverse însemnări. Și chiar ieri am reflectat la slujba de duminică, pe care am făcut-o aici, la mănăstire. Slujba a fost foarte frumoasă. Am avut patru preoți, doi diaconi și a fost foarte multă lume. Eu m-am gândit, m-am cercetat: „Am dat un răspuns bun la acești oameni care au venit aici, în munte? Le-am dat eu sfatul cel sănătos sau oamenii au plecat decepționați că nu au primit răspuns la problemele cu care au venit la mănăstire?" Asta înseamnă mare răspundere, foarte mare răspundere.

Mă bucur tare mult că ne-am întâlnit. Nu în toate zilele poți merge la stareț. Nu în toate zilele poți merge la un episcop, la un duhovnic. Dar ai lângă tine, permanent, un duhovnic. Cum se cheamă acest duhovnic? Propria ta conștiință este cel dintâi duhovnic al tău. Ea îți spune ce e bine, ce e rău. Așa funcționează conștiința omului credincios. Sunt și oameni care ucid și fac toate fărădelegile, fără ca să-i mustre conștiința. Ăștia-s un fel de demoni, că numai dracii nu au conștiință. Pe ei nu-i mustră fărădelegile pe care le fac împotriva lui Dumnezeu. Dar oamenii normali au conștiință. Și cel dintâi duhovnic este propria ta conștiință. Am dreptate? Nu trebuie să mergi la episcop, nu trebuie să mergi la nu știu ce duhovnic vestit, ci întâi să asculți vocea sufletului tău, graiul propriei tale inimi și al conștiinței tale. Apoi, după aceasta, te duci și la duhovnic. Un bun duhovnic îl poți avea, oarecum, și pe colegul tău, pe fratele tău. Te duci la el, nu-i spui lui ca la duhovnic, dar te duci la el, stai de vorbă cu el atunci când ai o tulburare. Nu toate încercările sunt de la diavol, ci și de la Dumnezeu.

Dumnezeu ne mai încearcă, altfel ne-am mândri și am dormi toată ziua.

Dar apare această încercare și ești neliniștit. Și, dacă te duci la colegul tău, la fratele tău, nu-i spui: „Măi, am venit că-s tare neliniștit…" Ci mergi la el așa și schimbi două vorbe și se poate risipi neliniștea. Lui satana îi face mare plăcere ca să taci, să nu spui, să nu te plângi la nimeni, ci, dimpotrivă, să clocotești în tine; și asta unde duce? La disperare, la deznădejde. Și deznădejdea duce la pieirea veșnică. De aceea, întâi ținem cont de glasul inimii, de glasul conștiinței, apoi stăm de vorbă și cu fratele nostru – și asta știu că faceți. Și noi toți, în mănăstire, stăm de vorbă unul cu altul. Ai un frate care îți este mai apropiat, ai un prieten – iată binecuvântarea lui Dumnezeu.

Prietenia este un dar extraordinar de la Dumnezeu. Aproape toți marii înțelepți prețuiesc foarte mult adevărata prietenie. Există prietenie binecuvântată de Dumnezeu și există prietenie blestemată de Dumnezeu. Dacă prietenia ta este spre bine, atunci e binecuvântată de Dumnezeu, dar dacă prietenia ta este cârdășie, este tovărășie în cele rele, atunci ea este un blestem. Se spune că prietenul de aproape îți este mai de folos decât fratele pe care îl ai departe.

V-aș întreba: când a vorbit Domnul Iisus Hristos despre prietenie? În Evanghelia după Ioan, capitolul 15, versetul 14. Ce zice Hristos acolo? „Voi sunteți prietenii mei". Teribil! Fiul lui Dumnezeu, Împăratul cerului și al pământului, ne oferă prietenia. Aproape incredibil! Atâta

bunătate la Mântuitorul lumii: „Voi sunteți prietenii mei". Numai că Mântuitorul condiționează această prietenie. Acceptă să fie prieten cu tine, dar condiționat. Și care-i condiția? „Dacă faceți ceea ce vă poruncesc" (Ioan 15, 14), atunci sunteți prietenii Mei, ne spune tuturor Fiul lui Dumnezeu. E clar! Tot așa, între frați, prietenia e valabilă dacă prietenul tău este un factor benefic, dacă te ajută la cele bune, la cele ziditoare. Atunci prietenia este reală, adevărată. E o mare bucurie când te întâlnești cu o persoană care știi că are gândul tău, gândește cum gândești și tu. Inima lui bate în ritm cu propria ta inimă. Asta-i extraordinar! Acesta-i un lucru foarte mare.

Uneori, viața celor din lume poate fi mult mai trudită, mai chinuită, decât a noastră, a celor din mănăstire. Pentru că și ei se zbat între lumină și întuneric, între a asculta cuvântul lui Dumnezeu și a-l călca. Nici cel din lume nu are dreptul să facă ce-l taie capul. Și el trebuie să fie, într-o anumită formă, tot un călugăr, dacă vrea să dobândească viața cea veșnică. Și el trebuie să-și păstreze curate trupul și sufletul. Nu are fecioria, dar îi este de trebuință curăția. Fecioria o au puțini, ea este, într-un fel, culmea virtuților. Dar, cei din lume este bine să se străduiască pentru a agonisi starea de curăție.

Un om curat nu este depravat, nu-i desfrânat, nu-i un om care-și batjocorește propriul lui trup, iar mădularele lui nu le face mădulare ale păcatului. Asta este extraordinar de important! Și el trebuie să facă ascultare. Și el trebuie să slujească. Cel din lume are mai multe obligații, mai multe greutăți decât avem noi, monahii. La noi… care e

călugăr cuminte, dacă e decis și-și face ascultarea, atunci e foarte ușor. I-a spus starețul sau economul: „Facem treaba aceasta.” El nu mai trebuie să se zbuciume: „Ce mă fac, ca să fie pâine pe masă și lumină-n casă?” De astea are grijă mai-marele.

Tăcerea se spune că este de aur, iar vorba e de argint. Este vorba de tăcerea roditoare. Nu tăcerea obișnuită, că și prostul tace. Asta nu înseamnă tăcere. Ci să taci, când trebuie să taci. Tăcerea este de aur când nu grăiești decât ceea ce trebuie și când trebuie și unde trebuie. Asta înseamnă tăcerea. Nu că pur și simplu am tăcut. Așijderea și cuvântul. E de argint când e o vorbă curată ca argintul, o vorbă matură, o vorbă serioasă, o glumă cu bun simț. O glumă proastă este un păcat.

Tăcerea aceasta, frățiile voastre o cunoașteți, căci călugărul e mare prieten cu tăcerea. El are chilia lui, în care poate să trăiască în tăcere.

Care lucrare ne sfințește cel mai mult – ascultarea, mersul la slujbe sau canonul?

Care lucrare ne sfințește mai mult? Aceea pe care o facem cu credință și cu dragoste. Aceea ne sfințește. Și cel ce face la bucătărie este tot atât de vrednic ca și cel care este la altar. Depinde cum faci, cum împlinești lucrarea. Dacă faci lucrarea ca pentru Dumnezeu atunci da, e bun. Ascultare înseamnă și mersul la biserică și canonul. Și atunci, aceasta este cu adevărat sfântă și binecuvântată de Dumnezeu, care-i făcută cu evlavie, cu credință, cu dragoste, cu toată dăruirea ta. Cunoașteți, din viețile

sfinților, întâmplarea cu părintele care, atunci când a intrat în biserică, s-a speriat când i-a văzut pe aproape toți oamenii fără cap. Iar îngerul i-a spus: „Toți aceștia fără cap sunt numai cu trupul în biserică, cu mintea hoinăresc și cine știe la ce ticăloșii se gândesc".

Trebuie mare atenție la ascultare. Nu faci ascultare față de stareț, ci faci ascultare de Dumnezeu. Toate ascultările pe care le facem, indiferent că-i la bucătărie, că-i la grajduri, că-i la coasă, toate să le facem ca pentru Dumnezeu. Atunci e bine primită jertfa ta. Dacă le faci cu ură și cu nemulțumire, nu te împărtășești de binecuvântarea ascultării.

Este o întâmplare, tot din *Pateric*. Vă rog să citiți zilnic câte un cuvințel din *Pateric*; sper că aveți asta la tipic. Nu să-l iei și să-l citești sistematic de la cap la coadă. Iei *Patericul* sau *Sfânta Scriptură* și citești un crâmpei, cu acesta te culci și meditezi la ce ai citit. Unii călugări pot fi proprii lor dușmani. Dacă un monah este nemulțumit de toate, critică pe toată lumea, judecă toate, bârfește pe toată lumea, el se otrăvește singur, este propriul său dușman. În *Pateric* se spune cum un călugăr îl judeca pe un altul care ducea o viață de sfințenie și care intrase în cinul monahal după ce în lume avusese mari dregătorii. Sfântul și-a dat seama cu duhul că este judecat și l-a chemat pe acest călugăr nechibzuit și l-a întrebat:

– Dumneata din care cetate ești?

– Nu sunt orășean.

– Cu ce te-ai ocupat în lume?

– Am fost pândar.

– Și unde ai dormit?
– În câmp, cu o piatră sub cap.
– Cu ce te-ai hrănit?
– Ce găseam: pâine uscată, apă…

– Uite, eu am fost mare dregător în cetatea Romei și am avut sute de servitori, bogății, case mari, mâncăruri alese, paturi de aur. Acum, la toate acestea am renunțat și am un călugăr care mă servește, am o mâncare cât de cât bună, am sandale în picioare. Care a jertfit mai mult și cine a venit la mai multă odihnă? Eu sau tu? Tu din pândar ai ajuns monah și o duci mai bine decât în lume.

Și s-a trezit călugărul care judecase și și-a cerut iertare[11].

Toate lucrurile sunt așa cum le privești. Dacă ești mereu nemulțumit, ești mereu nefericit. Cu nemulțumirea pe care o manifești, tu ești cel care suferă; te otrăvești pe tine, personal, nu pe stareț sau pe cei pe care îi judeci.

Am pus întrebarea aceasta fiindcă, de multe ori, nu avem timp și trebuie să alegem: „Ori mă duc la biserică, ori fac ceva din canon, ori merg la ascultare". Există o neliniște: „Măi, ce fac? Mă duc acum la biserică, dar sunt foarte împrăștiat cu mintea. Dacă stau la chilie și mă rog, poate mă mai adun". Alegerea aceasta este de multe ori grea.

Ține minte: din toate câte un picuț! Dacă nu mergi la biserică, atunci faci mare păcat. Adică, poți să mergi, dar nu te duci. Văd și eu prin unele mănăstiri: la slujbe sunt

---

[11] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Râmleanul, p. 221.

doi-trei călugări. Ceilalți unde sunt? Unde? Nu poate răspunde: „Am fost la fân”. Dar fânul ăla nu-l puteai face până atunci? Sau: „Am tăiat lemne”. De ce nu ți-ai păstrat un timp de dus la biserică? În realitate, de multe ori, călugărul nu merge la biserică nu pentru că nu are timp, ci pentru că-l „lucrează” vrăjmașul.

Nu-i un semn bun când monahul nu mai este atras de slujbele bisericii. El simte, așa, un duh rău. Întotdeauna – n-ați observat asta? – când vrei să te rogi, să-ți faci pravila, să mergi la slujbe, îți scoate vrăjmașul altceva în față. Dacă din voia mea nu merg la biserică, nu-mi fac pravila, nu mă rog, ăsta este un mare păcat. Dar dacă nu din voia mea nu pot ajunge la slujbă, ci fiindcă sunt în ascultare sau din alte pricini binecuvântate, atunci absența este justificată. Dar, dacă absența ta este din alte motive, pentru că n-ai vrut să te duci, ci ai stat prin curte, te-ai dus nu știu pe unde… Asta se întâmplă pe la mai multe mănăstiri… Nu ne organizăm frumos, așa, ca să ne facem treaba și să lăsăm timp și pentru rugăciune, și pentru pravilă. Zice Sfântul Serafim: dacă zici de trei ori *Doamne miluiește*, dar din toată inima ta, e ca și cum ai face o pravilă întreagă. Asta dacă chiar nu ai avut timp de pravilă. Dacă însă nu-ți faci pravila din rea voință, atunci e grav de tot. Și satana așa-ți face: îți găsește de lucru, numai să nu te rogi.

Aici este gravitatea: când o faci ostentativ, când absentezi de la datorii în mod intenționat. Dacă ești bătrân, ești neputincios și acolo, pe pătucul tău, nu poți citi, n-ai ochii sănătoși, dar ai mintea sănătoasă, poți să

zici, la nesfârșit, *Doamne miluiește* și-i ca o Liturghie, ca o slujbă sfântă.

Odată, când eram stareț, un frate care avea ascultarea la bucătărie mi-a zis: „Iertați-mă, Părinte Stareț, eu îs mare păcătos, că nu am putut pleca de la bucătărie și a trebuit să pregătesc masa. Vă invidiez pe Sfinția Voastră și pe ceilalți care ați fost la biserică; eu a trebuit să stau aici, pe lângă oale”. Atunci i-am spus: „Tu ai făcut un lucru foarte plăcut lui Dumnezeu. Noi ne-am dus la biserică îmbrăcați frumos, curați, am cântat, ne-am bucurat, am lăudat pe Dumnezeu, în condiții deosebit de plăcute și de frumoase, iar tu ai stat aici, pe lângă foc. Te-ai jertfit pentru ceilalți, ca noi, atunci când venim de la biserică, să avem mâncarea pusă pe masă. Tu ai merite mai mult decât noi toți care am fost la biserică.” Depinde cum lucrezi și ce lucrezi și cum privești lucrurile. Poți să fii la orice ascultare, dar să fii cu sufletul și cu inima la biserică; să te gândești – „În clipele acestea se face Sfânta Liturghie”.

Înaltpreasfinția Voastră și părintele Arsenie Papacioc ați vorbit, în sens duhovnicesc, de un viitor mare și important pentru România și români. Puteți să ne spuneți mai mult?

Aceasta este destinația… La ora actuală România este țara cu poporul poate cel mai credincios, cu credința cea mai curată. În România sunt cele mai multe mănăstiri și schituri pe cap de locuitor. Nu trebuie să ne mândrim. Dar aceasta este realitatea. Și aceasta ne este garanția unui viitor strălucit. Pentru că popoarele care au pierdut

legătura cu Dumnezeu sunt popoare condamnate la îmbătrânire și pierire, așa cum au pierit atâtea imperii. De ce au pierit? Pentru că n-au avut o credință dreaptă în adevăratul Dumnezeu. Ei s-au închinat la idoli, au pierdut legătura cu Dumnezeu și atunci au devenit vulnerabili. Românii sunt cotați pe plan mondial drept unul dintre cele mai credincioase popoare. Cum se face că, dintre toate țările care se aflau sub ocupația comunismului, numai în România aproape toți cetățenii erau botezați? Sau unde ai pomenit astăzi să fie o țară plină de mănăstiri, iar mănăstirile acestea să nu fie pustii? Poți să negi viitorul strălucit pentru un popor care dă astfel de odrasle, cum sunt tinerii care au îmbrățișat viața monahală? Desigur, nu suntem desăvârșiți, asta-i adevărat. Sigur că suntem plini de păcate și noi, asta-i iarăși adevărat. Dar, paralel cu aceasta, suntem și plini de o evlavie și de o credință pe care foarte greu le găsești în alte părți.

Românul adevărat este un om cu frică de Dumnezeu. Sunt și români fără evlavie. Sunt, dar nu aceștia reprezintă regula. Nu uscăturile reprezintă pădurea, codrul, ci copacii sănătoși. Și noi suntem un codru sănătos, un codru frumos. Poporul român e ca o pădure frumoasă de stejar. Mă uit la credincioasele din Maramureș; fiecare parcă-i Maica Domnului. Uscate de vânt și de muncă, cu ochii curați. Și bărbații și femeile sunt ca niște asceți, ca niște sihaștri. Pentru un stropușor de plăcere, trudesc toată viața. Poporul muncește mult.

Acum trecem printr-o perioadă grea, ne-a pervertit și regimul trecut. Oamenii și-au pierdut dragostea de

muncă. Ani de zile, aproape 50 de ani, oamenii spuneau: „Apăi, de ce să muncesc, că și așa nu am niciun folos? Îmi iese ceva doar atât cât pot fura”. Am pierdut dragostea de muncă. Am început să trăim înșelându-ne și mințind, așa ne-a învățat regimul trecut. Ne-am pierdut dragostea de pământ, ne-am pierdut dragostea de familie. După Revoluție au năvălit toți. Mă doare sufletul și când văd câți tineri au plecat în țări străine și au lăsat țara de izbeliște. Țara, livezile s-au pustiit toate. Trebuie să aducem usturoi și nu mai știu ce din alte țări, când noi avem aici pământ care poate produce tot ce avem nevoie. Lăsăm pustii pământurile noastre și noi mergem ca să câștigăm bani în altă țară. La asta a dus proasta organizare a țării. Țara are o proastă organizare pentru că nu avem încă o clasă politică matură. Regimul trecut n-a format personalități politice care să aibă frică de Dumnezeu, n-a format un grup de oameni nobili care să fie gata să se jertfească pentru țară. Înainte, toți eram slugi. Cum comanda Partidul, așa se făcea. Am rămas oameni fără voință. Și acum trebuie să ne formăm cu toții, să devenim o țară cu oameni formați sub toate aspectele, inclusiv din punct de vedere politic.

Va trece un deceniu, două decenii, un secol și atunci vom deveni și noi echilibrați. Vom avea, cu ajutorul lui Dumnezeu, oameni politici maturi, o pătură de oameni nobili care să știe să conducă. Până atunci trudim și noi ce putem, că iată, am ieșit dintr-un sistem unde dictatura făcea totul și noi eram simpli roboți.

Nu e vorbă în vânt că România și poporul român au, din punct de vedere duhovnicesc, un viitor strălucit. Aceasta,

dacă nu va veni o catastrofă peste lume, iar forțele oculte vor pune mâna pe frâiele planetei și vor face tot globul un iad. Atunci și noi vom fi în rând cu toate popoarele. Marele pericol nu sunt bombele atomice, ci aceste forțe malefice care caută să pună stăpânire pe întregul glob. Iar noi, cei care credem în Dumnezeu, avem tocmai această vocație: de a nu lăsa întunericul să stăpânească în lume. Aceasta este misiunea noastră, părinților. Numai prin simpla ta prezență, ca și monah nelipsit de la ascultare, aduci slavă lui Dumnezeu și lupți ca forțele infernale să nu se statornicească pe pământ, să nu pună stăpânire pe toți oamenii. Noi cultivăm – de la om la om, de la sat la sat – credința, încrederea în Dumnezeu, dragostea, evlavia. Toate acestea sunt acte și fapte prin care aducem slujbă Luminii, Adevărului, dreptății lui Dumnezeu. Viața noastră nu este o viață fără scop și fără rost.

La Episcopie unul dintre funcționari, vicar, era mai bătrân, mai slăbuț… a și murit. Și spunea: „Apoi, eu vreau să mă retrag, pentru că și așa nu fac nimic. Atunci, ce rost are? Aduceți altul". Și atunci i-am spus: „Părinte vicar, nu ai dreptate. Prezența ta aici, chiar dacă ți se pare că nu faci nimic, este o prezență importantă. Ești cât o armată întreagă prin faptul că ești aici, pe fază". Nu trebuie să faci ziduri sau nu știu ce. Este importantă prezența ta într-un loc. Omul potrivit la locul potrivit – acesta este monahul. El este o prezență a lui Dumnezeu pe pământ, este un înger în trup. Avem datoria să ne ostenim, ca să devenim îngeri în trup. Și atunci am adus folos, nu numai poporului român, ci întregii umanități.

Mănăstirile sunt ca niște nuclee care iradiază lumină: aici e Putna, aici e Rohia... Când vor stinge toate candelele de pe pământ, când se vor pustii toate altarele, atunci va veni Antihrist. Până când există o candelă în fața icoanelor lui Hristos, până când există un altar, până când există o Liturghie, până când există un *Doamne miluiește*, nu poate veni Antihrist. Nu se poate statornici. Masoneria e foarte neputincioasă. Dumnezeu, ne spune psalmistul, râde de cei care se luptă împotriva Sa (*cf.* Ps. 2, 4). Astea sunt niște minciuni – că poți să-L biruiești pe Dumnezeu din ceruri. Forțele întunericului sunt acelea care trebuie biruite de noi prin rugăciune, prin post, prin asceză, prin sfințenie, prin gândurile bune. Un gând bun, fraților, poate dărâma puterea iadului. Vorba ta bună, închinăciunea pe care o faci înainte de a te așeza în pat, toate sunt importante. Prin toate acestea biruim; suntem, cu ajutorul lui Dumnezeu, mai puternici decât iadul.

Nu credeți că există un risc pentru noi, ca popor, să ne considerăm cei mai credincioși?

Da, părinte, ar fi un risc, dacă ar fi o minciună. Numai că ceea ce credem noi și ceea ce vedem noi, nu-i o minciună. E o realitate. Este un popor evlavios. Păcătos, dacă vrei, dar, cu toate acestea, un popor cu credință în Dumnezeu.

V-am pus această întrebare pentru că am observat în viața personală că, atunci când te simți un pic mai credincios, imediat ești supus unui risc de a cădea și poți să-ți faci viața de izbeliște.

Așa este. Numai că, vezi, vine și contraponderea. Adică nu poți ajunge niciodată la ideea că ești desăvârșit. Poți să ajungi la așa ceva? Ai dumneata sentimentul ăsta?

Noi nu putem spune că suntem desăvârșiți. Avem încă foarte multe de făcut. Dar, deocamdată, începutu-i acesta: este un popor sănătos, un popor cu speranță, un popor iubitor de Dumnezeu, râvnitor.

L-am auzit, nu demult, pe un politician cum spunea: „Biserica-i pe primul loc, deocamdată". Mereu se repetă: *deocamdată*. Adică, puterile întunericului speră că Biserica va veni pe locul doi, pe locul zece și vor ajunge ei pe primul loc. Ori, cu toate păcatele noastre, aici e forța noastră: suntem un popor modest, un popor care ne vedem de treabă. Mulți dintre acești oameni care au plecat de a rămas țara de izbeliște sunt, în realitate, oameni care s-au sacrificat. Degeaba dădea cu sapa, că nu ieșea nimica. Mulți dintre aceștia care au plecat au făcut o jertfă extraordinară, părăsindu-și țara și pământul în care sunt îngropați strămoșii lor; s-au dus în țări unde aproape că nu s-a auzit de dreapta credință.

Mă iertați, poate nu e chiar la locul ei întrebarea, în 29 de ani de stăreție ați spus vreodată unui monah: „Pleacă!"?

Niciodată nu am alungat de la ușa mea pe nimeni. A plecat de la sine. Dar eu l-am răbdat. Am avut un consilier care era pătimaș. Am avut un călugăr care era pătimaș. Nu i-am pedepsit. I-am răbdat. Până la urmă, nu i-a mai răbdat pământul, cum spune vorba românească.

Arde pământul sub picioarele celui care nu se ostenește pentru viața întru Hristos; simte că e alungat de alte puteri, nu de autoritatea bisericească.

Eu nu am făcut caz de autoritatea mea și nu fac nici acum. Sunt de 19 ani Episcop al Maramureșului și am aceiași consilieri cu care am început. Dintre ei, doi au murit. Dar încolo, nu i-am schimbat niciodată. Crezi că erau perfecți? Crezi că erau desăvârșiți? Crezi că nu aveam eu motive să fiu nemulțumit, să fiu scandalizat? I-am răbdat! Am încercat nu să-i schimb pe oameni din funcții, ci să schimb viața oamenilor. Asta nu-i o soluție – că-l schimbi din funcție. În fiecare lună pui alt secretar eparhial, în fiecare an pui alt consilier, în fiecare an schimbi maicile de la bucătărie… Asta nu. De 19 ani n-am schimbat pe nimeni, dar s-au schimbat oamenii cu care lucrez.

Am un cuvânt al Mântuitorului la care țin foarte mult: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Mat. 11, 29). Schimbă-te pe tine și apoi încearcă să-i schimbi pe ceilalți. Nu rezolvi nimic dacă îi schimbi pe oameni din funcții, așa cum schimbi cămășile.

Când mă lovesc de o încercare, de o problemă, mă gândesc: ce ar face Hristos în situația aceasta? De aceea, este bine să cunoaștem Evanghelia și vom găsi răspuns prin ceea ce a făcut Hristos în cazuri similare. Și soluția este foarte importantă: să rabzi oamenii! Nu rezolvi problemele schimbând oamenii. Numai în cazul în care ți-ai ales oameni care nu corespund. Dacă ești un

conducător înțelept trebuie să-ți alegi colaboratorii de care să nu te plângi mai târziu și să zici: „Am greșit, m-au decepționat”.

Când am fost ales Episcop de Maramureș, Patriarhul mi-a spus: „Ești ales Episcopul Maramureșului și Sătmarului, Preasfințite. Acum caută-ți colaboratori!” Aceasta mi s-a părut cea mai grea sarcină pe care mi-a dat-o Patriarhul – să-mi caut colaboratorii. Pentru ca să poți rezolva o astfel de problemă trebuie să-i cunoști pe oameni. Să nu fii subiectiv. De buni, de răi, dar să-i cunoști. De mine, din mila lui Dumnezeu, nu s-au putut atașa lichelele. Da, i-am primit cu dragoste, am vorbit cu ei, dar am păstrat o oarecare distanță. În suflet nu mi-or intrat aceștia care joacă teatru, care înșeală lumea; pe aceștia nu i-am putut suporta. Și-am avut – consider eu cu smerenie, nu cu mândrie – un dar de la Dumnezeu: să-i cunosc pe oameni. Căci eu văd, dincolo de ochi, sufletul omului. La mine, prin ochi vorbește sufletul.

Cât de grea este dobândirea harului Duhului Sfânt despre care vorbește Sfântul Serafim de Sarov?

Este mult mai ușoară decât credem – dacă suntem serioși și dacă luăm lucrurile în serios. Asta-i tot. Adică, să știm: ce sunt eu, ce trebuie să fac eu. Pentru că nu trăim ca să dobândim averi, ci menirea noastră este să dobândim harul Duhului Sfânt. Asta este chemarea noastră și asta înseamnă să iei în serios viața. Și harul lui Dumnezeu vine. Harul lui Dumnezeu este un dar. Dar nu întotdeauna harul ți se dă gratuit. Harul trebuie să-l

cucerești. A cuceri harul este tocmai aceasta: a lua viața în serios. Atunci e foarte ușor, mai ușor decât vă închipuiți. Știți ce înseamnă a fi serios? A fi împlinit. Încrederea s-o ai în Dumnezeu și atunci ești permanent serios și vesel și bucuros. În aceasta să fii.

Crucea ta, crucea ta cea sfântă de monah să nu o târâi după tine, ci s-o iei frumos pe umăr, oricât ar fi de grea, chiar dacă mai trebuie să te apleci sub greutatea ei. De multe ori ți se pare că te-o părăsit Dumnezeu și că nu mai are milă de tine, te gândești că ai făcut păcate de care te sperii și tu. Dar, dacă îți duci crucea cu umilință, dacă te umilești, dacă te pocăiești, harul lui Dumnezeu vine. Mai ales este foarte importantă spovedania, mărturisirea păcatelor. Prin aceasta devii liber, devii din nou ca un copil. Prin mărturisirea păcatelor îți câștigi curățenia inimii și a sufletului; cum spunem în rugăciune: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele" (Ps. 50, 11). Este rugăciunea marelui David care, după ce a greșit mult prin desfrâu și ucidere, iată că ne-a lăsat acest psalm care este zguduitor. Harul lui Dumnezeu nu se poate așeza dacă inima nu este curată, ci este plină de ceartă, de duhul vrajbei. Dar, luând lucrurile în serios, nu îți este frică nici de ispite, nici de satana, căci, cu ajutorul lui Dumnezeu, tu ești mai puternic.

Ființa cea mai vulnerabilă, cea mai neputincioasă este diavolul. El tot ce face, face prin vicleșug sau prin minciună, dar n-are putere. Și, cu atât mai mult, este bine să te nevoiești pentru a dobândi harul lui Dumnezeu…

Poți asta, dacă iei viața călugărească în serios. Poți ajunge la contemplare, dar trebuie să o iei de jos, de la purificare și eliberarea de păcate. Iar această eliberare nu o începi de unul singur, ci cu ajutorul duhovnicului. Și atunci ai urcat prima treaptă, apoi urci a doua treaptă și tot așa. Nu e un lucru imposibil contemplarea și unirea cu Dumnezeu. Creștinismul face imposibilul posibil! Asta este vocația noastră: să zburăm la Cer. Viața noastră creștinească este o depășire, în sens duhovnicesc, a lucrurilor firești. Vă mărturisesc: din momentul în care ești hotărât pentru o anumită ținută, ajungi să-ți îndeplinești hotărârea. Cazi, te ridici; cazi, te ridici; până când nu mai cazi. Așa ne îndeamnă Biserica: „De câte ori vei cădea, scoală-te și te vei mântui!”[12] Nu ai dreptul să zici: „Pe mine m-o părăsit Dumnezeu, eu nu pot ca să mă învrednicesc de harul Sfântului Duh”. Nu! Asta-i absolut de la satana. Se poate să te ridici! De o mie de ori voi cădea, de o mie de ori mă voi ridica, iar până la urmă voi birui, cu ajutorul lui Dumnezeu – și asta ți-o spune un episcop la 88 de ani, care a mers pe drumul acesta, cum zice Lucian Blaga: „Deal-vale, deal-vale…”

Spuneți-ne un cuvânt despre smerenie.

Smerenia este, într-un fel, cel mai ușor lucru. Mândria este o absurditate. Cu ce te mândrești tu? Este ceva ce n-ai primit? (*cf.* 1 Cor. 4, 7) Tot ce avem noi, am primit. Poți să te mândrești că ai un chip frumos? Nu. Puteai

---

[12] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Sisoe, p. 230.

să ai o față desfigurată, dar Dumnezeu te-o făcut om întreg. Poți să te fălești cu darurile pe care le-ai primit de la Dumnezeu? Nu. Numai un ignorant se mândrește. Numai un om prost se trufește, ca să zic pe românește.

Poți să fii demn; există și, hai să zicem, o mândrie curată. Adică ai o ambiție față de satana: „Nu mă las eu călcat în picioare de tine, satană!" Nu este rău să ai această mândrie și maiestate. Asta nu mai e păcătoasă. Și pe drum trebuie să merg ca om, nu fâța-fâța. Trebuie să ai o ținută, o haină curată, un chip îngrijit, că prin toate acestea impui și zidești pe cei care te văd. Toate să fie cu smerenie adevărată și cu dreaptă socoteală. Nu pot concepe ca un om normal și un creștin să se mândrească. Dar, încă o dată: demnitatea creștină, aceasta e frumoasă! Când cunoști cât de micuț ești tu în fața lui Dumnezeu, când te vezi pe tine în fața Universului că nu ești nici cât o gâză, când gândești și aprofundezi toate acestea, te mai poți mândri? Dimpotrivă, te umilești.

Cum putem afla cine suntem?

Din Antichitate, din filosofia greacă, a rămas până la noi un cuvânt: „Cunoaște-te pe tine însuți!" A te cunoaște pe tine, asta-i problema cea mai grea. Nu ne cunoaștem. Doctorul Alexis Carrel, laureat al premiului Nobel, a scris cartea *Omul, acest necunoscut*, o mare carte a secolului trecut. El arată în această lucrare că omul este atât de complex, are atâtea taine. Noi suntem o adevărată minune a Universului, o coroană a creației dumnezeiești. Trebuie să căutăm permanent ca să aflăm cine suntem.

Și atunci vom găsi. Dar nu vom găsi niciodată un răspuns mai deplin decât cuvântul Scripturii care ne învață că omul este chip și asemănare a lui Dumnezeu (*cf.* Fac. 1, 26). Ființa noastră-i o mare taină. Eu când văd un om, mă plec în fața chipului lui Dumnezeu care este în el.

Trebuie să te cunoști. În primul rând să știi că nu ești o simplă umbră. Ești o creatură nemuritoare. Ai o viață în tine de care răspunzi. Dacă nu vei avea grijă de darurile pe care ți le-a dat Dumnezeu, vei cădea în patimi și atunci focul iadului va „rezolva" toate problemele…

Ce sunt eu?! Sunt o mică creatură a lui Dumnezeu, sunt o creatură foarte iubită de Dumnezeu. Cum Îi spunem lui Dumnezeu în slujbele noastre? „Iubitorule de oameni". Cum scrie în Scriptură: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Când zice „lumea", nu este vorba de cer și de pământ, e vorba de ființa omenească. Ființa unui om e o adevărată lume, un om este un adevărat univers. În fiecare om este o scânteie din lumina dumnezeiască. Așa de mult iubește Dumnezeu lumea, încât pe propriul Său Fiu L-a dat ca să Se jertfească pentru mântuirea tuturor oamenilor.

Dacă toate acestea le știm, nu ne mai tulburăm fiindcă nu pricepem ce este cu noi pe acest pământ. Cunoaște-te, așa cum ți-a descoperit Dumnezeu, frate! Cât ne spune Dumnezeu, să-I mulțumim. Dumnezeu ne-a descoperit tot ceea ce ne trebuie pentru a ne salva sufletul. Ne-a

făcut cunoscut atât cât poate rațiunea și trăirea noastră să cuprindă.

Sunt atâtea taine ascunse în persoana umană, încât medicul, omul de știință rămân uluiți atunci când îl analizează în profunzime pe om. Suntem o taină a acestei lumi. Poate că cea mai puternică dovadă a existenței Creatorului ceresc este alcătuirea și existența omului. Hazardul, întâmplarea nu puteau crea așa ceva. Nu este posibil ca omul, inelul de legătură dintre lumea văzută și cea nevăzută, să fi apărut dintr-o întâmplare. El este o creație a Stăpânului ceresc. Pe celelalte viețuitoare și întreaga creație le-a făcut Dumnezeu prin cuvânt (*cf.* Fac. 1, 1-25). Numai omul a fost creat cu mâinile lui Dumnezeu, din țărână.

Apoi, cum ne învață Scriptura, a suflat Dumnezeu asupra omului și s-a făcut omul „ființă vie" (Fac. 2, 7). Asta este ceva care ne obligă, nu-i așa? E teribil la cât ne obligă pe noi atâta cinste pe care am primit-o de la Tatăl ceresc, atâta valoare pe care Dumnezeu o acordă omului. Și, în final, ce așteaptă Dumnezeu de la noi? Vrea ca să devenim fiii Lui, după har. Asta vrea. Că putea să ne creeze ca pe niște roboți. Dar Dumnezeu nu ne vrea robi, nu ne vrea niște roboței. Dumnezeu ne vrea fii care să iubească, care să trăiască, care să gândească, care să creeze.

Ce ne-a dăruit Dumnezeu? Care-i una dintre marile calități cu care l-a înzestrat Dumnezeu pe om, ca să poată deveni fiu al Său? Liberul arbitru, voința liberă. Pe noi ne-a creat Dumnezeu cu voie liberă. Noi putem să ascultăm și putem să nu ascultăm de Tatăl ceresc. Toate celelalte

creaturi văzute n-au voie liberă și nu au suflet rațional; ele se conduc după instincte. Omul se conduce după rațiune. Gândește, creează, vorbește, scrie poezie, face tablouri, face știință, face artă, face tot ce vrei. Omul poate deveni sfânt și atunci dobândește, la modul cel mai deplin, asemănarea cu Dumnezeu! Atunci el are în mod deplin o rațiune luminată de Duhul Sfânt. Oricare om poate ajunge, cu ajutorul lui Dumnezeu și prin voia lui proprie, în rândul marilor sfinți. Acesta trebuie să fie scopul existenței noastre, al celor care îmbrăcăm haina călugărească: să ajungem sfinți. Asta așteaptă Dumnezeu de la noi.

Vom pleca acasă cu multă râvnă. Ce ar trebui să facem ca să punem tot foc peste foc, ca să nu se stingă râvna pentru cele duhovnicești?

E normal să pui această întrebare. Pe foc trebuie mereu să arunci câte ceva ca să ardă în continuare. Și râvna aceasta trebuie mereu s-o întărești. Nu putem să stăm tot timpul de vorbă cu un episcop sau cu părintele stareț sau cu părintele duhovnic, însă avem lângă noi sfintele cărți, Sfânta Scriptură și scrierile Sfinților Părinți. Pe acestea să le avem ca hrană. Râvna trebuie să ți-o înnoiești permanent. Eu, de exemplu, când sunt mai supărat, când am probleme, nu las ca să fiu frământat și să mă gândesc că preotul cutare mi-o făcut multe probleme sau altceva de felul acesta. Eu, pur și simplu, iau lângă mine un prieten. Stau de vorbă cu el. Și prietenul, dacă am stat cu el, îmi sporește puterea. Prietenul acesta se numește *cartea de folos sufletesc*.

Când eram aici stareț, aveam lângă camera unde dormeam o altă cameră care avea toți pereții căptușiți cu cărți. Veneam seara de la slujbă decis, foarte decis: „Nu mai citesc în seara aceasta nimic, trebuie să mă odihnesc, să mă culc, că mâine am treabă”. Și intram în camera aceasta unde sunt cărțile, așa, ca un soldat, ca un pașă. Când eram la jumătatea camerei, vedeam undeva o carte și-mi ziceam „Ia să văd, măi, ia să văd”. Luam cartea și o deschideam și mă pomeneam că s-o făcut ziuă și încă nu am închis cartea. Uitasem de toate necazurile, de toate ispitele, înțelegi? E o soluție. Foarte mult insistă Sfinții Părinți ca să se citească din cărțile sfinte. Sunt foarte, foarte bune. Că nu ai în toate zilele un duhovnic la îndemână, nu ai în toate zilele un episcop ca să stai de vorbă. Și, dacă mergi, poate nu are timp sau nu are dispoziție sufletească. Atunci îți amintești că-l ai lângă tine pe acest prieten.

Eram aici după Decretul din 1959. Și am rămas singur în mănăstire, că toți au fost dați afară. Am rămas eu cu o băbuță care făcea treabă la bucătărie. Și era o noapte pustie, grozavă, era extraordinar de întuneric. Eu eram înspăimântat. Și cum stăteam întins, pe pat, am dat cu mâna de Sfânta Scriptură. Eu am obiceiul acesta, să pun Biblia la capul patului. Deodată s-a făcut lumină, s-o împrăștiat tot pustiul acela. Așa m-am bucurat, așa m-am mișcat sufletește, așa mi-a provocat o speranță și-o încredere, și-o bucurie, când am dat cu mâinile de Scriptură.

Altădată, tot după Decret, pe la ora 10 noaptea, bate cineva la ușă. Și am răspuns: „Poftește!” A venit un diacon

care plecase la București și lucra acolo ca sculptor, mare sculptor. Am stat de vorbă cu el în cameră la mine. Pe atunci nu erau becuri în mănăstire. La Rohia, lumina am introdus-o foarte târziu. Scriam la lumânări de doi bani, de aceea mi-am distrus vederea.

După ce am stat de vorbă împreună, am ieșit în curte. Era prin decembrie. Urlau pădurile, era un vifor și un pustiu, urlau toate pădurile. Și părintele s-a oprit, s-a uitat la mine și mi-a zis: „Vai, Părinte Stareț, cum puteți sta aici singur, în toată pustia asta? Eu nu aș putea sta nici 5 zile, n-aș putea suporta singurătatea asta!" I-am răspuns: „Eu nu mă simt singur, nu simt că-i pustiu. Uită-te, scările acestea sunt pline la hram, îs mii de oameni. Eu îi văd și acum cu ochii sufletului. Îi văd în jurul meu, nu simt deloc pustiul".

Vin la mine tot felul de cărturari și le spun: „Măi oameni buni, la foarte multă lume le este frică de singurătate". Adică, îs în familie și se simt singuri. Sunt în societate și se simt singuri. Pustiu în mijlocul societății. Dar, în realitate, sufletul este pustiu, lipsit de o credință vie și de aceea se simte singur oriunde ar fi. De multe ori le zic la cei care mă vizitează: „Fraților, uitați-vă la mine. Eu și dumneata suntem aici, la mine, în birou la Episcopie, dar nu suntem singuri. Lângă noi sunt duhurile, îngerii și demonii. Nu suntem singuri. Văzduhul este plin de duhuri".

Dacă am un flecușteț de aparat de radio, sucesc de un buton și ascult, văd că atmosfera-i plină de melodii. Și dacă am un aparat mai perfecționat, un televizor, văd că atmosfera-i plină de imagini. Iată, pot să ascult Moscova,

pot să aud Parisul, pot să ascult și New York-ul. Astăzi se spune că nu mai putem trăi izolați. Este plin văzduhul de sunete, de imagini, de cuvinte. Dar, când omul, din punct de vedere duhovnicesc, se desăvârșește, atunci poate intra în comuniune cu Dumnezeu, cu lumea duhovnicească. Lumea spirituală există. E lângă noi. Îngerii și demonii sunt spirite, sunt duhuri, dar nu sunt atotprezente, numai Dumnezeu e prezent totdeauna, pretutindeni. Numai Dumnezeu este atotprezent. Îngerii și demonii sunt ființe limitate. Uneori, diavolul nu-i lângă tine, dar tu spui: „M-o ispitit satana!" Nu te-o ispitit satana deloc, te-o ispitit prostia ta din cap.

Doamne ajută! Vă binecuvântez și Îi mulțumesc lui Dumnezeu că ne-am întâlnit.

Să vedeți unde mi-o făcut părinții locul de veci... Pentru că eu mereu am spus că vreau să mă înmormântez la stâlpul porții mănăstirii. De ce? Dintr-un motiv foarte simplu: pentru că un bun gospodar, dacă are un câine care a murit și care i-a fost drag, nu-l aruncă, ci îl îngroapă undeva, la stâlpul vraniței. Și atunci eu, ca un câine credincios, am dorit să fiu înmormântat la stâlpul porții mănăstirii. Când veți mai veni pe aici și nu ne-om mai întâlni, să puneți o lumânare acolo, la mine... Îmi promiteți? Că atunci nici eu nu vă voi uita, când voi trece dincolo. Trebuie să ne ajutăm unii pe alții, ca să dobândim raiul.

Dorul de rai îl duce pe om în rai[13]

Sunt foarte multe momente în care deznădăjduim. Ce să facem în astfel de cazuri?

Deznădejdea este fructul păcatului. Și necredința este fructul păcatului. Cunosc un tânăr care a mers la mănăstire și pe urmă a plecat... De ce? Pentru că tinerețea lui era încărcată de niște patimi urâte, grele. Și atunci i-a slăbit credința. Adică erau păcate din acestea mari – cum spunem în rugăciune: „Păcatele tinereților mele și ale neștiinței mele, nu le pomeni Doamne" (*cf.* Ps. 24, 7) –, păcate strigătoare la cer, împotriva firii. Căutați ce înseamnă păcate împotriva firii, sunt cele care se făceau în Sodoma și Gomora. Păcatele grele, din copilărie, din tinerețe, îți provoacă o înstrăinare de Dumnezeu, o îndepărtare de Dumnezeu. O pustiire se întâmplă înlăuntrul tău. Și te simți apoi chinuit, aruncat în starea aceasta de descumpănire, de deznădejde. Și atunci, în acest caz, ce zic Sfinții Părinți? Nu primi astfel de gânduri.

[13] Fragmente din interviul acordat unor studenți la Facultatea de Teologie din Iași, la Baia Mare, în 7 aprilie 2009, publicat în numărul din același an al revistei „Cuvinte către tineri", editată de Mănăstirea Putna.

Aruncă-le de la tine, aruncă-le în capul satanei. Așa ne învață Sfinții Părinți. Clar! Mărturisește-le la spovedanie. Așa trebuie făcut când îți vin gânduri din acestea diabolice, gândurile acestea spurcate, care sunt, de obicei, urmare a fărădelegilor, a spurcăciunilor din trecut, sunt o urmare a lipsei noastre de pocăință.

Într-o primă fază se poate ajunge la disperare. Apoi, a doua fază este deznădejdea, în sensul de pierdere a nădejdii în Bunul Dumnezeu. Disperarea vine în momentele foarte grele. Aceasta trebuie s-o calci în picioare, să zdrobești capul șarpelui. S-o alungi de la tine. Dacă nu poți, du-te la un frate, la un coleg apropiat și-i spune: „Măi, am venit fiindcă am început să mă dau cu capul de pereți, am început să înnebunesc". Disperarea este o stare a nebuniei, în fond. Și stai de povești cu el și uiți de deznădejde. Și, mai ales, aleargă la duhovnic! Spovedania și Taina Împărtășaniei împrăștie deznădejdea. Prin spovedanie, prin împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos, prin post și prin rugăciune, putem să biruim toate aceste ispite.

Vă aduceți aminte când tatăl tânărului îndrăcit a mers la Hristos și i-a spus: „Doamne, miluiește pe fiul meu [...]. L-am dus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece" (Mat. 17; 15, 16). Iar Domnul Hristos a alungat duhul cel rău, l-a vindecat pe tânăr; a plecat omul cu băiatul sănătos. Apoi, apostolii, foarte scandalizați și rușinați, au întrebat: „De ce noi n-am putut să-l scoatem?" (Mat. 17, 19). „Pentru puțina voastră credință" (Mat. 17, 20), a răspuns Mântuitorul. Și a continuat: „Dar

acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post" (Mat. 17, 21). Unele confesiuni au anulat, au dat cu buretele peste post. Dacă merg tot așa, mâine vor spune că nu trebuie nici să ne rugăm. Iată unde duce erezia, înstrăinarea de Ortodoxie. Până la urmă duce la pieirea veșnică.

Cum să avem o legătură permanentă, vie, cu Maica Domnului, cu sfinții, cu îngerii?

Printr-un singur mijloc. Când ești într-o țară străină, cum păstrezi legătura cu familia ta, cu copiii tăi? Cum păstrează legătura un om cu copiii lui, cu nevasta lui, cu părinții lui? Prin dor. Moare de dorul lor. Așa este? Prin dor. Moare de dorul țării lui, moare de dorul pruncilor lui, moare de dorul nevestei lui, moare de dorul părinților lui. Este o legătură? Este adevărată legătura? Tot la fel trebuie să ne păstrăm și să ne cultivăm dorul de Dumnezeu, dorul de Maica Domnului, dorul de sfinți. Să căutăm să anulăm barierele care ne răcesc sufletește, care ne împietresc, prin care uităm de Dumnezeu.

Dacă cel care este în străinătate își permite să cadă în uitare, dacă el acceptă să uite de tata, de mama, de frate, de soră, de soție, de copiii lui, atunci cade în toate păcatele. Atâta timp cât ține legătura cu familia, cu toți, atunci dorul îl arde. Nu se poate înstrăina de rânduiala creștină, de țara lui, de familia lui, de părinții lui, de soția lui. Dacă se uită la o femeie străină, simte că a făcut o fărădelege, simte că a pătat memoria familiei lui. Numai în limba română există un cuvânt atât de sfânt și atât

de clar: dorul. Prin acest cuvânt e concretizată această legătură extraordinară, inefabilă, între eu și tu, între om și Dumnezeu, între om și familie, între om și țară, între om și neam, între om și rai, între om și viața veșnică…

Dorul de rai îl duce pe om în rai. Și dacă se însoară, și dacă merge în călugărie, îi atras puternic de dorul de rai. Dorul acesta de puritate, dorul de a avea o legătură cu cele curate și sfinte și drepte. Legătura dreaptă, nu legăturile strâmbe și păcătoase, ci legăturile drepte față de un prieten, față de țară, față de părinții tăi, față de soția ta. Aceste legături te țin aproape de Dumnezeu.

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre îngerul păzitor pe care Dumnezeu l-a dăruit omului. De ce ni l-a dăruit? Cum să avem o legătură vie cu el?

Normal că prin credință. Trebuie să crezi și în existența îngerilor, dacă vrei să ai o credință vie. Dacă ni s-a spus, atunci trebuie să credem. Dacă mama ți-o spus: „Nu te atinge de sobă, că ai să te arzi!”, mai pui tu mâna pe sobă? Nu. Pentru că ai încredere în mama. Tot așa și aici: trebuie să avem încredere în cuvântul revelat, în Scriptură, așa cum au avut încredere și încredințare toți marii noștri sfinți. E plină Scriptura de chipul îngerilor. Iată, Tobie. Tatăl lui, Tobit, când îl trimite ca să aducă bogățiile de la rudenii, îi spune: „Găsește-ți un om care să te întovărășească” (Tobit 5, 3). După ce găsește un însoțitor, Tobit îl întreabă pe acesta din ce neam este. Necunoscutul îi spune niște neamuri. Atunci Tobit îi zice bucuros: „Tu, frate, ești de neam bun și cinstit” (Tobit 5, 14) și-l lasă pe

fiul său să plece cu un asemenea însoțitor. Se duc, apoi se întorc, se pun la masă, iar bătrânul Tobit cu fiul său, Tobie, vor să-i dea însoțitorului jumătate din averea adusă. Iar tânărul însoțitor le spune: „Eu sunt Rafael, unul din cei șapte sfinți îngeri, care ridică rugăciunile sfinților și le înalță înaintea slavei Celui Sfânt” (Tobit 12, 15), apoi se face nevăzut.

E plină Scriptura de astfel de întâmplări. În aproape toate momentele cruciale din Noul Testament, se vorbește de îngerii lui Dumnezeu sau de îngerii căzuți. Fiecare cetate, fiecare familie are un înger păzitor. Fiecare om are îngerul personal. Asta ne-a revelat, asta ne-a descoperit nouă Dumnezeu.

Ce zice Mântuitorul în grădina Ghetsimani, când vin să-L aresteze slugile arhiereilor și ale fariseilor? Petru scoate sabia să-L apere și, fiind stângaci – doar era pescar, nu soldat –, taie urechea unei slugi. Hristos îi zice: „Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri” (Mat. 26, 52). Acesta a fost un avertisment pentru toată istoria omenirii. Cine a scos sabia, de sabie a pierit. Războaiele au fost pentru că oamenii nu au ascultat de această poruncă: să nu scoată sabia. Scot sabia și omoară pe toți și sunt omorâți toți. Apoi Hristos a luat urechea slugii, a lui Malhus, și a pus-o ușurel la loc. Pe loc a făcut un miracol, iar slugile tot nu au priceput, tot nu au luat în seamă. Vedeți? Toți acești dușmani ai lui Hristos erau ca niște diavoli. Vedeau minunile, vedeau că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, vedeau că Hristos e Mesia, dar… s-au lepădat de El. De ce s-au lepădat de El? Pentru că n-a

vrut să le fie împărat. Evreii, care nu au crezut în Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, au crezut că Mesia va veni și îi va pune pe ei să domine întreaga lume. Întrucât Hristos n-a acceptat această poziție – „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta" (Ioan 18, 36) – ei nu voiau să știe de El. Văzându-I toate faptele, văzându-I toată puterea, n-au vrut să-L recunoască drept Dumnezeu întrupat, întrucât nu le-a îndeplinit interesele lor egoiste, dușmănoase, drăcești.

Și atunci, ce i-a mai zis Hristos lui Petru? „Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini Scripturile, că așa trebuie să fie?" (Mat. 26, 53-54). Ce înseamnă legiuni? Un număr infinit. Așa că are rezerve Dumnezeu, oricâți oameni s-ar naște, fiecăruia îi pune un înger păzitor. Dar și satana are grijă să pună lângă fiecare om un demon. Și atunci, e lupta aceasta între înger și diavol.

Satana e un intrus, e un mincinos, un duh rău. Când vede că te-ai născut, se înfige și el lângă tine, vin unu, doi, trei, ca să te ispitească și simți aceasta în viața ta. Simți prezența duhului bun, a îngerului: gândurile bune, momentele de bucurie curată, pe care orice om le are, oricât e de necăjit. Acestea sunt inspirate de îngerul păzitor, de iubirea lui Dumnezeu față de fiecare om. Vin și gândurile rele, și disperarea, și deznădejdea. Acestea sunt inspirate de satana. Cu toții putem să simțim, să experimentăm prezența binelui și-a răului în viața noastră.

Ce importanță să acordăm cărților?

O importanță supremă! Mare importanță să dați cititului! Și scrisului! Acum s-a renunțat la a se mai scrie felicitări. Îi scriem prin e-mail sau îl sunăm. Asta nu mai e felicitare. Adevărata felicitare o faci în scris, pe o foaie de hârtie. Aceea-i adevărata felicitare. Telefonul este un fel de… îți bați joc de celălalt. Dacă-l iubești și dacă îți este dor de el, îi scrii câteva cuvinte. Acesta este semnul dragostei și al legăturii adevărate! Nu prin telefon sau prin internet.

Eu, când primesc o scrisoare, când primesc felicitări, niciodată nu las secretariatul să mi le deschidă. Toate, oricâte ar fi de multe, doresc să le deschid eu. Secretariatul este obligat să mi le pună pe masă. Eu o deschid pe fiecare. După ce mă uit la plic, să văd cât e de frumos, cum e adresat, ce și cum, în sfârșit, atunci mă gândesc, înainte de a deschide, la cel care mi-a trimis această scrisoare. Mă gândesc: „Omul acesta, când a cumpărat plicul, s-a îngrijit să fie un plic mai frumos, s-a gândit la mine să-mi facă o bucurie. După aceasta, și-a făcut timp și mi-a scris trei cuvinte. Apoi mi-a trimis scrisoarea prin poștă – acesta-i un semn al dragostei, un semn de respect”. Și atunci eu sunt bucuros că cel care m-a felicitat, m-a iubit, i-a fost dor de mine, a dorit ca să-mi aducă o mângâiere.

Ce cărți să citim?

Cărți? Dacă puteți să mergeți la Rohia, o să vedeți că la mine în birou toate rafturile sunt pline de cărți. Iubesc foarte mult cărțile. Toate aceste cărți sunt izvorâte

dintr-un suflet de om care s-a trudit să scrie ceva. Sigur că mă bucur de un roman deosebit, de o poezie deosebită, dar și o poezie mai modestă tot atâta îmi este de scumpă. Mă gândesc nu la ce-i pe hârtie, ci la ceea ce este dincolo de hârtie, la cel care a creat ideile și le-a așternut în scris. Stau de vorbă cu Platon sau cu Shakespeare, atunci când le citesc cărțile.

Hârtia e numai intermediarul, dar, de fapt, eu stau de vorbă, ca de la suflet la suflet, cu cel care a scris opera. Ești de acord? Orice carte merită s-o citești, în afară de cele care sunt mincinoase, în afară de cărțile care sunt dubioase, în afară de cărțile care sunt scrise cu un condei diabolic – împotriva adevărului, împotriva lui Dumnezeu. Pe acelea ești foarte păgubit dacă le citești. Odată, pe timpul comuniștilor, l-am văzut pe un seminarist că citea o broșură din acelea, de propagandă, împotriva religiei. „Ce faci aici?”, l-am întrebat. „Mă documentez”, mi-a răspuns. Atunci i-am zis: „Nepriceputule! Guști din otravă. Îți va otrăvi sufletul și nu vei putea scăpa ușor de ideile pe care le citești. Va trebui mult și bine să te lupți cu aceste minciuni, mereu îți vor veni în minte. Îți permiți ca să citești astfel de materiale?”

Iată și o dovadă: un mare artist, un mare cântăreț de la Opera din Cluj, a venit și mi-a povestit o întâmplare din viața lui. În tinerețea lui, înainte de 1940, a citit o carte: *Viața lui Isus*, de Ernest Renan, un răspopit, un teolog francez care a scris această viață a lui Hristos. Din punct de vedere literar este scrisă foarte frumos, foarte spiritual. Numai că această carte neagă divinitatea lui

Iisus, consideră că totul este mit, totul este mitologie. El vorbește de Hristos ca de o persoană mitică, ca de un erou… E foarte ispititoare cartea, dar e foarte păguboasă. Fiindcă te înstrăinează de Hristos, de dumnezeirea lui Hristos, de dragostea Fiului lui Dumnezeu, de Dumnezeul nostru. Și îmi povestea acest artist: „Mi-am cumpărat și eu atunci cartea aceasta și am început s-o citesc. Foarte frumos. Am citit vreo 20 de pagini, foarte frumoase, am fost încântat și, peste noapte, în vis, mi s-a arătat Hristos. Și mi-a zis: «Nu citi această carte!» M-am trezit și mi-am spus: «Ce vis e ăsta? Ăsta nu-i un vis sănătos. Cum adică, Hristos îmi interzice să-I citesc viața Lui?» Și n-am ascultat. Am continuat s-o citesc. Iată, am ajuns la bătrânețe și nici acum nu am scăpat încă de ideile diabolice pe care mi le-a insuflat această carte în suflet. Și acum trebuie să mă lupt împotriva ideilor diabolice ale lui Renan". Așadar, trebuie să știi să alegi cărțile pe care le citești.

Am împrumutat demult, eram stareț, o carte celebră: *Mizerabilii*, de Victor Hugo. Mi se pare că în timpul regimului comunist s-a mai reeditat. Dar eu am citit-o în patru volume apărute înainte de '40 la o editură – *Cugetarea* – care tipărea cărți foarte bune. Am citit doar câteva pagini. Cartea mi-o împrumutase soția unui preot și, la vreo lună-două, mă întâlnesc cu ea și mă întreabă: „Părinte Stareț, v-a plăcut, ați citit?" I-am zis: „Nu, n-am citit-o". „Dar de ce?" „Am citit vreo 20 de pagini, dar nu mi-o plăcut și am renunțat". „Cum?! Ați renunțat? Știți ce înseamnă această carte? Este ceva

extraordinar!” Și am venit acasă și mi-am zis: „Măi, dacă o femeie mă depășește și o spus că e o carte teribilă, ia să văd și eu ce vrea să spună această carte”. Într-adevăr, la orice carte e mai greu până te obișnuiești cu personajele, cu ideile. Trebuie răbdare. Și atunci m-am pus pe citit și am tot citit. Am terminat ultimul volum într-o noapte, pe la ora 11, plângând ca un copil, în pat. Eram culcat în pat când am terminat toată frumusețea aceasta, cu toate aceste adânci semnificații.

Orice carte inspirată de Dumnezeu este bună. Sigur că e bine să te profilezi pe cărțile celebre, pe cărțile mari. Dostoievski, de exemplu, cu *Frații Karamazov*. Apoi, neapărat, ca teologi, nu-i permis să neglijați *Scriptura*. Asta să fie pe primul loc. Citești o pagină în fiecare zi. Citește din *Faptele Apostolilor* sau citește *Evanghelia după Ioan*, sau citește *Facerea*. Asta este mult mai important decât să stai la televizor, sau pe internet, sau să asculți la radio.

Cititul, lectura este pe primul loc. Și scrisul. Ce zicea Ion Heliade-Rădulescu? „Scrieți, scrieți fraților, numai scrieți!” Nu poți concepe ca un om intelectual să n-aibă și el un caiet unde să noteze câteva idei. A citit o carte, are și el niște impresii; s-a întâlnit cu cineva important, a participat la un eveniment cultural – își notează esențialul. Așa îți dezvolți propria gândire, îți dezvolți scrisul. Poți să ai și doctoratul; dacă renunți la lectură, la citirea cărților, te prostești.

De multe ori vrem să-i ajutăm pe cei din jurul nostru: prieteni, rude. Dar aceștia nici nu vor să audă

de biserică, de spovedanie. Ce putem face pentru ei? Cum să-i abordăm?

Trebuie să fii un model. Cum a arătat și Sfântul Serafim de Sarov. Stătea de vorbă cu Motovilov care din tinerețe se frământa să înțeleagă ce înseamnă să dobândești Duhul Sfânt. Atunci Sfântul Serafim a început să se roage și i-a spus lui Motovilov: „Uită-te la mine. Ce vezi?" Și sfântul strălucea în lumina necreată. Se vedea că, într-adevăr, îl avea pe Duhul Sfânt.

Așa și dumneata. N-ai ce te chinui ca să-l cucerești pe un nepăsător. Majoritatea oamenilor sunt ca niște catâri, mai ales dacă sunt pătimași. Mai ales când este vorba de păcatele desfrânării, de păcatele necurăției. Desfrâul este patima cea mai diabolică; ea te înstrăinează de tot ce-i frumos, te înstrăinează de Cel care este izvorul frumuseții și al iubirii. Pe un om cuprins cu putere de astfel de patimi, dacă-l vezi că nu vrea să te asculte, lasă-l în pace. Tu trăiește frumos, roagă-te pentru el și poate o să zică la un moment dat: „Măi, dar tare îmi place de tine. Cum de…?"; „Așa sunt eu. Am și eu Mentorul meu, Profesorul meu!"

Nu vă luptați cu morile de vânt. Pentru că păcatul acesta al necredinței există oarecum în aproape fiecare suflet de om. Îndoiala! Toma n-a fost necredincios, dar a avut îndoială. El a fost credincios ca toți ceilalți apostoli. Numai că, în momentul în care L-a văzut condamnat pe Hristos la moarte și L-a văzut că nu reacționează, L-a văzut că Se lasă judecat și răstignit, el a spus: „Nu mai știu ce să cred de Învățătorul nostru!" Pe el l-au durut așa de mult Patimile lui Hristos, încât s-a depărtat de ceilalți

apostoli. S-a retras ca un câine atunci când este lovit. S-a dezechilibrat, dar nu a fost propriu-zis necredincios. Nu putea să conceapă că Hristos a acceptat să fie atât de umilit. Poate că fiecare dintre noi ar fi avut aceeași ispită. Dacă ai avea un prieten, despre care știi că este cineva, și-l vezi că se lasă călcat în picioare și nu zice nimic, ai putea spune în gând: „Domnule, eu l-am crezut stăpân pe sine și uite ce se întâmplă!"

Ion Agârbiceanu a fost preot greco-catolic. Cred că știți lucrul acesta. S-a născut ortodox, dar a făcut școala la Blaj și a fost sfințit preot greco-catolic. Am o carte în bibliotecă la Rohia, o carte de interviuri luate la diverși scriitori, printre care e și Agârbiceanu. El spune acolo: „Eu, până în anul II de Teologie, am fost ateu. Dar, pe urmă, în anul al doilea, am avut un moment, o revelație, și m-o luminat Dumnezeu, așa, ca un fulger, și am devenit credincios și slujitor al lui Dumnezeu". Credința este un dar de la Dumnezeu. Apoi, pe lângă darul lui Dumnezeu, trebuie să pui și tu rațiune. Măi, dacă de mii de ani lumea a crezut în Dumnezeu, chiar așa să se fi înșelat toți… mii de ani? Când văd o construcție, pot eu să spun că s-a făcut de la sine? Tot așa și cu întregul univers. Trebuie să fii nebun ca să crezi că toată această frumusețe, toată această ordine și rânduială din univers sau din făptura umană nu sunt altceva decât rodul hazardului, al întâmplării.

De ce unii o duc bine, iar alții suferă așa de mult? Sunt foarte mulți oameni care pun întrebarea aceasta, cu durere.

În primul rând, lumea s-a diferențiat din momentul în care omul a căzut în păcat. Ce a adus păcatul în viața socială? Haosul. În al doilea rând, nu trebuie să ne tulburăm prea mult de treaba aceasta. Discutam aseară cu o persoană, medic, ofițer de grad superior, mare comandant. Era și el, ca toată lumea, foarte frământat de atmosfera din lumea de astăzi. Și i-am spus: „Nu este permis pentru un om înzestrat, cultivat, să se lase frământat, să se lase așa de adânc tulburat, cum te văd pe dumneata!” E lucru știut: tristețea este o boală. Tristețea este o mare ispită de la diavol. Se bucură teribil diavolul atunci când te vede că ești trist. Tristețea este un pas spre deznădejde. Nu-i permisă treaba aceasta. E un beteșug. Tristețea te poate aduce într-o stare încât nu-ți mai poți face rugăciuni, nu te mai poți bucura de viață. Și, atunci, de ce să fii trist?

Da, e adevărat, în lume sunt multe necazuri. Dar ce-a spus Hristos: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33). Un om normal, un om sănătos, un om cu credință, chiar dacă are o viață mai modestă din punct de vedere material, e mulțumit și Îi mulțumește lui Dumnezeu pentru toate și se luptă ca să-și rezolve problemele. Bunăstarea nu este întotdeauna rezultatul dreptății și al adevărului. Multe persoane își înmulțesc averile urmând niște căi condamnate de Dumnezeu.

Apoi, mai e un adevăr: viața de aici este o viață de tranzit. Adică, e foarte, foarte, foarte trecătoare. Din moment ce credem că viața noastră nu se reduce la câțiva

zeci de ani, ci că ea are un scop etern, atunci nu mai condamnăm și nu mai stăm să-L întrebăm pe Dumnezeu: de ce unii-s bogați și alții săraci, de ce unii-s fericiți și alții nefericiți? Dumnezeu nu rămâne dator nimănui. Gândiți-vă la pilda cu Lazăr și bogatul nemilostiv. Ce ne descoperă Hristos în pildă? Existența raiului și a iadului. Scopul cu care această pildă a fost spusă a fost acela de a-i conștientiza pe oameni că viața omului nu se termină aici, în această lume. Lazăr a suferit atâta. Și pe urmă? Iată, Lazăr ajunge într-o stare de-o fericire extraordinară, iar bogatul într-o stare de chin extraordinar, încât strigă la Avraam: „Fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie" (Luc. 16, 24).

E un limbaj metaforic în pildele Mântuitorului, noi nu putem să înțelegem cu adevărat ce înseamnă grozăvia suferinței iadului. Infernul este atât de oribil, încât depășește cu mult ceea ce mintea omului poate să-și închipuie despre chinurile iadului. Dacă Dumnezeu a acceptat să Se răstignească, să Se jertfească pentru noi ca să ne scoată din iad, atunci ne putem noi da seama ce înseamnă cu adevărat infernul? Cum numește Mântuitorul iadul? „Întunericul cel mai din afară", acolo unde este „plângerea și scrâșnirea dinților" (Mat. 8, 12). Nu spune că-i foc… Nu. „Întunericul cel din afară". Va să zică, ceea ce este în afara Providenței, în afara ocrotirii, a mângâierii lui Dumnezeu. Putem să-L învinuim pe Dumnezeu din cauza unor greutăți pe care tot noi ni le provocăm, de care tot noi suntem vinovați? Putem să ne

îndârjim împotriva vieții? Viața nu-i creată de Dumnezeu ca să fie un mijloc de chinuire a omului, ci ca un mijloc de a jubila omul, de a se bucura întru Hristos.

Haideți să vă zic o mică întâmplare. La un om foarte bogat vine un tânăr frumos și viteaz și îi spune:

– Eu sunt foarte sărac, dumneata ești bogat!

Atunci, ce-i spune bogatul:

– Îți dau ție toată bogăția, dacă-mi dai mie tinerețea și frumusețea ta.

– Apăi, zice tânărul, nu.

– Bun, atunci dă-mi cel puțin un picior.

– Nu, nu, nici atât nu face.

– Bine, dă-mi un ochi.

– Nu.

– Atunci, de ce te plângi că ești sărac și că ești nefericit? Iată că tu ești mai bogat decât mine, care sunt un slăbănog și un bătrân.

Lucrurile, când le privești echilibrat, atunci le vezi în lumina lor adevărată și nu te mai superi din orice fleac. E greu uneori, sigur că este greu. Dar povara acestor greutăți este de multe ori rezultatul propriilor noastre păcate, al propriei noastre răutăți.

Puteți să ne spuneți ceva despre rugăciunea minții: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”?

Se pot spune multe lucruri. Numai că voi, teologii, faceți cam multă teorie. Ia puneți-vă la treabă și mai și aplicați ceea ce învățați. Și atunci, mai stăm de vorbă. Un

mare apologet rus discuta cu un prieten de-al lui care era învățat, era un om cult. Iar acest prieten îi spune:

– Nu, eu nu pot. N-am credință. Nu pot ajunge la credință. Aș vrea să cred, dar nu pot.

– Nu-i niciun necaz. Apucă-te și trăiește ca un credincios. Apucă-te și fă faptele credinței și vei vedea că vei ajunge să fii cel mai credincios. Postește, roagă-te, fii milostiv, fii drept, nu fi desfrânat. Trăiește poruncile lui Dumnezeu, trăiește ca un credincios, trăiește faptele credinței. Împlinește-le și vei vedea că credința va veni de la sine. Pentru că necredința, răceala aceasta sufletească, înstrăinarea de Dumnezeu sunt rezultatul păcatelor.

Putem schimba lumea cu rugăciunea noastră? Eu, fiind un om păcătos, îmi ascultă Dumnezeu rugăciunea făcută pentru aproapele?

Da, cum să nu! Azi-noapte am deschis o carte, deși mă culcasem decis ca să nu mai citesc. După miezul nopții mi-am zis: „Totuși, hai să deschid cartea asta, numai două pagini să citesc”. Și m-am pomenit că s-a făcut ora 7 dimineața. De două-trei nopți citesc dintr-o carte celebră, unde scrie cum unei femei credincioase i-a murit copilașul, iar femeia era disperată și plângea. Și a trecut pe acolo o femeie desfrânată, care a văzut-o pe mama aceea și i s-a făcut milă de ea când a văzut-o cum suferea. Și a început să se roage: „Doamne, tu știi cât îs de păcătoasă… Dar, te rog, de data aceasta să mă asculți, cel puțin o dată ascultă-mă și pe mine: învie copilul acestei femei!” Iar copilul a înviat.

Iată, deci, că rugăciunile făcute pentru alții, dacă sunt spuse cu pocăință și cu dragoste, ajung la tronul lui Dumnezeu, indiferent de ce păcate am făcut.

Uneori ne rugăm, dar nu vedem rezultatul. Spune apostolul Iacov: „Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, ca voi să risipiți în plăceri" (Iac. 4, 3). Uneori cerem ceea ce este în dauna noastră sau a semenilor noștri, și Dumnezeu nu ne ascultă, așa cum un tată nu-și ascultă copilul care îi cere: „Tată, dă-mi să mă joc cu șarpele ăsta".

Cât despre rugăciunea inimii, m-au întrebat și niște mari învățați din America, în urmă cu doi ani. Și le-am răspuns: „Părintele Cleopa a fost întrebat și el: *Vorbiți-ne despre Rugăciunea lui Iisus*. Ce-a răspuns Cleopa? *Eu nu știu ce-i aia*". Rugăciunea neîncetată nu este o lucrare prea ușoară. Dar fiecare o poate face la măsura lui și este bine ca toți creștinii să încerce să spună rugăciunea minții. Există o rânduială, dar eu nu merg la rânduială. Le-am spus și celor din America și vă spun și vouă: întotdeauna când pomenim numele lui Iisus, fug toți dracii, pentru că demonii se cutremură când aud numele Domnului Iisus Hristos.

Poate că întreaga rugăciune – „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" – e mai dificilă. Poți să zici doar: „Iisuse, mântuiește-mă pe mine, păcătosul". Sau cum se spune în Acatist: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă". Satana e de acord ca să zici aproape orice cuvânt, dar „miluiește-mă" el nu suportă să audă niciodată.

Într-o mănăstire, unde era program foarte precis, la

miezul nopții se trăgeau clopotele pentru Miezonoptică. Dar, de câteva ori, înainte de miezul nopții cu o oră, începeau clopotele să sune. Și era o gâlceavă… Ieșeau călugării de la chilii să meargă la Miezonoptică, dar biserica era închisă. Și atunci îl certau pe clopotar:

– Măi, de ce-ai sunat mai repede?

– Dar eu n-am sunat!

– Nu ai tras tu clopotele!?

Și atunci, un cuvios, un frate curat și curajos, și-a zis în gând: „Lasă că văd eu ce se întâmplă!" Și s-a ascuns undeva, în clopotniță. A stat acolo pitit. Cu o oră înainte de miezul nopții, au început iarăși clopotele să sune. Și-a ieșit fratele și a spus celui care trăgea clopotele: „În numele lui Dumnezeu, al lui Iisus Hristos, îți poruncesc ție, duhule necurat, să rămâi pe loc!" Și, deodată, au încetat clopotele; era satana care încurca treburile… Atunci părintele i-a zis diavolului: „Nu-ți dau voie să pleci de aici, până ce nu cânți și tu *Sfinte Dumnezeule*". Și a început să cânte demonul, că satana a rămas cu vocea aceea de înger, nu a pierdut-o. Cânta satana, încât clocoteau toți munții, așa de puternic cânta: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte", iar apoi se oprea. „Termină cântarea!", îl îndemna călugărul. Și iar începea: „Sfinte Dumnezeul, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte". Iar se oprea. A treia oară la fel. Pentru că nu voia nicidecum să zică „miluiește-ne pe noi". Asta nu voia să zică satana. Nu voia să-I ceară lui Dumnezeu ca să-l miluiască. Și, atunci, a început diavolul să-l roage pe călugăr: „Dă-mi drumul, că vine ziua și mă prinde aici". E o istorioară cu un mare înțeles.

Rugăciunea inimii, deci, este pomenirea numelui lui Iisus Hristos. Pomenind numele lui Iisus, te sfințești. De numele lui Dumnezeu fug toți dracii, ne spune Scriptura (*cf.* Marc. 16, 17). Dacă nu poți să o zici în forma dezvoltată, zi cel puțin: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă" sau doar „Doamne, miluiește-mă". Poți începe să o rostești mai întâi mecanic, doar cu buzele: „Iisuse, Doamne, miluiește-mă; Iisuse, Doamne, miluiește-mă". După un an, doi, te-ai obișnuit și această rugăciune scurtă își vine de la sine. După aceasta n-o mai zici cu buzele, o zici numai în minte. Apoi, dacă te-ai obișnuit și cu aceasta câțiva ani, vine de la sine. Și, când mintea se încălzește, iar inima tresare de bucurie la numele lui Hristos, atunci e bine. Dar puțini ating această performanță.

Ce înseamnă a fi teolog?

A fi teolog înseamnă a fi un om grăitor de Dumnezeu, un om care vorbește din experiența trăirii în Dumnezeu. Să te ocupi de cuvântul lui Dumnezeu. Asta nu înseamnă să te ocupi numai cu studiul teologiei. Tocești numai cărțile, îți însușești cunoștințe, dar nu dobândești viață creștină. De ce se spune că cel mai mare teolog este diavolul? El știe mai multă teologie decât toți profesorii și decât toți teologii, dar nu are o viață sub puterea Duhului Sfânt. De aceea, trebuie să aprofundezi prin trăire literatura duhovnicească pe care o citești. Aceasta nu se poate dintr-o dată. Sunt necesare multe spovedanii, rugăciuni… Fii atent, învață bine tot ce trebuie învățat. Și reflectă întotdeauna: acestea nu sunt basme, tot ce învăț

eu nu sunt simple povești, tot ce învăț eu sunt lucruri reale! Când studiezi teologia să ai această iubire și acest respect față de Biserică și față de învățăturile ei, să te străduiești să trăiești ceea ce ai citit.

Sfântul Filaret al Moscovei făcea următoarea afirmație: „Dați-mi duhovnici buni și voi schimba fața lumii." De ce este atât de important duhovnicul încât poate să schimbe și fața lumii? Cum să se pregătească cineva pentru a ajunge un duhovnic bun?

Cuvântul acesta este o metaforă. Nu cu puterea de la sine, cu puterea sa personală, poate duhovnicul să schimba fața lumii. El nu este decât un instrument, el nu este decât ceea ce Dumnezeu l-a pus să împlinească; este vorba de o misiune pe care Hristos a dat-o Apostolilor. În capitolul 18, versetul 18 din Evanghelia după Matei, se spune limpede: „Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer". Asta a spus-o Mântuitorul înainte de Patimi. După Înviere, într-o seară, pe când apostolii erau adunați și stăteau cu ușile încuiate de frica evreilor, apare Hristos în mijlocul lor și le spune: „Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi". După aceea suflă asupra lor și le zice: „Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute" (Ioan 20, 22-23).

La sfârșitul Evangheliei după Matei, ni se istorisește cum apostolii vin pe muntele din Galileea și I se închină lui Hristos. Iar Mântuitorul ce spune? Ce declară Hristos

în fața colegiului Apostolic? „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ” (Mat. 28, 18). A făcut o declarație solemnă, înainte de Înălțare, ca Stăpân al cerului și al pământului. Apoi, totul este pecetluit prin cuvintele cu care se încheie prima Evanghelie: „Iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.” (Mat. 28, 20).

Mântuitorul ne asigură că această putere n-a fost dată numai pentru momentul acela, ci până la sfârșitul veacului. Oare Hristos nu știa că apostolii vor muri peste câțiva ani? Și atunci, cum a zis: „Iată Eu cu voi sunt până la sfârșitul veacului”? Înseamnă că harul acesta, puterea de a lega și de a dezlega păcatele, porunca de a vesti cuvântul lui Dumnezeu este dată urmașilor apostolilor. Și urmașii legitimi ai apostolilor sunt numai preoții Bisericii lui Iisus Hristos. Fiecare preot este moștenitorul acestui har, are mandat divin, are puterea pe care a avut-o Hristos și pe care a dat-o apostolilor și prin apostoli preoților. După ce spovedește, preotul nu zice, ca la apuseni: „Eu te iert și te dezleg”. Nu! Nu așa. La ortodocși se zice simplu: „Cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele tale” – și cum continuă?

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”.

Va să zică nu *în numele meu*! Ci în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. În numele lui Dumnezeu! Nu este clar? Și atunci, ce bine ar fi dacă fiecare spovedanie ar fi precum mărturisirea femeii păcătoase, care a plâns, cu lacrimi a spălat picioarele lui Iisus, cu părul capului

I-a șters picioarele și I le-a uns cu mir de mare preț! Și atunci femeia a auzit cuvintele dumnezeiești: „Iertate îți sunt păcatele" (Luc. 7, 48). Cu aceste lacrimi trebuie și noi să ne facem mărturisirea, să ne spovedim.

Rugăciunea noastră, mărturisirea noastră, dacă sunt făcute numai de pe buze nu ajung nicăieri. Ele trebuie făcute din suflet și din inimă. Să ți se umezească ochii tăi când te rogi lui Dumnezeu. Să-ți vibreze inima când faci o mărturisire în fața lui Dumnezeu, să ai pocăință, adică regret.

În grecește, la pocăință se spune *metanoia*. Cum s-ar traduce în limba română *metanoia*? Schimbarea minții sau a firii. Schimbă-ți firea, cu ajutorul lui Dumnezeu; asta înseamnă *metanoia* sau pocăința. Dacă toată suflarea care-și pleacă fruntea la spovedanie și-ar schimba în bine firea, modul de a gândi, s-ar schimba lumea! Dar noi ne mărturisim de multe ori fără ca să-L convingem pe Hristos că ne pare rău de păcate. Ne spovedim verbal, dar nu dovedim că ne pare rău de păcate. Nu ne luăm un legământ că nu vom mai repeta păcatul. În spovedanie asta trebuie: în primul rând, să mărturisești cu regret ce ai făcut; asta-i prima condiție. Satana, desigur, te îmboldește cu rușinea, ca să nu te spovedești. Tu însă trebuie să nu iei în seamă ispita, ci trebuie să-ți mărturisești păcatele cu buzele tale, cu regretul tău, cu durerea ta. Și, în al doilea rând, să decizi: „Mă voi îndrepta, voi lupta. Cu ajutorul lui Dumnezeu mă voi lupta să mă schimb!" Atunci mărturisirea are putere adevărată.

Vă rugăm să ne spuneți un cuvânt despre frumusețea vieții. Acum, după atâția ani pe care vi i-a dăruit Dumnezeu, vi se pare frumoasă viața?

Cum vezi tu lucrurile pe care tatăl tău le face pentru tine? Cum le vezi?

Bune și drepte.

Și mai cum?

Frumoase.

Și frumoase! Atunci, ce-o făcut Dumnezeu, cum să fie altfel decât frumos? Noi spunem că descoperirea lui Dumnezeu este de două feluri: Revelația naturală și Revelația supranaturală. Ce este Revelația naturală? Atunci când ni Se descoperă Dumnezeu în creație. Așa cum zice psalmistul: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria" (Ps. 18, 1). Sfântul Antonie cel Mare a umilit un grup de filozofi păgâni cu înțelepciunea lui. Le-a zis Sfântul Antonie: „Poftiți cu mine afară" – vorbeau într-o peșteră. Era o noapte ca în Orient, extraordinar de frumoasă: cer senin, stelele se vedeau mai puternic parcă decât oriunde. Și le-a zis, arătând spre cerul înstelat: „Astea-s cărțile mele. Creația lui Dumnezeu este cartea care m-a învățat înțelepciunea!"[14] Dacă unii oameni sunt obtuzi și nu văd frumusețea naturii și nu simt în ea puterea lui Dumnezeu, eu nu am ce să le fac.

---

[14] *Cf. Viețile Sfinților pe luna ianuarie*, p. 309.

Dați-vă seama cât de miraculoasă este creația lui Dumnezeu. Dacă iei un pumn de lut, nu ți se pare ceva extraordinar. Ce-i mai presus în lumea aceasta? Aurul, nu? Despre pământ oamenii nu prea se înghesuie să spună că este la fel de prețios. Dar, totuși, pământul este lucrul cel mai de preț. Nici aurul, nici diamantele… nimic nu-i mai prețios. În primul rând, din pământ suntem făcuți noi și în pământ ne vom întoarce. În al doilea rând, pământul acesta e înzestrat de Dumnezeu cu atâtea daruri de care rămâi uluit. Din același pumn de pământ, din aceeași țărână, rodește grâul, rodește porumbul, rodește cartoful și toate legumele. În același pământ îs culorile. Florile iau din acest pumn de pământ toate culorile posibile. Din acest pumn de pământ ies toate aromele, toate gusturile, toate mirosurile! V-ați gândit vreodată? E fantastic! Iată cu câte daruri a înzestrat Dumnezeu pământul. Iată cât suntem noi de limitați și de mărginiți în gândirea noastră.

Dacă v-ați angajat ca să faceți Teologia, trebuie să fiți conștienți că nu-i de glumit. Este o lucrare extrem de serioasă. Dacă în lume este mult bine, e datorită Bisericii lui Hristos. Dacă în lume este multă răutate și multă confuzie, sunt vinovați și unii dintre oamenii Bisericii și unii dintre teologi, pentru că, atunci când vestesc învățătura lui Dumnezeu, nu știu să transmită un cuvânt viu, un cuvânt cu putere, un cuvânt izvorât din experiență.

Așa că v-ați angajat la o treabă extrem de serioasă, de care va trebui să răspundeți în fața lui Dumnezeu.

Rostul vieții monahale[15]

Domnul să vă binecuvânteze, fraților! Nu trebuie să vă țin prea multe lecții. Fiecare călugăr se străduiește să fie un adânc cunoscător al cuvintelor Sfinților Părinți. Datoria mea este doar să vă amintesc. La un avvă au mers trei monahi ca să-l roage să le spună un cuvânt de folos. Doi dintre ei au insistat, punându-i diverse întrebări. Iar avva le-a răspuns: „Vă răspund atât cât mă va lumina Dumnezeu!”

Episcopii și preoții, când se pregătesc să predice, de multe ori mai întâi caută în cărțile de predici. Și unii prezintă predica așa cum se face la școală, ca pe o lecție. Așa se duc în fața poporului. De multe ori credincioșii nu prea înțeleg ce se vorbește și nu se folosesc aproape deloc. Adevăratul cuvânt trebuie să pornească din inimă și din suflet. Dacă predici numai ce ai învățat din carte, predica aceasta este absolut fără nicio valoare.

Eu nu pot pleca nicăieri fără Scriptură. Când am cu mine Sfânta Scriptură, Îl am pe Dumnezeu cu

---

[15] Mănăstirea Putna, 8 iunie 2008.

mine. Dar nu numai Scriptura, părinților, ci și altă carte folositoare duhovnicește. Pentru mine, fiecare carte este o ființă vie! Sfinții Evangheliști au scris cele patru Evanghelii din ceea ce a rămas în memoria lor de la întâlnirea cu Hristos. Dar n-au putut cuprinde tot. Și Mântuitorul le-a spus foarte limpede că le va trimite pe Mângâietorul, adică pe Duhul Sfânt, care va mărturisi despre Fiul lui Dumnezeu și îi va învăța toate (*cf.* Ioan 15, 26). Deci, atunci când au scris Sfinții Apostoli Evanghelia – cuvântul lui Dumnezeu – au avut nevoie să se folosească de memorie. Dar, în același timp, au avut nevoie să fie inspirați de Duhul Sfânt.

Așijderea, și un slujitor al lui Dumnezeu trebuie, la o predică, să-și folosească informațiile pe care le-a memorat, dar, în același timp, trebuie să se roage ca să-l lumineze Duhul Sfânt. Să nu te lași numai pe gândul: „O să mă lumineze Dumnezeu…" Adică, din lenevie nu mă pregătesc, că mă va lumina pe mine Dumnezeu. Asta este grav! Trebuie să te pregătești citind Scriptura și adâncind Scriptura. Dar, în același timp, să ai și încredere și încredințare în puterea Sfântului Duh.

Faptul că ați lăsat pe mama, pe tata, pe fratele, pe sora și ați plecat la mănăstire, acest lucru este un semn că ați avut o chemare de la Dumnezeu. Noi, monahii, ne-am dăruit trupul și întreaga viață lui Dumnezeu. Sfinții Părinți numesc monahismul cea mai înaltă filozofie.

Eu am venit, tot așa după cum au mers cei trei călugări la avva, la bătrânul. Și doi îl întrebau mereu, tot i-au pus felurite întrebări, iar bătrânul le-a răspuns cât a știut. El

spunea: „Eu nu am de la mine nimic, nu aș avea de unde să dau, dacă nu aș fi primit. Eu vă dau vouă ce am primit, ce-mi dă Duhul Sfânt”. Unul dintre călugări nu îl întreba însă nimic. Și atunci, la sfârșit, când trebuiau să plece cei trei părinți, bătrânul le-a zis: „Ăștia doi mi-au pus întrebări, foarte multe întrebări. Înseamnă că au venit cu un rost. Tu nu mi-ai pus nicio întrebare. De ce ai venit?” Și atunci a răspuns – știți toți această întâmplare: „Nu v-am pus nicio întrebare, avva, pentru că mie îmi este îndeajuns să vă văd”[16].

Acesta a fost și motivul pentru care am venit la Putna. Să vă văd și să mă vedeți. Dacă veți învăța ceva din vizita mea, este bine. Oricum, eu mă simt câștigat. Cum să nu câștig eu, care umblu mereu printre oameni care își zic „păcătoși”, adică printre mireni. Și pe ei îi privesc ca pe niște sfinți. Eu așa privesc pe fiecare om. Dacă-mi spune cineva cu umilință că e mare păcătos, criminal de-a dreptul, eu îl privesc ca pe un om aflat pe drumul sfințeniei. Pentru că el e făcut după chipul lui Dumnezeu și are pocăință. Și chiar dacă el are greșeli și neputințe, așa cum avem toți, are totuși chipul lui Dumnezeu. Am pierdut asemănarea cu Dumnezeu, dar ne luptăm să o recâștigăm prin pocăință. Și atunci, pentru mine este un mare câștig faptul că am venit să vă văd.

Vă cunosc viața! Și inima v-o cunosc! V-o repet foarte simplu: voi sunteți cei care v-ați decis să împliniți cuvântul lui Hristos: „Dacă vrea cineva să vină după

[16] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Antonie, p. 9.

Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Mat. 16, 24). Voi ați ascultat! Monahismul a împlinit în mod real această dorință a lui Hristos. Cei din lume au altă sarcină: să facă pruncuți. Noi, prin exemplul nostru, trebuie să naștem fii duhovnicești pentru împărăția lui Dumnezeu.

Nu vă dați seama câți copii ați născut voi, duhovnicește! Nici nu vă dați seama câți dintre oamenii care au ajuns la mănăstire și-au îndreptat apoi viața după Dumnezeu!

Într-o bună zi, pe timpul comuniștilor, eram după Liturghie și m-am pomenit că au venit patru bărbați bine făcuți, din Securitate, și mi-au zis:

– Am venit să ne mărturisim, Părinte Stareț. Nu avem timp de pierdut. Noi am venit să ne spovedești! Ai înțeles?

– Bine. Vă fac toată voia.

M-am dus și i-am spovedit. După aceea, i-am poftit în birou și am stat puțin de vorbă împreună, cum stau acum de vorbă cu voi. Le-am spus ce m-o luminat Duhul cel Preasfânt. Au plecat. După patru ani, unul dintre ei se întoarce și-mi spune:

– Părinte Stareț, mă cunoști?

– Da. Ești unul dintre acei patru bărbați care au venit și s-au spovedit – îi știam că erau patru securiști cu rang înalt.

– De atunci de când v-am întâlnit și am vorbit cu dumneata, mi-am schimbat total viața. De câte ori sunt foarte aproape să cad în desfrânare, deodată îmi apăreți în față. Și atunci toate păcatele, toți dracii se îndepărtează de la mine.

Tot așa se întâmplă și cu frățiile voastre. Creștinii care vin pe la mănăstiri, atunci când au ispite, își aduc aminte: „Eu sunt un om stăpânit de duhurile păcatelor. Dar există în lumea aceasta niște oameni care se luptă cu multă hotărâre împotriva păcatelor”. Și se gândesc la voi cu venerație, cu evlavie. Aceasta este marea noastră misiune.

Eu mă folosesc foarte mult de întâlnirea cu frățiile voastre. Se spune într-o istorie veche că, la un moment dat, păcatele au ajuns așa de grele pe pământ, încât Dumnezeu a hotărât să distrugă tot pământul. Mânia lui Dumnezeu a fost atât de puternică, încât a decis să distrugă întregul neam omenesc. Cum stă scris și în cartea Facerii: „Pierde-voi de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut! De la om până la dobitoc și de la târâtoare până la păsările cerului, tot voi pierde, căci Îmi pare rău că le-am făcut” (Fac. 6, 7). Tot așa a fost și atunci.

Dar, când Dumnezeu a trimis pe îngerii Săi cu săbiile de foc pentru a trece prin foc acest glob pământesc, atunci a apărut în fața Tatălui ceresc o ceată de ființe omenești – „în hainele lor sumbre”, cum spune istoria – și au strigat: „Iartă-i, Doamne! Nu-i pedepsi! Pentru rugăciunile noastre! Pentru noi!” Și s-a auzit glasul Domnului: „Cine sunteți voi, de vă împotriviți dreptății Mele?” Și a răspuns ceata aceea de ființe omenești îmbrăcate în haine sumbre, I-au răspuns, L-au înfruntat pe Dumnezeu: „Nu ne mai cunoști!? Noi suntem aceia care Ți-am ascultat porunca Ta! Noi ne-am lepădat de tata și de mama și de frați și de surori! Noi ne-am lepădat de viața aceasta, de plăcerile și de poftele pământului! Noi suntem aceia care am îmbrăcat

aceste haine… Și acum, ai uitat de noi, Doamne?” Și atunci Dumnezeu a încetat mânia.

Acesta este rostul vieții monahale! Ține pământul în palme căci, spun Sfinții Părinți, de mult pământul ar fi fost pedepsit de Dumnezeu și ar fi fost pustiit, dacă nu ar fi existat aceste persoane, aceste ființe care, în mod sincer, și-au dăruit în întregime viața lui Hristos. Că n-au putut totdeauna să zboare… deocamdată n-avem aripi. Umblăm aici, pe pământ și prin noroaie, de multe ori cădem în genunchi, de multe ori greșim și de multe ori suntem disperați. Oricât ar fi de grea căderea, dacă ai credință, dacă-L iubești pe Hristos, există calea întoarcerii prin pocăință. Ce zice Domnul Hristos? „Scoală-te, […] credința ta te-a mântuit” (Luc. 17, 19). Cum Îl numim pe Dumnezeu? *Iubitorul de oameni*, nu? Dacă Hristos este iubitor de oameni, se poate ca noi să nu avem încrederea în El? Nu se poate. El ține cont de fiecare efort pe care-l facem. O închinăciune este notată, o lacrimă de pocăință ajunge la inima Tatălui ceresc…

Am fost la Rădăuți și ne-am oprit la biserica lui Bogdan Vodă, care-i din neamul nostru, al maramureșenilor. Închipuiți-vă, dacă Bogdan Vodă ar fi ascultat de regele ungurilor și s-ar fi lepădat de credința ortodoxă, nu s-ar fi opus și n-ar fi venit de acolo în Moldova, închipuiți-vă ce s-ar fi întâmplat! Dacă nu venea Bogdan, Moldova rămânea sub suzeranitatea Ungariei catolice și ne-am fi catolicizat toți. N-am fi avut acum Moldova cu toată tradiția ei ortodoxă! N-am fi avut atâta bogăție și atâta frumusețe și toată cultura noastră de inspirație ortodoxă. Am fi devenit

niște slugi ale Vaticanului, dacă nu venea Bogdan în Moldova. De câte ori mă întâlnesc cu Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, totdeauna îmi spune: „Au venit Mușatinii! Au venit Mușatinii!" Rolul lui Bogdan a fost extraordinar de important pentru istoria noastră.

Vă doresc lumină! Știți ce vă doresc mai presus de orice? Vă doresc să fiți conștienți de misiunea pe care o aveți și de bucuria pe care o faceți lui Dumnezeu stând aici: la vaci, la grădină, la altar – unde sunteți cu ascultarea. În mănăstire toate le faci pentru Dumnezeu. Vă îmbrățișez și mă bucur foarte mult că sunt aici. Nu acopăr ce gândesc. Gândesc și simt mult mai adânc decât vorbesc. Dau slavă lui Dumnezeu că am venit să vă văd și să mă vedeți.

Eu am îmbrăcat haina călugărească împotriva voinței mamei. Când am decis să plec din casa părintească, tata murise de mai mulți ani, iar mama, bolnavă, din pat, m-a întrebat: „Da' unde te duci, dragu' mamii?" Eu i-am răspuns: „Până afară mă duc, mamă" – și am ieșit din casă pentru vecii vecilor. Nu m-am întors niciodată ca să stau. M-am întors așa, cum ne întoarcem toți, ca să ne vedem satul, dar nici asta nu am făcut-o prea des.

Am primit odată pe Patriarhul Antiohiei, Teofil, care a vizitat România. El semăna mult cu Episcopul Nicolae Colan de la Cluj, care a fost o personalitate extraordinară, iar mai târziu a ajuns Mitropolit la Sibiu. La acea vizită erau mai mulți prelați. Un episcop negru, care era mai mărunțel, nu avea aceeași îmbrăcăminte ca ceilalți ierarhi. Teofil și clericii lui aveau uniforma cum o purtăm și noi: camilafcă, culion, rasă… Acela purta o uniformă care

semăna cu hainele indienilor. În loc de camilafcă și culion, avea un fel de fes. Și l-am întrebat atunci, de unde este. În locul lui, mi-a răspuns Patriarhul: „Nici noi nu știm de unde este vlădica, pentru că la ei există o lege: după ce am plecat din casă și din țară, din familie, ne ducem cât mai departe, ca nimeni din neamul nostru să nu știe unde suntem. Așa că nici noi nu știm de unde este".

E foarte important pentru noi, călugării, să nu umblăm prea mult pe drumuri. Satul meu de baștină nu-i departe de mănăstirea la care am mers. După ce am intrat în mănăstire, nu am mers în sat 11 ani. Vă spun, pentru că-mi dă dezlegare un Sfânt Părinte care a scris: „Vorbește la oameni despre experiențele tale, nu-ți fie teamă că o să zică lumea că te lauzi. Vorbește, spune din experiențele tale". După 11 ani, când m-am dus în sat, n-am mai cunoscut pe nimeni; nici oamenii nu m-au cunoscut. Mai mult: n-am cunoscut locurile. Era străin satul, străine ulițele. A fost dureros pentru mine. Nici până acum nu au reușit să mă cunoască satul, pământul, hotarul, așa cum cunoaște pe fiecare băștinaș. Te duci, îți aduci aminte de ulițele, de hotarele satului. Vezi că toată natura se uită la tine. Dar, dacă lipsești mult, uiți și te uită și satul. Asta este una dintre marile jertfe pe care le cere Dumnezeu de la un monah.

Părinților, aproape niciodată eu nu uit ca în predici să arăt rolul și meritul slujitorului lui Dumnezeu. Un rol deosebit. Nu vă puteți închipui rolul foarte important pe care îl are pentru societate slujitorul lui Dumnezeu – ieromonah sau preot într-o parohie. Desigur, și mirenii au un rol deosebit în Biserică.

Ascultam într-o zi o discuție la Radio Trinitas. La televizor nu mă uit deloc. De ce? În primul rând, dacă mă uit nu mai pot pleca din fața televizorului. Te ține legat, ca un demon: ia să mai văd ce mai zice, ia să mai văd și aici… După ce mă rup și plec, rămân cu un regret în suflet, am impresia că am făcut un mare păcat fiindcă mi-am pierdut vremea la televizor. Să mă ierte Domnul, o parte din tehnică, televizorul și altele, sunt oarecum necesare, dar nu sunt întotdeauna bune. Aduc anumite avantaje, dar aduc și foarte multă pagubă sufletească. La radioul Patriarhiei se vorbea despre societatea civilă. Se spunea că și în România, ca și în alte țări, există o diferență clară între societatea civilă și cler. Totuși, în țara noastră, unde sunt aproape toți botezați, există cler și mireni, adică miruiți, adică botezați. Înainte de a fi membri ai societății civile, cei mai mulți dintre români sunt membri ai Bisericii, sunt mireni – sunt botezați, sunt cununați de clerici. Dacă faci parte din societatea civilă, înseamnă că nu mai ești creștin? În țările ortodoxe situația este diferită față de Occident. Este o altă spiritualitate.

Când eram la Rohia, venea la mănăstire un profesor care acum este cadru universitar la Cluj. El făcuse ceva studii în Franța și fusese profesor la un liceu, acolo, câtva timp. După ce a revenit în țară, a venit la mine, la Rohia, și mi-a spus: „Părinte Stareț, mama mea a fost unguroaică, romano-catolică. Tatăl meu a fost român, dar greco-catolic. Iar eu aveam înclinație către catolicism. M-am dus în Franța și… m-am lecuit de catolicism. Abia am așteptat, Părinte Stareț, să mă întorc în țară, să mă

duc la biserică, să ascult o slujbă, nu de 30 sau de 40 de minute, așa cum fac în Apus, ci să ascult o slujbă care să mă țină două ceasuri în picioare! Să-mi intre os prin os! Când plec din biserică, să știu că am fost la biserică! Am venit ca să mă duc la biserică și să fie în biserică un altar, o catapeteasmă, sfinte uși, perdele, ca eu să știu că există un loc sacru, care-i Sfântul Altar, în care noi nu putem intra oricare și oricând. Să nu fie deschis altarul pentru oricine. Eu nu am venit la slujbă ca să-l văd pe preot cum stă cu spatele la altar. Să stea cu fața către altar și nu să stea cu fața către mine – fiți atenți ce mi-o zis – pentru că eu nu doresc să-i văd fața! Pentru că poate fi un fariseu care știe să joace, să pozeze bine și să cucerească stând cu fața la oameni. Iată motivele pentru care, după ce m-am întors în țară, am încetat să mai simpatizez acest cult. M-am întors înapoi pentru poporul meu".

Tot ce avem noi, ortodocșii, este primit de la Hristos. Vă doresc la toți o noapte binecuvântată! Noi, mâine, trebuie să plecăm spre Maramureș. Dacă ne va ajuta Bunul Dumnezeu, poate că ne vom mai întâlni cu toții la poarta raiului.

Mulți vin la mine cu tot felul de întrebări: „Dar acolo, când vom trece în cealaltă lume, ne vom cunoaște unul cu celălalt? Ne vom cunoaște părinții?" Și am răspuns: „Ne vom cunoaște mai mult decât acum. În cealaltă lume, memoria va fi dezvoltată la superlativ." Sunteți de acord? Acolo, pentru cei care vor intra în Împărăția de Lumină, toate facultățile sufletului se vor dezvolta la superlativ. Trupurile vor fi transfigurate, așa cum a fost trupul lui

Hristos după Înviere. Îi vom cunoaște pe toți cei mântuiți, atunci vom ști precis cine este cel de lângă noi. Viața fiecăruia va fi o carte deschisă. Ne vom cunoaște toți acolo. Și, mai ales, lucrul cel mai important, va fi o mare bucurie această întâlnire între toți cei care au dobândit viața cea veșnică.

Cunoaștem din viețile sfinților că una dintre cele mai grele pedepse din iad este singurătatea. Omul este pedepsit la o singurătate eternă. Și găsim mărturii din istoria Bisericii, când cei ajunși în iad apucă să le descopere oamenilor cum este în împărăția întunericului: „Pentru noi, această singurătate, întunericul acesta, se luminează nițel când preoții ne pomenesc la rugăciuni, atunci este momentul de cea mai mare fericire”[17].

Tot în viețile sfinților se istorisește despre un suflet pe care îngerul l-a dus ca să-i arate raiul și iadul. Să vadă, să cunoască ce ne așteaptă atunci când ascultăm de cuvântul lui Dumnezeu și ce ne așteaptă atunci când îl încălcăm. Sufletul, ajungând în infern, a văzut acolo un alt suflet care zâmbea. Și l-a întrebat: „De ce zâmbești?” Și a răspuns sufletul care era în chinuri: „Am zâmbit pentru că am primit o veste: în neamul meu s-a născut un prunc care se va face slujitor al altarului și acela mă va scoate de aici; de aceea am zâmbit”.

Aș dori foarte mult ca să deschideți Sfânta Scriptură, nu s-o citiți din doască-n doască, să citiți numai un crâmpei și să fiți siguri că este un mesaj de la Dumnezeu.

---

[17] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Macarie, p. 148.

Iată că am venit din atmosfera Maramureșului, ca să mă opresc și aici, la Putna. Și aș dori să fiți într-adevăr conștienți de misiunea pe care Dumnezeu ne-a dat-o nouă, celor care am îmbrăcat haina monahală. Acum, multe mănăstiri nu prea mai au călugări suficienți, dar ce văd aici anulează părerea că în mănăstiri, în ziua de astăzi, nu se mai formează monahi.

La noi, la români, nu sunt proclamați de Biserică toți sfinții pe care îi avem. Rușii au foarte mulți sfinți canonizați. Dacă vă duceți la Pecerska, veți vedea acolo zeci de monahi care sunt declarați sfinți, care au sfinte moaște. La noi, de abia în timpul Patriarhului Justinian s-au făcut primele canonizări, în 1955. Nu a fost de acord regimul de atunci ca să-i declarăm sfinți nici pe Constantin Brâncoveanu, nici pe Ștefan cel Mare. În anul 1992 au fost canonizați cei mai mulți sfinți români.

Eu am spus și am strigat mereu, în scris și-n predici, că Biserica Ortodoxă Română trebuie să-și proclame sfinții pe care i-a dat acest neam. Părerea mea este că cimitirele noastre sunt pline de sfinți! Asta-i părerea mea! Un creștin care-și face datoria, pentru mine e un sfânt. O mamă care crește copiii, care rabdă atâtea suferințe, un tânăr care moare în curățenie și-n sfințenie, un copil care moare în nevinovăție, toți sunt sfinți. Nu mai spun apoi de atâtea cete de monahi și monahii care s-au ostenit din toată puterea lor ca să ducă o viață bineplăcută lui Dumnezeu, cum vă osteniți și frățiile voastre, care și-au dăruit lui Dumnezeu viața lor; aceștia nu pot fi decât sfinți.

Sufletul călugărului[18]

Eu sunt de părere că este mai important să stai la pragul mănăstirii, decât să tot faci multe vizite. Am deschis un volum omagial dedicat Sfântului Vasile cel Mare. Și, din întâmplare, ce am găsit acolo? Scria: „Cine nu are Ierusalimul în inimă, să meargă la Ierusalim. Cine are Ierusalimul în suflet, să nu meargă la Ierusalim”. Eu am Ierusalimul în sufletul meu. Toate Locurile Sfinte le am. Și, dacă m-aș fi dus la Ierusalim și aș fi văzut forfota de acolo, care este total străină de imaginea pe care mi-am făcut-o eu despre Orașul Sfânt, aș fi pierdut, n-aș fi câștigat. Deși, poate, nu-i adevărat! Atâta lume vine și-mi spune – persoane la care nu te aștepți – că, după un drum la Ierusalim, s-au folosit extraordinar. La toți de la noi care merg la Ierusalim le spun: „Nu vă uitați la gălăgie, la obiecte. O să spună că obiectul ăsta este de nu știu unde, vestigii de pe timpul Mântuitorului. Or fi. Dar te poți îndoi. Însă uitați-vă la cer. Cerul acesta l-a privit și Hristos. Uitați-vă la pământ. Pe pământul acesta a călcat

[18] Mănăstirea Putna, 28 august 2007.

și piciorul lui Hristos. Uitați-vă la văi. Valea aceea a fost și pe timpul lui Hristos. Acestea nu sunt falsificate. Acestea au fost de pe timpul lui Hristos, sunt și astăzi și vor fi”.

Eu vă mulțumesc că v-am întâlnit. Nu știu din ce motiv, iubesc obștea Mănăstirii Putna.

Suntem mai păcătoși, de aceea.

Să vezi noi cum suntem! Aceștia sunt niște copilași. Ce știu ei ce-s păcatele!?

Fiți binecuvântați. Orice haină, orice rang, orice bucurie ați câștiga voi pe pământ, nu puteți să o egalați cu viața monahală. Când eram la Cluj, dimineața în zori citeam din *Pateric* sau din *Viețile Sfinților*. Și acolo găseam paginile în care călugării se plângeau de ispitele cu care-i ispitea diavolul. Așa ne plângem noi, călugării, toate le punem în cârca diavolului. Dar el, săracul, e foarte nevinovat. Le facem noi de multe ori, de aceea râde vrăjmașul de noi. El nu dispune de instrumentele pe care le avem noi. El e numai spirit. Cum spunea un Sfânt Părinte: „Satana, diavolul, nu e mai puternic decât un țânțar”. Ați auzit vorba asta? Zice: „El nu are putere mai mare decât un țânțar!” Puterea lui e numai atât, cât îi dăm noi. Dacă nu-i dăm noi putere, nu poate să ne tulbure cu nimic.

Uneori, unui călugăr și dacă o strănutat prea tare i se pare că a făcut un păcat. Așa suntem noi, mai sensibili, mai altfel. Alții fac păcate grave și nici nu-i mustră conștiința, nici nu se gândesc. Noi suntem foarte sensibili. Suntem ca frunza plopului. Pentru ceilalți copaci trebuie

să bată o furtună ca să le miște frunzele. Plopul, numai alină un pic de vânt și frunza cade. Așa suntem… Așa-i sufletul călugărului. Se mișcă la orice. Este foarte sensibil. Conștiința… Și-n dimineața aceea, citind paginile și cuvintele sfinților de acum 1 600 de ani, când se plângeau ei de ispitele pe care le aveau, mă gândeam: „Acum, după 1 600 de ani, când nici cenușa n-o rămas din ei, ar râde de frământările pe care le aveau atunci!" Și peste 50 de ani, la alții poate peste un an, peste 10, peste 20, nu va mai fi nimic din noi. Și atunci? Nu trebuie să ne zbuciumăm, să ne lăsăm purtați de furtună și de viscole.

Vă binecuvântez și vă îmbrățișez cu sfințenie.

Învățături despre smerenie[19]

Ce este smerenia și cum o putem dobândi?

Smerenia este fructul înțelepciunii. Un om înțelept și învățat este întotdeauna smerit. Ignoranții sunt orgolioși. Și asta este foarte important de știut. Mai mult, un om cu viață sfântă totdeauna este smerit. Pe măsură ce te apropii de lumina divină, îți vezi propriile tale limite și îți dai seama că nu îți poți permite să fii mândru, orgolios.

Eu, dintotdeauna, am iubit foarte mult curățenia fizică și curățenia morală. N-am putut suporta murdăria, așa cum nu am putut suporta niciodată ignoranța care este tot o murdărie, dar de natură spirituală. Curățenia te poate ajuta să fii smerit. De ce? Pentru că ea este un pisc pe care nu-l poți atinge niciodată. Nu poți realiza în totalitate curățenia. Și atunci te umilești pe tine, în primul rând. În forul tău interior nu-ți vine să te mândrești. Zici: „Sunt păcătos”, deși poate că ai o curățenie și o viață morală destul de înaintată. Dar nici cel mai mare sfânt nu este desăvârșit. Și atunci, văzând că n-ai realizat ceea ce

[19] București, 2000.

iubești așa de mult – puritatea, curățenia, desăvârșirea – atunci, în mod normal, devii foarte smerit.

De ce credeți că în Pateric și în Viețile Sfinților se vorbește atât de mult de faptul că smerenia este cea mai importantă virtute, când, totuși, în Noul Testament, Mântuitorul ne spune că punctul culminant al trăirii creștine este iubirea de Dumnezeu și de aproapele (Mat. 22, 35-40)?

Da, așa este cuvântul Mântuitorului, însă tot Domnul Iisus Hristos ne spune: „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Mat. 11, 29).

Să fim blânzi și smeriți cu inima! Acesta este chipul cel mai frumos pe care îl prețuiește Mântuitorul: blândețea și smerenia. Iubirea este o virtute care este peste toate celelalte virtuți. Când un om reușește să iubească, în adevăratul înțeles al cuvântului, se îndumnezeiește, devine asemenea cu Dumnezeu. Dumnezeu l-a creat pe om și întregul univers din iubire. Și dintr-o infinită iubire față de noi S-a întrupat și S-a făcut om precum suntem noi, ca pe noi să ne ajute să ne îndumnezeim[20]. Cine a fost mai smerit decât Iisus Hristos?

Deci, iubirea este o virtute care e de altă natură decât

[20] „Căci El [Cuvântul] S-a întrupat, ca noi să fim îndumnezeiți”, Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre Întruparea Cuvântului*, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, XV, traducere din limba greacă, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 151.

smerenia și blândețea. Smerenia și blândețea realizează iubirea. Un om care nu-i blând, un om care nu-i smerit, acela nu poate iubi în profunzime; iubirea în înțeles de *agapi*, iubire duhovnicească, nu iubirea trupească, lumească, care e cu totul altceva. Iubirea face parte din cele trei virtuți teologice capitale, alături de credință și nădejde. Tradus, oarecum în mod liber, virtuți teologice ar însemna puteri de Dumnezeu grăitoare.

Un creștin nu se poate realiza duhovnicește dacă este robit de orgoliu, de mândrie. Care a fost primul păcat din care s-au născut toate relele? Orgoliul, mândria. Și atunci, ca să putem să ajungem la asemănarea cu Dumnezeu, în primul rând trebuie să ne smerim.

Smerenia ne ajută să ne eliberăm de dispreț și de toate închipuirile: că suntem mai grozavi, mai teribili decât alții… Mândria aduce disprețul față de alții, așa cum citim în pilda cu vameșul și fariseul. Fariseul avea toate calitățile, nu era minciună ce spunea! Postea, era un mare învățat, un iubitor de lege, un iubitor de neam, dar pe toate le anula prin mândria care îl împingea la dispreț: „Nu sunt ca ceilalți oameni!" (Luc. 18, 11). Auzi, ce cuvânt îndrăzneț și ce cuvânt dureros; nu dur, ci dureros!

Un om smerit privește totdeauna cu respect la toată lumea, vede calitățile tuturor oamenilor, vede darurile pe care le-a primit fiecare de la Dumnezeu. Un om smerit este un om lucid, un om realist.

Smerenia se poate dobândi făcând ceva anume?

Smerenia se câștigă cunoscând toate acestea;

cunoscându-ți limitele și ajungând la credința că toate darurile pe care le ai sunt primite și nu este vorba de meritul tău.

Eu niciodată nu am crezut că darurile – multe, puține – cu care m-a înzestrat Dumnezeu sunt fructul înțelepciunii mele. Slăbiciunile, greșelile, acelea le declar, mi le împropriez, acelea sunt ale mele. Dar dacă am mai multe sau mai puține daruri, sunt foarte convins, constat, că ele sunt primite. Al meu este numai că m-am învoit cu îndemnurile și cu darurile pe care mi le-a dat Dumnezeu. Este o conlucrare a voinței mele libere cu voința lui Dumnezeu. Când ești conștient de toate acestea, atunci nu poți să fii orgolios.

Vă rugăm să comentați următorul citat din Pildele lui Solomon, în care se spune că Dumnezeu „celor smeriți le dă har" (Pilde 3, 34). Ce înseamnă aceasta?

E foarte adevărat! Unui om modest, unui om smerit, Dumnezeu îi dă har, îl inspiră.

Uitați-vă la cei mai mulți dintre oamenii care sunt cu adevărat învățați. Cu greu vei găsi un savant adevărat care să fie foarte orgolios. Dictonul din bătrâni, adică din Antichitate, ce i se atribuie lui Socrate, ce spune? „Eu știu că nu știu nimic!" Pe măsură ce progresezi și aprofundezi lucrurile, îți dai seama că există încă multe alte probleme pe care nu le cunoști, îți dai seama cât ești de limitat.

Harul, în concepția teologică, este energia necreată care izvorăște din ființa lui Dumnezeu și ajunge la făptura umană. Prin această energie nezidită, omul

câștigă ceva din divinitate, din Dumnezeu. Așa cum, prin altoi, punând în tulpină o mlădiță bună, crește un pom fructifer bun. Pentru că energiile pe care le transmite mlădița nobilă în tulpina sălbatică fac toată tulpina să devină nobilă.

Tot așa, prin botez și prin toate celelalte daruri ale Bisericii prin care harul lui Dumnezeu se coboară în făptura noastră, ne înnobilăm tot mai mult, ne îndumnezeim, dar numai în măsura în care și noi conlucrăm cu harul dumnezeiesc.

Apusul nu a acceptat această concepție a Bisericii care ne învață că harul este necreat. Teologii latini spun că harul este un dar, o energie creată. Dar ei nu-i pot lămuri pe credincioși cum se poate face legătura dintre Dumnezeu și om, în așa fel încât omul să devină fiu al lui Dumnezeu după har (*cf.* Ioan 1, 12). Cum se poate? Dacă harul este o energie creată, atunci rămâne o prăpastie între creat și necreat. Nu mai există un alt mijloc de a se face legătura dintre Dumnezeu cel necreat și creatură. Nu există! Și atunci creștinul nu mai poate dobândi niciodată îndumnezeirea.

Exact așa cum prin coada de la securea de fier nu se transmite niciodată ceva de la lemn la fier, oricât ar fi de strâns legate. Poate să transmită? Nu. Pentru că sunt două elemente care nu fac legătura. Dar, din moment ce pui mlădița în altoi, sevele se înnobilează și totul prinde viață. Smerenia este terenul unde lucrează cel mai mult harul nezidit, unde înfloresc toate virtuțile.

Avem și un citat din Sfintele Evanghelii pe care vă rugăm să ni-l comentați: „Voi Mă numiți pe Mine: Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci, dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori ca să spălați picioarele unii altora; Că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi. Adevărat, zic vouă: Nu este sluga mai mare decât stăpânul său, nici solul mai mare decât cel ce l-a trimis pe el. Când știți acestea, fericiți sunteți dacă le veți face" (Ioan 13, 13-17).

Este o lecție uriașă de smerenie. Citește întreaga Biblie – este o lecție uriașă de smerenie. „Precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi". Ce act de smerenie mai teribil poate să primească un creștin decât această mărturie? Spălarea picioarelor cuiva înseamnă un act adânc de umilință. Și Mântuitorul, înainte de Patimi, chiar la Cina cea de Taină, ne dă și această lecție teribilă. Aici se completează cu celălalt cuvânt al Mântuitorului: „Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă" (Marc. 10, 44). În traducerea mai nouă se spune „slujitor". Asta este cu totul altceva. Cuvântul *slujitor* te duce cu gândul la o demnitate. Iar *slugă* înseamnă cel mai devotat, cel mai modest și cel mai umil servitor al celorlalți. Asta este sluga.

Îmi spunea mai demult fratele Ioan Alexandru, poetul: „Eu, de când am învățat greaca, nu mai pot citi Noul Testament în română. E o mare deosebire între textul tradus și textul original. E atât de viu textul original, e extraordinar, le spune tuturor lucrurilor pe nume".

Am scris un articol prin 1986 în care vorbeam despre

preoție. Articolul l-am încheiat chiar cu citatul acesta în care Hristos ne-a dat o pildă nemaipomenită de slujire, de servire a lumii, a societății, a colegilor noștri. Ce poate fi mai minunat decât să fii dispus să-l servești pe aproapele tău în toate? Iar el, la rândul lui, să facă același lucru. Ar fi o societatea ideală.

Care este legătura dintre smerenie și sinceritate?

Sinceritatea este o condiție a smereniei. Nu poate un om să fie smerit și nesincer în același timp. Asta e fățărnicie, nu modestie. Smerenia adevărată nu are niciun fel de prefăcătorie. Dacă smerenia nu este sinceră, de fapt este un orgoliu diabolic foarte bine deghizat.

De ce credeți că, în general, omul contemporan nu prea este interesat de smerenie?

Nu există interes pentru smerenie deoarece, la ora aceasta, mulți oameni sunt dominați de patimile trupești. Întotdeauna un om care este stăpânit puternic de niște plăceri sau pofte necurate devine și orgolios, mândru, disprețuitor. Acesta este un aspect. Un alt aspect: stadiul la care ne-am ridicat prin civilizație îi dă omului contemporan senzația de atotputernicie. I se pare că nimeni nu a mai fost ca el. Dar tot e un om neîmplinit, chiar dacă e un om luminat, un om deștept, un om învățat. Foarte puțin conștientizăm tainele care există în jurul nostru. Suntem, totuși, foarte limitați.

De exemplu, cum pot eu să mă mândresc cu darurile pe care mi le-a dat Dumnezeu? Însuși faptul că omul

este în stare de așa de multe creații, asta arată că trebuie să fie mulțumitor față de Tatăl ceresc. Acest covor, aceste obiecte, aceste cărți, toate sunt lucruri, într-un fel, de excepție. Toate sunt fructul inteligenței și al rațiunii cu care ne-a înzestrat Dumnezeu. Și atunci noi, bucurându-ne de zestrea pe care ne-a dat-o Dumnezeu, nu ne putem declara atotputernici. Ci suntem întotdeauna cu recunoștință față de Dumnezeu că ne-a înzestrat cu acest dar al gândirii creative, al rațiunii, al cugetării, cu care am putut să creăm și cu care vom crea în continuare. Gândind în felul acesta și văzând în toate lucrarea lui Dumnezeu, bucurându-te, știi să apreciezi.

Dumnezeu ne-a dat lumina ochilor. Dumnezeu ne-a dat cuvântul. Ce dar! Închipuiți-vă cum ar fi un om dacă nu ar avea un limbaj, cum ar fi dacă am conversa numai prin semne. Cui îi trece prin cap să-I mulțumească lui Dumnezeu că ne-a înzestrat cu puterea cuvântului? Cum doar nouă ni s-a dat darul cuvântului? Cum de nu s-a dat și la celelalte animale? Cum de a rămas cioara tot la cârâit? Cum de a au rămas câinii tot la lătrat? Cum, adică, a rămas maimuța la starea pe care a avut-o mii de ani? Ea nu are posibilitatea de a comunica decât prin sunete nearticulate. Ori, având atâtea mărturii, oamenii limitați în gândire, ignoranți, nu știu să aprecieze. Li se pare că tot ceea ce realizează este exclusiv rezultatul forțelor proprii.

Apoi, omul s-a desacralizat. Având atâtea cunoștințe, informații de tip materialist, s-a desacralizat, în general vorbind. În fiecare dintre noi sunt elementele profane și elementele sacre. Și s-a dezvoltat mai mult în noi

elementul profan. Acest lucru îl înstrăinează pe om de Dumnezeu și, astfel, cade în multe și nenumărate patimi care îl fac robul pornirilor animalice. Așa ajunge omul să fie și orgolios. I se pare că smerenia este un act de slăbiciune, de primitivism. Însă cel care-L iubește cu adevărat pe Hristos își dă seama ce culme a desăvârșirii este virtutea smereniei.

Sunt mulți preoți tineri care doresc să se împărtășească din experiența duhovnicilor bătrâni, în special în ceea ce privește problemele ridicate de Taina Spovedaniei. Vă rugăm să adresați câteva sfaturi acestor preoți tineri.

Un foarte mare dar ne-a lăsat moștenire Hristos, după cum ni se istorisește în Sfintele Evanghelii: „Și Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 21-23).

Aici este temelia acestei teribile Taine a Pocăinței sau a Mărturisirii, prin care omul își reînnoiește mereu sufletul. Avem textul cel mai clar, cel mai limpede, pentru această taină. Pentru mine, ca și pentru oricare creștin, spovedania sau mărturisirea este un al doilea botez. Este un mare dar de la Dumnezeu această Taină a Pocăinței.

Toate Sfintele Taine răspund la niște cerințe firești ale omului. De exemplu, ca să mă înțelegeți, spunem că spovedania este o naștere din nou. Adică, așa cum este nașterea din trupul mamei, nașterea fizică, Biserica ne

oferă, prin spovedanie, nașterea spirituală. Spovedania este o încununare a unui act natural: nevoia de confesare, nevoia de mărturisire care există la fiecare om, în mod firesc. Fiecare om simte nevoia să se confeseze. Ai o bucurie sau un necaz, o durere sau chiar o greșeală, simți nevoia să te descarci. Cauți un prieten, cauți pe cineva căruia să-i spui ce ai pe suflet.

Biserica vine să răspundă la această necesitate a omului de a se confesa, numai că ea dăruiește ceva în plus. Nu rămâi doar la faptul că te-ai confesat, că ți-ai spus durerea. În Biserică primești ceva după fiecare spovedanie. Pentru asta trebuie să fie împlinite câteva condiții. În primul rând, să te poți mărturisi fără nicio frică, fără nicio reținere. Te poți mărturisi fără nicio reținere, pentru că știi că preotul n-are voie să comunice, n-are voie să spună nimănui ceea ce a auzit în Taina Spovedaniei. Duhovnicul nu numai că n-are voie să povestească ce o auzit la spovedanie, dar nici el, personal, n-are voie să-și amintească, după ce a spovedit pe cineva, ce a auzit la mărturisire. N-are voie să se gândească: „A… știu eu cine-i acesta!” Asta-i o trădare, o divulgare, nu publică, ci față de sine. Ceea ce preotul a auzit la spovedanie trebuie să rămână înmormântat pentru totdeauna. Dacă Dumnezeu a șters păcatul, cum tu, ca preot, îl mai păstrezi în sufletul tău?!

În al doilea rând, și duhovnicul trebuie să se mărturisească. Eu, în general, nu mă spovedesc la un slujitor al Bisericii mai mare ca mine în rang, adică la un mitropolit, la un episcop. Nu. Eu mă mărturisesc la un preot. Ba mai mult, uneori m-am spovedit chiar la un

preot căsătorit. Am avut duhovnic, la începutul vieții mele monahale, un duhovnic bătrân, pe urmă un protopop văduv care mi-a fost duhovnic până a murit, când a atins vârsta de 100 de ani. După aceasta, am avut duhovnic un preot căsătorit de la Cluj. Acum mă mărturisesc la un călugăr dintr-o mănăstire.

E mult mai sfântă lucrarea aceasta când te umilești tu, cel mare, și te mărturisești la cel mai mic decât tine. Te umilești în fața unuia care te respectă ca și arhiereu. Și tu te mărturisești lui. Și-i spui lui multele sau puținele neputințe ale tale, de care suntem stăpâniți cu toții. Cea mai fericită zi pentru mine a fost ziua în care m-am spovedit. Am ieșit de la duhovnic ca un prunc. Dumnezeu cântărește precis nu numai faptele, ci, mai ales, intențiile. De aceea, satana se luptă cu înverșunare ca omul să nu se spovedească.

Un duhovnic are trei calități. Duhovnicul trebuie să fie în primul rând profesor, învățător. În al doilea rând, medic. În al treilea rând, judecător. Învățătorul explică. El apreciază asupra științei sau neștiinței celui pe care îl examinează. Medicul pune diagnosticul pentru bolnav și recomandă leacurile necesare pentru vindecare. Judecătorul pune sentința pentru cel pe care îl judecă. Judecătorul îl iartă sau nu-l iartă pe cel care a ajuns în fața lui. Un bun duhovnic trebuie să dețină aceste calități și multe altele, și multă știință.

Ce fel de știință?

Știință teologică, în primul rând, dar și știință profană: psihologie, sociologie, medicină și tot ce vrea el. Ne

trebuie și rugăciune, și discernământ, dar și cunoștințe, pentru a putea răspunde la nevoile oamenilor.

În ce măsură dobândirea rugăciunii neîncetate depinde de dobândirea smereniei?

E o întrebare interesantă și minunată! Văd că te preocupă mereu problema smereniei și asta e foarte frumos.

Un om smerit, un tânăr smerit, îl întâlnești foarte rar. Pentru că e în firea tinerilor să fie orgolioși. De fapt, în firea noastră, cam toți suntem înfumurați. De aceea, căutăm să ne schimbăm. A fi modest e foarte important. Un om mândru nu se poate ruga cu putere, cu dăruire. Omul se roagă cu multă trezvie, mai ales când are un duh de pocăință, când se smerește.

Rugăciunea este cel mai mare favor pe care ni l-a dat Dumnezeu. Adică Dumnezeu ți-a permis, ți-a dat voie, ți-a dat posibilitatea să stai de vorbă cu El, să fii în dialog cu Creatorul cerului și al pământului, cu Cel etern, cu divinitatea. Mai mare dar decât acesta nu este. E extraordinar să putem sta de vorbă ca de la fiu la Tată!

Apostolii I-au cerut Mântuitorului: „Doamne, învață-ne să ne rugăm" (Luc. 11, 1). Iar Domnul Iisus Hristos le spune: „Voi așa să vă rugați" (Mat. 6, 9). Le-a zis să se roage cum îi taie capul? Veți găsi această întâmplare la Evanghelistul Matei, la capitolul șase. Aici ni se arată cum Mântuitorul le dă niște criterii precise cum să se roage. Apoi ce le spune? Care e primul cuvânt pe care ne învață Hristos că trebuie să-l rostim atunci când ne rugăm? „Tatăl nostru". Nemaipomenit! „Tatăl

nostru Care ești în ceruri". Extraordinar, fantastic! Îți dă dreptul să te adresezi lui Dumnezeu ca unui tată real. O mamă își ascultă copiii. Dar, în mod obișnuit, problemele mari copilul le adresează tatălui. Și un tată adevărat este foarte generos.

Și, fiți atenți, în această rugăciune, de câteva fraze, se cuprinde esența. În acest text este tot ceea ce avem noi nevoie pentru mântuire. Nu zice „Tatăl meu", ci „Tatăl nostru", la plural. Nici cel mai mic strop de egoism. „Sfințească-se numele Tău", adică preamărit să fie numele Tău. „Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ", adică ne ridică într-o lume cu totul deosebită – în lumea ideală, în lumea divină. Apoi, în a doua parte, ne pune să cerem „pâinea noastră cea de toate zilele". Extraordinar! „Dă-ne-o nouă astăzi. Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri", adică aproapelui nostru. E o rugăciune atotcuprinzătoare. Ori, e nebunește să nu accepți că Dumnezeu este Tată și să spui că Dumnezeu este un stăpân tiran. Pentru că Iisus ne-a învățat că Dumnezeu e Părintele nostru. Și atunci Îi recunoaștem calitatea de Tată. Dar pentru a-L simți în suflet pe Dumnezeu ca Tată, trebuie să ne străduim să fim modești.

Acum, mai nou, unii au modificat și spun „pâinea noastră cea spre ființă", în loc de „pâinea noastră cea de toate zilele". Ei spun că aici ar fi vorba de Sfânta Euharistie. Însă, așa cum zic și Sfântul Ioan Gură de Aur sau Sfântul Grigorie de Nyssa, este vorba de hrana de fiecare zi – existența!

Hristos ne-a învățat să ne rugăm ca Dumnezeu să ne dea hrana necesară de fiecare zi. Când a zis acest cuvânt Domnul Iisus Hristos s-a gândit la toți flămânzii de pe pământ, din toate secolele, din toate timpurile. E esențială aceasta: pâinea cea de toate zilele – hrana pruncilor, hrana omului, hrana muncitorului, despre asta este vorba. Despre pâinea care se coboară din cer vorbește Mântuitorul după minunea cu săturarea celor cinci mii de oameni: „Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer" (Ioan 6, 51). Aici vorbește clar despre Sfântul Trup. Apoi, în continuare, foarte frumos, se adresează oamenilor care veniseră după El: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (Ioan 6, 54).

În *Tatăl nostru* însă, Îi cerem lui Dumnezeu să ne dea mijloacele minime de existență. Ați văzut, dacă-i o secetă sau dacă apar alte calamități, atâta lume de pe glob moare de foame, pentru că nu are pâinea cea de toate zilele. Hristos nu zice: *dă-ne-o nouă toată viața*, ci *astăzi*; în fiecare zi, Doamne, să avem pâinica pe masă. Din moment ce ai o bucată de pâine și un pahar cu apă, poți să fii cel mai fericit om. Poți să-ți pui toate fripturile, poate să-ți pună toți cozonacii, că nu-i atât de bun și atât de important ca o bucată de pâine și ca un pahar cu apă.

Deci, în primul rând, trebuie să-I recunoști lui Dumnezeu calitatea de Tată, așa cum îi recunoști această calitate tatălui tău. Te umilești prin aceasta? Sau, dimpotrivă, te înalți când recunoști că ești feciorul unui bun gospodar? Te umilești când spui „tată drag" sau „tatăl

meu”? Nu. Dimpotrivă, dai dovadă de cel mai frumos atașament față de cel care este tatăl tău.

Se mai întâmplă uneori că un tânăr duce lipsă de ceva și nu se umilește ca să zică: „Tată, te rog să-mi dai un ban”. De multe ori un tânăr, așa, din ambiție, nu cere. Eventual mai cere de la mama, că știe că ea mai are și îi va da ceva. Or, smerenia este sursa, izvorul de unde prindem putere pentru a ne ruga Tatălui ceresc. Rugăciunea este fructul smereniei.

În legătură cu rugăciunea lui Iisus, rugăciunea inimii, cum i se mai spune. Se vorbește mult de așa ceva în ultima vreme. Rugăciunea aceasta se întemeiază pe spusele Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tes. 5, 17). Dar Apostolul neamurilor zice întâi „Bucurați-vă pururea” (1 Tes. 5, 16) și apoi „Rugați-vă neîncetat”. Adică, bucuria duhovnicească și rugăciunea adevărată sunt aproape tot timpul împreună.

Rugăciunile către Dumnezeu pot fi de laudă, de mulțumire și de cerere. Noi, în mod obișnuit, aproape că le uităm pe primele două, de laudă și de mulțumire, și toată ziua cerem în rugăciunile noastre. Foarte rar ne amintim că ar fi cazul să mai și mulțumim lui Dumnezeu. Și mai rar decât atât ne dăm seama că ar fi de datoria noastră să-L lăudăm pe Dumnezeu. Să-L lăudăm pentru toate, pentru cer și pentru pământ, pentru toate binefacerile știute și neștiute. Foarte rar se întâmplă acest lucru și nu este bine. Cele mai multe dintre rugăciunile noastre sunt un fel de cerșetorie. Atunci când Îi mulțumești lui Dumnezeu, când Îl lauzi pe Dumnezeu, te umpli de o

bucurie extraordinară! Ai o infinită bucurie! Când te rogi numai ca să ceri ceva de la Dumnezeu, este o rugăciune bună, dar este un act de durere. Când te doare ceva, numai atunci începi să ceri.

Știți cum se spune, că fantezia sau imaginația noastră este *nebuna casei*. Fantezia este foarte bogată la copilărie și la adolescență. Fantezia este mai liniștită la maturitate, dar există și atunci. Pentru a scăpa de această teroare a imaginației, pentru a nu ne purta fantezia pe toate coclaurile, este firesc să împlinim cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat". Și anume: la volan fiind, pe drum fiind, rostește rugăciunea *Doamne Iisuse*. Începi să o spui simplu, cu buzele: „Doamne, miluiește-mă" sau „Iisuse, Dumnezeule, miluiește-mă". Și atunci nu dai loc satanei, nu-ți lași gândul să zboare la toate năzbâtiile; dacă nu ai stăpânire de sine, fantezia îți poate ocupa toată mintea. După ce ai spus un timp rugăciunea cu buzele, trebuie să mai urci o treaptă: să o zici în gând. N-ați încercat vreodată să ziceți rugăciunile voastre în gând, cu atenție? Atunci nu mai are loc niciun fel de împrăștiere.

Eu mă simt mult mai bine când citesc în gând. De obicei așa facem. Când citești literatură, când citești un studiu, nu citești cu glas tare, ci în gând. Dacă citești cu glas tare sau dacă spui rugăciunile cu glas tare, zici din gură, dar mintea ta poate să fugă în altă parte. În a doua treaptă a rugăciunii lui Iisus, ne adunăm și ne rugăm în gând, suntem cu mintea adunată. Înainte de a rosti rugăciunea inimii, putem spune câteva versete din psalmi: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu

înțelepciune le-ai făcut!” (Ps. 103, 25) sau „Nu mă lăsa, Doamne Dumnezeul meu, nu Te depărta de la mine; Ia aminte spre ajutorul meu, Doamne al mântuirii mele” (Ps. 37, 21-22). Sau altceva. Aceste rugăciuni pot fi o pregătire pentru rugăciunea lui Iisus. După ce ai ajuns să o rostești cu mintea, atunci o cobori în inimă și ai un sentiment de pace adâncă, începi să vibrezi de bucurie. Numai că la această fază ajung foarte puțini. Este un dar de la Dumnezeu.

„Rugați-vă neîncetat” la aceasta se referă: mintea ta să fie preocupată cu cele dumnezeiești, nu cu cele pământești, trupești, cu cele întunecate. Pentru dumneavoastră poate că e cam greu ce vă spun. Și eu am fost tânăr. Dar, de exemplu, seara, te-ai lăsat de lucru, te-ai culcat pe pătuțul tău. Ei, în loc să lași mintea și gândul tău să zboare la lucruri rele, cauți să rostești o rugăciune până adormi. E extraordinar!

De multe ori stau de vorbă cu intelectualii și ei rămân puțin cam îndoiți. Unii spun că e cam exagerată aprecierea mea, respectul meu față de poporul român; dar nu este ceva exagerat! Sigur că, privită de aproape, vezi cât este de șifonată haina. Dar, priviți în altă lumină, românii sunt un popor extraordinar. E un popor care, în esența lui, are o mare frumusețe interioară și o mare noblețe. Începând de la prunci, până la omul bătrân, în țara noastră nu vei găsi într-o proporție mare ceea ce găsești la multe alte popoare – o îmbătrânire prematură. La alte popoare găsești o artificialitate, o artificializare în viață, totul devine mecanic. Poporul român e viu. Repet încă o dată:

e un popor vechi, străvechi, dar neîmbătrânit. De multe ori nu știm să apreciem, cu discernământ, ceea ce se face bun la noi. Prea vedem numai ce lipsește. Dacă vorbim de țările din Occident, ele nu sunt în situația noastră. La noi s-au abătut toate vânturile și toate necazurile. În România au lovit și în trecut, lovesc și astăzi toate vânturile. Și în Biserica noastră lovesc toate vânturile, și în tradițiile noastre. De ce? Pentru că România este un unicat, aflat la răscrucea marilor imperii. Are bogății spirituale și materiale pe care foarte greu le găsești la alte popoare. În România este un puternic război duhovnicesc.

Aș vrea să vă spun și aceasta în încheiere, ca să aveți o desăvârșire… Dacă avem ceva în lumea aceasta, dacă avem un mesaj, acesta este Evanghelia. Restul, toate celelalte, sunt fructul cugetării omenești. Evanghelia însă nu este fructul cugetării omenești. Este cuvântul Fiului lui Dumnezeu. Dacă în aceasta nu credem, atunci înseamnă că suntem pierduți.

Mai ales înainte de Revoluție se vorbea de atei. Nu există atei! Există oameni care se îndoiesc; toți oamenii au anumite îndoieli. Problemele religioase sunt așa de înalte, încât foarte greu le poate accepta mintea omenească. Dar, totuși, om ateu nu există, în adevăratul sens al cuvântului. De ce? Omul, când ajunge la faza aceasta, ca el să fie pătruns că în afară de materie nu există nimic, că totul se limitează numai la materie, atunci ori înnebunește, ori se spânzură. Dar, ca să reziste, și cel mai mare ateu are o speranță, are un dor.

Firea ta, în adânc, simte, are certitudinea că prin

moarte noi nu intrăm în neființă, ci trecem în altă formă de existență". Ceea ce este în noi și ceea ce noi avem cu adevărat creator este spiritul. Materia stă sub ascultarea acestui element pe care îl numim suflet sau spirit.

Așa că vă doresc să citiți cu drag câte un capitol din Noul Testament, din Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos, cu încrederea absolută că Cel care a spus aceste cuvinte nu a fost un om, ci a fost Dumnezeu-Omul. Iată, după 2 000 de ani, nu a îmbătrânit textul. Puteți să citiți și Coranul. Niște absurdități, de te doare capul; și, totuși, este considerată carte inspirată. Citiți Upanișadele sau cărțile budismului, cărțile brahmanilor, cărțile șintoiștilor. Sunt niște aberații în comparație cu înălțimea spirituală a Evangheliei.

Pe când și acum ceea ce a spus Hristos este foarte firesc și se încadrează în căutările omului contemporan, parcă astăzi le-a scris. Cuvântul lui Hristos se potrivește tuturor locurilor, tuturor timpurilor. Dacă citește indianul, indianului i se pare că pentru el a vorbit Hristos. Fiecăruia i se pare că pentru el este scrisă Evanghelia, dacă ajunge să o citească fără idei preconcepute. Să o citească și să facă o comparație între viață și ceea ce a spus Hristos; este o concordanță perfectă. Și asta nu putea s-o facă decât unicul Dumnezeu.

Într-o bună zi vin la mine vreo patru preoți, într-o după-masă, când nu era program. Și mă întreabă:

– Ce faceți, Înaltpreasfinția Voastră?

– Ce să fac, fraților? Stau de vorbă cu Dumnezeu și cu sfinții.

Ei s-au uitat la mine cam mirați și vorbeau între ei:
– Înaltpreasfințitul glumește.
– Nu, nu! Realmente stau de vorbă cu Dumnezeu și cu sfinții.

Nu sunt vrednic ca să stau în mod direct de vorbă, dar, din moment ce eu citesc Evanghelia, cuvintele lui Hristos, pentru mine asta înseamnă că dialoghez, că stau de vorbă cu Domnul Iisus Hristos. Sau, dacă citesc viața unui sfânt, ori cuvintele scrise de el, eu stau de vorbă cu acel sfânt. Aceste cuvinte sunt rămășița din el care se păstrează. Când vin în contact cu aceste cuvinte exprimate de Mântuitorul, exprimate de un Sfânt Părinte sau de o altă personalitate, eu, în mod real, stau de vorbă cu ei. La mine, lângă pat, am o grămadă de cărți. Dacă vreau să-l citesc pe Platon, îl iau pe Platon. Mă satur de așa ceva și apoi vreau să mă plimb puțin; atunci iau un atlas sau o carte de geografie și mă plimb prin țară. Și trăiesc momentele. Nu mă simt singur. Asta înseamnă de fapt viața spirituală. Desigur, viața spirituală la modul superior este rugăciunea, meditația duhovnicească. Dar tot viață spirituală este și atunci când citesc o poezie de Ioan Alexandru – parcă îl văd, îl trăiesc, îl aud. Adică savurez ideile lui, gândurile lui, creația lui!

Vă mulțumesc din toată inima.

Vă mulțumim și noi foarte mult, Înaltpreasfinția Voastră.

Mă consider mai întâi călugăr și apoi episcop[21]

Pentru mine fiecare călugăr e un înger. El reprezintă un înger. Neputințe avem cu toții, doar suntem de lut. Dar ceea ce reprezintă monahul e important. El este un înger pe pământ, un înger în trup.

Am văzut în grupul sfințiilor voastre un părinte care-i de aici, din Maramureș. El mi-a spus: „Eu am fost foarte legat de Rohia. Și duc dorul Rohiei mereu, dar am plecat pentru că eram prea aproape de părinți și nu m-ar fi lăsat în pace. Ar fi venit mereu la mine". De cele mai multe ori, părinții nu prea sunt bucuroși să-și vadă copiii plecând la mănăstire. Părinții își închipuie că mănăstirea este un fel de canon și că merge copilul lor la un fel de chin, la un fel de pușcărie.

Unde se află acum părintele este foarte bine. E normal să fie așa, pentru că aici oamenii sunt evlavioși și e firesc să-i atragă mănăstirile din Moldova, pentru că mănăstirile din Moldova au un nume și un renume.

[21] Mănăstirea Rohia, 3 decembrie 2009.

Fiecare mare mănăstire din Moldova are un nume de rezonanță istorică: Bistrița, Neamț, Putna… Dar ele au și un renume. Numele l-a dat istoria, renumele îl dau viețuitorii de astăzi. Un proverb românesc zice: „Pe mine nu mă încântă că tată-tu o fost crai, dacă de mine-i vai". Înțelegi? Pentru o mănăstire nu este mare lucru să aibă un nume, dacă nu are și un renume. Renumele îl dă personalul mănăstirii.

Călugării, pentru cinul îngeresc pe care și l-au luat, au primit o anumită binecuvântare, un har. Ei sunt foarte buni prieteni cu vrăbiile, cu tot felul de animale. Eu îmi amintesc că animalele, pe timpul Sfinților Părinți, și leii, și tigrii, și crocodilii, erau atașate de monahi. Că tu le poți insufla dragostea. Trebuie să ai tu ceva dumnezeiesc în suflet și atunci animalele simt. Animalele sunt foarte sensibile. Nu numai animalele, dar și natura, și florile îl simt pe omul care are dragoste față de ele. Toată creația vibrează la iubire.

Iată, acum se apropie sărbătorile cu obiceiurile românești atât de frumoase și toate freamătă la dragostea Dumnezeului nostru făcut om…

O colindă atunci e frumoasă, când e cântată la vremea ei. În timpul regimului trecut au vrut să dea peste cap tradițiile. Au început să dea colinde vara, la radio, iar ei spuneau că sunt cântece populare. Era atât de urât să le auzi vara… Colinda se potrivește numai în vremea colindelor! Așa cum aud că la Ierusalim se cântă *Hristos a înviat* tot anul. Cât e de frumoasă această cântare! Dar numai la timpul potrivit, de la Paști până la Înălțare.

Acum ați atins o problemă! Sunteți de acord ca la slujba de parastas, a treia oară să se cânte* Hristos a înviat*, în loc de* Veșnica pomenire*?

Din când în când, ca o excepție… Îmi amintesc atunci când a murit Mitropolitul Antonie Plămădeală, l-am dus la Mănăstirea Sâmbăta și, când a fost să-l coborâm în groapă, am cântat cu toții *Hristos a înviat*. Era starea aceea că nu te poate pune pe veci în mormânt, fiindcă noi credem în Înviere. Este ceva puțin forțat, poate nu-i cazul, nu e după tipic, dar nu e nici greșeală.

M-am dus odată într-o parohie și când am văzut cu câtă dragoste îl primește lumea pe episcop, deodată nu mai știam ce să zic. Și atunci am spus: *Hristos a înviat!* Deși nu era timpul de la Paști la Înviere, toată lumea a răspuns: *Adevărat a înviat!* Asta este excepția care nu desființează regula.

Am dat un interviu la Radio Trinitas și m-au întrebat dacă am avut întotdeauna încredere în Dumnezeu. Atunci i-am răspuns la reporter: „Cum îmi pui întrebarea aceasta, dacă am avut încredere în Dumnezeu? Este un semn al ignoranței, al prostiei, să n-ai încredere în Dumnezeu. Dacă tu nu ai încredere în Tatăl ceresc, cum de te mai declari om normal?” Eu întotdeauna am simțit cum mă poartă Dumnezeu de braț. Dar pentru asta îți trebuie o judecată sănătoasă, mă înțelegeți? De exemplu, la înmormântarea lui Steinhardt, mi-o dat telefon Cumpănașu, Secretarul de Stat de la Culte…

Dacă nu mă înșel, a fost ultimul Secretar de la Culte din timpul comunismului.

Ultimul. Și Cumpănașu – el era general de Securitate – îmi spunea:

– Părinte Preasfințite, știi că… o murit Nicolae Steinhardt?

– Am auzit.

– Dar nu vei merge la înmormântare.

– Să văd.

Și am pus telefonul jos; era vineri seara. După 10 minute, Cumpănașu îmi dă iarăși telefon:

– Dar știi, a murit Steinhardt de la Rohia.

– Da, am auzit, am auzit.

– Dar nu vei merge la înmormântare.

Și-i răspund cu același cuvânt:

– Voi vedea.

Și am pus iar telefonul jos. A treia oară:

– Știi că o murit?

– Da.

– Nu cumva să mergi la înmormântare – deja era poruncă. Nu cumva să aud că ai mers la înmormântare!

Și eu am răspuns așa: „Voi vedea!” Am pus telefonul jos, m-am dus imediat la Arhiepiscop și i-am spus: „Înaltpreasfințite – nu i-am mai zis că mă sunase Cumpănașu –, a murit Părintele Nicolae”. Zice: „Da, am auzit”. „Eu vreau să mă duc la înmormântare”. Zice: „N-am nimic împotrivă”. Acesta era răspunsul dintotdeauna al Înaltpreasfințitului Teofil atunci când îi ceream ceva și nu era sută la sută de acord: „N-am nimic împotrivă, n-am nimic împotrivă!”

Adică: fă cum vrei, cum crezi.

Sigur. De ce m-am grăbit ca să ajung imediat la Înaltpreasfințitul? M-am gândit că, după ce de trei ori l-am refuzat pe Cumpănașu, el îi va da un telefon Înaltului Teofil și-i va spune: „Nu cumva să meargă Episcopul-vicar la înmormântare!” Și atunci, dacă Arhiepiscopul îmi spunea: „Preasfințite, să nu mergi la înmormântare”, eu trebuia să fac ascultare. De aceea, rapid m-am dus, am vorbit, mașina mă aștepta în curte și am plecat la înmormântare.

Securitatea din Baia Mare și Securitatea de la raion i-au luat pe Părintele Stareț și pe protopop: „Nu cumva să vie Episcopul la înmormântare!” Ei le-au răspuns: „Tovarăși, noi nu avem ce face! Noi nu îndrăznim să-i spunem asta Episcopului! Dați-i voi telefon!” Asta a fost discuția vineri seara. Când am ajuns acolo, s-a schimbat foaia. Securiștii toți, într-un cor, îmi ziceau: „Vă mulțumim că ați venit. Știți, e foarte bine că ați venit! Ne bucurăm că ați venit”.

După ce am ajuns episcop, niciodată nu au îndrăznit să cârâie în fața mea. Când mi-o cârâit, atunci i-am tăiat coada, cât o fost el de general. A venit la un moment dat la mine – ca să vă dau un exemplu – un căpitan, securist, și m-a luat tare:

– Am venit la dumneata.

– Și ce dorești?

– Am auzit că aveți mâine o delegație de turiști din Occident și am venit să-mi dai niște informații.

– Ce-ai spus?!

– Am venit să-mi dați…

– Dar tu știi cu cine vorbești?!

– Păi…

– Ce „păi”? Ce grad ai tu?

– Căpitan la Securitate.

– Tu știi ce grad am eu!? Eu îs mai mare în grad decât generalul tău. Sunt episcop care sunt ales pe viață! Nu îți este rușine!?

El a început să cârâie.

– Taci din gură! Nu îți este rușine!? Cum îți permiți tu să-i ceri informații unui episcop!?

Atunci, tovarășul căpitan m-a luat pe altă parte:

– Orice stat are nevoie să-și apere siguranța.

– Ai dreptate, că de aceea ești plătit! Dar nu așa. Tu, un simplu căpitan, să vii la mine?! Nu! Noi avem aici birou, secretariat. La ei cere informații! Avem consilierul cultural. Te duci și stai de vorbă cu ei, nu cu mine! Noi nu avem nimic de ascuns.

Așa a fost și atunci, la înmormântare. N-o cârâit nimeni nimic pe față, după ce o sosit episcopul. Duminică dimineața mă gândeam: „Ce-o să vorbesc la înmormântare?” Liturghia a făcut-o părintele Emanuel, din sat; el era atunci la Rohia. Și i-am spus: „La predică să nu pomenești numele mortului! Tu spui predica duminicii și atât!” – era Duminica Crucii, în Postul Mare. Atunci am scos *Sfânta Scriptură* și am deschis-o exact la locul unde Mântuitorul spune așa de frumos despre Natanael: „Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleșug” (Ioan 1, 47). Tot așa am început și eu predica: „Iată un israelit fără vicleșug, acesta a fost părintele Nicolae!”

Eram la Rohia și a apărut un tovarăș care era inspector la raion, inspector al Departamentului Cultelor. Și a stat și el la hram, într-o cameră apropiată, și a ascultat slujba. După slujbă vine tovarășul – el de meserie era croitor… „om mare"; vă dați seama ce grad de cultură avea – și mă întreabă: „Nu vă înțeleg. De ce repetați mereu același lucru: *Iară și iară, iară și iară, iară și iară*?" I-am răspuns imediat: „Uite de ce: repetăm acest lucru ca și copilul atunci când îi este foame. Dă semne că e înfometat, dar nu-l aude nimeni. Mama e ocupată, tata-i plecat, el mai mârâie, mai cârâie, dar nu-l aude nimeni. Și atunci începe să zică «mi-e foame, mi-e foame, mi-e foame». Așa este și cu *Iară și iară*. Poporul lui Dumnezeu își exprimă setea de a se adresa lui Dumnezeu, ca să fie ascultat.

Dar dumneata n-ai de unde pricepe treburile acestea, fiindcă îți lipsește pregătirea teologică și nu ai nici cultură. Știu că dumneata ești bun croitor. Totuși, eu n-aș îndrăzni să merg să-mi coși o pereche de pantaloni, că mă tem că ai greși. Ca inspector văd că nu prea merge treaba. Dumneata trebuie să știi că slujbele nu-s făcute de oricine. Sunt făcute de cei mai luminați bărbați. Fiecare cuvânt al unei slujbe bisericești este de o importanță deosebită, tovarășe inspector! Niciun gest și niciun cuvânt din timpul slujbei nu-i în plus".

Și preotul și diaconul au o mare obligație: să fie conștienți întotdeauna că-I slujesc lui Dumnezeu, că nu spun cuvinte în vânt. Ei trebuie să știe și să simtă că stau de vorbă cu Dumnezeu, să-și dea seama că spun niște lucruri esențiale. Cultul Bisericii noastre este extraordinar

de frumos și de corect. „Cu pace Domnului să ne rugăm” – cu aceasta începem, cu pacea. Apoi: „Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre…”, două lucruri esențiale. A treia: „Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor”. Apoi ectenia mică are rolul ca să adâncească ideea cu care a început ectenia mare: „Iară și iară, cu pace…”.

Într-o bună zi eram la birou și vine un securist, așa… mai tânăruț. Nici acum nu știu ce grad avea. Și îndrăznește, obraznic, să-mi spună:

– Da’, de ce te-ai făcut călugăr?

Și a continuat:

– Sigur îmi vei spune pentru ca să te mântuiești! Dar ce, restul nu se mântuiesc?! Numai călugării?

– Îmi pare bine că mi-ai pus întrebarea. Dar, știți, eu vreau să dau răspuns în stil socratic. Dumneata ai auzit de Socrate?

– Da, cred că-i pe la noi pe la grajd, pe la C.A.P.

– Uite ce, nu-i de la grajd! E un mare învățat care a trăit cu peste 400 de ani înainte de Hristos. De la el a rămas ideea de a discuta în stilul socratic. Când cineva-i punea o întrebare, el răspundea cu o nouă întrebare. Deci dă-mi voie să-ți răspund și eu în stil socratic. M-ai întrebat de ce m-am făcut călugăr, iar eu te întreb: de ce te-ai făcut securist?

– Pentru ca să apăr patria.

– Înseamnă că toată populația care nu e în Securitate nu vrea să lupte ca să-și apere patria? Uite ce: fiecare, frate,

pe drumul lui… Dumneata te-ai făcut securist că atâta te pricepi dumneata. Eu m-am făcut călugăr că așa îmi place mie. Știu că toată lumea se poate mântui. Nu m-am făcut eu călugăr cu ideea că numai monahii se mântuiesc. Că-i călugăr sau nu-i călugăr, nu depinde de starea aceasta mântuirea, ci de râvna pe care o are sau nu o are creștinul ca să împlinească poruncile lui Dumnezeu.

Altădată, tot un securist tinerel mi-a făcut o vizită și mi-a pus o întrebare tâmpită:

– De ce purtați barbă?

– Îmi dai voie să-ți răspund? Uite, tu ai pretenția că ești ateu, nu? Că nu crezi în Dumnezeu. Așa ai pretenția, nu?

– Da.

– Ei, uite care e situația. Voi ziceți că nu credeți în Dumnezeu, dar credeți în natură, pentru că natura e dumnezeul vostru. Și atunci îți pun o întrebare: eu sau dumneata am călcat legile naturii? Spune! Eu, care port barbă, încalc legile naturii? Sau dumneata că ți-o tai? Spune! Dumneata ești cel care încalci legea. Sau te pomenești că tu nu ești bărbat și de aceea nu îți lași să-ți crească barba.

– A, nu, nu…

– Atunci taci din gură. Dacă ești bărbat înseamnă că un bărbat are barbă. Și aceasta este o podoabă a bărbaților, doar spuneți că natura nu greșește niciodată. Nu greșește niciodată această natură, care este de fapt Dumnezeu, ca să crească barba la o femeie! Și atunci o femeie are o figură de femeie. La un bărbat, dacă nu-i crește barba, înseamnă că ceva nu-i în ordine.

Iertați-mă, poate sunt prea dur…

Mai bine vă spun un cuvânt de folos. Și noi ascultăm de multe ori cuvinte foarte folositoare de la cei cu care stăm de vorbă, de la cei pe care-i provocăm, dar nu le înregistrăm. Și atunci memoria este memorie, nu are forța decât atât cât o are. Memoria reține câte ceva, reține un timp și pe urmă se pierde. Se pot pierde, din păcate, cuvinte ale Părinților. Acestea sunt niște perle! Acuma depinde și de cel care vorbește.

Altfel vorbește un călugăr care a mâncat ciorba de clopot, cum se zice, adică e monah născut, nu făcut, și altfel vorbește cel care a fost făcut călugăr peste noapte.

Apoi, există cele două categorii: lumea familiștilor, a laicilor, și lumea monahilor. Monahismul și mirenii. Între aceste două categorii este un fel de prăpastie. Nu poate un mirean să spună despre monahism decât lucruri frumoase, dar care sunt însă teorii, simple teorii. De exemplu, dacă eu stau de vorbă cu un orb din naștere, oricât voi încerca eu să-i vorbesc cât îs de frumoase florile, sau cât de frumos e cerul înstelat, sau cât e de frumoasă fața mamei lui, poate el să înțeleagă?! Oricât aș descrie, nu poate niciodată să cuprindă ceea ce îi spun.

Nu știe ce e culoarea.

Nu poate să înțeleagă. El nu are noțiunea de culori. Zadarnic aș încerca să-i explic.

Un orb poate să întrebe:

– Măi, ce tot vorbiți voi de culoarea albă. Cum e aia?

Și atunci i se răspunde:

– Albă, așa, ca făina.
– Așa moale ca făina?
– Nu, nu, așa, ca zăpada.
– Rece ca zăpada?

El, oricâte i-ai spus, tot n-a priceput. El avea numai noțiunile lui. Dacă îi vorbești unui orb de lumina soarelui, poate el înțelege vreodată ce înseamnă această lumină?

Așa e și cu problema aceasta. Foarte greu un călugăr poate să înțeleagă în totalitate pe un laic, pe un mirean, care are viața lui, care are lumea lui. Doar unii dintre călugării duhovnici pot pricepe mai bine problemele vieții de familie. Nici mireanul nu poate să înțeleagă în esență ce înseamnă viața monahală, ce înseamnă trăirea monahală, nu poate să înțeleagă ce fel de război are un monah, nu poate să înțeleagă ce înseamnă aceste momente sacre, extraordinare, ale monahului. Nu poate! Înțelege doar teoretic.

De ce zic că eu privesc la fiecare monah ca la un înger în trup? Pentru că el este acela care se nevoiește să împlinească ceea ce Hristos a cerut, adică: lepădarea totală de lume și atașamentul total de lumea spirituală.

Ai văzut, de exemplu, în Evanghelie, când bogatul Îi zice Mântuitorului: „Învățătorule, acestea toate le-am păzit din tinerețile mele” (Marc. 10, 20); Hristos atunci îi spune: „Un lucru îți mai lipsește: Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor și vei avea comoară în cer; și apoi, luând crucea, vino și urmează Mie” (Marc. 10, 21). Ce a făcut bogatul? A pus capul în pământ și a plecat. Parcă văd cât a fost de nervos când Mântuitorul, cu alte cuvinte, i-a

pus această condiție: „Dacă vrei să câștigi viața veșnică, atunci fă-te monah!”

Monahismul nostru trece astăzi, totuși, printr-o criză, o mare criză. Poate că așa mi se pare mie.

Dinlăuntru așa se pare. Dar privit din afară, monahismul este la mare înălțime. Lumea contemporană are mare nevoie de monahi.

Nouă, care suntem înăuntru, ni se pare că monahismul este într-o mare criză. Dar nu-i adevărat. În esență, monahismul este la mare înălțime. Faptul că frățiorul acesta este în ascultare și este statornic în mănăstirea lui de metanie, faptul că el suportă toate rigorile singurătății și ale tuturor ispitelor monahale – care-s teribile, uneori te poartă pe deasupra prăpastiei! –, numai asta și este de ajuns. Înțelegi?

Iubesc mult monahismul. Eu întotdeauna mă consider mai întâi călugăr și apoi episcop! Eu întâi port paramanul. Eu sunt monah și apoi episcop! Asta trebuie să se știe.

Am aici *Patericul Athonit*. Când citesc o carte, scriu pe marginea ei ideile și gândurile mele. Ai văzut? Uitați-vă!

E subliniată.

Ați văzut? Și uite ce scriu la sfârșitul acestei cărți: „Una dintre calitățile foarte importante ale acestei cărți este faptul că e contemporană. Ea nu ne prezintă nevoințele prea binecuvântaților părinți care au trăit în alte timpuri, nevoințe ce sunt oarecum străine omului de

azi. Și simplu, curat, cartea aceasta ne prezintă viața unor frați de-ai noștri, care au trăit în atmosfera zilelor noastre. Din aceasta, așa cum am mai spus și altădată, învățăm că timpul sfinților nu a trecut, că harul lui Dumnezeu lucrează și acum, că sfinții pot trăi și astăzi, că dorul de Hristos și setea de mântuire îi arde și acum pe mulți tineri. Mulți tineri, mulți creștini aleargă spre sfintele mănăstiri care sunt și azi, în timpurile noastre, oaze de lumină, de pace dumnezeiască, de bucurie, pe care foarte greu le mai poate găsi cineva într-o lume atât de nestatornică și de înșelătoare. Din această carte câștigăm îndemnul puternic de a urma viața pe căi simple, dar statornice, spre desăvârșire, spre îndumnezeire, spre mântuirea pe care Stăpânul nostru Iisus Hristos dorește cu multă putere să o dobândim".

Uitați ce am notat aici: „Am dobândit multă înțelepciune și mângâiere și bucurie și tărie din cuvintele simple pe care le-am găsit în această carte. De aceea, ce am găsit mai deosebit am subliniat spre luarea aminte a mea și a celorlalți care vor citi din ea".

Suntem trecători, dar suntem și răspunzători.

Din tinerețe mi-a plăcut să-mi notez gândurile care îmi erau mai dragi. Și am început să le notez pe hârtiuțe. Și se pierdeau. În urmă cu câteva zeci de ani, începând de la anul 1945, am început să scriu în niște caiete. Pentru că mi-am zis: „Dacă le scriu pe hârtiuțe, trebuie să port grijă să nu le pierd". Se pierdeau toate. Atunci am zis: „Nu, domnule, le scriu în niște caiete!" Ei, câte caiete crezi sfinția ta că am din 1945?

Câte un caiet pe an.

Sunt peste 160 de caiete. În ele cam 75% sunt lucruri fără valoare, sunt însemnări simple. Cam 25% ar fi de o oarecare valoare. Toți suntem niște moștenitori ai Sfinților Părinți. Un gânduleț tu ți l-ai notat? Nu ți l-ai notat. Și la Dreapta Judecată va trebui să dai seamă de fiecare cuvânt. Ce-ai făcut cu el?

Uneori mă gândesc: câte volume cu scrierile Sfinților Părinți avem? Foarte puține, pentru două milenii de creștinism! Ar fi trebuit să avem mult mai multe. Cam același lucru pe care îl exprimă atât de frumos și Sfântul Ioan Evanghelistul: „Dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris" (Ioan 21, 25). Tot așa se poate spune despre gândirea și despre scrierile Sfinților Părinți. Din sutele de mii de călugări care au fost, numai atâtea lucrări de la Sfinții Părinți ne-au rămas? Nu s-a păstrat decât foarte puțin!

Harul lucrează. Sfinți Părinți există și acuma. Credeți frățiile voastre că, atunci când trăiau mulți dintre Sfinții Părinți pe care noi îi cunoaștem, credeți că cineva le-a dat importanță? Credeți că cineva i-a privit ca pe Sfinții Părinți? Nu!

În istoria Bisericii există și sfinți care au fost alungați din scaunul episcopal.

Sigur că da. Se întâmplă un fenomen foarte curios: când un om este avansat, nu mai produce mare lucru. Când un om este ridicat din statutul de simplu monah

și ajunge pe un scaun de ierarh, de multe ori are de rezolvat multe probleme importante și nu mai are timp să mediteze și să-și noteze gândurile.

Știu pe cineva care în tinerețe era un mare vorbitor, avea câteva broșuri cu lucruri foarte frumoase. După ce a ajuns arhiereu, n-o mai scris nimic! Sau, dacă a mai scris câte ceva, sunt lucruri superficiale. Că nu-i timp. Când conduci trebuie să te gândești la problemele instituției, e o răspundere foarte mare pentru un ierarh; foarte, foarte mare. Ierarhul nu numai că-L reprezintă pe Hristos, ci e în locul lui Hristos. Deci tu Îl vezi întruchipat în ierarh, în episcop, pe Însuși Mântuitorul, cum scrie Sfântul Ignatie Teoforul[22]. Să-l citiți pe Sfântul Ignatie.

După cum bine știți, m-am învrednicit din partea Bisericii de ranguri deosebite. În primul rând, cel dintâi dar care pentru mine a însemnat ceva cu totul deosebit, a fost momentul tunderii în monahism. După ce am primit tunderea, nu-mi mai doream nimic altceva. Mi se părea că am ajuns la culmea vieții. În noaptea în care am fost tuns în monahism, au fost de față numai starețul și 2-3 frați. Mi s-a impus să stau în biserică, o noapte, până după Liturghia de a doua zi. Asta a fost în ziua de 2 martie 1942. A doua zi nu mai eram același om. După noaptea pe care

---

[22] „Este lămurit, așadar, că trebuie să privim pe episcop ca pe Domnul Însuși”, Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către efeseni*, VI, 1, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, I, traducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 159; „...având întâistătător pe episcop, care este în locul lui Dumnezeu”, idem, *Epistola către Magnezieni*, VI, 1, în *ibidem*, p. 166.

am petrecut-o în priveghere, singur, în biserică, a doua zi nu am mai putut fi același om. Ani de zile eu n-am mai putut râde! Am trecut printr-un iad și printr-un rai! Am fost total altul! Total! A fost extrem de grea crucea, ani de zile! Foarte grea! Nu poate nimeni înțelege.

Când, din mila lui Dumnezeu, am fost hirotonit Episcop-vicar la Cluj, în seara aceea și în prima zi după ceremonie, am avut momente care nu pot fi descrise! Puterile întunericului căutau să mă tragă înapoi, la viața pe care am trăit-o înainte de a fi episcop; nu cu păcate, dar totuși o viață obișnuită. Nu pot fi descrise acele clipe! Dar n-am cedat! De atunci, din acea seară, când stăteam singur în camera episcopilor, de atunci și până acum, mi-am respectat promisiunea.

De aceea, eu consider că, în viața creștină de astăzi, nu stăm mai rău ca pe timpul Sfinților Părinți. Nu stăm mai rău față de cum o stat creștinismul în primele secole. S-ar putea chiar zice: dimpotrivă! Noi avem la îndemână toată experiența istoriei Bisericii, cu toată încărcătura de 2000 de ani. Martirii primelor secole n-au avut această experiență. Le-a fost foarte greu, dar au rezistat, și-au dat viața. Noi, acum, nu avem voie să șovăim. Îi avem ca model pe toți sfinții martiri, pe toți preacuvioșii noștri părinți. Noi nu vom putea zice: „N-am știut. N-am putut". Se poate, cu ajutorul lui Dumnezeu. Ce spune Mântuitorul despre farisei și cărturari? „De n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor" (Ioan 15, 22). Așa este și acum. Nu putem spune: „Nu am știut!"

E atât de frumoasă viața monahală, cu toate încercările prin care a trecut! Citeam, de exemplu, prin ce greutăți au trecut părinții din Athos. În secolul al XIII-lea au venit catolicii, împreună cu trădătorii Ortodoxiei și i-au ars de vii pe 26 de călugări, pentru că nu au vrut să se lepede de Biserica Ortodoxă și n-au vrut să accepte uniația, n-au vrut să accepte catolicismul! L-au omorât și pe Sfântul Cosma, protosul de atunci al Sfântului Munte! Căutați în istoricul Muntelui Athos. După aceea au venit turcii. Teribil! Prin câte greutăți a trecut Sfântul Munte! După aceștia au venit tâlharii, banditii care iarăși îi batjocoreau pe călugări.

Sau ce s-a întâmplat cu monahismul din Rusia! Prin ce chinuri teribile a trecut! Mii de călugări au fost uciși după 1917. Starețul de la Rohia, Părintele Gherontie Guțu, a fost călugăr din Căpriana și ucenic al vestiților monahi de la Optina. Când a venit la noi, avea 30 și ceva de ani și avea părul și barba albe. Și l-a întrebat odată cineva: „Ce s-a întâmplat? Care este secretul?" El a zis: „După 1917 a năvălit la noi, în mănăstire, o bandă de bolșevici. Eu eram într-o cameră la etajul clădirii. Și am sărit din cameră într-un copac din apropierea geamului. Am rămas ascuns în copac. Și am văzut de acolo cum au intrat bolșevicii și i-au omorât pe toți călugării. Pe toți i-au omorât! Și au plecat bolșevicii. Când m-am coborât din copac și m-am dus prin mănăstire – care era plină de cadavrele călugărilor – m-am uitat într-o oglindă și nu m-am recunoscut. Eram pur și simplu alb! Am albit în doar câteva ceasuri!"

Suntem noi acum într-o situație mai gravă? Comparativ cu ce a fost atunci, lumea noastră este în

siguranță, chiar dacă și astăzi mai avem încercări. Nu-i trece nimănui prin cap că vin unii să ne spânzure sau să ne împuște. E o altă lume. Totuși, este o lume civilizată, care are oroare de războiul armat! Noi beneficiem de aceste eforturi pe care le face lumea politică de a păstra pacea, de a feri lumea de conflicte războinice. Nu trebuie să ne bucurăm de aceste beneficii? Nu trebuie să apreciem și să ne folosim duhovnicește de aceste condiții?

Stareţul meu, Nifon Matei, care a fost moț din Scărișoara, a murit la 32 de ani, pentru că a fost bolnav de tuberculoză. A trebuit să depună eforturi teribile și i s-a întors înapoi boala. Din tinerețe a fost tuberculos, dar se vindecase. Însă, după eforturile pe care le-a depus în timpul ocupației maghiare, când ni s-au cerut sarcini multe, s-a îmbolnăvit și a murit în 1944. Spuneți, Nifon Matei nu ar trebuie trecut în rândul sfinților? Îngerul lui Dumnezeu era! Pline sunt mănăstirile de astfel de copii! Deși ei se pretind că-s păcătoși. Dar păcatele lor… Râde Dumnezeu de păcatele lor, în comparație cu păcatele care se fac astăzi în lume.

Trebuie să fim realiști! Discutam, nu demult, într-un cerc de boieri ai zilelor noastre; am fost invitat la masă și acolo se vorbea despre situația din țară. Se plângeau, așa cum facem toți – adică mâncăm și bem bine și apoi ne plângem că e rău, că-i greu… Și unul dintre meseni, un bărbat foarte distins, a zis: „Înaltpreasfințite, văd că dumneata ești foarte optimist!” Eu i-am răspuns: „Nu sunt optimist, dar nu-s nici pesimist: eu sunt realist! Că așa ne învață Hristos. Și Biserica Ortodoxă este o

Biserică ce încurajează realismul. Noi luăm lucrurile așa cum sunt". Și atunci, dacă deschidem bine ochii, vedem că avem mai multe motive ca să ne bucurăm.

În ziua de marți, la manifestația pe care am avut-o aici, la Statuia Ostașului Român, am spus mai multe lucruri, dar la Radio Trinitas au înregistrat numai o frază. Printre altele, am zis: „Prevăd un viitor strălucit al României. Pentru că în țara aceasta se dezvoltă o generație nouă care, atunci când va ajunge la maturitate, va schimba fața țării". Asta am spus. Și asta-i convingerea mea.

Și-n mănăstiri prevăd același lucru. Noi, aici, în Baia Mare, trebuie să construim. Voi ați moștenit de la voievozi, aveți pământuri, aveți strălucite mănăstiri, n-aveți decât să ziceți *Doamne miluiește* mereu.

Așa că, fraților, vă binecuvântez. Și prin voi binecuvântez pământul sfânt al Mănăstirii Putna. Și binecuvântez pe toți părinții și frații. Îi văd și acum, că doar m-ați invitat la masa de obște când am fost acolo. Și mă uitam la ei toți, că ei săracii își vedeau de blidul lor, iar eu mă făceam că mănânc, dar nu mâncam deloc. Mă uitam la fiecare. Și la cei tineri, și la cei bătrâni. Un bătrân trebuie să arate că nu a îmbătrânit! Nici fizic, nici duhovnicește. Un călugăr nu are voie să îmbătrânească. Deși călugăr de 88 de ani, cum mă vedeți pe mine acum, mă simt tot ca la 20 de ani – cu sufletul.

Trupul este foarte slăbuț, foarte slăbuț. Dar nu avem voie să îmbătrânim, să ne rablagim. Trebuie să fim veseli. Tinerețe fără bătrânețe, asta înseamnă viața monahului. Ăsta-i semnul trăirii monahale.

Gândul la viața cea veșnică![23]

Părintele Felix Dubneac a fost un foarte bun pictor. A fost foarte apropiat de părintele Sofian Boghiu, erau ca niște frați. Părintele Felix a făcut destulă pușcărie, apoi a ajuns în America, unde a scris multe lucruri importante. A scris foarte frumos și despre monahism. Părintele Felix Dubneac a fost ucenicul părintelui Gherontie Guțu, care era tot basarabean și care a murit la vârsta de 50 de ani, în anul 1938. Părintele Gherontie a făcut călugărie pe undeva prin Rusia și a fost ucenic al unui episcop rus care, cu puțin timp înainte de a muri, i-a dăruit părintelui crucea sa de arhiereu. Apoi el a ajuns stareț la Căpriana, vestita mănăstire Căpriana din Basarabia. A fost apoi stareț la Rughi, un schit pe malul Nistrului, care era pustiit, iar Gherontie Guțu l-a refăcut. De acolo, părintele a venit încoace, la Rohia. El este marele ctitor al mănăstirii noastre. Mănăstirea era înglodată în multe și mari datorii, iar părintele Gherontie a salvat-o.

Suntem învățați să ne vedem mai mult greșelile, dar,

---

[23] Mănăstirea Rohia, 4 februarie 2011.

uneori, trebuie să ne gândim și pozitiv, la virtuți. Atâția Sfinți Părinți ne învață să ne gândim cât mai des la moarte și în felul acesta vom păcătui mai puțin. Dar de ce să mă gândesc numai la moarte? Să ne gândim și la viața de după moarte! Asta este important! Să ne gândim și la ceea ce putem dobândi după moarte, la viața cea veșnică, și în acest fel nu vom mai păcătui.

Să vă spun și altceva. Vine, așa, câte un părinte la mine și-mi spune: „Eu, păcătosul!" Asta se zice la noi, în călugărie, dintr-o falsă smerenie, că, de fapt, aproape nimeni nu se crede păcătos. L-am întrebat pe un părinte: „Câte ceasuri, din 24 de ore, ești un păcătos?" Cele mai multe ceasuri dintr-o zi călugărul face ascultare, se roagă, adică se nevoiește ca să dobândească sfințenia. Din 24 de ore, atâtea părți sunt pozitive! De ce nu știm să ne bucurăm de acestea? În 24 de ore mai apare câte o ispită, cu care te lupți, mai râzi de ea, mai cazi, te mai ridici. Le dăm prea multă importanță ispitelor. Biserica ne învață: „Nu dați atâta importanță satanei, gândiți-vă la Hristos, chemați numele lui Hristos!" Pentru că, de fapt, satana este o nulitate, nu merită nici măcar un scuipat din partea noastră. El prinde putere asupra noastră atunci când noi nu suntem cu Hristos.

La Sfântul Evanghelist Luca se păstrează un cuvânt extraordinar: „Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (Luc. 17, 10). Când te gândești la acest verset, nu te mai poți mândri. Pentru că toate sunt daruri și oricare dintre noi are un dar. Dacă

ai voce, slujești la strană. Este extraordinar de importantă slujba pe care o faceți la strană. Extraordinară ofrandă! În dar ne-a dat Dumnezeu cântarea noastră, slujba noastră, ca să ne asemănăm îngerilor din cer. Gândiți-vă, unii au darul de a cânta, alții au darul studiilor, alții au darul de a fi buni administratori… Atâtea lucruri pe care le facem în ascultările noastre și, apoi, ne dăm seama că am făcut ceea ce Dumnezeu a așteptat de la noi, ceea ce eram datori să facem pentru Bunul Dumnezeu.

Părinte, să-mi spui și dumneata ceva, că ai făcut multă teologie. Ce ești? Diacon?

Preot.

Cine ți-o dat preoția?

Înaltpreasfințitul Pimen.

Bine-o făcut. De multe ori, din smerenie, ziceți: „n-am fost vrednic". Dacă n-ai fost vrednic, de ce n-ai spus: „Pardon! Eu nu sunt vrednic"? Dar noi nu zicem asta; în cele mai multe cazuri ne bucurăm atunci când ne hirotonește.

Îi spuneam unui preot de mir: „Spune un cuvânt după fiecare slujbă: după Liturghie, după un botez, de câte ori ai ocazia", pentru că Mântuitorul le-a spus Apostolilor la ultima lor întâlnire: „Mergând, învățați toate neamurile" (Mat. 28, 19). Acesta este primul punct din programul unui slujitor al Altarului. Prin vorbirea ta, prin faptele tale, prin purtarea ta, prin ținuta ta, vestești cuvântul lui Dumnezeu.

Un mare avvă și-a luat 2-3 ucenici cu el într-o dimineață și le-a spus „Să mergem să vestim cuvântul lui Dumnezeu”. Ucenicii, bucuroși, au mers împreună cu avva lor. Spre seară s-au întors. Când au ajuns la poarta mănăstirii, atunci ucenicii i-au zis „Avva, tu ai spus că mergem să vestim cuvântul lui Dumnezeu. Apoi, am plecat de dimineață de la mănăstire și acum ne-am întors și n-ați spus un cuvânt. Cum vine asta?” „L-am vestit pe Dumnezeu mergând pe drum”. Unii se luminează când îi văd pe preoți, pe călugări. Alții, care slujesc satanei, dimpotrivă, se scandalizează. Dacă-l văd pe preot cu barbă și cu uniformă, scuipă și înjură. Ce înseamnă asta? Toate acestea sunt, de fapt, semne prin care ei recunosc superioritatea preotului și a călugărului. Simt că tu ești o putere. Că altfel nu s-ar scandaliza; te-ar compătimi, ar zice: „Săracul!” Dar se scandalizează, că-l calci pe coadă pe satana, pe stăpânul lor, și atunci țipă.

De multe ori nu conștientizăm în profunzime care este însemnătatea monahismului. Dacă ne-am da seama ce reprezentăm cu adevărat, noi, călugării, nu am mai fi așa de speriați uneori. Să nu lăsăm să se pustiască mănăstirea, părinte! Ce frumos este să fii tu acolo, la strană, și să cânți un *Aliluia*. Un *Aliluia* în fața lui Dumnezeu este ceva extraordinar. Înțelegi? Aud de multe ori slujbele de la noi, trag cu urechea seara și dimineața; sunt foarte punctuali părinții. La 6 toată lumea în biserică. Slujba de dimineață, slujba de după-masă, la miezul nopții. Și atâta-i de frumos când auzi cum se răspândește în jurul mănăstirii ecoul rugăciunilor de la

biserică. Frățiile voastre, când sunteți la strană, nu vă dați seama câtă pace răspândește în jur o slujbă.

Spuneți-mi, *Liturghia darurilor mai înainte sfințite* când o faceți? Dimineața sau seara? Eu am stabilit, când am fost aici, să se facă seara. Dacă s-a cântat *Doamne strigat-am*, e gata, trebuie făcută seara. Asta-i rânduiala. Cum mai aud prin unele părți că Utrenia se face seara. Utrenia e pentru răsăritul soarelui; toate rugăciunile ei sunt pentru dimineață. Și acum tu te apuci să o faci seara? Ea este făcută de Sfinții Părinți pentru dimineață. Cu ce ne putem noi justifica de nu respectăm rânduiala dată de Sfinții Părinți? Ce putem spune altceva, decât că suntem comozi? Dar eu nu condamn. Și așa, și așa e bun – bine că se face, în fond. Mă gândesc, dacă la noi este ora 24, în altă parte se face Liturghie, pentru că e 6-7 dimineața. Orarul este cu totul altul. Deci, Liturghia nu încetează în nicio zi pe globul pământesc. Ceas de ceas, se face undeva epicleza. Așa trebuie gândite lucrurile.

Mie îmi face plăcere ca să se facă *Liturghia darurilor* la timp. De ce s-a făcut această regulă? Pentru că, în primele veacuri, creștinii ajunau și se împărtășeau mai des, mai ales în Postul Mare. Sfinții Părinți respectau foarte mult ajunarea, postul negru. Și atunci, ca să respecte și una și alta, să nu neglijeze nici postul, nici Euharistia, atunci au stabilit ca să fie Vecernia împreunată cu această ofrandă; nu-i o Liturghie propriu-zisă. Este Sfânta Euharistie sfințită la Liturghia trecută și atunci o aduci credincioșilor pentru închinare și pentru împărtășire.

Eu nu-s acela care totdeauna să critic, să judec și să

spun cum că la noi e perfect și voi sunteți niște păgâni. Oricum facem, tot e bine, dacă este făcut din credință și spre slava lui Dumnezeu. Nu trebuie să fim bârfitori, să bârfim toată ziua, să criticăm toată ziua. Că și la noi, la călugări, poate apărea ispita aceasta: toată ziua critici și toată ziua vorbești de rău. Acest duh al clevetirii, al bârfei, e foarte urât înaintea lui Dumnezeu.

Spune la toți părinții de acolo că v-a îmbrățișat Episcopul Justinian din toată inima și vă sărută cu sfințenie pe toți. Să nu uite că sunt episcopi care se roagă și noaptea, să nu uitați treaba asta. Nu sunteți singuri. Noaptea mă plimb pe la voi încet, așa, de la o mănăstire la alta, de la preot la preot, de la credincios la credincios, cu inima și cu gândul trec pe la toți.

Eu v-am vorbit frățește, de la inimă la inimă, de la suflet la suflet, nu la comandă. Eu niciodată, nici predicile, nici slujba, nu le fac la comandă, ci le fac de la inimă la inimă. Comunic direct de la sufletul meu la sufletul tău, de la sufletul meu la sufletul poporului. Asta este important: dacă ai ceva în suflet, dă-i și fratelui tău. Ai un cuvânt bun, împărtășește-l și pe altul de un cuvânt bun.

Și eu, și dumneata, și părinții, cu toții avem momente în care suntem inspirați de Duhul Sfânt. Prin oricine poate vorbi Duhul Sfânt, nu numai prin episcop. Doar a vorbit Dumnezeu și prin măgar, prin asina lui Valaam (*cf.* Num. 22, 28-30). Dumnezeu vorbește prin toate: și prin cântecul păsărilor, și prin murmurul vântului… Prin toate Dumnezeu ne grăiește. De aceea vă zic să

adunați astfel de cuvinte, pentru că noi citim mereu *Viețile Sfinților*, *Patericul egiptean* și așa mai departe. Însă și astăzi sunt călugări la nivelul Sfinților Părinți de atunci.

E mare păcat că noi nu apreciem darurile pe care ni le-a dat Dumnezeu astăzi. Credeți că numai la călugării de atunci, din Egipt, a vorbit Dumnezeu? De multe ori, frățiile voastre grăiți cuvinte frumoase, cuvinte de folos, prin care îi faceți lui Dumnezeu o bucurie grozavă. De aceea, vă îndemn ca să aveți niște caiete unde să vă notați gândurile frumoase. Eu am 167 de caiete, începând cu anul 1945. Așa trebuie și voi să aveți. Nu lași în urma ta nimic? Trebuie să rămână în urma ta un caiețel, un cuvințel. De la toți trebuie să rămână măcar un cuvințel. Satana a înregistrat toate cuvintele noastre rele. Atunci, să le lăsăm urmașilor cuvinte ziditoare. Să se vadă că nu a fost lumea pustie, nici pe timpul nostru. Și în timpul nostru Dumnezeu a lucrat prin noi. Să nu ne mai lamentăm: „Apoi, eu sunt păcătos!” Treaba ta! N-ai decât! Cine te oprește să nu fii sfânt? De ce te plângi că ești păcătos? Dar de ce nu ești sfânt!? Ce te împiedică să fii sfânt?

Ne puteți spune o întâmplare cu Înaltpreasfințitul Mitropolit Bartolomeu, un moment petrecut împreună?

Cele mai importante sunt momentele tainice. Am trăit momente foarte importante împreună! N-ar fi fost el la Cluj, dacă n-ar fi fost Justinian! Ai auzit? Reporterul, ieri, la înmormântare, spunea: „Ce ar fi fost, dacă nu era instalarea din 25 martie?” Iar 25 martie nu ar fi existat, dacă n-ar fi existat Justinian. V-aș spune mai multe, dar

nu-i permis. Ar fi ca o laudă de sine. Au fost momente grele de tot. Justinian a venit și a pus punctul pe *i*. Nu mi-a fost frică. Ei, uite, și așa am spus prea mult! Dar toate acestea sunt scrise aici, fraților, în aceste caiete.

Două doamne mari, de la București, au vizitat biblioteca și când au ajuns acolo unde sunt depozitate caietele, una dintre ele a zis: „Din toată biblioteca, cel mai mult contează caietele acestea".

Iată ce am consemnat aici, într-un caiet: „Aceasta a fost întotdeauna bucuria mea: să stau de vorbă cu Dumnezeu despre voi și să stau de vorbă cu voi despre Dumnezeu". Sau aici: „Ceva din nefericirea Evei și din grija și din spaima Evei poartă în făptura ei fiecare femeie". Pentru că Eva, când a văzut – în direct! – urmările păcatelor, adică a văzut cum unul din copii l-a omorât pe celălalt, a zis: „Dumnezeule! Iată plata păcatului pe care l-am făcut!" Asta a gândit Eva atunci. Și fiecare femeie moștenește ceva din această nefericire a Evei, care poate fi depășită numai prin adevărata viață întru Hristos.

Un alt exemplu: „Un colț de natură, un crâmpei de cer, un amurg sau niște zori vor înălța, vor face să tresară veac de veac inima omului". Dacă în dumneata nu vibrează inima la toate acestea, înseamnă că inima ta e moartă, e gunoi.

Sau uite ce scrie aici despre ispită: „E greu ca în bătaia tuturor ispitelor pământului tu să rămâi, totuși, pe verticală. Dar dacă nu o faci, culegi consecințele". Uitați-vă aici, ce scrie?

„Din Liturghierul Stareţului Justinian".

Aici sunt notaţi părinţii care au fost daţi afară în 1959. Acesta este Liturghierul meu în care, la Vecernii, la slujbe, îmi făceam câte o notiţă. Ia uite unde am deschis! În 24 mai 1966. Vrei să vedem ce am scris? Vedeţi imediat: „Nu judeca pe nimeni". Clar! E scris pe Liturghier. „A-ţi opri cugetul de la orice gând şi a-l ţine mereu îndreptat numai la Dumnezeu, la lucruri bune şi serioase, curate şi înalte, gândul să-ţi fie ridicat mereu spre Dumnezeu. Acesta cred că este începutul ridicării, purificării. Acesta e începutul căii spre culmea desăvârşirii. Lepădarea de sine, răbdarea, blândeţea, trebuie să urmeze celor divine. Toate trebuie să fie îmbrăcate în sinceritate şi smerenie adevărată. Scopul unic şi ultim: preamărirea lui Dumnezeu".

Vedeţi cartea asta – *Zile de întâlnire cu duhovnicul*? Eu însemnam câte ceva în fiecare zi când mă spovedeam. Şi când a lucrat un preot la cartea aceasta, i-am spus: „Nu scrie toate astea". El a spus: „Ba da, o să scriu, ca să vadă credincioşii cât de des se spovedesc monahii". Eu astea le-am scris în mod intim, nu voiam să fie date publicităţii. Dar el le-a cules din Liturghier şi le-a tipărit fără să mă întrebe. De exemplu aici, fără să mă întrebe pe mine, a pus toate fotografiile. Şi când am văzut cartea, i-am zis: „Ei bine, măi frate, ce-o să spună lumea când va vedea că ai pus atâtea fotografii de-a mele? O să zică: *Ce om neserios, își publică portretul*". Dar aşa au gândit cei care au tipărit cartea. Aşa au vrut ei.

Tare m-am simţit mulţumit sufleteşte că ne-am întâlnit. Să nu uitaţi că-l deranjează foarte mult pe satana

călugării râvnitori. Acesta este motivul pentru care orice rugăciune el caută să ți-o tulbure și-ți provoacă neliniște; atunci tu te îndârjești și continui cu cititul, cu rugăciunea și apoi apare bucuria. Că altfel satana îți dă în gând că „mai am nu-știu-ce de făcut...", îți dă de lucru; tocmai când vrei să te rogi îți aduci aminte că nu ți-ai așternut bine patul. Nu! Trebuie să te decizi: „Gata! Mă rog!" Și indiferent dacă vine o șoaptă sau nu, tu continui. Căci vin gândurile, când încerci să te rogi, vine satana și-ți ciripește ce nu te aștepți. Să nu iei în seamă toate aceste nimicuri! Roagă-te în continuare cu mai multă atenție!

Fără monahism, societatea se îmbolnăvește[24]

În Sfânta Liturghie există un moment în care slujitorii altarului se îmbrățișează și se salută, rostind: „Hristos în mijlocul nostru!” Tot la fel vă spun și eu acum: „Hristos în mijlocul nostru!”

Este și va fi!

„Totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!” Acest salut se întemeiază pe un cuvânt foarte prețios al Mântuitorului: „Unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Mat. 18, 20). Să avem siguranța că nu suntem singuri, ci Hristos este în mijlocul nostru. Aceasta este o promisiune, iar Dumnezeu nu minte, Își respectă făgăduințele.

În săptămânile trecute am avut Adunarea Eparhială, care-i formată din 30 de membri, după cum știți: 20 de mireni și 10 clerici. Este o rânduială stabilită de marele Mitropolit al Ardealului, Andrei Șaguna. După statutul

[24] Mănăstirea Rohia, 10 februarie 2011.

lui Andrei Șaguna s-au format și legiuirile Bisericii Ortodoxe Române, pe timpul Preafericitului Părinte Patriarh Justinian. Mitropolitul Andrei Șaguna a fost un om inspirat. Eu am făcut o propunere într-un articol pe care l-am publicat în revista noastră de aici: am spus că Andrei Șaguna merită să fie trecut în rândul sfinților[25]. Mai înainte cu ceva ani, am scris mai multe articole în care mi-am declarat nemulțumirea că noi, conducătorii Bisericii Ortodoxe Române, nu ne-am declarat sfinții pe care îi avem. Pentru că lucrarea Sfântului Duh, fraților, nu s-a terminat la Cincizecime. Sfântul Duh se coboară permanent în Biserica Ortodoxă. Este prezent, este viața Bisericii Ortodoxe.

Dacă am avut sfinți în epoca Sfinților Apostoli, în epoca Sfinților Părinți, lucrarea Duhului Sfânt nu s-a terminat. Ea continuă până acum și va continua până la sfârșitul veacurilor. Și în vremurile noastre există sfinți. Am scris și am publicat despre aceasta, și este părerea, convingerea și credința mea. Avem destui sfinți în mănăstiri și în ziua de astăzi.

Pe mine, părinților, mă impresionează foarte mult viețile sfinților. Gândiți-vă frățiile voastre, de exemplu, la momentele în care a fost sacrificat Voievodul Constantin Brâncoveanu. Vă dați seama: au fost arestați în Vinerea Patimilor, el, cei patru feciori ai lui și sfetnicul Ianache. În ziua de 15 august, au fost scoși afară, la eșafod. Erau de

---

[25] Mitropolitul Andrei Șaguna a fost canonizat în cadrul ședinței Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 21 iulie 2011, cu ziua de pomenire 30 noiembrie.

față sultanul și diverși demnitari care erau acreditați pe lângă Înalta Poartă, între care și reprezentanții Angliei și ai Franței. Și au fost decapitați, mai întâi sfetnicul Ianache, cei patru fii și, la urmă, Constantin Brâncoveanu.

Sunteți oameni maturi. Pentru mine este un om matur fiecare frate care intră în mănăstire. Faptul că a venit la mănăstire este dovada că e un om chibzuit, care își pune într-un mod foarte serios problema mântuirii. E un om care a luat o hotărâre foarte matură. De aceea mă adresez ca unor persoane mature: gândiți-vă ce suferință extraordinară a suportat Constantin Brâncoveanu, atunci când a trebuit să stea împreună cu feciorii lui, din Vinerea Patimilor până în 15 august, în temnița cea mai întunecată din Istanbul, torturați încontinuu. Apoi și-a văzut copiii omorâți în fața lui. Ce jertfă extraordinară! Mă gândesc permanent la starea aceea teribilă în care se afla Brâncoveanu și la faptul că reprezentații Angliei și ai Franței, creștini fiind, n-au mișcat un deget în apărarea românilor care erau decapitați. Am spus aceasta și în cuvântul de la sfințirea catedralei. Aceste jertfe au spălat nu numai sufletul poporului român, ci au spălat din păcatele tuturor oamenilor de pe pământ.

Când ne gândim la sfinți și la cuvioși și la martiri, nu ni se pare grea viața, nu ni se pare că sunt grele ascultările. Pentru că la noi e mult mai ușor jugul, comparativ cu suferințele pe care le-au îndurat sfinții.

Mai voiam să vă spun că aseară am mai zăbovit, întrucât mi-a adus Părintele Stareț o mare ispită. Mi-a dăruit un album cu Mănăstirea Putna. Și ispita aceasta

m-a făcut să mai zăbovesc, să nu pun ochi pe ochi, încă două-trei ceasuri.

Asta mi se întâmplă frecvent noaptea, când îmi fură ochii câte o carte. În nopțile acestea albe, la cine credeți că mă gândesc? La voi, la toți oamenii mă gândesc. Mă gândesc cu atâta drag la toată suflarea omenească, care se odihnește în timp ce eu veghez. Mă gândesc la toți oamenii, la toți pruncuții și la dumneavoastră, la călugări. Aud clopotul de la miezul nopții, pentru Miezonoptică, și îmi zic: „Iată, încă un moment frumos! Iarăși se deschide cerul la miezul nopții, când călugării toacă, bat clopotul și se roagă lui Dumnezeu atât de frumos!" Sunt lucruri pe care trebuie să le adâncim și n-avem voie să trăim nepăsători în viață, fraților. Trebuie să gândim mai mult. Îmi spuneau niște creștini: „Apoi, noi nu le știm pe acestea, că noi n-am citit așa de multe ca Sfinția Voastră". Și eu le-am răspuns: „Nu-i adevărat! Eu nu am pretenția că am citit mult, ci am gândit mai mult. Că și alții citesc, dar nu gândesc, uită și ce au citit!"

Azi noapte mă gândeam: „Au venit părinții de la Putna, încărcați de harul lui Dumnezeu. De la Putna!" Voi nu vă dați seama ce încărcătură harică are acest loc! Nu-i meritul vostru. Este meritul înaintașilor noștri. De la Ștefan Voievod și chiar înainte de el. Și așa… suntem pe drum. Pentru că „Putna" tocmai aceasta înseamnă: *drum*, *cale*. Așa că noi, cei care trăim la Putna sau suntem cu gândul la Putna, trebuie să avem conștiința că ne aflăm permanent pe drum, suntem pe cale, încă nu am ajuns acasă.

La această ședință a Adunării Eparhiale, în încheiere, am vorbit despre colaboratori. Cel mai scump și mai frumos dar pe care mi l-a dat Dumnezeu au fost colaboratorii care m-au ajutat. I-am mulțumit lui Dumnezeu pentru colaboratorii pe care mi i-a dat în viață. Rețineți tot ce vă spune Înaltpreasfințitul. Vă vorbește un om care anul acesta împlinește 70 de ani de viață călugărească! Am avut parte de colaboratori, de frați, pe care nu-i uit niciodată. Oameni dăruiți, oameni ai lui Dumnezeu. Voi aminti, din trecut, numai două nume: pe părintele Ilarion și pe părintele Nifon. Ei erau atunci când am început noi, în 1950, să formăm o mică obște, împreună cu Neofit și Serafim de astăzi.

Din cauza Decretului dat de comuniști, în noaptea de 30 octombrie 1959 am rămas singur în curtea mănăstirii. Toată obștea a plecat. Am rămas absolut singur în curtea mănăstirii. Înainte de aceasta am cerut în scris la Episcopie să-mi aprobe ca toate bunurile mănăstirii să le împărțim frățește – a fost o obște mare, către 20. Aveam cai foarte frumoși, căruță, turme de oi, vaci și altele. Am motivat la Episcopie că nu vor să plece de la mănăstire și, atunci, fiecăruia care a plecat i-am dat din toate, iar eu, din toate bunurile, mi-am oprit o vițelușă, atât; celelalte le-am împărțit toate, cu două-trei zile înainte de plecare.

Din primăvara lui 1959 îi pregătisem sufletește pentru clipele acestea dureroase. Înainte de a pleca, le-am spus la fiecare: „Vin vremuri grele. Până acum v-am purtat de grijă eu; ne-a apărat mănăstirea, că am fost aici, în mănăstire, dar de acum veți fi aruncați în lume și va

trebui singuri să aveți grijă de mântuirea voastră. Nu veți avea stareț de acum înainte, starețul rămâne în pustie. Nu veți avea stareț, nu veți avea cine să vă mângâie, dar să vă mângâie Domnul nostru Iisus Hristos. Fiți potoliți! Trăim într-o lume total străină de viața noastră creștină. Fiți atenți! În această lume trebuie să știm cum să ne purtăm. Pentru că la tot pasul ne pândesc ochi vicleni și dușmănoși. Unde veți fi, să vă purtați așa cum v-ați purtat în mănăstire, să fiți corecți, pentru că nu vreau să ajungeți în temniță. Lumea în care trăim nu cruță pe nimeni. Aveți grijă. Pentru că doresc să nu vă pierdeți libertatea". Și așa s-a întâmplat. Niciunul dintre părinți nu a făcut pușcărie, cu excepția părintelui Nifon, care a stat șapte ani în temniță. El slujea într-o parohie vecină și acolo s-a întâlnit cu partizanii. Sigur că mi-a cerut binecuvântare. Eu am zis „Nu îți aprob, nu sunt de acord. Noi să ne vedem de treburile noastre. Dar nu te opresc, nu te împiedic. Totul pe propria ta răspundere". Până la urmă s-a descoperit, a fost arestat și el de Securitate. Părintele Nifon i-a ajutat pe ultimii doi care au fugit în munte – un preot greco-catolic și un căpitan de armată. I-a luat sub aripa lui. I-a dus la părinții lui acasă. Aceștia erau foarte săraci, trăiau într-o casă modestă. Și, din nefericire, de acolo s-a prins de veste și atunci a fost arestat Nifon.

Părintele a fost omul care m-a salvat și pe mine și mănăstirea. În ce sens? Când a fost dus la Securitate, a fost constrâns, cu multe chinuri, cu multe suferințe, ca să declare ce legătură a avut mănăstirea cu acești partizani și, mai ales, ce legătură a avut starețul cu acești partizani. Că

pe ei asta îi interesa. Securitatea de atunci ar fi dorit din toată inima ca Nifon să recunoască faptul că mănăstirea a avut cunoștință, că starețul a avut cunoștință de tot ce se întâmplase. Nifon realiza foarte bine că mănăstirea în sine nu fusese implicată în vreun fel, eu, însă, știusem de partizani. Oricât a fost de chinuit, părintele n-a recunoscut că mănăstirea a avut vreo legătură și că starețul a știut ceva. Noi, toată obștea, am fost adunați într-o cameră, ținuți sub arest cu Securitatea lângă noi, o noapte întreagă. Nifon trecea prin grele suferințe. Până la urmă n-a avut ce face Securitatea; au venit dimineața niște securiști și ne-au spus: „Sunteți liberi, tovarășul Nifon a spus că nu ați avut vreun amestec cu toate aceste lucruri”.

Vă spuneam și despre părintele Ilarion. Atunci, în perioada Decretului, eu am cerut Episcopiei ca toți călugării de la Rohia să fie făcuți preoți, dacă nu erau, și să li se dea parohie. Și așa a fost. Autoritățile comuniste voiau ca toți monahii să fie trimiși pur și simplu acasă, la părinți.

Între cei care au devenit preoți de parohie a fost și părintele Ilarion, care venise de tânăr la mănăstire. A slujit ca preot mulți ani, într-un sat vecin cu noi. La un moment dat am fost anunțat că Ilarion este foarte bolnav și că e în spital la Târgu Lăpuș. M-am dus repede la spital. Și doctorul mi-a spus: „Părintele Ilarion nu este bolnav. Părintele Ilarion moare de inaniție. Corpul e sănătos, dar, din cauză că nu mănâncă, trupul i-a slăbit așa de tare, încât nu se mai poate reface”. El făcuse la

parohie asceză, nu glumă. Și atunci i-am zis: „Ilarioane, te iau cu mine la mănăstire, îți dau o cameră și hrană potrivită, că vreau să trăiești!" Mi-a răspuns, de pe pat: „Mi-e rușine. Mi-e rușine acum să mă duc să mă ție frații, să mă țină în mănăstire, mi-e rușine. Lăsați-mă aici". A vrut să fie înmormântat lângă părinți. Sfârșitul lui a fost ca al unui adevărat sfânt, un sfârșit creștinesc. Cei care au fost lângă el mi-au mărturisit că în ultimele momente, pe pat fiind, s-a închinat și a zis așa: „Ajută!", și a doua oară – „Doamne, ajută-mi", și a treia oară – „Doamne…" și a scăpat mâna și a murit. Asta înseamnă moartea unui călugăr adevărat, care a plecat de mână cu Dumnezeu.

De atunci s-a tot refăcut obștea, mulți au venit, mulți au plecat. Elementele bune nu pleacă din mănăstire. Statornicia este una dintre virtuțile cele mai sfinte și binecuvântate. Dacă ai statornicie, atunci te mântuiești, ai raiul deschis. Dacă te lași ispitit să te muți de aici dincolo, ești pierdut. Greu te poți opri. E așa precum bucata de zăpadă care se rostogolește și nu se mai poate opri. Dacă ai plecat din mănăstirea ta de metanie, unde ai mâncat prima ciorbă de clopot, cum se zice, nu te mai poți opri. Pățești ca puiul de măgar pe care l-a dus mama lui într-o seară undeva, la pășune. Și era foarte nemulțumit – nu i-a plăcut apa de acolo, nu i-a plăcut pășunea. „Să mergem, mamă, în altă parte, să căutăm în altă parte apă mai bună, pășune mai bună". S-au dus în alt loc. Puiuțul spune: „Nici aici nu-i bine". S-au dus mai departe – „Nu-i bine". Până când, în zorii zilei, au ajuns undeva, într-un loc, și zice: „Mamă… ei, aici e foarte bine, aici rămân". „Apoi,

dragul mamei, aseară de aici am plecat”. Așa se întâmplă și cu ispita asta de a te muta din loc în loc.

Șaptezeci de ani de mănăstire am, fraților; am venit de la mama de acasă în Rohia, am fost ales Episcop-vicar la Cluj, apoi Episcop titular la Maramureș. Dar, de fapt, eu numai la Rohia m-am simțit acasă, numai aici. La Cluj am stat 17 ani și m-am simțit străin, pribeag. Aici, la Rohia, mă simt acasă. Și muștele de aici mi se pare că fac parte din familia mea.

Unui călugăr adevărat trebuie să nu îi mai fie dor de mamă și de tată. Mama și tata sunt frații de mănăstire. Asta este legea, înțelegi? Un părinte de aici, Ghelasie, care e născut în Țara Oașului, era în Baia Mare, la o familie, cu niște probleme de-ale mănăstirii. La un moment dat a zis:

– Aoleu, întârzii, se face seară, trebuie să plec acasă!

Cei din familie, prieteni buni, l-au întrebat:

– Bine, da'... unde pleci acasă?

– Cum unde acasă? La Rohia, la mănăstire.

– Dar nu te duci în Țara Oașului?

– Nu. Am plecat de acolo pentru totdeauna.

Familia aceea a rămas uluită. A fost prima dată când au văzut că, pentru un călugăr, casa lui adevărată este acolo unde Îi slujește lui Dumnezeu.

Eu declar poporul român un popor ascetic. Mă uit la olteni – au fața uscată ca a unui pustnic, pentru că hrana lor e ca în Oltenia: cu praz și cu mămăligă. Moldovenii sunt mai grăsuți, că mănâncă brânză multă și-s mai pofticioși, dar, la urma urmei, toți sunt asceți. Și

moldoveanul, chiar dacă are burtica mai mare, tot ascet este, pentru că este foarte evlavios. Se compensează traiul lui bun de moldovean cu evlavia lui.

La noi nu prea sunt monahi. Acum sunt 20 de ani de când s-a reînființat Episcopia și sunt 20 de mănăstiri, plus aproape 30 de schituri, dar avem monahi puțini. Pentru că ardelenii sunt plecați ba în Moldova, la mănăstirile de acolo, ba în sud… și aici sunt mai puțini frați; dar nu ne plângem, nu disperăm. Puțini, dar buni! E de preferat să fie puțini, dar buni, decât foarte mulți și proști și răi.

Așa că Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru colaboratorii pe care îi am și pe care i-am avut. Am avut de la Dumnezeu darul acesta al intuiției. Nu m-am înșelat. Am cunoscut oamenii. De aceea, și colaboratorii, consilierii pe care i-am ales în urmă cu 20 de ani când am venit Episcop la Maramureș, aceia sunt până astăzi – în afară de unul-doi care au murit. Dar n-am schimbat consilierii cum își schimbă alții cămășile.

Am auzit o vorbă foarte frumoasă a Mitropolitului Antonie. El a venit la Sibiu Mitropolit, după ce a fost Episcop-vicar la București și Episcop titular la Buzău. N-a fost așteptat cu drag la Sibiu. Cei de pe la Episcopie aveau alte preferințe. Și el a venit cam peste voia lor. Și l-am întrebat odată în Sinod: „După ce ai ajuns la Sibiu, cum te-ai împăcat cu consilierii, cu colaboratorii de la Mitropolie?” Mi-a răspuns: „Foarte bine!” Apoi a întrebat și Patriarhul, în Sinod: „I-ai schimbat pe cei vechi, ai adus alții noi, ai schimbat obștea de acolo, oamenii?” Înaltpreasfințitul Antonie a spus: „Nu, nicicum nu!

N-am schimbat pe nimeni. I-am lăsat pe oameni să se schimbe, nu m-am apucat eu să-i schimb pe ei! Oamenii să se schimbe, să se formeze”. Asta este foarte important! Așa cum sunt colaboratorii pe care ți i-a dat Dumnezeu, îi prețuiești și se formează ei; cu răbdare, se formează.

V-am reținut atâta timp, fără ca să vă spun din tot sufletul: *Bine ați venit*! Mă bucur din toată inima că ne revedem. Este o mare bucurie pentru mine. Orice musafir îmi aduce bucurie. Iată pentru ce: dacă ți-a venit în casă musafirul, lângă îngerul tău păzitor e un alt înger. E plin văzduhul de îngeri. De unde știm aceasta? În grădina Ghetsimani, când Iuda a venit cu slugile fariseilor și cărturarilor ca să-l aresteze pe Hristos, Petru – care era iute la mânie – a scos sabia ca să-l apere pe Hristos. Ce-a spus Hristos atunci? „Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri. Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri?” (Mat. 26, 52-53).

Iată, deci, că văzduhul este plin de îngerii lui Dumnezeu. Fiecare cetate are îngerul păzitor. Fiecare casă are înger păzitor. Dar și fiecare creștin are permanent lângă el îngerul păzitor. Iată de ce, când îmi vine cineva în casă, mă bucur. Pentru că îmi dau seama că lângă mine, lângă îngerul meu păzitor, a mai venit încă un înger și am doi îngeri în casă la mine; stau doi îngeri lângă mine. A mai venit încă o inimă lângă inima mea, a venit încă o minte lângă mintea mea, deci s-a îmbogățit atmosfera. De aceea, trebuie să ne bucurăm întotdeauna când avem ocazia să primim pe cineva în casă. Așa că, și de data

aceasta, bucuria mea este foarte mare. Vă asigur că nu a rămas îngerul vostru păzitor la Putna. E cu voi și lângă voi. Este extraordinar.

Văd că dumneata zâmbești, așa, cam sceptic: „Oare o fi, n-o fi?” Este așa cum spun! Nu spun vorbe goale. Le ziceam la frați când eram aici, înainte de Decret: „Fraților, eu nici iarna, nici vara, nici noaptea, nici ziua, nu mă simt singur, nu mi-e frică, nu mi-i urât în locul acesta, pentru că fiecare palmă de pământ din vatra asta este sfântă”. Și era de față părintele Ioan – care acum e trecut la cele veșnice – și zâmbea cam sceptic. Nu l-am mustrat. Dar m-a durut că el nu a luat în serios ceea ce am spus.

Pe părinți îi văd, într-un fel, ca pe niște junci. Știți ce-s juncii? Boi mai tineri, care trag din greu. De la 6 dimineața sunt cu mâna pe clopot, la biserică. Pe urmă ies de la biserică, urmează ascultările, toate muncile. Pe urmă e Vecernia, iarăși un moment important, în amurg. Pe urmă vine Miezonoptica. Cine mai are un program atât de perfect și atât de greu ca și monahul? Chiar dacă nu poate merge tot timpul la biserică, dar el, în ascultarea unde este, se străduiește să-și țină mintea la Dumnezeu.

E bine ca deșteptarea să fie cel târziu la ora 6. E foarte sănătos. Păcatele cele mai multe vin în zorii zilei, atunci vin diavolii și îți trezesc tot felul de simțuri tâmpite și animalice. Când trupul acesta, pământul acesta, s-a relaxat, atunci apar toate gândurile spurcate. Dacă la ora 6 ești în picioare, nu mai are dracul timp să te ispitească. Și s-a terminat, ai trecut peste hopul ăsta din zorii zilei, când umblă satana pe la ușa tuturor.

Și acuma aș dori să îmi spuneți frățiile voastre ce considerați că sunteți: pelerini sau turiști?

Noi am plecat în pelerinaj. Deci suntem pelerini.

A fost un grup mare de credincioși, din sud. Foarte gălăgioși! Și i-am întrebat: „Voi ce sunteți: pelerini sau turiști?" S-au simțit foarte jigniți și mi-au răspuns: „Noi suntem pelerini, nu turiști!" Turiștii sunt aceia care pierd timpul vizitând; cască gura să vadă mănăstirea și, de fapt, nu văd nimic, nu văd esențialul. Se uită doar la ziduri. Așa că mă bucur că sunteți pelerini.

Am pășit pe 90 de ani, dar totdeauna spun și vă spun și frățiilor voastre: la 90 de ani mă simt ca de douăzeci de ani. Îmbătrânesc osul și carnea, uite, îs uscate mâinile, dar sufletul și mintea, nu. Asta spuneau medicii la ultima consultație: „Episcopul are un creier care nu a îmbătrânit". Și eu am tras cu urechea, că așa suntem noi, călugării, tragem cu urechea. Și m-am bucurat de ce am auzit.

M-am născut într-o zi importantă, în prima duminică după Rusalii, la ora zece, când intră toți preoții în slujbă – așa spunea mama. Și am avut parte la naștere de moașa Filonica, o femeie deșteaptă ca o proorociță. Și ea m-o dus în fața mamei și i-o zis: „Ia uite, nepoată, ai un fecior aici. Ăsta va ajunge un om mare, pentru că s-a născut în zi de duminică, când intră preoții la slujbă". Îmi spunea mama că, în acele clipe, tot văzduhul vibra de cântecul clopotelor din sate.

Și vorba asta s-a răspândit în sat. Și oamenii tot așteptau să vadă că Ion a lu' Ilie ajunge om mare. După ce am fost

hirotonit episcop, la masa oficială, Mitropoliul Teoctist – care era delegatul la Cluj al Patriarhului Justinian – mi-a zis: „Preasfințite, vreau să îți văd mănăstirea de metanie și satul unde te-ai născut și ai crescut". A doua zi am plecat împreună cu Teofil, Arhiepiscopul Clujului, și cu ceilalți episcopi. Seara, pe 9 septembrie, am fost la Rohia, iar a doua zi ne-am dus să vedem satul. Eu mă gândeam: „Om găsi satul pustiu, că e zi de lucru și nu va fi nimeni la biserică". Când am ajuns… era tot satul la biserică. Am intrat în biserică cu Mitropolitul Teoctist, cu episcopii, ne-am închinat. El a rămas mai mult în biserică; biserica e un monument istoric de o foarte mare frumusețe. Patriarhul Teoctist – atunci era Mitropolit la Craiova –, a ieșit între oameni și le-a zis: „Eee, ce ziceți? Ați văzut? Iată un fecior de la voi din sat a ajuns acum vlădică la Cluj! Ce ziceți?" Și un bătrânel a ieșit și a zis: „Domnule părinte, nu ne mirăm! Noi am știut de când s-a născut că va ajunge om mare, așa că nu ne mirăm".

Mă întreba acum câțiva ani un reporter: „Înaltpreasfinția Voastră, sunteți acum Arhiepiscopul Maramureșului; ce părere aveți: ați ajuns om mare, așa cum o zis moașa?" I-am zis: „Da, am ajuns". „Cât de mare ați ajuns?", m-o întrebat el. „De 165 de centimetri". A râs toată lumea. Deja acum am scăzut cu vreo 10 centimetri, hainele-s prea mari. Așa-i la fiecare, când îmbătrânește.

Până acuma v-am spus vrute și nevrute. Dar, în același timp, să știți că n-am scăpat din vedere viața frățiilor voastre. Știu toate greutățile pe care le are un călugăr, pentru că sunt călugăr născut, nu făcut. Sunt 70

de ani de când am intrat în mănăstire, parcă nu-mi vine nici mie a crede.

În articolul *Călugărul, darul lui Dumnezeu*[26] se spune că viața starețului este mult mai grea decât viața celorlalți călugări. Asta este și părerea mea. Am fost 29 de ani stareț aici și am concluzionat că un stareț are viața mult mai grea decât ultimul frate intrat în mănăstire. Un frate sau părinte, având un stareț, se culcă liniștit, se scoală liniștit, că starețul n-are decât să privegheze, că de aia e stareț. Toate greutățile le poartă starețul în spate. Se gândește în tot momentul la ce o fi făcând fratele cutare, ce se întâmplă în gospodărie și altele.

În 1970 l-am adus șapte zile de la parohie pe părintele Serafim, care era plecat acolo din 1959. A fost o inspirație providențială că l-am adus înapoi. Atunci nu știam eu că voi pleca din Rohia. Părintele Serafim a stat cu noi doi ani de zile. Eu eram și atunci slăbuț. I-am spus într-un an, după slujba Prohodului: „Serafime, mă simt cam slăbit, nu cred că voi veni la biserică mâine". El o zis: „Nicio grijă, Părinte Stareț, sunt eu aici". Și el avea grijă de toate. Și eu am avut doi ani liniștiți, că era foarte bun ca slujitor, avea toate calitățile. La un an după ce am plecat, părintele Serafim, care rămăsese în locul meu, îi zicea unui cunoscut: „Abia acum îmi dau eu seama ce înseamnă să ai un conducător. Cât am fost doi ani cu Preasfințitul, eu făceam toate lucrurile grele și slujbele, și

[26] *Sfânta Mănăstire Putna*, Ed. Mitropolit Iacov Putneanul, Mănăstirea Putna, 2010, p. 191-197.

tot ce era nevoie. Mi se părea așa de ușor. Acum, de când a plecat de un an, mi se pare așa de greu, nu mai pot dormi nopțile. Trebuie să mă gândesc la toate problemele. Acuma îmi dau seama ce înseamnă să ai un conducător". Dar noi nu ne dăm seama. Slavă Domnului, toate sunt rânduite de Dumnezeu cu înțelepciune.

Sunt credincioși care ne văd pe noi ca pe niște modele demne de urmat. Or, noi, pe noi înșine, nu ne vedem a fi niște modele de urmat. Vă rugăm să ne dați un cuvânt pentru întărirea noastră, pentru a ne duce viața în mod frumos.

Poți să îmi argumentezi de ce crezi că nu ești un model?

Pentru că nu reușesc să mă scol dimineața devreme la Miezonoptică, pravila de chilie mi-o fac foarte greu și altele.

Da' crezi că este altul mai bun ca dumneata? Spune! Vedeți? Noi suntem ceea ce suntem. E clar? Vă aduceți aminte când Îl întreabă Moise pe Dumnezeu: „Iată, eu mă voi duce la fiii lui Israel și le voi zice: Dumnezeul părinților voștri m-a trimis la voi… Dar de-mi vor zice: Cum Îl cheamă, ce să le spun?" (Ieș. 3, 13). Atunci Dumnezeu i-a răspuns lui Moise: „Eu sunt Cel ce sunt" (Ieș. 3, 14). E o frază extraordinară! Eu sunt însăși existența! În asta se spune tot. Iar noi suntem ceea ce suntem, ceea ce ne-a dat Dumnezeu să fim. Cine te oprește ca să lupți și să dobândești desăvârșirea? Poftește de te luptă!

Tot timpul să ne gândim că Sfântului Antonie i s-a descoperit de sus că virtutea de căpetenie, virtutea virtuților este smerenia[27]. Smerenia reală. Că există și o smerenie falsă. Mulți spunem că suntem smeriți, dar este o smerenie falsă. Un om smerit cu adevărat nu știe că este smerit. Când începe să conștientizeze că este smerit, și-a pierdut autenticitatea smereniei, nu mai e smerit. Doar se preface că e smerit.

Noi suntem ceea ce suntem; atât cât ne ajută puterile noastre. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne putem depăși. Foarte just ai spus că lumea ne ia ca model, dar noi nu suntem modele. Totuși, în comparație cu alți oameni, suntem niște modele. Suntem totuși niște ființe care au luat chipul îngeresc. Datoria noastră este să fim ce ne-a lăsat Dumnezeu să fim: călugări, adică îngeri în trup. Numai că îngerii n-au trup, diavolii n-au trup, dar noi avem și trup și viață și suflet nemuritor.

Un mare doctor cardiolog, din Baia Mare, mă întreba: „Este adevărat că sediul sufletului este în inimă?” Unii așa cred. Și am răspuns: „Nu-i adevărat, eu am altă părere”. Unde credeți frățiile voastre că este sediul sufletului? În creier? Sufletul este în tot trupul nostru. În fiecare celulă, până la cea mai neînsemnată, există suflet. Trupul nostru este încărcat de acest miraculos element divin. Sufletul este după chipul lui Dumnezeu și, după cum spune Sfântul Grigorie Palama, e pretutindeni în trup, îl susține, îl cuprinde și îl face viu. Când dispare sufletul,

[27] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Antonie, p. 4.

toate elementele trupului nu mai funcționează. Ochiul nu mai vede nimic, urechea nu mai recepționează nimic, dar nici voința, nici rațiunea nu mai există. Toate dispar atunci când dispare sufletul din noi.

Mă uitam la înmormântarea de pe 2 februarie. Era Mitropolitul, marele mitropolit, marele om de cultură, Bartolomeu Anania. Îl purtau preoții în jurul Catedralei și parcă în sicriu era o păpușică – atât a rămas din marele nostru mitropolit. Iată, fraților, ce rămâne din om! Să nu uităm că noi ne-am asumat ca să fim îngeri în trup. Adică, să fim ceva mai mult decât mirenii. Ceea ce sunt îngerii în ceruri, noi să fim pe pământ.

Ce părere aveți despre cei care au pășit pe poarta mănăstirii, au stat o anumită perioadă, unii au ajuns rasofori, alții monahi, poate chiar clerici, iar după aceea se întorc în viața de lume?

Vrei să fiu drept? Aceștia, care au depus voturile și pleacă fără să se mai întoarcă la mănăstire, mai bine ar fi fost pentru ei de nu s-ar fi născut. Și când vă spun aceasta, știu ce spun! Ce poruncește Scriptura? „Omul care va face făgăduință Domnului sau se va jura cu jurământ, punând legătură asupra sufletului său, să nu-și calce cuvântul, ci să împlinească toate câte au ieșit din gura lui” (Num. 30, 3). Am văzut că toți cei care au aruncat de pe ei haina monahală nu au fost fericiți. Toți au avut nenumărate suferințe.

Aici, în sat, era un frate care numaidecât voia să vină la mănăstire. Până la urmă s-o dus la altă mănăstire, unde e părintele Gherontie stareț. Și mamă-sa nu s-a lăsat de

el. Toată ziua era după el și căuta să-l lămurească să vină la Rohia, neapărat puiul mamei să vină la Rohia. Se ținea după el ca să părăsească mănăstirea de acolo. Iar băiatul, în cele din urmă, a venit aici, la noi. Dar mamă-sa se ținea acum după el ca să plece din mănăstire. Într-o zi ea era în Lăpuș. Și din Lăpuș pleca o mașină spre Rohia. Mamă-sa o mers la șofer și l-a rugat să o ia și pe ea. Șoferul i-a zis: „Mi-s ocupate toate locurile. Uite, am aici două femei din satul meu și nu te pot lua". Nu s-a lăsat de el nicidecum și, atunci, o femeie s-a ridicat și a zis: „Dacă vrea neapărat să meargă, atunci vin eu pe jos; ia-o pe ea, dacă insistă". Când o ieșit mașina din Lăpuș, dinspre Rohia venea un autobuz; mașina mică s-a dezechilibrat și s-au răsturnat cu toții într-un șanț. Iar femeia aceea care tot n-avea astâmpăr a dat cu capul de ușă și a murit pe loc. Credeți că a fost întâmplător?

Când am venit eu la mănăstire, după mine au venit încă doi băieți. Unul era cu școala de cântăreți făcută la Cernăuți – era școală de cântăreți însemnată. Mitropolia [Bucovinei – n.n.] îi ținea în școală pe elevi, plus vacanțele. Trei ani era școala, trei ani stăteau la Cernăuți. Amândoi stăteau într-o cameră și în fiecare seară se hârjoneau. Eu eram singur într-o cameră și nu îmi făcea plăcere să stau cu cineva. Așa am fost și acasă, la părinți, totdeauna am stat singur. Pe la jumătatea verii au început să vină la mine, ca să mă lămurească să plecăm din mănăstire. Și eu îi ascultam. După ce terminau cu lămuritul, le spuneam: „Nu plec!" Și se duceau din chilia mea, iar trei zile nu mai vorbeau deloc cu mine. Până la urmă au plecat. Filip a

revenit după un timp, Valeriu nu s-a mai întors. Nu pentru că nu ar fi avut vocație monahală, nu pentru că nu era chemat. Dar mamă-sa l-a influențat să plece din mănăstire. Ea îi tot spunea: „Măi Valeriu, ai făcut atâta școală – femeia credea că școala de cântăreți îi nu știu câtă școală – și stai în mănăstire?!" Și, de gura mamei, s-a întors în lume. S-a căsătorit și, într-o zi, pe la amiază, pe la ora patru, s-a îmbolnăvit soția lui și a murit. Apoi s-a recăsătorit; era cantor în sat. Odată am avut împreună cu el un drum în sat, pe la miezul nopții. Era o noapte superbă de vară. Și el mi-a zis: „Părinte Stareț, vreau să vă spun ceva". „Spune, bade!" „Uitați-vă la mine. Sunt cel mai nefericit om de pe pământ! Soția mi-o murit. M-am recăsătorit și sunt cel mai nefericit. Femeia pe care am luat-o mă iubește foarte mult. Și cu cât mă iubește mai mult și cu cât se poartă mai frumos, cu atât o urăsc mai profund. Nu o mai pot suporta". Femeia, în cele din urmă, l-a părăsit, după ce a văzut că nu se mai poate. După aceea, el s-a pus pe băute și a pierit.

Alt om, din satul Leurda, a fost frate de mănăstire, apoi a plecat în lume și s-a căsătorit. Și, foarte interesant, exact ca și soția lui Valer, tot așa și soția acestuia se îmbolnăvește și moare, tot pe la patru după-amiază. Și el nu înțelege semnul de la Dumnezeu! Se recăsătorește și se îmbolnăvește și a doua soție. Putrezea pe pat de vie, săraca! El a venit ca să-mi ceară un sfat și-mi spunea: „Ce să mă fac? Nu mai pot s-o suport, că putrezește pe pat, de o mănâncă viermii de vie. Și nu mai pot nici ofta și vreau să chem părinții ei ca să o ducă acasă". Am zis: „Nu!!!

Până ce o pui în mormânt, ai obligația să o ții lângă tine. Că tu ai nenorocit-o, că a fost nedrept ce ai făcut!”

Cunosc nenumărate cazuri de acestea. De exemplu, Părintele Ioan care, după Decretul din 1959, a plecat în lume și, deși era monah, s-a căsătorit. S-a angajat muncitor într-o fabrică de tâmplărie din Sighet. La un moment dat a venit la mine și mi-a zis: „Sunt cel mai nefericit! Nu știu ce să fac”. S-a angajat apoi cântăreț la o biserică. Și, pe când era acolo, la biserica protopopului, le-a zis odată la oameni: „Mă simt foarte rău!” Și oamenii i-au spus: „Să te ducem la spital”. „Nu! Mă duceți acasă, nu la spital!”

L-au adus și l-au pus pe pat, acasă, unde era nevasta cu cele două fete ale lui și alți oameni. Și atunci el, după ce l-o pus pe pat, a spus, în auzul tuturor: „Am o rană pe suflet pe care nu mi-o poate vindeca nimeni” – era faptul că și el se recăsătorise, nu mai vorbesc că se lepădase de cinul îngeresc. Și nevasta a sărit și a zis: „Lasă, măi Ioane…” El a răspuns imediat: „Să nu te văd! Te rog să pleci.” Apoi s-a întors cu fața către perete și mort a fost!

V-am dat așa, câteva exemple… Prin acestea eu nu vreau să sperii pe nimeni. Un om care părăsește un drum pe care de bună voie a pornit și care-I întoarce spatele lui Dumnezeu nu are cum să o sfârșească bine. Pe mulți dintre aceștia i-am văzut cum au pierit și nu spun asta cu răutate! O spun cu multă durere! Ce îi așteaptă dincolo, nici nu vreau să aduc în discuție. Mai bine e de cel încercat de Dumnezeu aici, decât de cel pe care l-o înghițit infernul! Acesta este răspunsul unui om de 90 de ani, cu multă experiență în problemele bisericești.

Au fost și frați la mănăstire care nu au venit cu intenția să devină monahi. I-am crescut ca pe niște copilași, i-am purtat la școală, i-am ajutat cu ce am putut. Mulți dintre ei sunt acum preoți. Vicarul de la Cluj, Iustin, eu l-am crescut. Preotul din satul Lungu, eu l-am crescut. Dar cel care a venit cu intenția și cu scopul să îmbrace haina monahală, iar apoi îmi întoarce spatele, a făcut o mare greșeală, asemănătoare cu trădarea lui Iuda. Și o spun cu o profundă durere și suferință. Cum adică? Dai tu fericirea veșnică pentru o plăcere de câteva minute?

Un frate vă roagă să vorbiți despre statornicia în credință.

Când te urci pe un vârf de munte, pe un vârf de stâncă, trebuie să fii foarte atent ca să îți menții echilibrul, că altfel pici în prăpastie. Totdeauna înălțimile te amețesc. Credința este un pisc și trebuie să te lupți ca să îți păzești echilibrul, adică să ai o credință vie, să nu te prăbușești în necredință și în formalism religios. Credința este o virtute supremă. Problema aceasta, a credinței, este foarte delicată. La baza necredinței stau ignoranța, prostia, trândăvia, sau nebunia, sau orgoliul, sau viața trăită în mari fărădelegi.

De aceea, vă spun totdeauna: „Măi fraților, țineți aproape de Hristos. Siliți-vă să-L cunoașteți! Siliți-vă să trăiți o viață întru Hristos! Și, în felul acesta, vom simți în viața noastră purtarea de grijă a lui Dumnezeu". Hristos ne-a dovedit dumnezeirea Sa prin multele minuni pe care le-a făcut și continuă să le facă și astăzi în sufletele celor care se roagă cu pocăință.

Femeia cananeancă, cu toate că era păgână, s-a smerit și a simțit dumnezeirea lui Hristos. Mântuitorul n-a ascultat-o la început, fiindcă știa că dușmanii Lui Îl pândeau și căutau să-L prindă cu ceva. El îi spune mai întâi femeii: „Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel" (Mat. 15, 24), iar apoi adaugă: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor" (Mat. 15, 26). Evreii, pe toți cei care nu erau evrei, îi disprețuiau, îi priveau ca pe niște câini și îi numeau *goimi*. Cu alte cuvinte, Domnul Hristos îi spune cananeencei: „Cu puterile pe care le am, trebuie să servesc pe evrei întâi și apoi pe păgâni. Nu sunt trimis decât numai către fiii casei lui Israel și nu am dreptul să iau pâinea din gura pruncilor și s-o dau la câini". Asta era logica. Iar femeia, cu smerenie, Îi răspunde: „Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor" (Mat. 15, 27). Prin acest cuvânt le-a dat câștig de cauză și la evrei. Hristos a rămas extraordinar de încântat de aceste cuvinte smerite ale femeii și i-a spus: „O, femeie, mare este credința ta; fie ție după cum voiești" (Mat. 15, 28) și s-a vindecat fiica ei.

Așa că citiți mai mult Evanghelia și prin cuvântul lui Hristos vă veți întări credința. Dacă nu citești cuvântul lui Hristos, dacă nu asculți ce zice Hristos, cum vrei să-ți întărești credința? Credința noi putem să o cucerim ascultându-L și cunoscându-L pe Hristos. Credința este un pisc, este un vârf, este cea mai mare cucerire a omului. Viața, faptele și învățătura lui Hristos alcătuiesc piatra de temelie a credinței.

Ce părere aveți de monahismul zilelor noastre și de vremurile pe care le trăim? La ce ne putem aștepta?

Vreau să vă spun doar atât: suntem oameni potriviți, la timpul potrivit. Ăsta este răspunsul meu. Sunteți de acord? Fiecare secol își are oamenii lui. Fiecare mileniu își are oamenii lui. Și, între acești oameni, ca o sământă divină, există și monahismul. Fără monahism societatea omenească s-ar îmbolnăvi. Dumnezeu așteaptă de la noi să-I aducem slavă și mulțumire, așa cum îngerii din ceruri Îi aduc slavă Părintelui ceresc. Monahul completează ceea ce nu fac ceilalți, majoritatea. Există, desigur, și-n lume, credincioși care se roagă, oameni care fac lucruri bune… Iar noi suntem oamenii potriviți, la timpul potrivit.

„Ce ne așteaptă?", mi-ai pus întrebarea. Nu sunt prooroc și nici nu vreau să fac pe proorocul. Știu ce ne așteaptă, știu, frate! Dar nu vă voi spune, pentru că nu vreau să vă speriați. Dar ce părere aveți voi? Mileniul al treilea va fi un mileniu gol, pustiu, fără Dumnezeu? Credeți că va pleca Dumnezeu și va lăsa creația pustie? Credeți așa ceva? Nu! Și atunci, trebuie noi să ne facem probleme? Nu! Noi trebuie doar să ne împlinim slujba la care ne-a chemat Dumnezeu.

Precum sunt îngerii în ceruri, așa trebuie să fie monahul pe pământ. Mama și tata, și bunicul, și bunica și pruncii se roagă sau nu se roagă, dar au o acoperire, fiindcă sunt foarte ocupați. Și munca, într-un fel, e tot ca o rugăciune, atunci când ai în permanență gândul că peste toate se află Atotputernicul Dumnezeu. Aceasta este misiunea noastră, a monahilor: să aducem slavă lui

Dumnezeu, nu numai citind *Psaltirea* și acatistele. Și când suntem treji, și când dormim, să vibrăm la puterea credinței, toate să I le închinăm lui Dumnezeu. Și atunci suntem oameni potriviți la timpul potrivit.

Să avem grijă să nu Îl părăsim pe Dumnezeu și să rămânem singuri. Asta este foarte important. Societatea, însă, în mare măsură, în mileniul al treilea, se va înstrăina de Dumnezeul cel viu. E un mileniu sinteză. Până acum avem experiența primelor două milenii. Am putea spune că primul mileniu a fost un mileniu teză, în care sămânța lui Dumnezeu a apărut în lume, încreștinând gândirea umană. Mileniul al doilea putem spune că a fost unul de antiteză, cum se exprima un mare filozof german. Odată cu dezvoltarea creștinismului s-au accentuat însă și ereziile, s-au înmulțit sectele, s-au mărit dezbinările, s-au dezvoltat ateismul, ideologiile anticreștine, nihilismul, au sporit răutățile… Mileniul al treilea va fi un mileniu sinteză. În acest mileniu se va concretiza într-un fel tot ceea ce a realizat omenirea în lumea nouă, adică în lumea de după venirea lui Hristos. Va fi, întrucâtva, un mileniu foarte interesant și foarte bogat.

Ceea ce trebuie să știm toți și trebuie să știe toată societatea este faptul că Dumnezeu nu va rămâne străin de creația Lui. Lumea nu este părăsită de Tatăl ceresc. Relele care există sunt fructul și rezultatul tâmpeniei, al prostiei omenești. Pentru că necredința este semnul unei adânci tâmpenii și prostii a omului. Omul necredincios este mai întunecat decât demonii din iad. Ce spune Scriptura? „Și demonii cred și se cutremură” (Iac. 2, 19).

Deci, iată că și dracii îl depășesc pe cel necredincios; de fapt ateul este un om anormal. Voi vedeți că eu toate le întemeiez pe cuvântul din Biblie. Unde se spune că e anormal? În *Psalmi*: „Zis-a cel nebun în inima sa: *Nu este Dumnezeu!*" (Ps. 13, 1). Necredința și starea de păcat ce rezultă din necredință sunt momente de nebunie, momente de întunecare. Ce poate fi mai frumos decât gândirea omului care este dirijată după cuvântul Creatorului? Și ce poate fi mai prăpăstios și mai nenorocit decât gândirea omului care s-a îmbolnăvit, care a devenit nebună, părăsind pe Creatorul tuturor celor văzute și nevăzute? Ce poate fi mai frumos decât creația aceasta – omul? Noi suntem chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Chipul îl avem, asemănarea trebuie să o cucerim printr-o împreună-lucrare cu Părintele ceresc.

Deci, aceasta este ceea ce avem în față. Pe de o parte, să fim conștienți că lucrarea Duhului Sfânt nu s-a oprit nicicând și că ea nu este prezentă numai în religie. Ea poate fi prezentă și în știință, și în filozofie, și în literatură. Iar, pe de altă parte, să fim conștienți că monahismul este o sământă divină. Noi ținem echilibrul între lumea văzută și cea nevăzută, între îngeri și oameni.

Vorbiți-ne despre rolul suferinței în viața monahului.

Prin suferință, smerenie și ascultare ne mântuim. Hristos ne-a mântuit prin suferință și ascultare de Dumnezeu Tatăl. Noi suferim, un călugăr este un crucificat. Viața monahală este o crucificare. Am avut aici o icoană unde apărea Hristos răstignit și în jur erau foarte

mulți demoni, care Îi ziceau: „Dă-Te jos de pe Cruce, dă-Te jos de pe Cruce!”, exact ce spuneau mai-marii evreilor în momentul Răstignirii (*cf.* Marc. 15, 30). Domnul Hristos Se putea da jos de pe Cruce și, dacă ar fi ascultat de această ispită diavolească, întreaga omenire ar fi pierdut mântuirea. Dar El nu a ascultat. N-a fugit de suferință. Ci, cum ne învață Scriptura, „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (Filip. 2, 8).

Dacă nu avem credința că Dumnezeu lucrează mântuirea noastră prin mâinile mai-marelui nostru, dacă noi îl mâniem cu neascultarea și cu împotrivirea noastră, mai putem câștiga mila lui Dumnezeu? Mai poate fi nădejde de mântuire?

Nu condiționăm! Nu-i pusă bine problema! Dar e bine să fie studiată. După ce te arunci cu capul în jos într-o fântână, mai poți să spui atunci: „Oare mă mai pot eu mântui?” Nu mai are rost să te întrebi, din moment ce ai devenit neascultător precum satana. Ne învață Scriptura, ne învață cărțile sfinte ce trebuie să facem. Avem, în același timp, pe cel ce reprezintă autoritatea pe pământ, pe stareț, și-L avem ca model de ascultare pe Domnul Iisus Hristos.

Cel ce și-a luat răspunderea ca să stea în fruntea turmei, trebuie să o apere de lupi. Și nu numai atât! Să o ducă la pășune, ca să nu moară de foame. Și nu numai atât! Să o ducă la izvor să bea apă sfântă. Deci, dacă și-a asumat sarcina de a conduce, atunci răspunde pentru toți,

pentru toate oile lui. Asta e marea răspundere a stareţului. Sigur că este obligaţia noastră, a bătrânilor, să fim foarte atenţi când punem la ascultare pe cineva. Că se poate să-l pui la ascultare şi să aibă greutăţi care să îi piardă sufletul. Trebuie să fim foarte atenţi cum împărţim ascultările.

În mănăstire nu te poţi împlini dacă eşti neascultător, ambiţios, zăpăcit şi spui: „Fac ce vreau!” Există o ascultare pozitivă, aşa cum a avut-o Hristos, şi una negativă, atunci când ascultăm de *tatăl minciunii*. Ştiţi cum satana i-a spus unui monah: „Tu eşti un mare sfânt!”, apoi l-a îmbrobodit cu altele, până ce i-a câştigat sufletul şi încrederea. Iar pe urmă i-a zis: „Aruncă-te în fântână!” Şi s-a sinucis pentru că l-a ascultat pe diavol. Satana vine şi îţi aduce tot felul de idei şi de gânduri, ca să te înşele. Îţi spune: „Aaa, nu! Ascultarea e proastă. Stareţul tău nu-i bun, episcopul nici el nu-i bun, nici duhovnicul tău nu-i bun”, tot felul de gânduri tâmpite îţi aduc dracii în minte. Nu este o dovadă de înţelepciune dacă îi asculţi. Să-ţi spui în sine: „Lasă, nu mă învăţa tu pe mine, încornoratule! Ştiu eu că stareţul e cam hăbăuc, dar el reprezintă autoritatea şi eu trebuie să fac ascultare. Fac voia lui Dumnezeu atunci când ascult de el. Ăsta mi l-o dat Dumnezeu. Cu bâta să stea deasupra capului meu, ăsta e canonul meu”.

Cum poate călugărul să împlinească o ascultare în lume şi să nu se simtă departe de mănăstirea lui, de viaţa monahală?

Este normal să pui întrebarea aceasta, pentru că ştiţi ce spune Sfântul Antonie cel Mare: „Călugărul, în lume,

este ca peștele pe uscat”[28]. Monahismul este o altă lume pe care trebuie să o păstrăm în inima noastră, printr-o viață duhovnicească, indiferent la ce ascultare suntem trimiși. Să nu amestecăm lucrurile. Oriunde am fi, trebuie să aducem mănăstirea cu noi. De asemenea, un frate care a venit la mănăstire nu trebuie să aducă aici atmosfera de la mama de acasă. Când o intrat în mănăstire, a intrat în altă lume. O lume cu totul diferită! Iar dacă nu va ține cont de aceasta, este un element pierdut. Nu-i nici al lui Dumnezeu, nici al dracului, nu-i nici călugăr, nici mirean.

După 70 de ani de petrecere în monahism, ne puteți spune dacă viața călugărească – „jugul de aur”, cum ați numit-o foarte frumos – este o viață de bucurie?

Întrebați-L pe Hristos! Ce spune? „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară” (Mat. 11, 29-30). Și în monahism, și în viața de familie, crucea este grea sau ușoară, așa după cum este inima fiecăruia.

Adu-ți aminte ce se spune în *Pateric*: la masă stăteau frații și fiecare vedea în felul lui bucatele de pe masă. Unuia i se părea că mănâncă gunoaie, altuia, dimpotrivă, i se părea mâncarea foarte bună; după cum era sufletul fiecăruia[29]. Sufletul negru în toate vede numai gunoaie și nimic nu-i bun, nimic nu-l mulțumește.

---

[28] *Cf. Patericul*, Pentru Avva Antonie, p. 5.

[29] *Cf. ibidem*, Pentru post și înfrânare, nu numai de bucate, ci și de alte patimi vătămătoare de suflet, p. 303.

Eu, când mă așezam la masă, la Cluj, mă gândeam totdeauna la oamenii de pe stradă. Asta era înainte de 1989, când nu găseai pâine și nu găseai hrană – mă gândeam la oamenii necăjiți. Mă gândeam: „Atâția sunt pe stradă care mor de foame! Și, totuși, eu am pe masă o bucată de pâine, am o ciorbă într-o farfurie” – și atunci Îi mulțumeam lui Dumnezeu.

Era o doamnă la Cluj care a fost femeie de serviciu la Episcopie și avea o căsuță mică în curtea Episcopiei. Spunea: „În fiecare dimineață sunt atât de fericită când văd că răsare soarele, că se face ziuă, că se face din nou lumină”. Iată cum gândea o femeie simplă și credincioasă. Noi de ce să nu ne bucurăm în fiecare zi că răsare soarele, că suntem încă întregi, că nu suntem în fundul unei pușcării – cum au murit atâția în timpul comunismului? Câte 10-12 ani i-a ținut într-o cameră fără lumină și nu au disperat, au suportat. Și noi, că le avem pe toate, avem și frățiori și avem în jurul nostru natura, noi strâmbăm din nas tot timpul. Nu-i bine.

Vor fi canonizați cei care L-au mărturisit prin viața lor pe Hristos în temnițele comuniste?

Depinde dacă pentru Dumnezeu au făcut pușcărie, dacă au mulțumit lui Dumnezeu pentru suferințele pe care le-au avut, așa cum au făcut toți martirii. Unii dintre cei pe care i-au închis comuniștii au suferit înjurând și blestemând și pe Dumnezeu, și pe bolșevici, și pe toată lumea. Pentru astfel de oameni nu cred că vor exista pretenții ca să fie considerați mucenici.

Au fost sute, mii de oameni care au murit în temnițele comuniste, în cele mai grele chinuri. Nu trebuie să uităm că Hristos Și-a asumat crucea și suferința. Dacă noi primim crucea și, în loc să o luăm pe umeri, o legăm cu o sfoară și o tragem după noi ca pe o nenorocire, pentru aceasta nu poți fi răsplătit de Biserică. Este o lege. Spune clar: mucenic este numai dacă va binecuvânta pe ucigașii lui, până la ceasul morții. Dacă el moare blestemându-i pe ucigașii săi, înseamnă că a pierdut raiul. Ce a spus Mântuitorul în ceasul morții? „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac" (Luc. 23, 34). Ce a spus arhidiaconul Ștefan, înainte de a fi omorât cu pietre? „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!" (Fapt. 7, 60).

Nu avem dreptul să urâm, ci trebuie să ne iubim dușmanii, căci așa zice Hristos: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc" (Mat. 5, 44). Asta este poziția lui Hristos! Și atunci cum pot eu să dușmănesc pe un evreu, sau pe un mahomedan, sau pe un eretic? Pot eu să-i urăsc? Îi urăște Dumnezeu? Există în Dumnezeu ură? Dacă ar exista, atunci nu mai este Dumnezeu! Ori Scriptura ne spune limpede: „Dumnezeu este iubire" (1 Ioan 4, 8). Nici pe diavol Dumnezeu nu-l urăște! Că l-ar strivi, dacă l-ar urî. Îl compătimește, că-i tot creația lui Dumnezeu, cu toate că Lucifer a abuzat de libertatea cu care l-a înzestrat Dumnezeu.

Să ne gândim, fraților, cu ce preț am fost răscumpărați! Înainte de Întrupare, neamul omenesc, purtând în fire

păcatul strămoșesc, se sălbăticise cumplit. Noi am fost răscumpărați cu sacrificiul suprem: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Asta este jertfa prin care noi am fost răscumpărați, prin care noi suntem ceea ce suntem astăzi. După nașterea lui Hristos s-a creat un început de cultură și civilizație spirituală, de ridicare spre desăvârșire și spre mântuire.

Rugăciunile călugărilor țin întreaga lume[30]

Vă rugăm să ne spuneți un cuvânt pentru Părintele Stareț.

În primul rând, pe Părintele Stareț aș dori ca să-l mângâie Bunul Dumnezeu. Că el are o cruce foarte grea. Într-o mănăstire, starețul are o cruce foarte grea. Starețul poartă pe umărul lui mănăstirea. Ați văzut frățiile voastre pe ctitori, cum este și Ștefan cel Mare: țin ctitoria lor, sub chipul unui chivot, în brațe sau pe umeri. Tot așa, starețul poartă permanent pe umerii lui mănăstirea, fără ca cineva să-și dea seama. Eu am fost stareț 29 de ani și știu ce înseamnă treaba aceasta. Nu e vorba de o greutate fizică. E vorba de o greutate mult mai mare decât greutatea fizică. Și ziua, și noaptea, și când doarme, starețul ține pe umerii lui ctitoria, mănăstirea. Mănăstirile sunt adevăratul rug nestins. Dar acest rug are în el o ființă vie: acela care ține duhul acestui așezământ; și acesta este starețul.

---

[30] Baia Mare, 12 iunie 1998.

Pentru toate inimile dintr-o mănăstire stareţul este sursa, izvorul de viaţă. El poate să vă ţină duhul, să vă ţină râvna pentru cele dumnezeieşti. El trebuie să ţină pumnii strânşi pentru toţi vieţuitorii mănăstirii şi nimeni nu e aşa conştient că toţi trebuie să se mântuiască, aşa cum este stareţul. Pentru adevăratul stareţ, obştea e viaţa lui.

Eu văd că este aşa şi aici, la noi. Văd la Preasfinţitul Iustin care conduce şi o mănăstire. Vai de mine! Cât de cât dacă zic o vorbă, imediat sare ca să-şi apere călugării. Şi-mi spune permanent: „Nu, nu, îs cuminţi, îs foarte cuminţi!" Stareţul îi suportă pe toţi. Şi noi nu ştim că omul acesta şi când doarme se gândeşte la noi. Şi când doarme îi este strânsă inima.

Şi, fie că suntem stareţi sau episcopi, să nu ne punem toată încrederea numai în noi. Să nu uităm să spunem adesea: „Facă-se voia Ta", că doar aşa ne învaţă rugăciunea.

Să nu ne închipuim că datorită nouă, datorită priceperii şi puterii noastre, am reuşit să facem ceva. Noi să facem ce putem şi să ne gândim la cât de frumos este cuvântul Mântuitorului: „Aşa şi voi, când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (Luc. 17, 10).

Vă rugăm să ne daţi un cuvânt şi pentru toţi părinţii, pentru toată obştea.

Să fiţi puţin mai veseli. Că, să ştii: leacul împotriva ispitelor nu este numai rugăciunea, ci şi bucuria duhovnicească şi bucuria transformată în veselie. „Bucuraţi-vă şi vă veseliţi" (Mat. 5, 12), ne

îndeamnă Mântuitorul. Unii pot crede că este un pleonasm, dar nu-i totuna bucuria cu veselia. Bucuria este starea sufletească pe care o simți cum vibrează în tine; ai o stare de bucurie. Veselia este manifestarea acestei bucurii, este fructul bucuriei interioare. Când sufletul tău e trist, când sufletul este închis, nu se poate veseli. Ori, trebuie neapărat să cultivăm bucuria.

Foarte des folosim în slujbele noastre cuvintele *bucurie* și *milă*. Dumnezeu așteaptă de la noi această bucurie curată, izvorâtă dintr-o viață curată și atunci ne învrednicim și de mila Tatălui ceresc.

Când îl vezi pe un frate mai supărat, totdeauna să-l ajuți. Să-l iei frumos, nu cu sfaturi duhovnicești numaidecât, că poate nu are chef atunci de așa ceva, ci ia-l ușurel, așa, mai cu gluma: „Ce s-a întâmplat? Ți s-au înecat corăbiile? Ți-e teamă că nu o să mai răsară soarele? Tu crezi că Dumnezeu ne-a părăsit?" Nu ne-a dat Dumnezeu dovadă că ne suportă? Cine l-a suportat pe Adam? Cine a suportat neamul lui Adam mii de ani? Numai El. Ne suportă pe toți; și ne suportă așa cum suntem. Fiindcă Dumnezeu e Tatăl nostru, iar noi suntem fiii Lui. Un tată niciodată nu-și disprețuiește copiii. Cu câtă dragoste ne spune Domnul Iisus Hristos: „Și care tată dintre voi, dacă îi va cere fiul pâine, oare îi va da piatră? Sau dacă îi va cere pește, oare îi va da, în loc de pește, șarpe? Sau dacă-i va cere un ou, îi va da scorpie? Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați fiilor voștri daruri bune, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da Duh Sfânt celor care Îl cer de la El!" (Luc. 11, 11-13).

Este un păcat care L-a supărat foarte tare pe Hristos, un păcat care alungă bucuria în Duhul Sfânt. Acesta este fățărnicia, adică nesinceritatea, fariseismul, minciuna. Spre sfârșitul Apocalipsei se spune că în cetatea sfântă, Noul Ierusalim, mincinoșii nu vor putea intra: „Și în cetate nu va intra nimic pângărit și nimeni care e dedat cu spurcăciunea și cu minciuna, ci numai cei scriși în Cartea vieții Mielului” (Apoc. 21, 27). Niciodată Hristos nu a condamnat cu atâta severitate un păcat ca și minciuna. Și le-a spus clar fățarnicilor: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici!” (Mat. 23, 29). Mântuitorul ne-a avertizat pe toți că tatăl minciunii este însuși diavolul (*cf.* Ioan 8, 44).

În obște cel mai bun lucru este ca oamenii să fie cinstiți și sinceri. Desigur, în toate trebuie dreaptă socoteală. Aveam un părinte în mănăstire care era foarte, foarte nervos. În ajunul unei sărbători, era lume prin curte și el a început să țipe la un alt frate, să-l certe grozav, de față cu toți mirenii. L-am chemat la mine și l-am întrebat: „Părinte, de ce strigi așa, în auzul lumii?” Care a fost răspunsul lui? „Lăsați-mă în pace! Eu sunt sincer!” I-am zis: „Măi copile, asta-i prostie, nu sinceritate. Sminteşti atâta lume. Și ai pretenția că ești sincer!? Nu, asta nu-i sinceritate”.

Foarte mult aș dori ca toți cei care trăim în mănăstire să fim conștienți de dragostea cu care se uită lumea la noi, de încrederea cu care se uită lumea la noi. Pelerinii se întorc la casele lor având în minte modelul ziditor pe care îl oferă viețuitorii unei mănăstiri. Ei zic: „Da, sunt

eu păcătos, dar, uite, aceia au lăsat pe mama lor și au lăsat pe tatăl lor...” Este extraordinar de important! Și eu, când merg pe la mănăstiri, mă uit cu atâta admirație la frații de acolo. Pentru mine, fiecare frate din mănăstire este egal cu un înger, deși știu că fiecare are neputințe și greșeli. Știu că fiecare e compus din carne și din oase. Dar faptul că tot trupul și sufletul și le pune în slujba lui Dumnezeu și nu în slujba lumii, asta este ceva extraordinar.

Când am fost la Putna și m-a rugat Părintele Stareț să stau puțin de vorbă cu obștea și când i-am văzut pe toți frații, nu m-am simțit capabil să dau lecții. Am învățat eu de la ei, nu ei de la mine. Faptul că un tânăr vine și stă în ascultare în fiecare noapte și în fiecare zi, aici, pe vatra aceasta fierbinte, asta îl absolvă de multe neputințe.

Părinților, lumea are nevoie de jertfa monahilor. Vorbeam acum cu părintele secretar: pentru viețuitorii, pentru frații și călugării mănăstirii, ține Dumnezeu pământul. Lumea întreagă trăiește în urma acestor rugăciuni ale călugărilor. Și asta nu trebuie să se uite niciodată.

Nu există ceva mai frumos decât veșmântul monahal. Mult mai frumos este veșmântul monahal decât veșmintele arhiereului. Mă uit, de exemplu, la părinții și la rasoforii din biserică, parcă-s niște voievozi. Să nu uităm că oricâte fapte bune am face, nu sunt prețuite de Dumnezeu dacă neglijăm biserica. Când ești la ascultare, tot în biserică ești. Dar, dacă te sustragi și de la biserică, și de la ascultare, atunci guști deja din iad. Ca și căprioarele care doresc

să se adape din izvorul cristalin, așa trebuie monahul să înseteze mereu după slujbele bisericii (*cf.* Ps. 41, 1).

Mă depășește, mă copleșește importanța pe care o are monahismul. Și aceasta o spun în deplină cunoștință de cauză.

Nicio secundă nu am regretat că am ales calea monahală. Și acum, la 78 de ani, mă mir cum de nu se fac toți oamenii călugări! Cât este de deșartă viața! Și cât e de trecătoare! Cât e de nestatornică! Mă mir cum de nu fuge toată lumea să-și dăruiască viața lui Hristos. Foarte insistent văd capătul drumului vieții mele. Și dau din suflet slavă lui Dumnezeu că mi-a ajutat de am îmbrăcat haina monahală, de am ostenit, mult-puțin, în viața călugărească.

Uitați-vă dumneavoastră la cei din lume. Îl vezi pe tânăr răpit, îndrăgostit, o vede pe aleasa lui ca pe o zână. În scurt timp n-o mai poate suporta și trăiesc unul cu altul forțat, din obligație oarecum. Asta, din mila lui Dumnezeu, nu se întâmplă la toată lumea. Există și familii fericite, există soț și soție care trăiesc până la adânci bătrâneți în dragoste și în armonie. Dar, în general, cei care se dedau mai mult lumii, în scurt timp se satură de lume și lumea se satură de ei. În timp ce monahismul este o viață atât de puternică, atât de luminoasă! Părinților… atât de conștient sunt de prezența lui Dumnezeu, încât nu mi se poate pleca gândul spre cel rău, știind că ochiul lui Dumnezeu mă privește pe mine și pe fiecare, știind că Dumnezeu privește nu numai faptele văzute, ci și ceea ce este înlăuntru, în inima noastră.

Ne trebuie mai mulți oameni duhovnicești și-n mănăstiri, și-n parohii, și-n școlile teologice. Frații care vin în mănăstiri să fie conștienți de locul unde se află, să fie conștienți de felul cum trebuie să trăiască într-un asemenea loc sfânt. Dacă nu sunt în stare să trăiască la nivelul pe care îl cere viețuirea monahală, este mai bine să se întoarcă în lume; să nu umbrim, să nu compromitem mănăstirea. De aceea, este nevoie să se facă o cernere bună. Este foarte important acest lucru! Să fii deschis la început; să-l primești pe frate, să-l lași să vezi dacă are sau n-are chemare, dacă are râvnă și dragoste pentru cinul îngeresc. Dacă-l vezi că nu corespunde, atunci îi spui: „Frate, ține o mică sumă de bani pentru drum. La revedere! Lasă-ne pe noi să trăim fără de dumneata, că dumneata nu ai ce face în acest loc. Dumnezeu să te apere!" Nu trebuie să dorim numaidecât ca să avem mănăstirea plină de călugări. Mai bine puțini, dar buni. Decât o mănăstire să aibă călugări nevrednici, mai bine să rămână mănăstirea goală. O mănăstire în care călugării nu onorează cinul îngeresc îi smintește pe oameni, ucide suflete.

Le spuneam unor frați dintr-o mănăstire: „Dacă voi ați compromite mănăstirea, eu n-aș mai putea veni aici, mi-ar fi rușine de oamenii din sat. Ar zice că și eu sunt într-o minte cu voi, că și eu gândesc ca și voi. N-aș mai putea trece prin orașul care este cel mai aproape de mănăstire. Din moment ce lumea m-ar vedea cu barbă și haine călugărești ca pe voi, o să fiu și eu declarat că sunt într-o minte cu voi, cu cei neserioși. Nu pot așa ceva. Nu pot. Așa că prieteni suntem, frați suntem, dar vă rog

să vă ridicați la nivelul la care trebuie să fie un frate de mănăstire". Eu nu am conceput niciodată, în 29 de ani de stăreție, ca monahii să iasă la plimbare prin sat. Niciodată n-am plecat din mănăstire, decât numai atunci când am fost în ascultare, când am avut de rezolvat vreo problemă a mănăstirii. Am trăit 33 de ani într-o mănăstire, dar niciodată n-am rămas peste noapte în sat. La miezul nopții dacă a trebuit să vin – am avut o slujbă sau ceva de felul acesta –, singur prin pădure am venit și nu mi-o fost frică.

Le-am spus unor credincioși, pe când am încercat să refacem prestigiul unei mănăstirii: „Voi sunteți vinovați! Pentru că voi îi ispitiți pe monahi. Îi chemați la o gustărică, la un păhărel de băutură, la o prietenie. Și asta înseamnă că voi sunteți dușmanii de moarte ai acestor călugări. Voi sunteți cei care îi ispitiți și-i distrugeți".

Revin la ceea ce am vorbit înainte. Să nu ne lăsăm intimidați din cauza păcatelor noastre. Dumnezeu ne suportă așa cum suntem, ne iubește și vrea să ne ajute ca să ne revenim în fire, dacă și noi vrem să ne ajutăm și dacă vrem să-I cerem ajutorul. Să ne gândim numai la faptul că Dumnezeu S-a făcut Om ca să ne izbăvească pe noi din iad, de la osânda veșnică. Teribil, înspăimântător acest adevăr! Dumnezeu n-a suportat să vadă făptura Lui căzută la pământ. Și a făcut tot ce a fost posibil pentru ca să o salveze, să ne salveze. Atunci, consider eu, ar fi bine să ne retragem în cele dinlăuntru și să lăsăm gândurilor libertatea ca să reflecte asupra tainelor ce ne înconjoară. Suntem înconjurați de mari taine, de care omul obișnuit

nu e conștient; trebuie să ai un har special pentru aceasta, trebuie o harismă ca să poți să îți dai seama de existența acestor taine și de importanța mântuirii.

Glasul conștiinței[31]

De obicei se spune așa: „Hai să stăm de vorbă împreună!” Niciodată însă nu se spune: „Vino să tăcem împreună!” Tăcerea după Dumnezeu este foarte valoroasă. Ar fi foarte important ca un frate să-i zică la alt frate vorba aceasta: „Vino ca să tăcem un pic”. Acesta nu este un timp gol, vid. A tăcea înseamnă a medita, a aprofunda, a face ceva mai de preț decât cuvântul. În cuvânt poți să greșești. Pe când în tăcere, în meditație, în rugăciune, ești mai aproape de Dumnezeu.

În urmă cu mai mulți ani am fost într-o delegație în India. Și, când ne-am întors de acolo, în ziua de 18 ianuarie 1989, s-a făcut o mică întrunire la Patriarhie ca să ne spunem impresiile. A vorbit Preafericitul Teoctist, a vorbit Preasfințitul Epifanie, profesorul Remus Rus și alții. Eu n-am vorbit. Atunci Patriarhul m-a provocat și a spus: „Preasfințitul Justinian n-a spus nimic, nu vorbește?” Și i-am răspuns: „Când am plecat în această delegație, mi-am propus să tac, să ascult și să privesc”. Apoi am

[31] Baia Mare, 2006.

adăugat: „Vă aduceți aminte, Preafericirea Voastră, când am vizitat o facultate teologică și am ieșit în grădină, în parcul facultății, și mi-ați spus: *Preasfințite, priviți peisajul, că niciodată nu veți mai avea ocazia să vedeți acest peisaj!* Și am răspuns: *Da, privesc în tăcere*. Ei, acum aș putea să vă spun aproape fiecare fir de iarbă cum stătea. Am înregistrat tot". Iată ce înseamnă a tăcea, a privi și a asculta. Dacă știi cum să taci, dacă știi cum să privești și cum să asculți, te poți îmbogăți sufletește foarte mult.

Mântuitorul are un cuvânt foarte interesant și puțin cam sever. Chiar foarte sever. Cuvântul acesta îi avea în vedere pe adversarii Mântuitorului și, în general, pe toți cei împietriți la inimă: „De aceea le vorbesc în pilde, că, văzând, nu văd și, auzind, nu aud, nici nu înțeleg. Și se împlinește cu ei proorocia lui Isaia, care zice: «Cu urechile veți auzi, dar nu veți înțelege, și cu ochii vă veți uita, dar nu veți vedea». Căci inima acestui popor s-a învârtoșat și cu urechile aude greu și ochii lui s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă, și Eu să-i tămăduiesc pe ei" (Mat. 13, 13-15). Este foarte aspră mustrarea aceasta a Mântuitorului, prin care îi atinge pe oamenii ce trec prin viață așa, ca o cârtiță, ca și cum n-ar avea ochi. Dacă privești așa cum trebuie în jurul tău, la întreaga creație, totul este un adevărat miracol, toate vorbesc despre Dumnezeu.

Noi, în calitatea pe care o avem de frați, de viețuitori în mănăstire, avem posibilitatea ca să auzim cum ne vorbește Dumnezeu în următoarele patru feluri: prin

cuvântul de învățătură, prin sfatul duhovnicului în Taina Spovedaniei, prin cărțile inspirate de Duhul Sfânt și prin slujbele bisericești. Dar mai există și o altă cale prin care ne poate vorbi Dumnezeu: prin conștiință. În conștiință trebuie să faci o departajare între glasurile pământești, lumești, care îți apar, și glasul lui Dumnezeu. Poți să-L asculți pe Dumnezeu oriunde te găsești. Aici este importantă tăcerea. Conștiința ne vorbește îndeosebi în starea de interiorizare, de tăcere, de adunare în sine.

Prin vorbă omul poate greși. Dar tăcând și reflectând, și meditând, și rugându-se, foarte greu va face greșeli mari. Niciodată un om nu se va simți singur, dacă se roagă și dacă își ascultă glasul propriei conștiințe. Numai acela se simte singur care nu apelează la această voce interioară. Aceluia i se face urât în viață, acela caută societatea care să-i alunge urâtul. Omul care ascultă vocea interioară, care privește lumea cu ochiul cel dinlăuntru, trăiește într-o stare de trezvie și de bucurie duhovnicească. Aceste lucruri vi le mărturisesc pentru că știu că sunteți mulți începători și sper că o să vă aduceți aminte de ele în viitor, când veți ajunge maturi nu numai fizic, ci și duhovnicește.

În legătură cu maturitatea: maturitatea și bătrânețea nu se numără cu anii, sunt alte criterii de evaluare. Poate fi un om tânăr, dar să fie foarte îmbătrânit, mă refer mai ales la tineretul care trăiește lumește, care se scaldă în patimi. Dumneavoastră sunteți tineri și nu de mult v-ați smuls din vadul lumii. Însă există această îmbătrânire prematură din cauza patimilor; vezi tineri îmbătrâniți sau, dacă vreți un cuvânt mai dur, rablagiți. Pe om îl

îmbătrânesc grijile lumii, plăcerile lumii, patimile lumii.

În urmă, pe 12 martie, am împlinit 65 de ani de când am intrat în mănăstire în anul 1941. Și am sărbătorit, ca întotdeauna, această zi foarte sfântă pentru mine; mi-e mult mai dragă ziua aceasta decât ziua de naștere. M-am născut în 28 mai pentru chinul și pentru greutatea unei vieți, pentru lume și pentru păcatele lumii. M-am renăscut pe 12 martie, când am intrat în mănăstire. Din momentul acela eu am intrat în alt spațiu. Și am trăit permanent într-un spațiu care nu mai era spațiu pământesc și lumesc. Și le spuneam la părinți – că mi-am petrecut și această zi în mijlocul unei obști călugărești – un cuvânt la care au zâmbit: „N-am îmbătrânit, pentru că eu am fost bătrân din copilărie; de copil am fost bătrân". Eram copil în satul meu și veneau oameni din sat ca să-mi ceară sfat și să stea de vorbă cu mine, iar eu eram foarte mirat, pentru că nu găseam să am o calitate ca oamenii aceștia să vină la mine. Și nici astăzi nu știu de ce anume veneau și ce vedeau. Că frumos n-am fost, deștept n-am fost. Poate veneau fiindcă m-au văzut că eram un copil bătrân. Iar acum mă simt ca un bătrân tânăr.

Citeam săptămânile trecute, în scrierile unui Sfânt Părinte, că îngerii râd de frații și de călugării care se lasă prea mult tulburați și neliniștiți. Nu este justă această neliniște și această frământare pentru un om care cunoaște că este asistat în fiecare clipă de un înger și de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. De ce atunci în *Rugăciunea domnească*, care este vitală, există printre altele și un cuvânt al Mântuitorului pus acolo: „Facă-se

voia Ta" (Mat. 6, 10)? Trebuie să avem deplină încredere în Cel care a zis: „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ" (Mat. 28, 18). Iată, prin acest cuvânt, Mântuitorul ne-a asigurat că El este Stăpânul în cer și pe pământ. Și tot ce se întâmplă este cu voia Lui sau cu îngăduința Lui. Tot ceea ce este rău, neziditor, nu este cu voia lui Dumnezeu, ci e cu îngăduința Părintelui ceresc, cu știrea lui Dumnezeu. Și atunci, noi trebuie să fim conștienți că nu suntem niciodată singuri.

Cineva m-a întrebat odată de ce m-am făcut călugăr. Creștinii noștri îi admiră pe tinerii care intră în mănăstire. Îi iubesc pentru că s-au decis ca să renunțe la drepturile și la bucuriile vieții pământești pentru împărăția lui Dumnezeu. Credincioșii români îi privesc pe călugări ca pe niște martiri. Monahismul duce mai departe crucea pe care au dus-o martirii. Un frate, un viețuitor de mănăstire, nu moare numai o dată, ci în fiecare zi el trebuie să facă un act de martiraj, de sacrificiu; în fiecare zi el își taie voia.

Să vă spun o întâmplare din trecut. Eram la mănăstire, înainte de Decretul 410 din 1959, când au fost dați afară din mănăstiri aproape toți viețuitorii. Au fost lăsați numai bătrânii, pe ici pe colo, sau câte cineva care să păzească puțin mănăstirile. Înainte de Decret aveam o obște frumoasă. Eram 24 de viețuitori. În sat, aproape în fiecare lună se schimba șeful de Miliție; întotdeauna încercau să aducă unul și mai rău. Frații erau îngrijorați și-mi spuneau: „L-a schimbat iarăși pe șeful de post!" Și eu le-am pus întrebarea:

– Dar l-ați văzut pe noul șef?

– L-am văzut.

– Și are gură?

– Are, Părinte Stareț.

– Și burtică are?

– Are și burtică.

– Atunci dormiți liniștiți, că și el, peste o lună de zile, va fi ca mielul. Dacă are burtă și mănâncă, ciugulește și el ceva și… în sfârșit.

Mai veneau la mănăstire pădurarul sau milițianul și, cum se obișnuiește, îi serveam cu ceva. Odată, unii părinți m-au mustrat: „De ce îi serviți? Lăsați-i așa…” – cum zice omul la nervi, că nu aveau prea mare dragoste față de ei. Și le-am zis: „Măi frate, pe fiecare îl servești cu ce știi că e propriu lui. La purcel îi dai grăunțe, că de aia e purcel, cu asta poți să-l mângâi. Unuia din aceștia, dacă-i vorbești din *Viețile Sfinților*, zice că ești prost și nebun. Îi dai ce îi este lui pe plac. Și prin aceasta el înțelege foarte mult. El pleacă și zice: *Măi, parcă nu-i așa cum am fost educați; și aici sunt oameni, și aici este omenie*. Și, în întâlnirea aceasta cu el, discuți lucruri care-l interesează. După aceea, foarte ușor, mai discuți și probleme care nu-s din domeniul lui”.

Era într-o zi de vară. Personalul, frații erau fiecare la ascultări; de la bucătar până la cei care erau plecați la coasă sau la alte munci. Eu eram singur în mănăstire. Vine acel șef de Miliție. Am început să vorbim, ca doi oameni… foarte serioși. El mi-a spus, la un moment dat: „Eee, da… înțeleg, înțeleg. Dumneavoastră ați venit aici pentru că e o viață ușoară, se trăiește bine, nu ați venit

aici pentru că credeți în Dumnezeu. Nuu...” Ei așa erau educați, că preoții nu cred în Dumnezeu. Atunci i-am răspuns: „Domnule, nu te supăra! N-aș vrea să te supăr, dar ți-oi spune și eu ceva. Nimeni din obște nu-i chior, nu-i șchiop, nu e prost, sunt oameni de bună calitate, oameni întregi și sănătoși. Am fi cei mai ticăloși, buni să ne împușcați pe toți, dacă noi, bărbați în toată firea, am fi venit la mănăstire pentru un trai mai bun. Dacă noi nu aveam această dragoste de Dumnezeu, ne făceam cu toții milițieni. Noi am venit la mănăstire din credință, fiindcă am vrut să ne dăruim viața lui Dumnezeu și fiindcă iubim acest popor și vrem să-l ajutăm”.

De cele mai multe ori, oamenii stăpâniți mult de patimi nu-i pot suporta pe călugări. Un creștin adevărat, însă, totdeauna privește cu admirație spre monahism. Mă gândeam și astăzi, în sfânta biserică: miliarde de îngeri fac ceea ce fac monahii în mănăstire – aduc slavă lui Dumnezeu.

Cei care sunt în lume, de cele mai multe ori, muncesc din greu și se zbat pentru lucruri extrem de trecătoare. Un monah care este în ascultare, tot ceea ce face este spre slava lui Dumnezeu. Chiar și când doarme, doarme spre slava lui Dumnezeu. Voievozii și strămoșii noștri au întemeiat aceste altare mănăstirești, iar noi, la rândul nostru, le dăm viață în continuare. Indiferent de neputințele tale, de toate slăbiciunile tale, de micile sau marile tale prăbușiri, stai drept ca o santinelă la datorie, ține candela aprinsă și ușa mănăstirii deschisă! Prin acestea mare plată vei avea de la Dumnezeu.

Cunoașteți foarte bine din Sfânta Scriptură când Dumnezeu, supărat pe poporul ales fiindcă își făcuse un idol din vițelul de aur, i-a zis lui Moise: „Eu Mă uit la poporul acesta și văd că este popor tare de cerbice; Lasă-Mă dar acum să se aprindă mânia Mea asupra lor, să-i pierd și să fac din tine un popor mare!” (Ieș. 32, 9-10). Ce s-a întâmplat atunci? Moise a mijlocit pentru popor, cu toată dăruirea: „O, Doamne, poporul acesta a săvârșit păcat mare, făcându-și dumnezeu de aur. Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris!” (Ieș. 32, 31-32). Și, pentru rugăciunile lui Moise, a abătut Dumnezeu pieirea de la tot poporul.

Așa spune un Sfânt Părinte: „De multe ori Dumnezeu este biruit de sfinți”. Se supune Dumnezeu acelora care au renunțat la toate, care au intrat în slujirea Lui pe acest pământ devastat astăzi de puterea diavolului.

Lumea are foarte mare nevoie de călugări dedicați trup și suflet slujirii lui Dumnezeu și a semenilor. Fiți demni de haina pe care o purtați și țineți-vă trează conștiința, care este vocea lui Dumnezeu sădită în firea omului! Prin nepăsare, prin indolență, putem să înăbușim glasul conștiinței.

Nestatornicia în viața monahală[32]

Discutam odată cu un părinte stareț și mi se plângea că monahii nu sunt statornici. Și m-a întrebat dacă are rost să primească în mănăstire pe oricine. Eu am această părere: în general este bine să nu închidem poarta mănăstirii. Există un cuvânt rămas de la bătrâni: „În mănăstire intră toți câți vor și rămân câți pot". Se poate întâmpla să-l refuzi pe un om care are vocația, chemarea de la Dumnezeu și care, intrând în mănăstire, ar ajunge un mare călugăr, un mare cărturar, un mare episcop, poate chiar patriarh. Și tu, închizându-i poarta, ai pierdut un element de mare valoare și vei răspunde înaintea lui Dumnezeu. Lasă poarta deschisă. Bucură-te când intră, nu te supăra când pleacă. În toate trebuie dreaptă socoteală.

Când vine un frate și vrea cu toată hotărârea să rămână în mănăstire, cercetează-l, încearcă-l, bucură-te din inimă că a venit și caută să-l ajuți ca să se formeze. Dacă a fost chemat de Dumnezeu pentru cinul îngeresc

---

[32] Mănăstirea Putna.

și totuși el pleacă înapoi în lume, la un moment dat va regreta. Eu am observat că astfel de frați, pe care îi scoate satana din mănăstire, chiar dacă nu au depus încă voturile monahale, primesc de la Dumnezeu o pedeapsă aspră. Așa se întâmplă în cele mai multe situații. Nu vreau acum să vă rețin și să vă prezint multe cazuri. Vă spun doar unul sau două.

Un frate de la Mănăstirea Sâmbăta, Grigore, a vrut neapărat ca să facă Seminarul. A venit la Cluj și Clujul l-a înghițit; s-a împrietenit cu lumea și s-a căsătorit cu o fată foarte „evlavioasă" – între ghilimele evlavioasă. Fiindcă, dacă ar fi fost fata creștină cu adevărat, i-ar fi spus: „Tu ești frate de mănăstire, nu-mi face curte. Eu mă voi căsători cu un om liber, cu un om care nu i-a promis lui Dumnezeu că se va călugări". S-au căsătorit. El a terminat Seminarul, l-a hirotonit Arhiepiscopul Teofil preot și peste un an de zile s-a îmbolnăvit foarte rău. Așa au spus doctorii: un cancer intern, încât și-a vărsat toate măruntaiele pe gură.

Să vă spun un alt exemplu, care e și mai grăitor. Părintele Gherontie a fost ieromonah, a ajuns preot la o parohie, apoi s-a căsătorit. Odată eram într-o librărie în Cluj, librăria George Coșbuc. Era în aprilie. M-am întâlnit cu el și am ieșit amândoi până-n spate. Două ore m-a tocat și m-a chinuit – numai despre nevasta lui și despre fetele lui mi-a vorbit. L-am suportat. El slujea în Munții Apuseni, într-o parohie și la câteva filii. În vara aceluiași an, într-o duminică, era într-o filie și avea după Liturghie o cununie. Satele de acolo sunt în munți, sunt

foarte departe unul de altul și e foarte greu de ajuns de la un sat la altul, pentru că sunt prăpăstii adânci, văi adânci. N-au venit nuntașii când s-a terminat Liturghia, iar el nu mai voia nicicum să stea; voia să plece. Cantorul și ceilalți credincioși au insistat: „Nu plecați, părinte, doar vine nunta. Suntem de toată minunea". El – nu și nu, că el nu stă. Până la urmă i-a spus cantorului – lucrul îl știu bine de la cantor –: „Rămân, dar cu o condiție: să vii și să stai și dumneata lângă mine, în mijlocul bisericii, unde se face cununia". Cantorul îmi zicea: „Am rămas foarte mirat, pentru că de atâtea ori făcuse slujba fără să pretindă ca eu să mă duc și să stau lângă el. Am cedat, pentru că m-am gândit că trebuie să-i așteptăm pe nuntași. Nu prea mi-a convenit, fiindcă îmi era rușine de oameni". În cele din urmă, a început slujba cununiei. Și, ca din senin, a venit un trăsnet și l-a făcut negru pe părintele Gherontie, în mijlocul nuntașilor. Nici cantorul, nici altcineva nu a pățit nimic. Doar părintele era căzut pe jos, grămadă, negru la față. Și îmi spunea cantorul: „Nici nu era înnorat, era doar un noruleț, așa..." Iată, sărmanul părinte, cum a uitat de legămintele pe care le-a făgăduit lui Dumnezeu și mai făcea atâta caz, lăudându-se cu rătăcirea lui.

De aceea, în mănăstire e bine să fie poarta deschisă și să fie primiți aproape toți câți cer. Își verifică omul puterea, ca frate, și pe urmă e liber, dacă el simte că nu are chemare spre monahism. Are posibilitatea să rămână și are posibilitatea să iasă pe poartă afară. Fiecare nou venit trebuie să se gândească bine, să se roage din toată inima ca să-și dea seama dacă Dumnezeu îl cheamă cu

adevărat la viața monahală și dacă vrea să urmeze cu toată râvna această chemare. Nu am niciun fel de frică cum că monahismul se va stinge de pe pământ. Cei mai fideli slujitori ai lui Dumnezeu și ai Bisericii sunt monahii; mulți-puțini, câți ne ajută Bunul Dumnezeu.

Un părinte de la noi, ierodiaconul Ilarion, mi-a cerut să-i dau voie ca să meargă în satul lui, la o slujbă. I-am dat voie. S-a întors de acolo tare tulburat, fiindcă l-o mustrat preotul din sat. I-a zis: „De ce te-ai făcut călugăr? Că doar tu vezi că monahii n-au făcut absolut nimic pentru Biserică, călugării nu au niciun rost". Eu i-am spus: „Regret, părinte Ilarion, că ești tânăr și n-ai suficientă pregătire și experiență. Trebuia să-i explici la preot: *Dumneata ai uitat ce ai învățat la Teologie sau n-ai învățat nimic? Cum ai luat examenele? Ai uitat ce ai învățat la Istoria Bisericii Universale? Aproape tot ceea ce avem noi valoros în Biserică este fructul monahismului: cărțile de care tu te folosești, gândirea teologică, arta, pictura, misionarismul, toate au fost într-o strânsă legătură cu monahii. Cum poți spune tu că nu au făcut nimic?*"

Mă uitam acum la acest miracol, catapeteasma, și l-am întrebat pe Părintele Stareț dacă e lucrată de monahi. Părintele Stareț mi-a răspuns că el crede că monahii au lucrat-o. Numai un călugăr putea să facă o catapeteasmă atât de frumoasă și atât de prețioasă. E nemaipomenit. Călugărul are răbdare, are sensibilitate. Călugărul care se lasă prins de călugărie cu adevărat e în stare să facă minuni. Întotdeauna am ținut în mod deosebit la călugări. Într-un interviu, la vreo 3-4 ani după Revoluție,

mi s-a pus o întrebare prostească: „Un episcop mai este și călugăr?” Și i-am răspuns: „Sub haina împărătească de arhiereu, sub acest veșmânt imperial care este veșmântul arhieresc, întotdeauna episcopul poartă haina de monah, paramanul îl poartă pe spate, iar pe piept crucea pe care a primit-o la călugărie. Întotdeauna. Chiar dacă deasupra sunt haine și cruci de argint și de aur, pe piept poartă însă crucea simplă a călugăriei lui, până la sfârșitul vieții”.

Pe mine mă doare foarte mult când văd vreun ierarh care a uitat că e călugăr. Și poate că n-a fost niciodată călugăr. Din necesitate, se mai fac uneori ierarhi cu un monahism formal; sunt și cazuri din acestea. Dar majoritatea ierarhilor sunt conștienți că sunt monahi.

Am o mare dragoste față de monahi. Îi privesc ca și cum aș vedea că s-au coborât îngerii pe pământ și asta numai pentru decizia lor de a renunța la bucuriile lumii acesteia, de a-și dărui viața lui Dumnezeu și de a intra într-o sfântă chilie. Tare frumos vorbesc Sfinții Părinți despre monahism. Pentru noi, călugării, e atât de evidentă prezența lui Dumnezeu în viața creștină. Noi trăim în viața creștină așa cum trăiește peștele în apă. Monahul este în elementul lui în mănăstire. Știe să râdă, ba se întâmplă câteodată chiar să zburde. Pentru că în *Viețile Sfinților* se scrie că lui satana îi este mai mult frică de omul vesel, decât de omul trist. Vine și timpul în care nu-ți mai vine a zburda.

Primăvara, toată atmosfera vibrează de veselie. Apoi vine vara, când începe să fie lucrul mai serios. Vine toamna, când încep să se coacă roadele. Și vine iarna, când adoarme

totul. Exact așa este viața omenească. Tinerețea este mai zburdalnică. Bărbăția este mai sobră. Bătrânețea este mai senină, ca o toamnă cu struguri mulți și prune coapte. Și iarna este timpul când am trecut dincolo.

La vârsta mea este foarte prezentă viața de după moarte. Pentru un om mai tânăr și pentru dumneavoastră aceasta este o enigmă. Pentru un bătrân care a avansat puțin, nu numai cu bătrânețea, ci s-a maturizat, e mai prezentă viața de dincolo decât aceasta. Aici te forțezi ca să faci față, ca să stai cu picioarele pe pământ, dar cu inima ești în altă parte – ești dincolo. Într-o predică, în toamna trecută, când am sfințit o mănăstire, le spuneam creștinilor noștri că m-am cutremurat gândindu-mă la momentul în care sufletele lui Nicolae Ceaușescu și al soției, după ce au părăsit trupul, s-au trezit deodată față-n față cu Hristos, Cel pe care L-au tăgăduit atâta timp. Clipa aceea a fost mult mai grozavă decât momentul când au fost împușcați.

Le-am spus, aseară, la studenți, o întâmplare din viața mea. Începând cu anul 1949, autoritățile comuniste au luat măsuri severe și au început să supravegheze îndeaproape hramurile mănăstirești. La noi, la Rohia, în ajun de 15 august, veneau Securitatea și Miliția și, de pe dealuri, înconjurau mănăstirea. Apoi, le interziceau creștinilor să intre în mănăstire. Desigur, creștinii încercau să treacă, dar securiștii îi alungau. Preoților de prin sate, nici atât nu le dădeau voie ca să vină. Dar, foarte interesant, când începea să se tragă clopotul pentru slujbă, milițienii și toți ceilalți nu mai acționau; se vede

că așa aveau dispoziție. Stăteau liniștiți la posturile lor, iar oamenii, profitând de aceste momente, se porneau repede și umpleau mănăstirea.

În 1951, în tot ajunul hramului a fost lupta aceasta. După ce am început vecernia, la ora 18, s-au umplut și biserica și curtea de lume. Eram doi ieromonahi de rând cu credincioșii. Ne-am sfătuit amândoi în altar să ieșim până afară pentru 10 minute și pe urmă să ne întoarcem la lucru: unul la scris pomelnice și unul la spovedit. Oamenilor nu le-am spus nimic. Eu am intrat în stăreție, care era la vreo 10 metri de biserică, și m-am așezat puțin pe pat... La un moment dat, am început să mă întreb: „Ce s-a întâmplat, de nu-s culcat în pat așa cum trebuie?" Și atunci, tot eu mi-am răspuns: „Fiindcă m-am așezat doar pentru 5 minute". „Dar ce-i astăzi?", mi-am pus iar întrebarea. „Păi, e hramul", tot eu mi-am răspuns – dar cu ochii închiși, nu am deschis ochii. Și am pus a treia întrebare: „Dar ce e cu liniștea aceasta?" – pentru că, atunci când m-am așezat acolo, se auzea de afară vuietul oamenilor.

Și atunci am deschis ochii. Când m-am așezat acolo, la ora 8 seara, era întuneric beznă. Dar acum, când am deschis ochii, în casă era o lumină puternică. M-am ridicat din pat, m-am dus în fața geamului și m-am uitat spre bucătărie. Exact în momentul acela, din bucătărie ieșea și celălalt ieromonah. Și el, ca și mine, îmbrăcat, așa cum ieșisem seara din biserică. Căsca, se întindea, se uita la soare, apoi a venit grăbit spre stăreție. A intrat la mine și mi-a zis: „Vai, Părinte Stareț, vă rog să mă iertați.

Ce ați putut face singur toată noaptea? Fiindcă eu m-am dus aseară până-n bucătărie și m-am întins pe o bancă și m-am trezit tocmai acum". „Părinte Nifon, același lucru mi s-a întâmplat și mie. Uite, m-am așezat pe pat și m-am trezit numai acum. Cât e ceasul?" „E ora opt". Deci era vorba de 12 ore. Am ieșit amândoi afară. La un colț, acolo, era o femeie cu un copil orb, iar în curte și-n mănăstire nu mai era absolut nimeni. Femeia, când a văzut că ieșim, a început să plângă și mi-a zis: „Vai, părinte, ce s-a întâmplat după ce ați intrat în casă! Au venit Securitatea și Miliția și i-au alungat pe toți oamenii. Pe mine m-au lăsat, că m-au văzut cu copilul acesta orb". A trecut un fior prin mine, mi-am dat seama că a fost ceva ieșit din comun. I-am zis părintelui: „Părinte Nifon, e ora 8, du-te și toacă și să începem slujba". Am tocat, am început slujba și au început iar să vină oamenii din pădure.

La o lună și jumătate eram într-un orășel de lângă mănăstire, în Târgu Lăpuș. Eram prin piață, mergeam spre protopopiat. Din partea opusă venea un milițian, băiat tânăr, pe care îl cunoșteam. Și, când s-a apropiat, cu chipiul tras pe ochi, mi-a spus încet: „Vai, Părinte Stareț, ce cuminte sunteți!" Eu am răspuns puțin mai repezit: „Dar de ce?" „Pentru că n-ați ieșit afară de Sfânta Marie. Noi am văzut unde ați intrat și dumneata și celălalt călugăr și am primit ordine precise; dacă ați fi ieșit afară, nu știu dacă mai vedeați lumina soarelui. Eu eram pus santinelă la ușa sfinției tale și m-am rugat lui Dumnezeu ca să vă dea minte și să nu ieșiți afară". Ei, atunci, vă spun drept, am transpirat tot; mi-am dat

seama de minunea ce se întâmplase. Orice om, după 6, 7 sau 8 ore se trezește. Dar eu plecasem doar pentru 10 minute. Dacă ne-am fi trezit mai devreme, am fi ieșit imediat afară. Frățiile voastre cred că ați realizat că acesta nu este un basm citit din cartea de povești. E un miracol, e o minune a lui Dumnezeu, care nu poate fi pusă la îndoială. Și astfel de momente, în care am văzut purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au fost multe în viață. De aceea, vă spuneam că un om care are încredere în Dumnezeu și este conștient că nu-i singur, își dă seama că Dumnezeu ne poartă de grijă; atunci nu are motiv să se crispeze, să se neliniștească.

Tot aseară, le-am spus studenților o altă întâmplare pe care este bine să o știți. Un tânăr, Alexandru, orfan de tată, a fost crescut de mamă-sa cu multă greutate și, în cele din urmă, a reușit să ajungă student la Politehnica din Cluj. El avea o mare deficiență cardiacă. La anumiți oameni nu se dezvoltă inima în paralel cu organismul, cu tot trupul; inima rămâne ca la un copil mic și, la un moment dat, nu mai rezistă. Acestea sunt cazuri rare. Așa era și Alexandru. După ce a terminat anul doi de facultate, a venit sus la mănăstire și a stat o lună de zile, în speranța că, poate, Dumnezeu va face o minune ca să supraviețuiască. Își dorea foarte mult să trăiască. Îl văd parcă și acum stând în picioare pe niște trepte; era înălțuț, subțire, fața îi era albă ca peretele, din cauza deficienței cardiace. A plecat după o lună și, în iarna următoare, pe la sfârșitul lui februarie, mi-a venit vestea de la Târgu Lăpuș că fratele Alexandru mă roagă să mă duc până la

el, fiindcă vrea să se spovedească. A doua zi de dimineață am mers peste deal și, când am intrat în Târgu Lăpuș, începea să se facă ziuă, iar oamenii ieșiseră pe afară, la treburi. Cineva m-a întrebat:

– Părinte Stareț, mergeți la Alexandru?

– Da.

– Nu știți ce s-a întâmplat?

– Nu știu.

– Alexandru a murit și a înviat. El a trimis după Sfinția Voastră ca să veniți, fiindcă voia să se spovedească. Dar a murit și, înainte de a muri, a căzut într-o stare de revoltă împotriva lui Dumnezeu și blestema și înjura pe Dumnezeu, de ne-am îngrozit toți vecinii. Și în această stare a murit.

Am ascultat, am mers mai departe și am ajuns în curtea lor, unde le-am văzut pe mama lui Alexandru și pe sora lui.

– Ați venit, Părinte Stareț?

– Am venit.

– Dar știți ce s-a întâmplat cu Alexandru?

– Am auzit. Mi-au spus vecinii câte ceva.

Și atunci ele mi-au repetat același lucru. Am intrat în casă. Alexandru stătea pe pat, rezemat de perete, cu o față atât de frumoasă, atât de veselă – eu n-am mai văzut așa ceva. Și, zâmbind, mi-a zis:

– Ați venit, Părinte Stareț?

– Am venit.

– Ați auzit ce am pățit? Când am văzut că nu mă pot salva, am căzut într-o stare de revoltă și de ură, de

dușmănie împotriva lui Dumnezeu; mă întrebam de ce îmi ia viața? Am blestemat și am înjurat. În această stare fiind, au venit doi și m-au luat și m-au dus până la marginea unui orizont. Și, când am ajuns acolo, am văzut în spate toată lumea aceasta, iar în față am văzut cealaltă lume, așa cum spuneți dumneavoastră în biserică. Când cei doi au vrut să mă treacă dincolo de orizont, am auzit o voce care a spus: „Nu-l putem primi la Noi, fiindcă Ne-a blestemat și s-a lepădat de Noi. Dar nu-l putem arunca nici în iad, fiindcă-i curat. Duceți-l înapoi, să se spovedească și să se împărtășească și apoi îl vom primi la Noi". Și așa, Părinte Stareț, m-am pomenit aici. De aceea, am trimis după dumneavoastră; vreau să mă spovedesc și să mă împărtășesc. Știți cât de legat eram de viață, cât de trist eram când vedeam că-s bolnav. Acum puteți constata cât sunt de fericit, fiindcă am văzut unde mă voi duce. Sunt fericit! Aș vrea să pot să strig ca să mă audă tot pământul și în special tineretul, să le spun la toți să nu se mai îndoiască de credința în Dumnezeu, de credința în sufletul nemuritor, de credința în viața veșnică! Vă rog să le spuneți întotdeauna oamenilor această întâmplare! Și vă rog să veniți să mă înmormântați".

M-am reîntors la mănăstire. Nu mai țin minte peste câtă vreme am fost chemat la înmormântare. În ziua înmormântării a fost o vreme foarte frumoasă. Era un cer atât de senin și un soare atât de frumos, tot pământul era îmbrăcat cu zăpadă. Au fost copii de la toate școlile din Lăpuș și colegii lui de la Facultatea din Cluj, și profesorii, și foarte multă lume.

Mai multă lume mi-a zis: „De ce nu scrieți această întâmplare?" N-am scris nimic. Fiindcă îmi este teamă că nu voi putea răbda emoția unor astfel de momente. Nu pot fi răbdate. De aceea, nu am scris. Totuși, m-am forțat și am trimis o notiță, la insistența Părintelui Ioanichie Bălan și sfinția sa a publicat-o într-o broșurică de istorioare duhovnicești. Am simțit că am făcut un mare păcat că i-am trimis acel material. Un caz din acesta, extraordinar, să-l pui între istorioare?

Spuneam odată la mănăstire, într-o predică, de ce Dumnezeu nu ne dă semne. Pentru că Dumnezeu ne-a dat cuvântul și învățătura Sa, iar noi, dacă nu credem în cuvântul lui Dumnezeu și în minunile pe care le-au făcut și pe care le fac sfinții, și în învieri, și în toate celelalte lucrări ale lor, ce alte semne să mai așteptăm? Știți cum bogatul i-a cerut lui Avraam ca să-l trimită pe Lazăr pe pământ: „Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu, căci am cinci frați, să le spună lor acestea, ca să nu vină și ei în acest loc de chin" (Luc. 16, 27-28). Ce a răspuns Avraam? „Au pe Moise și pe prooroci [...] Dacă nu ascultă de Moise și de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți" (Luc. 16, 29-31). Trebuie să fim foarte atașați de cuvântul lui Dumnezeu, de Evanghelie. Niciun strop de îndoială nu ni se permite! Spunea cineva: „Am citit de nu știu câte ori Biblia". Și ce-i cu asta? Nu-i suficient să citești Biblia ca pe o carte obișnuită; trebuie să o guști, e o hrană duhovnicească.

Poate v-am obosit și v-am spus lucruri care nu știu în ce măsură vă interesează. Dar sunt foarte fericit că

sunteți cei care v-ați dăruit și v-ați decis și sunteți aici, în acest locaș. Eu consider Mănăstirea Neamț matca vieții monahale românești. Îi ziceam acest lucru și părintelui Ioanichie Bălan, odată, când eram în vizită la Sihăstria, unde este o viață înaltă călugărească, de mare frumusețe.

La vreun an după aceasta, cred că la instalarea Arhiepiscopului Pimen, am trecut pe la Neamț. Era tot în Postul Mare. Când am ajuns în curte, în mănăstire, era seară și mănăstirea era pustie. Cineva l-a anunțat totuși pe Părintele Stareț și a venit la mine și a spus: „Bine ați venit, Preasfinția Voastră!" Obștea era la priveghere. Atunci, așa cum am venit acum la dumneavoastră, m-am dus și acolo la priveghere. Și a fost de la Dumnezeu, fiindcă mi s-a confirmat ceea ce am spus. Erau foarte mulți călugări, și tineri, dar și bătrâni, slăbuți, slăbuți, slăbuți, parcă erau niște asceți din alte timpuri. Și cântau foarte frumos, era exact așa cum ați cântat și voi astăzi. Mi s-a confirmat că Mănăstirea Neamțului este matca. Știți ce este matca? Regina stupului. Pe locul doi eu consider că este Putna. Și asta nu numai pe plan regional, ci pe plan național, pentru că monahismul de aici a roit. Așa se spune pe la noi, că monahul are această calitate: roiește, adică îi place să se înmulțească, să facă noi mănăstiri, noi schituri.

Ștefan cel Mare e nu numai sfânt, este un mare sfânt. Nu este doar un erou, ci este un mare martir. Chiar acum îl auzeam pe Mitropolitul Daniel povestindu-ne despre cum s-a câștigat marea bătălie de la Podul Înalt, cu 40 000 de ostași, iar păgânii erau de trei ori mai mulți. Atunci s-a dovedit că otomanii sunt vulnerabili. Ne spun

cronicile că Ștefan cel Mare a postit după aceea patru zile, cu apă și pâine, pentru a-I mulțumi lui Dumnezeu. Numai pentru această victorie care a făcut înconjurul întregii lumi, domnul Moldovei poate fi considerat Mare și Sfânt.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate[33]

Cea dintâi virtute a sfinților este lepădarea de sine, totală. Și eu am încercat în viață să-mi însușesc această virtute, dar n-am reușit așa cum ar fi trebuit. Monahii care și-au știut rostul lor în această lume, care au răspuns din toată inima chemării lui Dumnezeu, la Dreapta Judecată vor fi puși înaintea îngerilor. Îngerii n-au trup, n-au ispitele trupului așa cum le avem noi. Călugărul este angajat într-un război puternic cu ispitele care vin de la trup, de la lume și de la diavol. Ispitele le ai până intri în mormânt. Doar când se desparte sufletul de trup, atunci scapă omul de ispite. Dar cât timp sufletul este în trup, trupul se zbate să-și ia drepturile lui. Că e carne și os. Chiar acum au fost deshumați Steinhardt și încă două maici trecute la Domnul. Ce-a rămas din ei? Absolut nimic! Cenușă. Căpșorul s-a păstrat mai mult. Asta va rămâne și din noi.

---

[33] În luna septembrie a anului 2013, Stavrofora Gabriella Ursache, Starețа Mănăstirii *Adormirea Maicii Domnului*, Rives Junction, Michigan, Statele Unite ale Americii, împreună cu câteva maici și cu preotul slujitor de la mănăstire, au vizitat mai multe așezăminte monahale din România, prilej cu care s-au întâlnit, la Baia Mare, cu Înaltpreasfințitul Justinian.

Un ziarist de la București, care mi-a luat un interviu, m-a întrebat la ce mă aștept că va rămâne după mine, în viitor. Ce crezi că am răspuns? „Un tablou agățat într-un cui!” Asta va rămâne din noi. Și din cei mai bătrâni, și din cei mai tineri. Ăsta-i viitorul. Dar vor rămâne sufletul și dragostea și credința față de Iisus Hristos. Mă topesc, mă topesc de dragostea Domnului Iisus, a Stăpânului nostru. Lângă El, lângă pieptul Lui, să ne plecăm întotdeauna, așa cum s-a plecat Sfântul Ioan Teologul la Cina cea de Taină (*cf.* Ioan 13, 23; 21, 20). Hristos, Dumnezeu și Om! Minunat! Toată lumea, toate puterile, tot cosmosul se pleacă în fața Învierii lui Hristos!

Mă bucur foarte mult că v-ați gândit să veniți din America în România și mă bucur că părinții de la Putna v-au adus aici, în Maramureș. Acolo pe cine aveți episcop?

Pe Înaltpreasfințitul Nathaniel.

A fost pe aici, e din Maramureș. Da, da, îl prețuiesc foarte mult, este un episcop harismatic. Are har, dar n-are putere. Încă n-are puterea de a face un pact, de a realiza unitatea Bisericii Ortodoxe Române din America. Dar, în timp, se va rezolva și problema asta. Totdeauna când ai o problemă, lasă timpului timp. Pe noi, Dumnezeu ne-a ajutat să rezistăm 40-50 de ani sub regimul comunist, iar America și Occidentul în general, în loc să se bucure, stau și ne bârfesc. Îi vorbesc de rău pe Patriarhii noștri. Dar Patriarhii României s-au purtat de multe ori ca niște sfinți. Sub călcâiul Moscovei, sub călcâiul regimului comunist, ei I-au slujit lui Dumnezeu, s-au luptat să țină

bisericile deschise. Lumea avea unde să se boteze, unde să se cunune. Nu a fost deloc ușor.

Românii sunt un popor cu o istorie foarte zbuciumată. Gândiți-vă că sute de ani țările române au fost un scut al Europei în fața invaziei otomane. În apusul Europei se construiau universități, iar noi, la gurile Dunării, trebuia să stăm cu sabia în mână. Ce mult a însemnat domnia lui Ștefan cel Mare și pentru neamul nostru și pentru Europa! Moldova, după ce Bogdan a venit din Maramureș, a scăpat de stăpânirea maghiară și a devenit un stat liber, un stat plin de viață duhovnicească. În Moldova, atât cât ne-a rămas astăzi, s-a păstrat vița curată. A fost sub unguri, nu s-a maghiarizat. A fost sub turci și nu s-a turcit. A fost sub ruși, nu s-a rusificat. Și-a păstrat limba, credința și viața.

Acolo, în America, aveți slujbe zilnic?

Da, zilnic.

Eu mă supăr mult când îi văd pe unii dintre călugării noștri că au bulversat tipicul. De exemplu, neglijează Utrenia și spun: „Am făcut Ceasurile". Măi, Ceasurile sunt un adaos. Adevărata slujbă este cu Utrenie și Liturghie! Sunt atâtea cântări și rugăciuni la Utrenie care vorbesc despre zori, despre dimineață. Nu mai putem noi să ținem chiar tot tipicul, ca în vechime, însă lucrurile importante trebuie respectate. Sfântul Teodor Studitul avea sute de călugări și îi punea, prin rotație, să se roage 24 de ceasuri. Noi suntem puțini și avem multe obligații.

Nici la spovadă nu mai putem aplica după literă toate canoanele. Alta este atmosfera de astăzi, în comparație

cu perioada când au fost scrise canoanele. Noi trăim un început de Apocalipsă. Începutul sfârșitului. Nu e sfârșitul, acela va fi când va vrea Dumnezeu, dar noi trăim începutul sfârșitului. Mă iertați, Maică Stareță, ăsta este stilul meu, mai direct. Să ne spună și părintele care este împreună cu frățiile voastre ceva din viața lui preoțească! De câți ani este preot?

De cinci ani. Părintele John are trei facultăți, are și un doctorat, iar după acestea a făcut teologia la Colegiul Sfântul Vladimir. A fost crescut catolic, după aceea a devenit protestant pentru câțiva ani. Căuta mai mult, căuta ceva mai mult și, în cele din urmă, a descoperit Ortodoxia. Sunt mulți ca părintele John. Oameni foarte bine educați, care caută în profunzime și descoperă Biserica cea Una, studiind Sfinții Părinți și Sfânta Scriptură.

Bine că ne-a dat Dumnezeu Ortodoxia! Celelalte confesiuni s-au înstrăinat de Adevăr. Nu înseamnă că îi disprețuim pe neortodocși. Doar mărturisim că Ortodoxia a păstrat învățătura autentică. Nu suntem vrednici de darul pe care ni l-a dat Dumnezeu! Nu este meritul nostru că suntem în dreapta credință. Este un dar al lui Dumnezeu, pe care îl confirmă Hristos în fiecare an. Sfânta Lumină vine la Mormântul Domnului în fiecare an, numai atunci când slujesc ortodocșii. Este argumentul că Hristos ține Biserica în picioare. Nu suntem vrednici, dar suntem în Biserica lui Hristos. Întreaga lume ar trebui să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru că există Ortodoxia, calea îndumnezeirii omului.

Nu sunt împotriva celorlalte confesiuni. Toate au anumite calități, dar pe primul loc se află Ortodoxia! Vaticanul a păstrat o mare parte din Ortodoxie, iar protestanții au deviat mult mai puternic. Așa că, părinte Ioane, cu studiile pe care le-ai făcut, ai o mare responsabilitate. Mă bucur că ai găsit Adevărul!

Pentru mine, viața duhovnicească este viața normală. Rugăciunea este un act firesc. Omul, în sensul curat al cuvântului, este o ființă care se roagă, care dialoghează cu Tatăl Ceresc. Rugăciunea nu trebuie să fie ceva mecanic. Ea nu se face obligatoriu numai după *Ceaslov* și *Psaltire*. Rugăciunea trebuie să fie în primul rând vie, să fie imprimată în gând și în suflet și în inimă. Aceasta este rugăciunea adevărată. Dacă le faci repede, după texte, numai ca să fie zise, înseamnă că nu ai făcut mai nimic. Textele le poți spune artificial, cu mintea foarte împrăștiată. Sfinții Părinți au avut, în primul rând, această legătură directă cu Dumnezeu, au avut dialogul lor interior cu Dumnezeu.

Eu tot timpul mă străduiesc să nu mă abat de la cuvântul lui Dumnezeu. Mă străduiesc să nu am în gândirea și în credința mea nimic care să nu fie autentic evanghelic, care să nu coincidă cu învățătura lui Hristos, cu gândirea lui Dumnezeu. Asta pot spune la vârsta de 92 de ani. Și, de aceea, în fața infinitului stau liniștit. Pentru mine, moartea e un fapt foarte mărunt. Eu știu că eternitatea depășește moartea. Mulți dintre Sfinții Părinți îi îndeamnă mereu pe călugări să se gândească la moarte. Eu spun altceva: să se gândească la viață, nu la

moarte. Moartea este un popas, după care urmează viața veșnică. Moartea ne ia pe sus, e un moment. La viață, la eternitate, la asta trebuie să ne gândim. Și atunci nu vom păcătui, fiindcă știm că avem de înfruntat veșnicia.

Vă rugăm să ne dați și nouă, maicilor, un cuvânt de încurajare. Suntem într-o mănăstire mică și nouă.

Să vă gândiți la viața cea veșnică! Cum zicem noi, când ne adresăm Domnului? „Toate cu înțelepciune le-ai făcut!" (Ps. 103, 25). Asta trebuie să admirăm: toate sunt făcute cu înțelepciune! Ordinea din cosmos este emanată din înțelepciunea lui Dumnezeu. Închipuiți-vă, dacă n-ar fi fost un Stăpân, cum să apară din haos cosmosul? Este un non-sens. Se vede că e un Creator precis.

Vreau să vă mai spun ceva. Pe lângă toate darurile pe care i le-a dat Dumnezeu omului, unul are o importanță deosebită: liberul arbitru! Voința liberă. Acesta este cel mai important lucru! Dumnezeu ne-a creat liberi, părinților și maicilor, liberi! Alegeți ce vreți: iadul sau raiul. Toată răspunderea vine asupra noastră.

Sunt încântat de vizita voastră din două motive. Întâi, pentru că veniți de la mănăstirea unde a viețuit mai mulți ani și părintele Felix Dubneac, pe care l-am iubit și l-am respectat foarte mult. În al doilea rând, mă bucur că ați avut ocazia să vedeți ceva mai deosebit. V-ați întâlnit cu un om bătrân, de 92 de ani, care are 72 de ani de viață monahală și 40 de ani de episcopat. Nu știu dacă veți întâlni prin alte părți așa ceva. Sunt fericit că am cunoscut-o pe Maica Stareță și pe părintele

John. Îmi pare bine că Dumnezeu l-a ajutat pe părintele să vină lângă Hristos, la Biserica lui Hristos. Dacă ați fi întrebați cine este Iisus Hristos, ce ați răspunde? Tot așa i-a întrebat Mântuitorul pe Apostoli (Luc. 9, 20). Trebuie să răspundeți cu vorba, dar și cu fapta, pentru că de acest răspuns depind mântuirea și fericirea lumii.

Vă rămân dator și am să mă rog pentru mănăstirea voastră. Sunteți niște figuri minunate. Dumnezeu să vă binecuvânteze! Vă mulțumesc și Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate!

Monahii vor fi îmbrăcați în haine îngerești[34]

Suntem un popor cu o limbă comună, cu o credință comună. Biserica noastră și-a adus o contribuție foarte importantă la unitatea și identitatea românească. Numai că acum văd că, prin regionalizare, se dorește să se facă țara asta bucăți. M-au întrebat și pe mine ce părere am de regionalizare. Le-am răspuns: „Treaba voastră! Faceți ce știți! Străinii asta doresc: să nu fim unitari. Mi se pare că regionalizarea este o ispită.” Pur și simplu, ne înstrăinează pe unii de alții. Noi suntem unitari. Moldoveanul, ardeleanul, munteanul, cu toții suntem una. Suntem o țară formată prin mari sacrificii, de-a lungul a multe secole. Chiar dacă am fost împărțiți pe provincii, suntem același popor. Noi am fost sub austrieci și sub unguri, Moldova a fost sub influența Rusiei, Țara Românească a avut multe probleme cu turcii, dar ne-am păstrat unitatea, ne-am păstrat acest ideal scump: România Mare. Nici voi, nici eu, nu facem politică de partid, dar

---

[34] Baia Mare, 17 februarie 2014.

avem datoria să ne manifestăm dragostea față de țara aceasta și față de neamul nostru care este, în cea mai mare parte, creștin-ortodox.

Monahismul a avut o misiune remarcabilă în istoria românilor. Mănăstirile au păstrat unitatea poporului român. Ținuturile românești au fost pline de mănăstiri. De aceea, dușmanii noștri au căutat să le distrugă. Gândiți-vă că Imperiul Habsburgic, în secolul al XVIII-lea, a distrus zeci de mănăstiri și schituri din toată Transilvania și, în felul acesta, a încetat viața monahală ortodoxă din Ardeal. Mă rog la Dumnezeu ca să ne salveze și din încercarea aceasta cu regionalizarea.

Anul acesta este închinat Sfinților Brâncoveni. Noaptea și ziua mă gândesc permanent la ei. Noi nu suntem vrednici să le pomenim numele. Voi nu vă dați seama ce a însemnat durerea unui tată care a văzut cum i-au fost uciși în față cei patru fii. Bătrânul Constantin Brâncoveanu, care a fost cu adevărat un conducător ce și-a iubit țara și neamul, a fost omorât de cinci ori. Întreg raiul este împodobit cu acești Sfinți Români.

Să ne îndreptăm spre Dumnezeu, cu toate puterile noastre! Istoria nu este condusă de oameni, Dumnezeu este Cel care ocârmuiește. Un mare istoric spunea că pașii lui Dumnezeu se aud cu multă putere în istoria popoarelor. Atunci când privești istoria prin ochii credinței, realizezi cât de prezentă este Providența.

Monahii au un statut aparte: îngeri pe pământ, îngeri în trup. Desigur, avem și ispite, cununa se ia prin luptă. Oricât am fi noi de greșiți, totuși suntem cei mai iubiți

de Dumnezeu. Tatăl din ceruri îi iubește pe călugări ca pe fiii Lui. Sunt singurii care au împlinit deplin porunca Domnului Iisus Hristos: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie” (Luc. 9, 23). Noi avem această vocație de a ne face slugi ale lui Dumnezeu. Eu nu mă socotesc Arhiepiscop. Sunt sluga lui Dumnezeu. Sunt sluga slujitorilor lui Dumnezeu. Și eu, și Preasfințitul Iustin, avem colaboratori pe care nu îi considerăm că ne sunt inferiori.

Învățați-vă și voi să faceți câte o glumă, atunci când aveți ispite. Uneori diavolul fuge de o glumă, mai mult decât de un *Tatăl nostru*. Când glumesc, atunci satana este descumpănit: „Ăsta nu ne ia în serios, își bate joc de noi!” Darul lui Dumnezeu este cu noi și să întâmpinăm viața cu bucurie. Toate să le facem cu bucurie.

Discutam cu oamenii care au venit în audiență; le aminteam și de părintele Cleopa. Vă aduceți aminte și frățiile voastre cum spunea: „Răbdare, răbdare, răbdare, răbdare...” Acum sunt 15 ani de la moartea lui și am fost rugat să scriu câteva cuvinte despre sfinția sa. A fost într-adevăr un om fenomenal. Fiecare monah, în felul lui, este un fenomen, un om ieșit din comun. Părintele Cleopa, jumătate de ceas, a strigat: „Răbdare, răbdare...” Eu spun altceva: ascultare. Fără ascultare, suntem ai nimănui, suntem un nimic. Adam a pierit pentru că a fost neascultător. Satana a pierit pentru că a fost neascultător. Un creștin care nu ascultă de Cuvântul lui Dumnezeu este un om pe care îl amenință iadul.

Într-o mănăstire, ascultarea de pictor este foarte frumoasă și foarte importantă. O predică se mai uită, o faptă bună se mai uită, dar o icoană vorbește sute de ani. Cel ce și-a pus mânuța și a pictat chipul lui Iisus Hristos și al Maicii Domnului, acesta va fi un semn în fața lui Dumnezeu de iertare pentru maestrul care a lucrat icoana.

Acum două zile am redeschis Sfânta Scriptură la Faptele Sfinților Apostoli. Mi-am spus: „Ia să văd, după atâția ani de slujire lui Dumnezeu, să mai recitesc încă o dată Faptele Apostolilor!" Tot Sfântul Luca a scris și Faptele Apostolilor. De multe ori, abia dacă am reușit să mă stăpânesc și să nu încep să plâng, când am văzut ce lupte au dus Apostolii. Ce luptă a dus Apostolul Pavel! M-a impresionat foarte mult. În Faptele Apostolilor găsim frământările primelor comunități creștine. Sfântul Luca n-a terminat cartea, mai avea de scris, dar s-a oprit la capitolul 28.

Lui Irod Agripa i-a întunecat satana mintea și l-a omorât pe Arhiereul Iacov cel Mare, iar apoi, văzând că le face pe plac evreilor, l-a băgat pe Petru în temniță. L-a legat în lanțuri și l-a lăsat acolo. Ce s-a întâmplat apoi?

A venit îngerul.

Îngerul a intrat și, când s-a apropiat, lanțurile cu care era legat Petru au picat. Soldații dormeau și nu au simțit nimic. Îngerul l-a dus și l-a scos pe poarta cea mare dinspre cetate și apoi l-a lăsat singur. Petru, abia după ce l-a părăsit îngerul, s-a dumirit că n-a fost un vis, și-a dat seama că este liber (*cf.* Fapt. 12, 1-11).

Sfânta Scriptură îți dă o putere extraordinară! Puteam eu să învăț toată exegeza biblică, dar nu aș fi pătruns atâtea înțelesuri ca în noaptea în care am citit Faptele Apostolilor.

Mă bucur că ați venit. Vă așteptam cu drag. Nu am uitat când ați fost 29 de părinți. Am rămas cu un regret. Am fost, poate, cam neserios. Poate că v-ați așteptat să găsiți aici un mare ascet și ați întâlnit un călugăr simplu. Am tot glumit cu cei care au fost atunci, dar am uitat să le spun că un om, cu cât devine mai curat, cu cât devine mai apropiat de Dumnezeu, e mai vesel, mai luminos. Să fiți veseli mereu. Diavolul se bucură tare mult când îl vede pe un călugăr supărat. Ce a spus Domnul Hristos după Înviere? „Bucurați-vă!" (Mat. 28, 9). Apoi ce a adăugat? „Nu vă temeți!" (Mat. 28, 10). Un om care se teme numai de Bunul Dumnezeu e un om deschis, vesel. Supărarea vine de la cel rău, gândurile acestea de supărare sunt ispite. O zi în care nu râdeți, să știți că este o zi pierdută. Dacă într-o zi cineva a fost nervos, a fost răutăcios, acolo punem absent!

Cum spune Mântuitorul? „De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Mat. 18, 3). Copilul are o bucurie aparte, nu știe să fie mincinos, să fie viclean, până când noi îl învățăm să fie nesincer și să se gândească la rele mult mai mari.

Chiar acum discutam cu un preot tânăr care îmi spunea: „Ce ne facem? Pentru că pe copiii noștri îi învață în școli educația sexuală". Vă dați seama, la câtă nebunie

și la câtă inconștiență s-a ajuns? Adică îi învață pe copii cum să se hărțuiască, cum să se distrugă. Îmi spunea părintele că sunt pline chioșcurile de reviste pornografice. E oribil! N-avem ce face decât să ne ocupăm cu tineretul și să le spunem că un creștin care vrea să se apropie de Dumnezeu nu se uită pe reviste pornografice. Mare răspundere are Biserica și mare este astăzi războiul duhovnicesc! Frăția ta ești monah sau ieromonah?

Ieromonah.

Chiar astăzi citeam despre cât de frumoasă este preoția și ce răspundere are preotul. Lângă preot, dacă este un drac, sunt însă și zece îngeri. Fiecare preot are zece îngeri lângă el, care îl apără. În viața unui sfânt se povestește cum acesta s-a întâlnit odată cu satana și l-a întrebat pe vrăjmașul oamenilor: „Ce te supără pe tine cel mai mult în lume?” Ce i-a răspuns diavolul? „Hristoșii aceștia mărunței”. „Cine sunt aceia?” „Preoții. Fiecare preot e ca un Hristos. Ei mă supără. Ei îmi încurcă treburile cel mai mult. Preoții și călugării îmi încurcă socotelile și îi opresc pe oameni să meargă spre iad”. Și cei mai păcătoși dintre călugări se roagă pentru cât mai mulți oameni și chiar pentru întreaga lume. Se roagă și pentru cei vii și pentru cei morți. Nu contează neapărat cantitatea, câte sute de metanii a făcut, câte catisme a citit într-o noapte. Și un *Tatăl nostru* zis în duhul lui Hristos, zis din adâncul unui suflet smerit, este cât o Psaltire. Monahii care se mântuiesc înlocuiesc ceata cea căzută a îngerilor. Dumnezeu completează cetele îngerești cu monahii de

pe pământ. Noi, călugării, nu suntem chemați pentru demnități pământești, ci suntem chemați la o demnitate îngerească.

Eu nu am uitat niciodată că port haina de călugăr. Există în *Molitfelnic* o slujbă specială pentru înmormântarea episcopilor? Există sau nu există? Nu există. Preoții au o slujbă specială de înmormântare, diaconii au și ei. Eu nu voi fi înmormântat ca Arhiepiscop, ci voi fi înmormântat ca și monahul Justinian, fost Arhiepiscop al Maramureșului. Mi-e de ajuns numele de monah. Cei care, în această viață, și-au împlinit slujba de monahi vor fi puși lângă îngeri. Vor fi îmbrăcați de Dumnezeu Tatăl în haine îngerești.

Cuprins

Colofon

Cu voia Tatălui,
cu ajutorul Fiului
și cu săvârșirea Sfântului Duh
apare volumul Trăiți frumos și-n bucurie
al Înaltpreasfințitului Justinian Chira,
Arhiepiscop al Maramureșului și Sătmarului,
al doilea volum din colecția Crinii țarinii,
întru slujirea cinului monahal,
în anul 2014.

S-au îngrijit de acest volum
arhimandritul Melchisedec Velnic
cu obștea Mănăstirii Putna.

În colecția Crinii țarinii *a apărut volumul*
Merinde pentru monahi
al Părintelui Arhimandrit Zaharia Zaharou.